

FEHÉR TIBOR

AZ EZÜSTKARDÚ VITÉZ

FEHÉR TIBOR

AZ EZÜSTKARDÚ VITÉZ

REGÉNY

MÖRA FERENC KÖNYVKIADÓ BUDAPEST, 1976

DELFIN KÖNYVEK

Szerkeszti RÖNASZEGI MIKLÓS

Előkészületben

GERÉB LASZLO

A BŰVÁR KUND

MOHA FERENC KÖNYVKIADÓ BUDAPEST, 1976

MIKLOSOVITS LASZLÓ *rajzaival*

© Fehér Tibor, 1978 ISBN 963 11 0497 4

A BIHARVÁRADI VÁSÁRBAN

Három napig tartott Biharváradon a tavasa vásár. Nemcsak a Tiszahát és a környék népe találkozott itt ilyenkor, hanem Erdély is elküldte terményeit és állatait. Idegen országok kalmárai is szívesen jöttek el a váradi vásárra. A szekereken és a sátrak alatt görög, bolgár és olasz kereskedők portékái gyönyörködtették a szemet. Selymet, bársonyt és cifra gyolcsot árultak. Gyömbé, szegfűszeg, bors, babérlevél és sáfrány díszelgett az asztalkákon. A sátrak között pénzváltók is serénykedtek, mérték az ezüstmárkát. Egy márkának 233,35 gramm volt a súlya. A márka négy fertóra vagy negyvennyolc pondusra volt osztható. Egy márkát kétszáz **jó** ezüstdénárban számítottak, és negyven dénárt neveztek penzának, de ez csak számítási pénz volt, értéke egy bizánci arany. Mindez a számítás csak idegen dénárokra volt érvényes, mert IL Endre király, Béla király apja ugyancsak megrontotta a magyar pénz híret és értékét.

Izmaelita fegyverárusok lándzsákat, pajzsokat, kardokat, íjakat és lószerszámokat kínálgattak. Az ötvösök tálakat, poharakat, ékszereket árultak. Más szekereken bőrkulacsok, vasnyársak, tekenők, mázas fazekak, ásók, kapák és más szükséges holmik között lehetett válogatni.

Nagy keletje volt a bábosok mézeskalácsának, hideg mézsörének és a pecsenyesütők np.gy nyársakon forgatott ökor- és diszhóhúsának.

Báméskodó, parasztok, hosszú varkocsú, de már megkeresztelt kunok, szörcsuhás zarándokok, fehér atlaszkabátos nemesasszonyok, bársonysüveges urak, komor papok, vad hegyipásztorok, mestercniberek együtt tolongtak az ispán és a püspök vitézeivel a sátrak, szekerek, földre terített gyékények és a pénzváltók asztalai között.

Három fegyveres vitéz is ott tolongott a fegyver-árusok sátrai között. A legdrágább kék bársonysüveget, piros dolmányt és vajszínárga szarvasbőr nadrágot viselt, amelynek szára finom szaltjánicszmába volt beáztatva. A derekán nyers bőrvet hordott, amelyről a rövid kard csüngött alá. Ez a fiatal ember meglepően szép volt. Sötétbarna haja a vállára omlott, orra enyhén ívelt, a szája szépen vágott, a bőre üde és a szeme bogárfeketésen villogó. Könnyed járása friss és erős izmokat sejtetett.

Tárása jóval alacsonyabb, zömökebb termetű volt, kopott dolmánya, foltos bőrnadrágja és zsíros bőrsü-vege szegénységre vallott. Arcának kemény vonásai azonban parancsoláshoz szokott emberről tanúskodtak.

A harmadik ifjúnak sötét arcbőre, fekete haja elárulta a kun származást, noha pávatollas magyar süveget, fűszínű drága dolmányt és veres nadrágot viselt, övéről pedig rövid, görbe szablya csüngött alá.

- Tessék, nemesurak, tessék! - kiáltotta érdes torokhangján az egyik kék bugyogós, felcete arcú böszörmény kardáros. - A legfinomabb acél csak nálam kapható. A német acél puha vaj ehhez az acélhoz képest - dicsekedett, a kard csillogó pengéjét hajlít-gatva.

- Ailj meg, András! - szólalt meg a zömök magyar hangún, és még meg is rántotta piros dolmányát, majd ezt suMogta:
sten jó kardnak látszik!

Jano5 fia András megle_petten állt meg.

- Melyik kard, Lelez?

- Az a sima, dísztelen acél. Nézd, hogyan hajlik!

- Te milyennek látod, Oldamur? - fordult András Uz'.! r fiálioiz.
gyermekkori játszótársához.

A hallgatag kun nem válaszolt nyomban, hanem a kalm.árhoz lépett, a kardot kivette a kezéből, majd megpcndífelte a füle mellett, hogy hallja az acél csengését.

- Megjárja - mondta egyszerűen, de kacsintott Andrásra, jelezve: érdemes megállni.

András Ís kezébe vette a kardot, suhintott vele, hogy érezze, miképpen szeli a levegőt, majd az élet vizsgálgatva kérdezte:

- Hogy adod a kardot, böszörmény?

- Huszonöt bizánci arany, jó uram - felelte a kalmár szemrebbenés nélkül.

- Elment az eszed, te átkozott?! - kiáltotta dühösen András. - Hiszen ennyiért három páncélt vehetek!

- Tudom, nagy jó uram! Igaz, amit mondtál - felelte mosolyogva a kalmár, és bölcs nyugalommal a szakállát kezdte simogatni.

- Egy penzáért is lehet jó kardot kapni - dühösködött Lélez is, aki András mellett barát is volt meg olyan szolgaféle is.

- Hiszek neked is, uram, mert igazat beszélsz - válaszolta végtelen türelemmel a kalmár, és tovább simogatta szép szakállát. - De magad is tudod, uram, hogy a jó kard ára nem egy penzánál, hanem öt penzánál kezdődik, vagyis egy igazán jó kaid ára öt bizánci arany.

- De te huszonöt aranyat Ivérsz, becstelen! - szidalmazta András most már igazán haragosan.

- Bölcs ember vagy, nagyuram, most is igazai és okosat mondtál - válaszolta rendíthetetlen nyugalommal a kalmár. - Ennek a kardnak azonban huszonöt bizánci arany az ára, mert ilyen jó kardot nem találsz ebben a vásárban, de még más vásárban sem. Még nekem sem volt soha ilyen kardom, uram, pedig eladtam már néhány százat, amióta kalmár vagyok.

András ismét kezébe vette a kardot. HajJilgatla, pengette, és suhintott vele még egyszer.

- Jó kard! - mondta halkan Oldamur.

- Te megvennéd? - kérdezte András.

- Tán megvinném - felelte a kun.

Amíg tanakodtak, a kalmár széles német kardot vett elő, hosszút és egyenest.

- Uram! - kiáltott Andrásra. - Elég vastag ez a kard?

- Elég - csodálkozott András, mert a kalmár erőszakos hangja meglepte, és nem tudta, milyen szándéka van azzal a karddal.

- Jól figyelj, uram! - kiáltotta hévvel a böszörmény. - Én kitartom tenéked ezt a német acélt. Ha az én kardom az első erős csapásra ketté nem szeli, törd össze, uram, az én kardomat, engem pedig köpj szemem! De ha elvágod velem a német kardot, amelynek két arany az ára, akkor meg kell vennem a kardomat! AH az alku? - kérdezte most már sötét göggel.

Lelez megvizsgálta a német kardot, nincs-e repedés rajta. Elvette egy báméskodó paraszt furkósbotját, amiért cserébe egy obulust dobott, majd a német karddal kettészelte a botot.

- Ju kaid! - mondta, és visszaadta^ böszörménynek.

A nem mindennapi esemény láttán nagy sokaság verődött össze. Kíváncsian lestek, igazán csodakard-e a muzulmán kardja. \

- Ilyet sem láttam még! - kurjantott egy medve vastagságú erdélyi úr, és előretolakodott, szétnyomva a tömeget.

- AH az alku! Tartsd ki a kardot, böszörmény! -kiáltotta nekitüzesedve András, - **Ha** igazat mondtál, még két kardot veszek tőled a barátaimnak.

A kalmár nem válaszolt, csak még egyszer megsimogatta hosszú szakáilát, majd két kézre fogta a német kard hatalmas markolatát, **és az ég** felé tartotta.

A báméskodók ijedten hátráltak, **hogy a** kard meg ne sértse őket.

A vékony keleti **acél** ezüatfényel villant **egy**et

András izmos kezében, azután élesen sírt fel a két találkozó penge. A német kard pengéjének a fele a levegőbe szökött, hogy a sátor tetejére hulljon vi,ss?.;i. A tömeg ujjongott.

- Igazat mondtál, böszörmény! - kiáltotta eléggé detten András.

A kalmár némán meghajolt, mosolygott, és ismételten megsimogatta szép szakállát, azután csak ennyit mondott:

- Tudtam, uram, hogy hálás leszel még ezért a kardért. Nem is adtam volna el akárkinek. Nem mindenki érdemli meg.

András alig figyelt már a kalmárra. Barátait nógatta, hogy jó kardot válasszanak maguknak. A csodálatos kard híre bejárta a vásárt.

- Az Adorjából való János fia András vette meg. Egész vagyont adott érte - mondogatták egymásnak az emberek. Valamennyi úr látni -akarta a kardot. Többen megkeresték a böszörménj't, hogy ők is ilyen vásároljanak.

- Olyan kardom csak egy volt - mondogatta és mosolygott. Mégis jó vásárt csinált, tíz kardot is eladott hamarjában.

András most már hazakészült. Apja marháit hajtatta a vásárba, és a negyedik napra minden állatot megvettek az olasz és görög kereskedők, ugyanis az előző évben a Balkánon marhavész dühöngött. A kincstárnak is szépen jutott, mert két dénár vámot kellett a kereskedőknek fizetniük minden kiszállított állat után. A hajcsárokat András Lelezzel küldte haza, maga pedig Oldamurral tanítómesterét, Rogerius ka-monokot kereste fel a püspöki palotában.

Alkonyodott. Szent Mihály havának napsugarai vörös fényvel vonták be Benedek váradi püspök sötét

5

kövekből rakott palotáját. A kancellária ónkarikás ablakai lángot vetve ragyogtak fel. A búcsúzó sugárnyalábok végigfutottak a homályos kancellárián: megsimogatták az Itáliából hozott könyvespolcokat, a falak mentén-nyújtózkodó faragott lócákat, a terem közepén terpeszkedő nehéz tölgyfa asztalt és a vastag lábú gyökér karosszékeket.

- Pihenj meg, deák! - szólalt meg latinul a mély, dercés hang.

- Jól mondd, kanonok uram. Esteledik. Elfáradtam - válaszolta csöndesen Mihály 'deák, akinek sötét arcbőréen csillogtak a napsugarak.

A kanonok alakja az egyik könyvespolc előtt ma-ga.sodott. Árnyéka lassan ingott a komor falon, amikor az egyik kódexet a faragott polcra tette.

Megfordult. Vékony arcában nedves fényű, fekete olasz szeme csillogott.

- Nyisd ki, fiam, az ablaktáblát! Szeretem a búcsúzó napfényt. Hazámban szebb az alkony, de már megszerettem itt is.

- Nyitom, Rogerius mester!

Frissen, könnyedén ugrott Mihály deák. Az ablakból mésszé látott. A nap a síkság felett búcsúzott, az égen könnyű felhők lebegtek. A Körös ezüstszalagja hosszan kígyózott a messzeségbe. A deák visszajött az ablaktól.

- Milyen az élet Itáliában? - kérdezte.

A kanonok sápadt, sovány arcán mosolygás fénye-sedett.

■r Minden más, egészen más - felelte. - Kőfallal kerített városokban zajlik az élet. A polgárok is jólétben élnek. Virágoznak a tudományok és a művészetek.

- Beszélj még, uram! A hét szabad művészetről!

- A világban, fiam, az isteni bölcsesség akaratából a harmónia uralkodik. Ennek a megértéséhez szükséges a tudás. Először neked is azokat a tudományokat kell megismerned, amelyek a nyelv titkait kutatják. A grammatikát, amely a nyelvek nyelvének, a mi anyánknak, a latinak szerkezetét vizsgálhatja. Ezt már te is tudod. A második tudomány a retorika. Ez megtanít arra, hogy a beszéd nyíló virágait miképpen köthesse csokorba az ember, ha az egyház tanait hirdeti, avagy hogyan fonjon belőle kemény ostort az' ördögi fertelmességek korbácsolására. A harmadik tudomány a dialektika, amely az ész gazdag gyümölcseit hordja a vitatkozás kosarába avégett, hogy beszélni tudjon az ember társával mindarról, ami jó vagy gonosz e siralomvölgyben. Ez a három tudomány a trivium, Mihály.

- Mi vagyon a többiben?

- A többi tudomány a quadriviumban találtaik, édes fiam. Ezekben, bevallom tenéked, sohasem tettem szert igazi jártasságra. Az ember gyarló, fiam. Itt első az aritmetika, amely megtanít a számokban rejtőzködő titkokra. Második a muzsika. Ez a hangok között levő összefüggéseket vizsgálja, a hangzatok csodálatos lépcsőzetét, ahogyan az egekre szárnyalnak, vagy miképpen ereszkednek alá a magosból, A muzsika tudói szerszámaikkal teremtik meg amaz éteri hangzatokat, amelyek betöltik a roppant kated-rálisok belsejét.

- Gyönyörűséges mindez! - sóhajtotta a deák.

- Valóban az - válaszolta. - De a harmadik tudomány, a geometria sem marad mögötte, amely a számok és vonalak segítségével tanít meg az építkezés szabályaira. A negyedik tudomány pedig az asztronómia, a csillagászat, ez az ég titkait kutatja. De bármí

6

lyen ludós lesz, egyet sohase feledj, azt, hogy a tudás csak a hit szolgálója. Rogerius még beszélt volna, de megjelent az ajtóban az egyik püspöki csatlós.

- Mít akarsz ? - kérdezte.

- A Ilontpázmány nembeli János fia András úr fikar kanonokságozhoz bejönni. , ■

- Bocsásd be András urat! örömmel várom! - kiáltotta.

A csatlós meghajolt és kiment. A következő pillanatban megjelent az ajtóban András, mögötte pedig Oldamur kun herceg, Mihály deák bátyja.

Rogierius mosolyogva fogadta üdvözlésüket, és helyet kínálta őket.

- Sápadt vagy, öcsém! - vizsgálta Oldamur Mihályt. Neki sehogyan sem tetszettek a papok, a lúdtollak és a kódexek. Mihály azonban csak mosolygott. 0 máí- igazán keresztény volt, és Rogerius tanítványaként nemcsak a hitigazságokat ismerte, hanem belelátott az államügyekbe is, hiszen számos királyi és püspöki oklevelet másolt már a kancellárián.

András úr - eltérően a többi világi úrtól, jártas volt a betűvetésben és a latin nyelvben - egyenesen volt mesterének szegezte a kérdést:

- Mi foglaltatik Béla király úr oklevelében? Mondják, a király nem tűri tovább a bárók hatalmaskodá-sajt.

- Jól hallottad, András úr - felelte a kanonok. -A király úr alighogy trónját elfoglalta, megbüntette a bűnös nagyokat. Magad is tudod, tni lett Apod fia Dénes sorsa, azt is hallhattad, kik menekültek külföldre haragja elől. Ezután a tisztviselői nem ülhetnek előtte, ha tanácskozik velük. Olvasd el, Mihály, miképpen akarja a király országát felvirágoztatni és

7

tekintélyét olyan fényességben ragyogtatni, aminőben boldog emlékezetű nagyapjának, III. Béla király úrnak idejében volt!

Mihály deák tüstént engedelmeskedett. A király oklevelével az ablakhoz ment, és lassan olvasni kezdte a szöveget:

- „Mikor az ország kormányzata Isten rendelkezéséből és az örökösödés rendjén reánk száUt, édestestvérünkkel - Kálmán királynak, egész Szlavónia hercegének hozzájárulásával, a főpapoknak, a báróknak és országunk tanácsának megegyezésével - elhatároztuk, hogy visszavonjuk az atyánk és nagybátyánk idejében történt felesleges és haszontalan adományokat, amelyek által a királyi korona joga csaknem megsemmisült ...”

A deák kissé énekelve olvasta a királyi szavakat. Oldamur büszkén figyelte öccse tudományát, noha egy árva kukkot sem értett a szövegből. András arcán megelégedés látszott, ő minden szót megértett, és apjával együtt a király híve volt.

- Mondd, kanonok uram, végre tudja hajtani akarátát a király? Te messziről jött híres ember vagy; Jakab úr, a prenestei püspök mellett beleláthatnál az uralkodók cselekedeteibe. Harcol-e még a pápa a császárral?

A kanonok vékony arcán elégedett mosoly suhant át. Fontossága tudatában hallgatott, csak később válaszolt. Mély hangja szabadon szárnyalt a boltíves kancellária homályában:

- A király akarata erős, hívei hűségesek. A jövőt azonban senki sem tudhatja, András. Mielőtt jöttetek, az én hazámról kezdtem beszélni Mihály deáknak. Itáliában most virágoznak a tudományok, sajnos új tudományok is. Egyesek már meg merték támadni az

7

egyház tanításait is. Már azt merték kutatni, amit Isten örök titoknak szánt az ember számára. Rogerius emelt hangon folytatta:

- Hinni kell! Ez a titok. Credo, quia absurdum! -kiáltotta TertuUianus mondását, amelyet mindig akkor idéztek az egyházi férfiak, amikor az ész emberei érveik vésőjével próbálták feszegetni a hit rácsait, és az égi rózsák láthatatlan _ színei helyett szívesebben nézték az illatozó földi rózsákat, vagyis az élet természetes örömeit.

II. Frigyes császár szabat gondolkodású udvarának hire magyar földre is eljutott, ezért szapulta most őt a kanonok.

- Frigyes császár Gergely pápa szerint maga az Antikrisztus. A császár Palermóban nőtt fel, mohamedánok között. Udvara a pokol! Mondják, udvarában ténferegnek a bagdadi csillagjósok, bűvölve ezt az olaszba oltott gonosz német fenevadat. Arab írásokat olvas, lenge ruhájú táncosnók pokolra való ugrán-dozásaiban gyönyörködik, és hallgatja ezüsttrombiták

, bűnös hangjait Meg is róttá hívő keresztényhez nem illő viselkedéséért boldog emlékezetű Ince pápa, akinek idejében még töretlen volt az egyház hatalma.

- Hallottam már a császárról - vágott közbe András. - Engem más érdekel.

- Micsoda? - nézett rá csodálkozva Rogerius mester.

- Béla király atyját, boldogult Endre urat a pápa kiátkozta, noha ő mindig alázattal viseltetett a Szentszék iránt. Béla király pedig az egyháztól is visszaveszi a földeket, és hiába jajgatnak a főpapok, a pápa nem átkozza ki a királyt, hanem kedves, szeretett fiának nevezi. Ezt magyarázd meg nekem, Rogerius mester! - mondta nem kis gúnnyal András.

8

- Kérdésedre nem könnyű felelni, András úr. S'e-rintem a pápa óvakodik a császártól. Hat esztendeje, 1230'-ban feloldotta az egyházi átok alól, később so-gítségül is hívta a római csöcselék ellen, de igazi barátság nincs köztük. A pápa úr okos ember, tudja, a magyar király nem ellensége, és azt is tudja, nem olyan gyenge kezű, mint az apja volt. Ha ismét harcba keveredik a császárral, nem akarja Béla királyt ellea-ségei között látni.

- Én még mást is tudok! - mondta mosolyogva András.

- Mit tudsz, András úr?

- A pápa félti a konstantinápolyi latin császárságot, amelyet a nikaiai császár, Vatazesz János és a bolgár fejedelem, Asjén János fenyeget. Igazi segítséget csak tőlünk kaphat, de csak akkor, ha Béla úr akarja.

Rogerius mester nem tudott válaszolni e büszke szavakra, ezért örvült, amikor az ajtóban megjelentek a csatlósok, akik világosságot, sült húst és jó erdélyi bort hoztak. Arra igazán nem számított, hogy ez a fiatal barbár úr - magában mindig műveletlen barbároknak tartotta a magyarokat - ilyen élesen belelásson a pápa titkos szándékaiba.

- Igynk, András úr! - kínálta kedvesen, és inkt Mihály deáknak, tölts meg a kupákat.

Falatozás közben nagyokat hallgattak, majd Rogerius mester felállt, és nyugtalanul járkálni kezdett, azután nekitámaszkodott a könyvespolcnak, hogy újra beszéljen.

- Mondják, hogy a csillagjósok szerint a Szaturnusz csillag okozza a bajokat.

Gergely pápa csillagásza, Giovanni-mester azt jósolta, hogy a Rák és az Ik

8

rek csillagzatai, a Jupiter és a Mars elől menekülve, egymásba fognak ütközni. Ez lesz a romlás kezdete. E::ulán a Nap a Halak jegyébe ér, mikor is napfogyatkozás leszén, amelynek gyenge fényében a gonoszok fegyvert fognak az igaz hit hívei ellen. Ettől fél a pápa úr . . .

í.fihály deák figyelmesen hallgatta mestere szavait, öruU, hogy végre a csillagokról beszél. Hirtelen vágott Rogerius szavába:

- A gonoszok már régen fegyvert fogtak, és elpusztították az én népemet a Kalka folyó mellett vívott csatában. Ez a csata 1223-ban történt a keresztény időszámítás szerint. Ekkor menekültünk ide a szüleinkkel Magyarországra.

- Mihály a tatárookra gondol - szólalt meg most először Oldamur.

- A tatárookra? - kérdezte elképedve a kanonok.

- Rájuk, mesterem! - felelte a deák, aki a keresztségben kapta a Mihály nevet. - Ők fogják a keresztény országokat megrohanni.

- Tartarusnak, azaz a pokolnak fiai! Talán igazat mondtál, Mihály! - kiáltotta izgatottan Rogerius, és megint járkálni kezdett.

- Mondd el, Oldamur, mit tudsz a tatárokról! Oldamur lassan, akadozva beszélt:

- Apámtól, Uzurtól hallottam, hogy a tatár sereg ellenállhatatlan. Nyilaik zápora elsötétíti az eget. Mindenkit megölnek, foglyot alig ejtenek. A harcosok magukat moalnak, mongolnak nevezik, csak a harccal és a vadászattal törődnek. Törzsünk vénjei most is azt jósolják, hogy a tatárok nyugat felé készülnek.

~ Hallottam már róluk — töprengett Rogerius. -Jordanus fráter, a lengyelországi ferences provincia

9

vikáriusa írt róluk a pápa úrnak, **ő** nevezte őket a pokol fiainak. Sokáig azt hittük, hogy ez a nép kcre.sz-tény, és János pap a királyuk, aki majd keletről támadja meg a szentföldi törököket, szövetséget kötve **a** keresztésekkel.

- Miért hittétek ezt? - kérdezte András.

- Freisingeni Ottó német püspök, aki a keresztes lovagokkal ment a Szentföldre, megírta krónikájában, hogy a gabalai püspök szerint még az 1145. esztendőben János pap-király leverte a perzsákat, és nagy seregével Jeruzsálem keresztéseinek segítségére indult. A püspök kérte a pápát, küldjön segítséget, hogy a keresztések János pap seregével együtt támadhassák meg a pogányokat. Ez már régen volt, de mi azóta is hiszünk János pap országában. A tudós püspök hajdan bizonyosan a tatárokat gondolhatta kereszté-nyeknek .

..

- Giovanni jóslata szerint tehát...? - kérdezte András gúnyosan.

Rogerius arca komor lett.

- A jóslatokhoz érteni kell, András úr! Giovanni mester nem gondolhatott **a** tatárokra, **ő** a pápának j(j)-solt. Itália szent földjén pedig az igazi ellenség az eretnek Frigyes császár, a testet öltött Antikrisztus, akinek pogány seregei eltapossák a vetést, és Krisztus igazi híveit megalázzák.

A kanonok sokáig beszélt **a** Jézus úr földi országát fenyegető veszedelmekről. Mihály deák lehajtott fejjel, alázatosan hallgatott. Oldamur semmit sem tudott **a** császárról vagy **a** pápáról, ezért közömbös arccal, szótlanul ült székében. Csak András ajka körül játszadozott gúnyos mosolygás, **de** már nem mondta ki, amit gondolt, azt, hogy segít-e **a** pápa vagy a császár.

9

ha a tatároknak a kunok és **az** oroszok után kedvük szottyán Magyarországot megtámadni.

Másnap reggel búcsúztak el Rogeriustól és Mihályiul. András és Oldamur mögött két szolga lovagolt. Sokáig kocogtak szótlanul, végül **a** hallgatag kun törte meg a csendet:

- Mutasd **a** kardod! Hadd nézzem meg még egyszer!

András örömmel adta át **a** híres kardot.

- Nagyon jó kard **ez** - dünnyögte Oldamur. - Ilyen kardja még tán **a** királynak sincsen. Apámtól tudom, valahol Damaszkusz városában tudnak néha ilyen kardot kovácsolni.

- Örülök neki magam is. Remélem, ilyen karddal még a király is befogadna emberei közé!

- Ilthagynál bennünket? - búslakodott Oldamur.

- Dehogy hagynálak! Jönnétek velem Lelezzel együtt Esztergomba. Kell a királynak minden jó vitéz ember. Manapság sok **az** ellensége idebent is, odakint is, más országokban. Aztán magad mondtad, hogy a talárok erre jöhetnek. Én megértem és helyeslem mindazt, amit Béla úr csinál. Régen vágyom én már az udvarába. A latin nyelvet is ezért tanultam meg. Este te is láthattad, hallhattad: nem estem **a** fejem lágýára. Átláttam **a** pápa úr szítáján is. Rogerius is .csak hápogni tudott.

- Nagy eszed van, András, de még fontosabb, hogy jól forgatod a kardot. Vigyázz is rá! - mondta, és visz-szaadta gazdájának.

xA.ndrás Oldamur dicséretétől beszélni kezdett

- Régen vágyom én már oda, ahol tenni lehet valamit. Az nem elég, hogy eladhatom apám marhát a \áradi vásáron. Érzem, vitézi életre születtem. Tudod-e, miért kell **a** királynak **a** föld?

10

- Hogy gazdagabb legyen - felelte Oldamur.

- Nemcsak ezért, hanem a hataloméért. Föld nélkül a király is csak senki ember, a földben van az erő, hiszen a hatalmas fák is abban gyökereznek. A birtokból van a fegyveres ember is. Egy páncélos vitézhez sok adózó paraszt kell. Itáliában a városok tudják kiállítani a legjobban felfegyverzett katonákat, mert ott a városok gazdagok. Nálunk alig van gazdag város, ezért kell a birtok.

- Most már értem, miért gyűlöli sok úr a királyt.

- Bizony megtörte azokat, akik annyi vizsályt szítottak. Ki hitte volna, hogy olyan hatalmas urak, mint Apod fia Dénes, Barc fia Miklós és Szakállas Mika elpusztulnak, vagy külföldön élnek kegyelemkenyéren. A többiek csak maguk közt lázonganak a király ellen.

- Hadd lázongjanak! - mondta egykedvűen Oldamur.

- Addig nincsen baj, amíg külső ellenség meg nem támadja az országot.

- Ügy véled, barátom?

- Ügy bizony! Az elégedetlenek könnyen az ellenség mellé állnának. Gondolj csak Börcs úrra, Szakállas Mika rokonára, a mi ellenségünkre, gonosz szomszédunkra! Ő is dühösen acsarkodik a királyra a visz-szavett birtok miatt, pedig tudod-e, hogyan szerezte?

- Honnan tudnám ? - kérdezte Oldamur.

- Majd én megmondom. Egyszer Halicsba kísérte Endre királyt, **és a** kulacsából megitta, amikor EnHre úr megszomjazott. Ezért a hőstettért kapott földet.

- Ihol, ni! Éppen szembe jön velünk Börcs úr -mondta Oldamur.

- K á r volt az ördögöt a falra festeni! - nevetett András.

10

Az út hajlott, és valóban Borcs úr fordult eléjük hat lovas kíséretében. A kövér, erős ember nagy német lovon ült.

Vigyázzatok! - figyelmeztette Oldamurt és a két szúlgát András. -

Kötözködő, dühös ember, apámuramnak is régi haragosa. .

Börcs úr is észrevette őket, és nyomban meglátsa a lovak járását.

Látszott, szónokol valamit em-bíreinek. Lassan közeledtek egymáshoz.

Látszott már Elörcs úr pulykavörös arca, amely izzadtan fénylett a féligeli sugarakban. Amikor néhány lóhossznyira ke-re-iltck egymáshoz, Börcs úr bikahangja bömbölte:

- Félre az útból, kölyök! Vagy tán nem ismersz?! f-a bezzeg látom, hogy **az** apád fia vagy, neked is pogány kun eb a barátod.

- Lassan a testtel, Börcs úr! - válaszolta nyugodtan András, és ugyanolyan gúnyos mosolygás játszadozott az ajka körül, mint amikor Rogerius mester s'/a\ait hallgatta.

- Félre, kölyök! - ordította újra.

- Elég széles **ez az** út mindkettőnknek - fejelte csöndesen. - Oldamur herceg pedig se nem pogány, se nem eb. Tudod te is.

- Illynye, még feleselsz is! Hát azt akarod, kölyök, hogy felaprítsalak ? **Nem** látod, te Hontpázmány nembeli cbecke, hogy hány emberem van?

- A szolgálóidtól sem félek. Tudom, mérges ember vagy. mert a király visszavette a földjét, amelyet egy kulacs borért szereztl. **De** nekem ehhez nincsen köröm. Menj hát békésen utadra!

Börcs úr szeme megkődösödött erre a beszédre. Felforrt benne a düh és a gyűlölet.

- Hej. az anyád, te kutya! - bugyborékkolt elő a ve-

11

szett harag a száján. Megsarkantyúzta lovát, feje felett meglengette kardját, és vak düh-el rontott Andrásnak. Szolgái vad ordítással lassan követtek,

- Maradjatok! - kiáltotta András, és Börcs úr - cíe ugratott. Az felemelte nehéz kardját, hogy a fejére sújtson. A fekete mén András egyetlen térdszorítására félreugrott, ugyanekkor villant a vékony, új acél András kezében, és Börcs úr széles kardja, miként a vásárban a böszörmény kezében a német kaid, kettévált.

Börcs úr nemcsak a kardja felét, hanem az egyensúlyát is elvesztette.

Lezuhant a megvadult lóiól. t s végigszántotta a poros utat.

A váratlan eseményre Börcs úr szolgálai megforpcin-tak, és úgy lestek, mi lesz uruk sorsa.

Oldamur harsogva nevetett, mert a bársonyruliás kövér ember, aki annyira szájhösködött, mulatságos látványt nyújtott az országút porában. Jobb arcáiól még a bőr is lehorzsolódott.

Véresen, porosan, nagyokat nyögve tápáskodott fel a földről, és ijedtében még káromkodni is elfelejtett. A nagy zuhanás miatt alig tudott a lábán megállni.

Megvadult lova messze futott, Várad felé.

- No, ugye, megmondtam, Börcs úr, hogy elég széles ez az út mindkettőnknek! - korholta András, és most már nyoma sem volt arcán a gúnyos mosolynak. - Én nem akartalak bántani. . .
- Csak volnék fiatalabb! - nyöszörögte a kövér ember az oldalát tapogatva. - Bizony nem csúfoltál volna meg. De nem ám! - hetvenkedett.
Most már a szolgálai is hozzámerészkedtek, és borba mártott kendővel tisztára törölték az arcát, majd a ruhájáról verték le a port.
Araikor a lovát is visszahozták, megnyugodott. Mi-€'-Ctt felrakták volna a nyeregbe, így szólt:
- Csvida kardod van, kölyök! - mondta igazi elis-iviei éssel, és véreces szemével András kardját bámulgatta.
Eszébe sem jutott, hogy féljen. Tudta, János úr fia n.'m bántja a legyőzött ellenségét.

12

URIAS APÁT ÚR ÉS AZ IGAZSÁG

Az 1236. esztendő László napján nagy volt a hőso;,' de a falu hatalmas bükkfája körül senki sem mozdul. A pörösködő parasztok, mesteremberek, halászok, kanászok, lovas szolgák és fuvarosok sötét teknieieici meredtek maguk elé, és csak néha-néha tévedt tekintetük a bírókra, akiknek az élen a Rátót nembeli Gyula, az új országbíró ült nagy karosszékében. Gyula úr a király parancsára érkezett Pannonhalmára, hogy a király nevében tegyen igazságot.

A tömeg egyre nőtt, az apátság népe, földművelők, szabadosok és rabszolgák, akik többféle mesterséget űzve szolgálták az apátságot, most már betöltötték a nagy térséget.

A bírától jobbra, bársonnyal bevont széken ült az apát úr, sok-sok falu és több ezer ember ura, aki ho.sz-szú tisztsége idején bőségesen gyarapította a birtokul. Ha a vagyon gyarapításáról volt szó, Uriás apát nem riadt vissza a jogtalan adószedéstől sem vagy az úrbéri terhek növelésétől. Nagydarab, vérmes ember volt az apát. Vörös arcán folyt a veríték, amelyet nagy kendőjével törölgetett. Széles homloka alatt dús szemöldökpamacsai még szúrósabbá tették sárgás szemének tekintetét. Orrán lilás erek jeleztek sűrű verét. **Ha**. mozdult, **a** csuha alatt **is** meglátszott vastag izmainak rándulása, és temérdek hasának erős rezgése. De ritkán mozdult. Gőgösen terpeszkedett, és

'12

csak néha szólt a sovány Richardus frátex-hoz, **az** apátság törvénytudójához, aki úgy állt az apát mellett, mint egy vékony i betű **a** vastag o mellett **a** díszes kódexek lapjain. **A** népre rá sem hederített, inkább az országbíró májfoltos, sovány arcából kiugró nagy orron csodálkozott, vagy a királyi fegyveresek pirosfehér ruháján legeltette hideg tekintetét.

A bírától balra a környék birtokosai telepedtek le, akik az országbíró érkezésének hírére gyűltek egybe, hogy ügyes-bajos dolgaikkal ne keiljen a király udvarába menniük.

Az országbíró szikár alakján sötétbarna atlaszköntös omlott végig. Gyula úr rossz gyomrú, keserű kedvű embernek látszott. Száraz fahangján **a** király nevében megnyitotta **a** bíraskodást, majd felszólította Mátyás prépost királyi

kancellárt, hogy a pörös iratokat ismertesse; ugyanis minden panaszt írásban kellett a királyi kancelláriára benyújtani.

A kancellár erős hangon olvasott:

- Az udvarnokok sérelmezik, hogy Uriás apát úrnak tizedet fizessenek. Ők szabad emberek. Továbbá hogy egy vízhálához fonalat adjanak, ezt a monostorba szállítsák, a hálókötőket élelmezzék, és a pannonhalmi kertet gondozzák.

Nagy lélegzetet vett, majd folytatta:

- A király úr és Jakab úr, a prenesi püspök, a pápa úr itt levő követe, megvizsgálták a sérelmet. Bölcs tanácsaik szerint a bírák ekképpen ítélték: az apát úr ne kérjen dézsmát az udvarnokoktól, de panaszuk a vízháló miatt jogtalan, megmarad az eddigi szokás.

Uriás dühösen mondott valamit, arca azonban mozdulatlan maradt, pedig a tized elvesztése mélységesen bántotta.

13

A kancellár folytatta:

- A lovas szolgák nem akarnak az apát úr hírnökeinek lovat, az apát úrnak pedig borszállító szckci'et adni, mivelhogy az úton lovaik nem kapnak enni. Panaszolták továbbá, hogy az apát úr huszonkét Io\ -nkat Rómába vitte, és noha huszonkét márka ezüstöt s :. 'o-dett tőlük, sem a lovakat, sem a pénzt nem adta \ :r.-sza. Kéri továbbá: ne kelljen nádat vágniuk, no kelljen minden házhely után öt képét ídniuk, ne kelljen szénát gyűjteniük és ezt hazafuvarozniuk.

A kancellár felemelte a hangját:

- Imé, az ítélet! A lovas szolgák nem tartoznak az apát úr követeinek lovat adni. Szent Márton napjától húshagyóig az ő lovaikat is az apát úr lássa el szénával. Ha a lovakat magával viszi, vagy a követséggel kiüdi, abrakoltassa, miként ezt cselekszi vala a váradi és a szekszárdi apát. Nem szabad lovaikat az ország határán túlra küldenie, nem kényszerítheti őket nádvágásra, nem vehet rajtuk öt képét, de kötelesek -nem fejenként, hanem házhelyenként - egy nap kaszálni, egy nap szénát gyűjteni és egy nap behordani. Az érdekelt hangosan fogadták az ítéletet, az országbíró tekintetétől azonban megcsendesedtek, de a sűgás-bűgás tovább tartott.

- Nézd, hogy veresedik a képe! - sűgta egy tömzsi kis ember a társa fűlébe, és az apát felé bűkött.

- Várj csak, koma! - szisszent vissza a másik. -Nem tetszik nekem ez a horgas orrú nagyúr. Holló hollónak nem vájja ki a szemét. Ez az ítélet megvolt már egyszer, mégis megszezte az apát. Lesz itt még nyírás, csak egyéb ne légyen!

- Az "én fejem a nyírást sem állja! - dűcűgűtt a tömzsi.

- Az enyém sem, koma! De nézd csak, hogy szű

13

kőinek olt a szolgálak, mint a rühös ebek **bunkózás** előtt. Mondják, nem makkoltatták az apát sertéseit. Ebből baj lehet! De Póka atya büdös csuhájában sem szeretnék vakarózni.

- Miért, te? - kérdezte a tömzsi,

- Ő foglalta írásba a panaszokat. Tudod te, hogy milyen sötét lyukak vannak odafent a monostor pincéjében?

- Odadugná az apát?

- Ila lehet, benyomja, ne félj!

Ilyeneket suttogtak az emberek, majd hallgatták a kancellárt, aki fáradhatatlanul folytatta az ítéletek ftolvasását.

A beteg országbíró fáradtan bámult maga elé. Unta az egészet. A szája keserű volt, a gyomra égett, mintha gyeheenna volna a helyéfr: Irigy keserűséggel pillantott néha az öregebb apát úrra, akinek vörös arcáról leolvasta, hogy vastag reggeli jó ízei terjedhetnek szét dagadt, izmos testében; őbenne pedig ízetlen ísztlcves lötyög, mert a nehéz húsokat, a rubintos fényű borokat már régen nem bírja gyöngé gyomra.

A fiatal Mátyás kancellár lankadatlanul olvasott tovább. Az emberek összebújtak. Féltek a törvénytől, egyetlen szót sem akartak elszalasztani, a bőrükéről volt szó, további életükről. Mögöttük, a falu felett pedig komoran sötétedtek az apátság falai, a föra^r bástyák az őrtornyokkal és a lándzsás örökkel.

A kancellár szavaiból áradt a parasztok és mesteremberek panasa, hangzott az ítélet, mely ha szolgáltatott is némi igazságot a népnek, mégiscsak az apát úrnak kedvezett, mert a királyi hatalom legfőbb támasza az egyház volt.

A tömeg figyelve váratlanul mégis megoszlott. Akik már tudták a sorsukat, örömmel vagy keserű

14

segel báméskodtak, majd *egyre* inkább az országút felé figyeltek, egymást bökdösve.

- Nézd csak! Hát ez ki lehet? - suttogták.

Még Uriás apát is a lovasra figyelt, aki fiatal, előkelő úrnak látszott. A fején gerezdes fehér bársonysüveget viselt, amelynek forgójából darutoU lengedezett. Vállára domború, rézcímeres bőrtarisznya volt vetve, övén kard díszlett.

- Mi vagyon itt, bátyó? - kérdezte egy vén paraszttól, amikor hetyke mozdulattal leugrott sárgája hátáról.

- Törvénylátás, uram. Az országbíró ítélkezik a király nevében az apát úr és a népek között.

- Értem, bátyókám - felelte kedves mosollyal, mire aa öregnek tátva maradt a szája. Nem szokta meg, hogy az apát lovasai mosolyogjanak egy ilyen törődött, vén parasztra, mint ő.

Az a tömzsi kis ember, aki sokat suttozott a társának arról, hogy holló a hollónak nem vájja ki a szemét, a jövevényhez furakodott.

- Tartom a lovadat, uram - mondta halkán.

- Nem bánom, fogd a kantárt! A szomszédban jártam, úgy kerültem ide. . . -
És a dombok felé mutatott, amelyek mögött a győri földek lehettek a megszűnésben.

- Hová való vagy, uram? - kíváncsiskodott a tömzsi. ' ■

- A Bakonyba. Apám Töre, Sólyomvár ura, én pedig Bagomér vagyok.

- Derék úr lehetsz. Töre fia Bagomér - hízf^lgett a tömzsi -, hogy ilyen kedvesen beszélsz az apát úr egyik szabadosával, Pózával.

- Az a dagadt, vörös pap az apát? - bökött Uriás felé.

15

- Jaj, uram, hallgass! - rémüldözött Póza.

- No félj! Nem hallja. Én mondtam, nem te, én pedig ennyit sem félek tőle! - És a kisujját mutatta.

Bagomér lassan befurakodott a tömegbe. Az emberek szívesen utat nyitottak előtte.

Az apát szúrós tekintete rátévedt a fiatalemberre. Sárgás szemét még sárgábbra festette az irigység. Bagomér karcsú alakja, könnyed mozgása, mosolygós arca a messze suhant ifjúságot juttatta eszébe, az ellilant örömeiket, an-elyeket ő már nem kóstolgathat.

- Ki ez? - kérdezte Richardust.

- Nem tudom, atyám, sohasem láttam.

Az országbíró szintén a jövevény felé fordult. Egy pillanatra mintha egy mosolyféle is végigszaladt volna szenvedő arcán, mert a fiatalember kedvelt rokonát, János fia Andrászt juttatta eszébe.

A kancellári semmi sem zavax'ta, éppen ítéletet mondott tíz jobbágyra, akiket fogságra és hajuk lebo-rotválására ítélték. Ezek elhurcolása nagy zajjal járt. _ Amikor ismét csönd lett, a kancellár folytatta: ' - Szerenke faluban harminckét rabszolga kanász nem makkoltatta a disznókat, amíg az apát úr Rómában járt, miért is a gonoszoknak orruk levágassák, csak azután adassanak vissza az apát úrnak. „Nasos ipsorum assos” - ismételte az eredeti latin szöveget.

A rabszolgák vad üvöltésben törtek ki az ítélet hallatára, de nem menekülhettek, már régen őrizték őket. A sötét bőrű hóhér is előlépett hatalmas ollójával, hogy lecsípje a szerencsétlenek orrát. A kanászok családtagjai szívet tépően jajveszékelnéi kezdtek. A kívá-váne-,iak előretolakodtak. Töre fia Bagomér eleget látott, pg»szészes természete, jósága undorodott a csonkiiástól.

Megfordult, hogy a lovához menjen, hiszen s<^giteni nem tudóit.

Ebben a pillanatban azon

15

ban egy tíz-egynéhány éves fiú velőtrázó siliollással bukott Bagomér lába elé.

- Mentsd meg, uram, az apámat! - kiáltotta önkí-vijletben.

Lehajolt a gyerekhez, és felemelte. A' könnyes arcból szép kék szemek ragyogtak feléje bizakodással és alázatos könyörgéssel.

- Ki va^y te? - kérdezte meglepetten.

- Bálint vagyok, Jakab kanász fia. Ügy szeretem ct, ne engedd, hogy levágják az orrát!

- Mit tehetek én? - kérdezte tehetetlenül.

Végy meg bennünket, uram! Akkor a te szolgálád lehetünk. Mentsd meg apámat! - nyöszörgött a rémülettől. - Nincs senkim, csak ő. Anyámat és testvéreimet tavaly vitte el a láz. Mentsd meg! - És csókjaival árasztotta el Bagomér kezét.

- Állj fel, fiam! Megpróbálom - mondta és visszafordult.

A szokatlan jelenet olyan izgalmat okozott, hogy a királyi fegyveresek és az apát lovasai alig tudták a megbolydult tömeget visszaszorítani.

Bagomér megállt az országbíró előtt, fejét meghajította, majd csengő hangon így szólt:

- Országbíró uram! Töre fia Bagomér vagyok, apám Sólyomvár ura, ősi jusson, a foglalók jogán. Meg szeretném venni Jakab szolgát és a fiát. A törvény szerint jogom vagyon-e hozzá?

Uriás dühösen nézett Bagomérra, majd ezt mondta:

- Ragaszkodom az ítélethez!

Az országbíró azonban bólintott:

- Törvény szerint megveheted őket, ha az apát eladja.

- Megfizetem az árukat. Ezüstrúddal fizetek, apát uram!

16

Uriás apátban az ösztönös gyűlölet, amelyet nyomban élt, amikor Bagomért megpillantotta, birokra kelt mohó pénzvággyal. Sokáig nem felelt. Csönd volt. Az ítékezés félbemaradt. Mindenki az apátot fi-gyelle, aki izzadó arcát törölgetve, még mindig hallgatott.

Bagomér törte meg a nagy csöndet:

- Apát uram! Mit érsz egy levágott orrú emberrel? Már nem ember többé! Az ezüst pedig ezüst. Az is' marad . . .

- Mennyit adsz értük? - kérdezte végre hosszas habozás után, mire az országbíró száraz ajka körül is gúnyos mosolygás kezdett terjengeni.

- Nálunk egy kanász ára két márka és huszonnégy pndus. A fiúért külön adok egy márkát.

- Magyart, vagy friesachit? - kérdezte ravaszul az apát, a külföldi ugyanis többet ért.

- Friesachit kapsz értük.

- Ezüstrúddal fizetsz valóban? - kérdezte Uriás leplezetlen mohósággal.

Bagomér válaszul belenyúlt a rézcímeres börtarisz-nyába, és elővett öt márka súlynyi ezüstrudat. Ahogy 32 ezüst megcsillant, Uriás apát kegyesen mondta:

- Vidd őket! De az apának nem két márka huszonnégy pondus, hanem két márka negyvennyolc pondus, vagyis három márka az ára. Viszed ennyiért? - kérdezte kajánul.

Bagomér arcára ráfutott az indulat pirosa. „Arcátlan zsarolás” - gondolta, és már majdnem tagadó választ adott, de az országbíróra tévedt a pillantása. Észrevette Gyula úr gúnyos mosolyát és azt, hogy int neki a szemével.

- Mentsd meg, uram, az apámat! - siránkozott újra a fiú.

16

- Megvettem mindkettőt! - mondta gögösen Bagomér. - Vágass le négy márka súlyt a rúdból!

Az emberek kiáltoztak. A kis Bálint örömkönnyeket zokogva omlott a lábához. A pénzváltó lemérte a rudat, négy friesachi márka súlyát levágta belőle, a többit visszaadta.

Jakab is kiszabadult az örök közül! Lógó bajszerű, csepűhajú embernek látszott. Térdre hullt Bagomér előtt, hogy a csizmáját megcsókolja.

- Keljete fel! - mondta Bagomér, és megindult a lova felé. **i-**

- Uram, ha megengeded, mondanék valamit - kezdte ravaszkodva a tömzsi Pósa.

- Mondd hát, no!

- Én szabad ember vagyok, uram. Ha Szent Márton napján megfizetem a dézsmát meg a földbért, oda mehetek, ahová akarok. Hol van az a Sólóymvár?

- És kacsintott hozzá.

Bagomér jóízűen felkacagott.

- Nem vagyok én olyan gazdag, mint az apát úr, Pósa.

- Tudom én azt, nagy jó uram. De inkább leszek nálad szolgál, mint az apátnál szabad ember.

- Nem bánom. Mihez értesz?

- Vincellér vagyok. Már az öregapám is érteit a szőlőhöz - tette hozzá büszkén.

- Jól van. Gyere majd Csesznekre, onnan csak egy macskaugrás Sólóymvár.

- Szent Márton után ott leszek - mondta Pósa, és elkészönt.

- Indulhatunk, Jakab! - mondta Bagomér. Már hallatszott az elítéltek üvöltése.

Jakab megfogta a fia kezét, és megindult a lassan poroszkáló sárga mellett.

17

- Mid vagyon a faluban? - kérdezte Bagomér.

- Csak egy rossz faviskóm, **de az is az apát úré.**

- Hát akkor nem kell visszamenned.

- Nem is szeretnék visszamenni, uram.

- Mondd, Jakab! Miért nem makkoltattátok **az apát** úr disznait?

- Mert megdöglöttek.

- Megdöglöttek? Nem értem.

- Vész jött rájuk, elhullottak, **az apát úr azonban** nem hitte el, amikor hazajött. Azt mondta, **azért döglöttek** meg, mert **mi** nem makkoltattuk őket.

A szelíd Bagomér nagyot káromkodott **erre a vallomásra**, aztán csak hallgatott, **és egykedvűen nézte** a dombok felől közeledő bárányfelhőket.

17

MI TÖRTÉNT SÓLYOMVÁRBAN?

Nem messze Cseszektől, a Bakony felé emelkedő egyik völgy bejáratában állott a Ludány nembeli Tői e úr kőből épült, várszerű udvarháza. Lantornás ablakai a síkságon épült jobbágy viskókra néztek, amelyek mintegy oltalmat keresve lapultak Sólóymvár alatt. A várhoz vezető út kővekből volt kirakva, de egybeült kövezetnek nyoma sem látszott.

Sólóymvárbán csak négy helyiség volt. A legnagyobb szoba közepén négyszögletű tölgyfa asztal nyújtózkodott, körülötte karosszékek álltak. A fal mellett faragott almárium büszkélkedett, rajta ezüst-és ónkupák, poharak,

tányérok és cseréptalak. A falakon kardok, kelevézek, pajzsok, buzogányok és fjak lógtak, a padlót állatbőrök takarták.

A két alvószobában faágyak, szalma- és nádfonata székek és gyékényszőnyegek voltak. A negyedik szobában díszes vasalt ládák őrizték a bársonysüvegeket, a posztódolmányokat, nadrágokat, hímzett mentéket, aranycsipkés ingvállakat, gyöngyös főkötőket és a báránybőr ködmönkéket. A konyha, a vendégszállások, a szolgák hajlékai és a gazdasági épületek a vár mögött kaptak helyet.

Kisasszony havának utolsó napján nagy volt a mozgás Sólyomvár körül. A Bakonyból vezető hegyi úton - amelyet kétoldalt ösöreg bükkerdő övezett sűrűn (sötétén, a hatalmas fatörzsek között pedig szedeife

18

kk, berkenye, fekete áfonya, kapcsos korpafű és gím-páfiány tenyészett - posztósüveges parasztok nógatták kurjantásaikkal az ökröket. A nagy szekér körül mezítlábas gyerkőcök ugrándoztak a délutáni édes erőfényben.

A falu apraja-nagyja a vár előtt zsvajgott, ahol ott állt már az öles termetű Töre úr feleségével, Erzsók asszonnyal és szép eladó leányával. Klárikával.

A szekér előtt Bagomér lépkedett, akit a falu népe ül vendezve fogadott. Bagomér mosolyogva köszönte az üdvözlést, majd a mellette lépkedő fiúra mutatott, és így szólt:

- A fele köszönet Bálintot illeti, ő vezetett rá a nyomra.

A kék zekés vidám kisfiúban Uriás apát úr bizonyosan nem ismerte volna meg rabszolgájának, Jakabnak a fiát. De hát Jakabra sem ismert volna rá az apát, annyira megváltozott az elmúlt néhány hónap óta.

Sólyomvár környéke hetek óta rettegésben élt. A Bakonyból egy óriás medve látogatott le a falakba, és nagy kárt tett az állatokban. A medve gyéren vetemedik ilyesmire, de ez vérmedve volt, egyszer vért szagolhatott, azért öldöste a parasztok állatait. A roppant állat ott feküdt most a szekéren.

Ba-güinér ejtette el, de a kis Bálint csalta ki a medvét barlangjából kedvelt báránycájával.

-Jakab és társai alig tudták a szekérről leemelni. Még most is vicsorgott, mintha élne. Fejét beverte E5agómér szekercéje.

- Bátyókám, kérnék valamit - esengett Klárika.

- Mit kérsz, kisédes? - kérdezte Bagomér a húgátél.

- Add nekem a medve bőrét! Szeretném az ágyam

18

elé tenni, hogy amikor felkelek és rálépek, mindig eszembe jussál.

- Ha ennyire szeretsz, neked adom a medve bőrét, de a karmait megtartom zsákmányul.

- Hát engem senki sem dicsér? - kiáltotta nevetve Zoltán fia Zoltán, Sólyomvár vendége. Töre úr régi barátjának a fia, aki háztűznézni jött, apja üdvözlését hozva.

- Ne te ne! Hát te mit tettél? - csipkelődött Türe úr.

- Én láttam meg először a szekéren a medvét. Ezen aztán mindenki nevetett.

Zoltán úr a nyugati

gyepülc hadnagyaként szolgált a királyt.

- Most aztán Bagomér velem jön Esztergomba! Béla úr szereti a bátor embereket! - mondta Zoltán komolyan.

- Nem tréfálsz, Zoltán? - kérdezte Töre úr komolyan.

- Már ebben én sem tréfálok! - felelte Zoltáji. - Bagomémak az udvarban a helye! Aztán azt is akarom, hogy jövendő sógorom neves ember legyen! Kláríka elpirult, tán be is szaladt volna a házba, ha Zoltán el nem állja az útját.

- Nem mondtam én semmi rosszat, lelkem!

- Jaj, édes gyermekeim! - sóhajtott Erzsók asszony örömeiben.

- Hát, fiam, elmégy-e Esztergomba? - kérdezte komolyan Töre úr.

- Ha elenged apámuram, szívesen megyek.

- Itt az ideje, hogy világot láss!

- Köszönöm, apámuram! - hálálkodott Bagomér. Másnap tartották meg az eljegyzést. Volt étel, ital

bőségesen. Evés után az öreg Töre felemelte a családi ezüstkupát, aztán megköszöri a torkát.

S19

- A család fejének legszebb napja, amikor gyermekei sorsát jóra fordulni látja. Ilyen ünnep vagyon, ma. Köszöntelek, Zoltán, rokoni szeretettel, és arra kérlek, becsüld meg a leányomat. Te pedig, édes leányom, légy jövendőbeli uradnak mindenkor erős társa, hűséges hitvese jóban, rosszban, örömben és bánatban!

Mindnyájan ittak egymás egészségére. Töre úr ez-ittán Bagomérhoz foj-dult.

•- Kedves fiam! Felőtt ember lettél, ideje, hogy egészen a magad lábára állj! Bizonyágot **Jettel** bátorságodról is, **itt** az ideje, hogy a legjobb nevelő-oskolába, a király udvarába menj! Útravalóul fogadd el tőlem ezt a gyűrűt! A mostani király atyja adta ezt nékem, én pedig qióst tenéked adom ezzel az öreg karddal együtt, amelh'el hajdanában én harcoltam.

Levette ujjáról a vörös kövű aranygyűrűt, és a fia jobb kezének középsőujjára húzta, majd a régi kardot Bagomér derekára övezte.

A háznép már ott tolongott az udvaron. Egy öreg jobbágy bort, búzát és békességet kívánt mindenkinek, Töre úr pedig húst, kényeidet és bort hordatott az udvarra, hadd emlékezzenek mindnyájan Kláríka eljeg;-7.ésére.

Hegedős is előkerült valahonnan kopott bőrzékébe! -!, piizkos gatyában és megviselt bocskorban. Lett nagy hejehuja menten, amikor leakasztotta három-híúrus ősi zeneszerszámát a válláról. Keselyűorrú, sö-nt' képű, horpadt mellű emberke volt a hegedős, akinek sok nehéz esztendő nyomhatta már keskeny vállát.

- Húrzad, Csutur! - kiáltozták innen is, onnan is. Csutiir nem kérte magát. Nyugtalan tekintete be-furkászott az urak közé, majd megpengette hangszer*

31

húrjait, és rekedt hangján lassan citálni kezdte a régi verseket, amelyeknek vontatott ritmusa valahol az ősi puszták széljárta folyópartjain születhetett

még a honfoglalás előtt. Az arcokon kisimultak a ráncok, a szemek megfényesedtek, némelyikbe könny is szökött; hisz mindnyájan magukénak érezték a régi ritmusok panaszos hullámzását, hiába üldözték vagy kétségbeesztendő óta a vasszürke csuhát viselő papok.

Töre úr, ahogy illett, behívatta Csuturt. Ételt és italt adatott neki. Zoltán és Bagomér ezüstdénárokat dobtak vásott süvegébe.

- Merre jártál, Csutur? - kérdezte Zoltán a vénülő csavargót.

- Ahol nincsenek monostorok! - suttozta a hegedős a választ. - Tavaly az apát úr megostoroztatott és meg is fenyegetett.

- Mit ígért? - kérdezte nevére Zoltán.

- Levágatja a fületem, ha még egyszer Szent Márton tájára tévedek. Kerülöm is Pannonhalmát, mint kutya a karót.

- Miért üldöz az apát? - kérdezte komoran Bagomér, akinek eszébe jutott az orrcsonkítás.

- Mert szerinte megrontom a népet fertelmes énekléssel. Duhaj boríomíónek nevezett, a világ keserű terhének' és pogány varkocsú istentelennek, akire forró és kénköves pokol vár. Én pedig csak a húrokat pengetem, mit is tehetnék egyebet. . . Gyöngye volt mindig a karom, most már a lábam is öreg és fáradt.

- Nem tehetsz mást! Uriás apát gonosz ember -mondta Bagomér.

- Ne búsulj, vén csont! Csak pengesd a húrokat a mi gyönyörűségünkre! - biztatta Zoltán. - Gyere a nyugati gyepükre, ahol a király szabad vitézei őrzik ,20

a határt. Mondd, hogy Zoltán fia Zoltán küldött. **Ott** szerelik a régi dalokat, fizetnek is értük, aztán papok sincsenek.

- Megyek én, nagy jó uram, ha szabadon pengethetem a húrokat! .

Lassan beesteledett. Zoltán ott ült Klárika mellett, és színes szavakkal szövögette a jövőndöt.

- Van egy kis házam a király városában, Eszter-goniban. Mellettem lakik Miklós mester, a leghíresebb ötvös. Ő készít majd neked kéken csillogó, zafírkövel díszített asszonyi gyűrűt.

- Milyen város Esztergom? - kérdezte áhítattal Klárika.

Zoltán a világlátott emberek könnyed hangján beszélt. Elmondta, hogy Esztergom az ország legnagyobb városa, ott verik a pénzt, ott tartják a leghíresebb vásárokat, és a díszes házakban gazdag kereskedők őrzik a kincseiket.

- Mindig ott élünk majd? - kérdezte álmodozva Klárika.

- Jaj, dehogyné! Én a nyugati gyepük őrzője vagyok, tisztelnem a határra szólít.

- Hát én akkor hol leszelc? - aggodalmaskodott a fiú menyasszony.

- Majd Vasváron élsz a szüleidnél, oda gyakran hazamichetek.

. így beszélgettek, majd Erzsók asszony és Klárika ahidni tértek. A férfiak még iddögáltak és beszélgettek.

- Milyen ember a király úr? - kíváncsiskodott Bagomér.

- Béla úr komor ember - válaszolta Zoltán.. -Mondják, nem tudja elfelejteni édesanyja szomorú

sorsát. Aztán sok az ellensége. Eros kézzel csapolt a gonoszok közé. Sokan meg nem értik.

- Mít akar a király ?

- A királyság hajdani tekintélyét akarja visszaállítani. A régi törvények tiszteletét.

- Milyen a királyasszony ? - kérdezte most Töre.

- Mária királyné szép asszony. Laszkarisz Toodo-rosz nikeiai császár leánya, akit még Endre király hozott magával, amikor hazatérőben volt a Szentföldről.

Zoltán s . V t beszélt még a királyi családról, Esztergomról, Frigyes hercegről és az összeesküvő urak bűnhődéséről, azután ők is lepihentek, hogy reggel indulhassanak Esztergom felé.

AZ ESZTERGOMI SZÜRETEN

Reggelenként a Duna völgye már fanyar párákat lehel, alkonyatkor pedig violaszínű gőzök lopakodtak a folyó fölé, de a lankákon gyümölcsök és szőlők ragyogtak az őszi nap szokatlanul meleg sugaraiban.

Türje Dénes királyi lovászmester úr esztergomi nyári szállása túl volt a Déda-csatomán. A díszes faházat gyümölcsös- és virágoskert övezte. A dombokon jól műveit szőlők húzódtak a nagy erdő felé. Ezen a szép napon vidáman kezdődött a szüret. A borház előtt a vincellérek abroncsot vertek a dongákra.

A hegyről puttányos emberek jöttek lefelé, görnyedten a teher alatt. A borház mellett taposókádák álltak, amelyek mellé nagy gyékényeket terítettek, ezekre öntötték ki a puttányokból a hamvas és duzzadt szőlőfürtöket. A domboldalról a szedőlányok nótáját kapta szárnyára a könnyű szeű. A kondérok alá fiatal fiúk hordták a venyigét és a hasábfát. Sült hús friss szaga áradt szét a csipős fafüsttel keveredve. Nagy üstökben köleskását főztek.

A présház ablakain még a tavalyi pókháló szűrte meg az aranszínű napfényt. A gyékények felől érett fürtök illata terjengett, benne sárga darazsak zü.m-mögtek ittasan.

Az idő délre járt. A lovászmester még egyszer végigment a vendégszobákon, ahol agyaras vadbőrök, díszes lócák és edények unatkoztak. Mögötte szolgák

lépkedtek, szavára lesve. Az egyik helyiségben ezüst-medence fénylett, vízzel telve. Türje Dénes ebben megmosta az arcát és a kezét, aztán kiállt a ház elé, végignézett a városon és a saját birtokán. Vendégeit is megszemlélte, akik szerte nyüzsgöttek már a kertekben és a borház körül. Mosolygott. Elégedetten és öntelten. Sovány, izmos, középtermetű, barna ember volt, csontos arcú, pirospozsgás. Villogó fekete szeme erőszakos természetről tanúskodott. Gyékényszínű könnyű nyári köntöst és piros sarut viselt.

- Szép a szüreted, Dénes úr! - szólalt meg mellé lépve egy szikár férfiú. - Itt az úri nép színe-java. Édes a szőlőd, boldog lesz, aki borodat ihatja.

- Ül j le. Gyula úr! - kínálta hellyel az országbíró. - Innen jól láthatunk mindent.

- Köszönöm - felelte, és ernyedten roskadt a székbe.

- Milyen hírek járnak az országban?
- Sok szófia beszéd járja mostanság. Zúgolódnak Béla úr ítéletei miatt. A pártütők megbűnhődtek, ezt magad is tudod.
- Tudom - felelte Dénes úr. - Te miként vélekedel a kancelláriáról?
- Ebben is a király mellett az igazság. Eddig a Dunánál más volt az igazság, mint a Tisza táján, a felső megyékben megint más, mint Erdélyben. Most egy lesz, és ez a helyes.
- Elhallgattak, mert újabb vendégek érkeztek, akiket Dénes úr felesége és a leánya fogadott.
- Majd az ebédnél köszöntöm őket - mondta a lovászmester, mert folytatni akarta a beszélgetést.
- Te dolgoz - felelte Gyula úr, és sóhajtott. A gyomrában megint jelentkezett a görcs.
- Beteg vagy? - kérdezte Túrje Dénes részvétellel.

22

- Már én az leszek a halálomig - kesergett Gyula úr, majd hirtelen ezt kérdezte: - Ki az a fiatalember, Dénes úr? - És az almafák felé mutatott, ahol két fiatalember állt.
- Csak az egyiket ismerem, Zoltánt, a király hadnagyát. Háza van Esztergomban. Szívesen látott vendég minden lányos házban.
- Remélem, a másik is szívesen látott vendég lesz.
- Hát ismered, Gyula úr? - lepődött meg a lovászmester a beteg ember élenkségén.
- Azt hiszem, ismerem - válaszolta, és májfoltos arcán ugyanaz a mosoly jelent meg, mint Uriás apát mellett.
- Kicsoda?
- Nem ütött a mi fiatalurainkra, már ez is dicséret. Nemcsak a mulatozást és a dőzsölést kedveli.
- Nem értelek - csóválta a fejét Túrje Dénes, és még jobban szemügyre vette ismeretlen vendégét.
- Közös rokonunkat juttatta eszembe. Nekem csak távoli, de neked közeli.
- Jánost Adorjából, az ő fiát, Andrást?
- Éppn őt. András is más ember, mint a mai fiatalok.
- De hát ki ez a fiatal vitéz? - kérdezte most már ingerülten Dénes úr.
- Tékozló ember. Nem adnám hozzá a leányomat, ha volna. - És most már incselkedve mosolygott is, látva Dénes úr bosszankosását.
- Tisztellek, Gyula úr, de meg kell mondanom, nem éilom a szavaidat - fékezte indulatát a házigazda.
- Megmondom, csak ne tüzelj! - nevetett érdesen az országbíró. Jólesett neki, ha megharagíthatta az egészségeseket, ilyenkor-még a gyomorfájása is csökkent.

22

- Ki hát ez a híres íégény?
- Sólyomvár jövendő m^a, Töre fia Bagomér, aki négy jó márkát fizetett egy koszos rabszolgáért, meg a fiáért, hogy megmentse őket az apát úr hóhérától.
- Miért tette? - döbbsent meg Túrje Dénes.

- Nem tudom. Tán az apátot akarta bosszantani, vagy gyenge a szívbe, és meghatotta a kölyök jajveszékeltése . . . de hát ki adna négy ezüstmárkát egy rabszolga orráért?

- Senki! - felelte a lovászmester. - De ez a Bagomér nem látszik gyenge szívűnek, sem kikent-kifent ifjúnak.

- Nem is olyan. Nem költ görög hajkenőcsre, bíborzekét sem visel, de saját kezével elejtett vérmedvének a körmei díszítik nyeregkápáját.

- Magam is kíváncsi vagyok erre a fenegyerekre! - kiáltotta Dénes úr, és felkelt karosszékéből, hogy a díszes sátorhoz menjen, ahol Margit asszony, Dénes úr felesége és Borbála, a leánya fogadta a vendégeket. Az asszonyon fehér prémmel díszített köpeny omlott végig. Arcán hideg gög ült. Mellette állt a leánya, akinek a vállán drága bizánci selyemkendő virított. Sovány volt ő is, mint az anyja, de az arca nagyon szép, a szeme fekete tüzzel villogó, és ha mosolygott, vékony metszésű szájából fehér fogak finoman rakott sövénye tündökölt elő.

A vendégek sorra jöttek, hogy köszöntsék a *hűz* urát és asszonyát. Ott tolongott a Túrje és Rátót rokonság: Túrje Tamás fiatal feleségével, Rátót Balduin királyi pohárnokmester, Rátót Domokos tárnokmester, Tómaj Dénes nádorispán, az Aba nembeli Lőrinc és Sándor, a Geregye nembeli Pál, a Balog nembeli Kozma fia, a Ehellős. Rugacs fia Don és még sokan mások, akik az új király udvarában gyűltek össze, ki hű

23

scgből, ki érdekből. A lovászmester úr minden vendéget szívesen fogadott. Ő is szerette a pompát, az ételt és italt, de a léhaságot megvetette. Jó apa is volt, ezért nem szerette a hozományleső, léha fiatalokat, akik a leánya körül legyeskedtek.

Araikor eleget tett kötelességének, felfedezte Zoltánt és Bagomért. A két fiatalember éppen a még ágon levő hamvas szilvát kóstolgatta.

- Ki lopja a gyümölcsömet? - kérdezte tréfásan. Bagomér menten elvörösödött, de Zoltán ezt rikkantotta:

- Zoltán fia Zoltán az egyik tolvaj, lovászmester uram, a másik pedig jövendő sógorom. Tőre fia Bagomér! Mi is tisztelni akartunk, de csak a rangos urak után, közben megéheztünk.

- Váljék egészségetekre! - És a kezét nyújtotta.

- Én csak betolakodtam - mentegetőzött Bagomér.

- Jól tetted, öcsém! Akad még itt étel is, ital is, no meg vendégszeretet. Aztán néked amúgy is örülök. Hallottam, bőkezű ember vagy, négy márkát adsz egy rabszolga orráért.

Bagomér arcából leszaladt a vér. Dénes úr észrevette, túllőtt a célon, megsértette vendégét. Hirtelen, hogy mentse a menthetőt, kitérta karját, és így szólt:

- Hadd öleljelek meg, öcsém! Ismerem apádat, derék fia vagy, magad ejtettél el egy vérmedvét.

Bagomér arcára visszafutott az öröm pirosa. Mindenki rájuk figyelt, hiszen Dénes úr még a rokonait sem szokta ölelgetni. Találgatták is, ki lehet ez a fiatalember . . . Csak a vén országbíróra jött rá olyan fuldokló nevetés, hogy

aztán majd belehalt. Hallotta a .sértést, noha Dénes úr nem annak szánta, látta a legény sápadó arcát, észrevette kardja markolatán tétozó kezét, és a lovászmester úr atyai mozdulatára

24

kipukkadt gúnyos nevetése, amely olyan köhögésbe csapott át, hogy a szolgálknak kellett Gyula urat lefektetni az egyik vendégszobában.

- Dénes úr - kezdte Zoltán -, azért hoztam magammal Bagómért, hogy az udvarba juthasson.

- Szívesen közbenjárom - válaszolta gyorsan. - De talán ha te is akarod, öcsém, befogadlak a házamba, így még hamarabb kerülhetsz az udvarba. Jössz velem majd mindenhová, kísérom leszel!

- Ez aztán megtiszteltetés! - rikkantotta Zoltán.

- Hálásan köszönöm. Mi lesz a tisztem? - kérdezte Bagomér.

- Mondtam, kísérsz mindenhová. A királyhoz is. Most pedig bemutatlak a családomnak.

A gögös Margit asszony el sem tudta képzelni, miért ölelte meg férje ezt az egyszerű ifjút. Borbála arcán enyhe pirosság jelezte: tudomást vett apja vendégéről. Egy pillanatra belenézett a legény szemébe, de aztán gögösen elfordult, és tovább társalgott Kozma fia Ehellőssel a vadászsóllyokról, de úgy, hogy Bagomér is hallja. Zoltán néhány királyi vitézhez csat lakozott, és velük együtt tűnt el a présház mögött Dénes úr is továbbment, Bagomér tehát magára maradt, és egykedvűen állt Borbála mellett. Ez a nyugodt és szótlan mozdulatlanság hatással volt a leányra. Megszokta, hogy udvarlói körülrajongják és bókoljanak. Nyugtalanította ennek a váratlan vendégnek makacs hallgatása. Ehellős éppen felajánlotta soly-márát, amikor Borbála nem bírta tovább, és ő szólt Bagomérhoz:

- Szoktál solymászni ?

- Nem szoktam. Az nem való férfinak.

- Miért? - csodálkozott Borbála.

- Csak a nagyvadat szeretem.

24

- Nagyobb vadra **is** lehet sólyommal vadászni. Már kisebb rőtvdát **is** elejtett az **én** sólymom - szólt közbe Ehellős.

- Az őz kisvad - mondta egyszerűen Bagomér. -Lánynak való.

- Honnan jöttél? - vágott közbe gyorsan Borbála.

- Sóllyomvárból.

- Sóllyom várból, és nem szereted a sólymokat?

- Csak a húgom szokott sólyommal vadászni.

- Hány éves a húgod?

- Olyan korú, mint te. Zoltán fia Zoltán a völegénye.

- Ismerem Zoltánt - mondta Borbála, és Bagomér felé fordult.

Margit asszony ebben a pillanatban magához hívta Ehellőst, hogy leánya és Bagomér magukban beszélgethessenek.

- Meddig maradsz Esztergomban? - faggatta Borbála.

- Amíg édesapád akarja. Itt fogok **élni** a házatokban. Dénes úr maga mellé vett. Ígérte, bevezet az udvarba.

- Mióta ismered az édesapámat?
- Most ismertem meg.
- Miért nem mondasz igazat? Apám meg is ölelt. Sohasem láttam, hogy megölelt volna valakit. . .
- Én még sohasem hazudtam. Nem tudom, miért ölelt meg - felelte büszkén, és megsötétedett az arca. - Ha nem hiszed, kérdezd meg édesapádat! Vagy Zoltánt. Ő hozott ide.
- Bocsáss meg, Bagomér! Nem akartalak megbántani. Miért ölelt meg az apám?
- Nem tudom.- Először kigúnyolt, aztán megbánta, és megölelt, mielőtt a kardomat kirántottam volna.

25

- A kardodat? Az apámra? - És Borbála torkán akadt a szó.
- Ha néni hiszel nekem, jobb, ha nem beszélünk.
- Maradj! - mondta szinte kiáltva. - Apára mit mondott?
- Azt mondta: hallotta, **hogy** négy ezüstmárkát adtam egy rabszolga orráért.
- Ez igaz? Minek neked egy rabszolga orra?
- Ez igaz is meg nem is - felelte, majd elmondta Bálint és Jakab megvétélét.
- Honnan tudta ezt az apám? Miért ölelt meg?
- Nem tudom. Még azt is tudta, hogy megöltem egy vérmedvét. Akkor ölelt meg, és én akkor éreztem, nem akart megsérteni.
- Furcsa ember vagy. Engem a rabszolga nem érdekel, de a medve annál inkább. Magad ölted meg ?
- Magam, de a gyerek csalta ki a barlangjából.
- Mondd tovább!
- Férfi nem beszél ilyesmiről.
- De én tudni akarom! - toppantott Borbála. Mosolygott, és fél szemmel Borbálát figyelte, mint kakas a napot, azután hamiskásan mondta:
- Az úgy volt, hogy amikor észrevettem a medvét, levettem a sólyom fejről a kis sapkát, mire a madár h u s s ! . . . nekirepült a medvének.
- Hallgass! Most hazudtál! - kiáltotta.
- Most hazudtam - felelte. - Mondtam, nem beszélek róla.
- Akkor sem, ha én kérem ?
- Akkor sem.

Borbála sértett göggel sietett az anyjához.

- Nem hallgat a szavamra ez a medve - válaszolta keserűen, és elsuttogta, hogyan beszélgettek. Az anyja azonban nem haragudott meg Bagomérre.

43

- Nem történt semmi, bogárkám, csak most találkoztál először igazi férfival, akinek akarata erősebb a tiednél. Beszélj vele másról! Majd megtudom apádtól, ki ez a Bagomér, és ő miért fogadta be.
- Borbála megnyugodott, közben azonban Bagomér eltűnt. A legény homlokán is redők ültek, mire megtalálta Zoltánt, aki messze a többiektől, néhány királyi hadnaggal üldögeelt az öreg pince előtt, a hordók tetején, és fakupából itták Dénes úr tavalyi borát.

- Jó, hogy jöttssz, öcsém! - kurjantotta Zoltán. - Látom a képeden, nem fülik fogadhoz-az ebéd, még akkor sem, ha aranykölesből főzte a lovászmester úr szakácsa, mert hát nyafka beszéd hozzá a fűszer. No, sebj! Igyál! Vagy harapj előbb! Van itt sódar meg kenyér. . .

Látta, nem vidul Bagomé képe; leugrott hát a hordóról, és Bagomért egy vén diófa alá vezette, ahol hosszú lóca várta a vendégeket, és ott tüstént megvigasztalta.

- Minden görög módra megyén az udvarnál, ezért az előkelőknél is. Hajlongás, bókolás, drága ruhák, ékszerek mutogatása. Dénes úr jó ember, csak az a baja, hogy otthon a felesége viseli a kardot. Az asz-szony meg kinyomja ám a gégejét, kevély, mint a pulyka. Neked ezért kár volna neheztelned, a végén mégis az történik, amit a férfi akar. Kivel tüztél ösz-sze?

- Borbálával - felelte komoran.

- Gondoltam. Csinos fehérnép, csak benne az anyja kevélyége. Mi történt? Bagomé elmondta a sólymoktól a medvéig, miképpen udvarolt Borbálának. Zoltán jót nevetett, majd komolyan mondta:

26

- Nyertél, Bagomé! Fogadom, többre mentél náír,, niint az udvari tányérnyalók.

- De nekem nem tetszik Borbála - mondta őszintén.

- Az sem baj, öcsém! - kurjantott Zoltán. - Nincs károd abból, ha'egy előkelő leány epekedik érted.

- Epekedik? - csodálkozott.

- Tízet egy ellen, hogy így lesz! Csak vigyázz jobban a szádra! Légy hideg, mint a jégcsap, de ne sér! =<; meg soha!

- Faképnél hagyott, nem áll velemjzóba többé.

- A medvékhez jobban értesz, mint a lányokhoz. Vajon kitől tudhatta meg Dénes úr a pannonhaln-i vásárodát? Ki bíraskodott a perben?

- Rátót Gyula, az országbíró.

- Értem már! Ott állt Dénes úr mögött, amikor bc^-mutattalak. Ügy tetszik, az öregnek nemcsak a gyomra rossz, de a mája is.

Zoltán beszéde megvigasztalta Bagomért. Visszamentek a vitézekhez, és velük mulatoztak szép csön desen napszálltáig.

Fáklyák futó fénye jelezte, hogy a szüreti mulatság belenyúlik az éjszakába. A Duna sötétezüst *tükio* fölé aranyhidat vert a holdsugár, és a korán gyulladni csillagok kiültek a megsötétedő égre. A borház előtti térség négy sarkán tüzek égtek. Zoltán és Bagomé r ott állt az egyik tűz mellett.

Selyembe, bársonyba öltözött hölgyek várták a görög fuvolások játéka.

A^ lány estében egyszerre sírt fel a fuvolák szolid hangja. A nikeai császár udvarának táncnótáját fli ták a királyné fuvolásai.

- Nézd Borbálát - mondta halkán Zoltán.

A leány vérszín bársony görög ruháján fehér gyön ■ gyök csillogtak, karcsú teste büszkén hajladozott a

26

zenére. Sápadt arca kipirultán fénylett, szeme feketén bogárgzott táncosára.

- Táncolj! - mondta Zoltán.
- Nem ismerem ezt a táncot - védekezett Bagomér,
- Lépegess, ahogy a többi! Eredj! Borbála idenez! Bagoi-fiér is látta, hogy a leány pillantása rajtuk tétovázik.
- Miért nézett ide?
- Tán csuhásnak néz, aztán gyónni akar tenálad.
- Akkor meggyóntatom! - nevetett Bagomér, és Zoltán bámulatára gyorsan elvegyült a táncolók közé.

„No, ezt jól megcsináltam” - gondolta Zoltán, és füttyentett meglepetésében. A fuvolások megpihentek. Borbála görög módra meghajlással köszönte meg táncosának a táncot, majd megfordult, hogy kilépjen a körből. Éppen Bagomér-ba ütközött. Meglepetten állt, majd elmosolyodott.

- Már nem faggatlak a medvéről - szólalt meg. - Tudok rólad mindent. Vérmedve volt, ledőfted, körmei a nyeregkápádat díszítik. Apád Solyomvár ura, t's te négy ezüstmárkát fizettél két rabszolgaért a fukar apátnak. Mindezt egy szuszra mondta, és várta a hatást. Bagomér nevetett, és a leány hanglejtését utánozva folyt a t t a :
 - Azért jöttél Esztergomba, hogy a király udvarába kerülj.
 - Látom, nem is vagy olyan gonosz . . .
 - Gonosznak hittél?
 - Annak, és nagyon gyűlöltelek. Már nem gyűlölölsz?
- E pillanatban ismét megszólaltak a fuvolák.
- Táncoljunk! - mondta felelet helyett. ~ Még sohasem próbáltam.

27

- Semmi az egész. A medve után könnyű lesz megtanulnod . . .

- Megtanulom - válaszolta Bagomér, és a karját nyújtotta.

Margit asszony sárgás szeme mosolyogva bandzsított rájuk. Töre fia Bagomér evvel a táncal kezdte meg az udvari fiatalemberek életét.

Egy párás reggelen lovasok kapaszkodtak a sái-guló lombokkal ékes hegyoldal. Messzebből ütemesen hallatszott a hajtók kiáltozása. A kis csapat jobb szélén Bagomér ügetett, mellette harmadfű szürkéjén Borbála lovagolt. Amikor a keresztvölgyhöz értek, hatalmas bölény tört elő velük szemben a cserjésből, és fejét leszógezve a lovasokra rontott. Borbála lo\ a felágaskodott rémületében, majd vad iramban vágott neki a keresztvölgynek. Bagomér nem segíthetett a lányon, mert a dühös állat egyenesen nekirohant. A többi vadász hátrább lovagolt, de különben sem volt kedvük a megvadult állattal szembeszállni. B-^gomér paripája is megriadt, hosszú sörénye felborzolódott a rémülettől, lovasa azonban jól szorította térdéve mindkét oldalát, miközben felemelte lándzsáját, hogy kellőképpen fogadhasa a bölényt. Az állat lihegve fűjtatott, orrán-száján habos tajtékat csöpögtetve. A paripa engedelmeskedett, gazdája parancsára félreugrott. A nehéz vad elzúgott mellette, Bagomér lándzsája azonban már benne rezgett az oldalában. Néhány öl után az állat megingott, oldalához kapdosott, panaszosan bögött bele a világba, majd a földet kaparva összerogyott.

Bagomér már csak Borbálával törődött, aki kétségbeesetten kapaszkodott a ló sörényébe. Vágatott a

Icánv Lilán. Rábízták Borbálát, a becsülete forog kockán, a lány baj történi. Becéző szavakat du-r i /solt a Sárga fülébe, aztán megeresztette a kantárt, tgy érezte, végtelen sokáig tart ez az eszevesztett hajs/a: csak az aléló lánytestet látta maga előtt, a fe-lu'r bársony vadászkekét és a piros sapkát. Lassan erl mögéje.

Borbála! - kiáltotta rémulten. Látta, hogy a !tányt elhagyja végső ereje. Az utolsó pillanatban k.i pta el. és egyetlen mozdulattal emelte maga elé az :->;ak"-íí Borbálát.

Ne te nc! - ordított a szürkére. Tni re a ló meg-íó;pant. Bagomér megfogta a ló kantárát, majd meg-Hidult \is.szafelé.

A ic'ány lehuntya szemét. Foga még vacogott, de a? r-tíis kar-szorításában édes mámort érzett, amilyent m.'-i; sciluisem. Hallgatott.
28

Bagomér sem beszélt. A leány közelsége ugyanazt az érzést keltette benne, mint amikor először megpillantotta az anyja mellett. Önkéntelenül lazított karja szorításán. Borbála erre nyitotta ki a szemét, de a legény mozdulatlan arcából, messze néző tekintetéből nem tudott semmit sem kiolvasni.

- Mi lett a bölénnyel? - suttopta, és még lágya bban próbált hozzásimulni.

- Azt hiszem, elejtettem - válaszolta egykedvűen. - Sajnáltnám, ha nem látnám viszont a lándzsámat.

- Bagomér! - sóhajtott Borbála olyan lágyan, mint még soha, de a férfi nem érezte meg a feléje áradó lelket, nem vette észre a leány piros ajkát sem, amely szétnyílt virágkehelyként fordult feléje.

- Mit óhajtasz, kisasszony? - kérdezte.

- Állj meg egy pillanatra! Ha megyek, falán h a m a rabb magamhoz térek.

- Nem hiszem - válaszolta Bagomér.

A völgy bejáratában izgatottan várakoztak. Ujjongva fogadták őket.

Borbála nem szólt többet. Az arcát is elfordította. Bagomér. nem vehette észre, hogy a leány szeméből, nagy könnycseppek hullanak alá, és végigperegnek a fehér bársonyon.

29

LEÁNYKÉRÉS ADORJÁN VÁRÁBAN

A váradi országúton lovasok igyekeztek Adorján vára felé. Három csatlós kocogott egymás mellett, előttük két lóhosszal tisztos vitéz lovagolt. Sárga lova kókadtan poroszkált az út közepén. A vitéz fehér bársonysüveget viselt, bal válláról díszes bőrtarisznya lógott alá, rajta domború rézcímer. A lovasokon meglátszott, hogy nagy út van mögöttük. A tavaszi nap magasan járt felettük. Velük szemben parasztszekér közeledett. Amikor közel értek egymáshoz, a tisztos ifjú így szólt:

- Hé, bátyókám! Messze még Adorján vára?

- Adj' isten, vitéz úr! Nincsen messze. Jóval napszállta előtt odaértek.

- János urat keresem. Ismered?,

- A jobbágya vagyok, uram. Ez az út odavezet. A várat vörös tornyáról messziről megismered majd.

A vitéz megbökte süvegét, majd rántott a kantárszáron.

- Gyia, Sárga! Lépkedj szaporábban, előbb kapsz abrakot!

Adorján várát fekete kövekből rakták. Komor tömbjét csak pirxis teteje tette kissé barátságosabbá. Tornya messzire látszott, mert a vár dombon épült, az út mentén. Belső udvarának kútját a várbeliek ves zély esetén nyugodtan használhatták. Külső udvara a falakon túl, a völgybe futó nagy kertben foly-

29

tatódott. Itt gondosan ápolt veteményeskei-t büszkélkedett, amelyet fakerítés övezett. Többi részében aprómarha tanyáztott. A völgy bejáratában levő bővizű kút hosszú itatóvályújával ellátta az egész környéket. Ennél a kútnál itatták János úr barmai közül azokat, amelyek a vár körül tanyáztak. Gulyái, ménesei és kondái a hatalmas birtok legelőin és az ej-dőkben legeltek, makkoltak. A vár alatt itt is jobbágyviskók lapultak. Néhány viskó már háznak látszott, és a jobbágyok is sok állatot tartottak. Ez mutatta, hogy János úr nem szipolyozta jobbágyait. A faluban iparosok is éltek, kovácsok, bőrszők, sütők és szénégoók, akik jobban éltek a jobbágyoknál.

A vár helyiségei nem sokban különböztek So! \on-i-vár helyiségeitől, berendezésük is hasonló volt.

János úr már megette a kenyere javát. Már ő->: .b" csavarodott a haja, de hegyes bajusza még barna \ olf. Amikor Bagomér és csatlósai a vár felé közeledtek, János úrnak megint vendége volt. A tágas szobában ültek. Amikor befejezték az ebédet, János úr a bo^ t vendégére köszöntötte. A csaknem mindennapos \ en-dég hosszú hajú, félkarú ember volt. Bő ruháján.ik övén ezüstcsákány díszlett.

- Kedves Uzür! - kezdte János úr. - Igyunk a néped jobb sorsára! Tudom, a kun rokona a maüy... -nak, te pedig már keresztény vagy, ezért kétszeii' .-^cn testvéremnek tekinlek.

- Köszönöm! - mondta elérzékenyülve az öreg k i , , majd bal kezével ő is magasra emelte a kupát. H a zad és néped egészségégre!
így végződött a két öreg minden közös ebédje, i i y t szertartásos egyformasággal, az idős emberek m t-g-szokott .szavaival és mozdulataival. Ila jó idő együtt ballagtak le oz udvarra, a diófa alá, ahol a k i -
5(J a^/lal mellett gyékénnyel takart lócák várták őket. iU ültek órák hosszat, és lassú iddögálás közben beszéltek meg a világ folyását, főképpen a magyar és a kun nép sorsát. Az öi-eg Uzur a Kalka melletti csatavesztés után került Magyarországra, amikor Barc kun fejedelem a magyar király védelmét kérte. János úr szomszédságában kapott királyi birtokot, és ekkor barmit kozott össze magyar szomszédjával). Kisebbik fia Hogcrius íródeákja lett, az idősebb, Oldamur pedig együtt nőtt fel János úr fiával, Andrással.
Uzur a jobb karját veszítette el a tatárok elleni harcban, János úrnak a bokája sínylette meg Endre király halicsi hadjáratát.

- Nem hiszem, hogy olyan erős nép a tatár - kezdte a z ingerkedést János úr, mire a vén Uzur egészen tiizbe jött, és sokáig bizonygatta, milyen roppant erős had győzte le az egyesült kun és orosz sereget a Kalka folyó mellett. János úr faggatására Uzur a tatárokról beszélt. Elmondta, hogy hajdan két fejedelmük volt: Ong és Temudzsin. Az okos Temudzsin legyőzte társát, és a törzsfőekkel Karakorumban nagykánná kiáltatta ki magát. A nagykán ú j neve Dzsingisz kán lett, aki kihirdette a nép égi eredetét, és népét kék mongoloknak nevezte el.

- Nagy kék madár szállt alá akkor az égből, és a nagykán vállára telepedett. A madár ezután keletre repült, majd nyugatra. Mondják, ezért támadott először a tatár sereg keletre, és győzelmei után ny^u-gatra.

Már múltóban volt a délután, és Uzur talán tovább bi^szélt volna, de ekkor fiatal lánj^ka surrant á t az ud-va i'on, és megállt János úr előtt.

- Apámuram! Követ érkezett Esztergomból. András még nem jött haza.
30

- Milyen követ, lelkecském?

- Fiatal vitéz. Három csatlós kísérette. Túrje Dénes királyi lovászmester, a rokonunk küldte - hadarta izgatottan.

- Csinos legény lehet az a követ! - incselkedett a vén kun.

- Hát szebb is, mint Uzur bá! - pörgött a kislány nyelve.

- Látszik, hogy boldogult édesanyád leánya-vagy, ugyancsak felvágta a nyelvedet - csitította János úr.

- Aztán hol az a követ ?

- Tüstént itt lesz, csak leveri magáról az utak porát.

Nem is kellett sokáig várni a követre. Mélyen .meg-hajoltj azután beszélni kezdett:

- Töre fia Bagomér vagyok. Túrje Dénes királyi lovászmester úr követe és bizalmasa, ő küldött kedves rokonához. Hontpázmány nembeli János útiüz, Adorján urához, hogy ezt a levelet üdvözetével együtt saját kezébe adjam.

- Hozott Isten, öcsémuram! - örvendezett János xur, és fájós bokáját nem kímélve felállt, hogy kezet nyújthasson Bagomérnak.

- Ismerd meg, öcsém, a leányomat, Erzsikét és barátomat, a kunok főemberét, Uzurt! .

Bagomér meghajolt Erzsike előtt, de a kunnak csak főhajtással köszönt, majd belenyúlt rézcímeres böria-risznyájába, és előhúzta a lovászmester levelét.

- Hej, Sebő! - kiáltott az egyik szolgának János úr.

- Keresd meg a papunkat!

- Még nem jött haza, nagy jó- uрам - felelte a szolga.

- No, Bagomér öcsém, várunk kell, amíg a pap hazajön, vagy amíg András fiam meg nem érkezik'lv

31

Váradról. Én csak a kardot forgattam világeletemben . . .

- Nem kell várnod, bátyám, ha parancsolod, elolvasom.

- Olvasd hát! - biztatta örömmel.

- Itt, vagy máshol? - kérdezte.

- Uzur a barátom. Nincsen titkom előtte - felhő-södött el János úr tekintete, sértette Bagomér bizalmatlansága. - Csak olvasd! - mondta gögösen.

Bagomér készséggel engedelmeskedett, már azért i?, hogy jóvátegye hibáját. Feltörte a levél pecsétjét, egészen komoly lett, és lassan olvasni kezdett:

- „Türje Dénes királyi lovászmester küldi szíves üdvözlétet kedvelt rokonának, Jánosnak, Adorján örökös urának. Kedvelt Atyámfia, szeretett Bátyámuram! Eszembe juta régi ígéretem, amelyet még Endre úr udvarában tettem tekegyelmednek. Ígértem, ha Béla úr trónra kerül, akkor a fiadat magamhoz veszem, hogy a király udvarába vezessem. Derék vitéz már, itt az ideje, hogy a legjobb nevelőiskolába, az udvarba kerüljön, ahol idővel főhivatalt is viselhet. Küldd el kellő kísérettel hozzám! Atyafias jóindulattal üdvözöl Türje Dénes, királyi lovászmester"

- Hej, öcsém - rikoltotta János úr, és szeretettel hátba vágta Bagomért a jó hír hozója a legkedvesebb vendég! Szaladj, Erzsi, a konyhába, hogy vacsora legyen a vacsora!

A kis Erzsi le nem vette szemét Bagomérról. Megrémült, amikor apja tréfásan hátba vágta az előkelő követet, de amikor látta, Bagomér még szélesebb szájjal mosolyog, megnyugodva rohant a konyhába.

Csak az öreg Uzur nézett búsan Erzsike után. Olda-murra gondolt, akinek titokban Erzsikét szánta. Erzsi

31

kén ugyanis meglátszott, hogy Bagomér mennyire megtetszett neki.

Bagomér János úr asztalánál úgy érezte, m i n t h a hazaérkezett volna. Az asztal, az ételek, a cselédek mozgása olyan volt, mint Solyomvárban, Erzsikéről pedig a húga, Klárka jutott eszébe.

- Beszélj Esztergomról! - kérte Erzsike va--sora után.

- A király fővárosa. A vár ormán vígan leng Béla úr címeres zászlója. A város legnagyobb épülete a székesegyház, de szép nagy a király palotája is. Béla úr azonban nem szeret mindig a falak között élni. Tavasszal a vár tövében felütik díszes bíborsátrát. Az urak is utánózzák a királyt. A Víziváros szabad terein a sátrak mint óriás gombák tarkállanak. Sokszor tele van sátralikal a város többi

szabad része is, a Szent Tamás- és a Szent György-mező meg a Kis-cs Nagy-Duna partja.

- Nagyobb Esztergom Budánál és Váradnál ? - kérdezte János úr.

- Esztergom az ország legnagyobb városa. Talán a legszebb is. Az utcákon nyüzsögnek az emberek. Sok az olasz és görög kereskedő, a polgárok egy része francia és magyar. A vásárokon minden kapható . . .

- Csodálatos lehet Esztergom - mélázott el Erzsike. • Amíg Bagomér beszélt, az öregek elálmosodtak, az

öreg Uzur köszönt, és aludni ment. János úr még liő-slesen küzdött az álmosággal, de aztán hortyogá^a jelezte, elnyomta az álom.

Bagomér még nagyobb hévvel beszélt a csillogó lo-vantei selymekről, a hímezett szőnyegekről, a fényes kőöntöyükről és az ékszerekről.

- Ó de szép lehet ott minden! - sóhajtotta Erzsike.

- Nem olyan szép - válaszolta Bagomér. - Én való

32

jában nem szeretem azt a várost. Én a falut jobban szeretem a városnál.

- Akkor miért beszéltél olyan szépen róla?

- Mert Esztergom akkor is szép, ha én nem szeretem, da tudom, hogy János úrnak ilyen szép leánya van, lúzony hoztam volna valamilyen ajándékot.

- Jaj, ne rmondj ilyeneket!

- Tán valakinek már a jegyese vagy?

- Nincs jegyese! - válaszolta gyorsan.

- A lábam! - nyögött fel János úr, és kinyitotta szemét. - Ejn'è, még itt ültök!

Míndjárt reggel lesz! -doliogta.

Bagomér nyomban szedelőzködött, aztán búcsúzott. Szép, holdvilágos éjszaka volt. János úr a leányára támaszkodva ment be a szobájába.

- Tetszik neked ez a hetyke vitéz? - kérdezte János úr.

- Nem tudom, édesapám - felelte Erzsike, és a szíve úgy kalimpált, hogy azt hitte, elárulja titkát.

Bagomérnak sem jött sokáig álom a szemére. Erezte, itt történt vele valami. Mindaz, ami közte és Borbála között volt, most jelentéktelen semmiségnek tetszett előtte. Bánta azt is, hogy olyan sokat beszélt Esztergomról, de némileg megnyugtatta: bevallotta, a falut jobban szereti a városnál.

Váratlanul arra is gondolt: ha eljegyzi Erzsikét, nem mehet vissza a lo-vász..iester házába. Igaz, Zoltán kölcsönadná a házát, ba Erzsike a városba szeretne költözni. Ilyen gondolatok gyötörték, amíg végre elaludt.

András még mindig nem érkezett meg. Váradon járt, majd a birtok ügyeit intézte, ezért Bagomér sem indulhatott vissza Esztergomba. Az egyik napon, amikor Erzsikével a kertben sétált, és Erzsike megint a

32

király városáról kérdezősködött, Bagomér ezt kérdezte:

- Nagyon szeretné látni Esztergomot?

- Ó, nagyon! - sóhajtotta a kislány.

- Én megmutatom neked a várost. Velem jo-sz Esztergomba, onnan pedig Súlyomvárba!

- Veled? Én? Tréfálsz?

- Ha hozzám jönnél feleségül - mondta Bagori ar. - Te lennél a legszebb rózsza a királyasszony kertjében.

Magában azonban ezt gondolta: „Ha odaengednék!”

- Beszélj apámurammal! - szólalt meg végre Erzsike, és gyorsan besietett a konyhába.

- Beszélék! - hallotta még Bagomér kiáltását. Ebéd után ünnepélyesen megkérte Erzsike kezét.

- Ha Erzsike is úgy akarja! - örült az öreg. Eizsl-két azonban nem lehetett megtalálni. Nagy sokára került elő a konyhából, és pirulva mondott igent, de Bagomér nyaka helyett apja nyakába borult.

- Hát, gyerekek, mivel így történt, ha lúd, legyen kövér. A héten megtartjuk a kézfogót, aztán esztendőre az esküvőt.

Bagomérnak megnyúlt az orra erre a beszédre, de az öreg nem engedett.

- A lányom csak tizenhat éves, aztán a kelengyéje sincs készen. Gondolom, a te dolgaidd is rendbe kell tenni. A házasság nem tréfa ám!

- Igaz, ami igaz - mondta Bagomér, mert igazán nem tudta, hogyan áll majd a szénája Túrje Dénes házában.

Estefelé András is megérkezett Lelezzel és Oldamurral. A vén Uzur a vár előtt várta a fiát. Nem is vették észre, hogy az öreg kun magával vitte Olda

33

niurt. Nem akarta, hogy -a fia másoktól tudja meg Erzsike eljegyzését.

- Még nem ismerlek, de tetszel nekem! - mondta András Bagomérnak, és a kezét nyújtotta.

- Ludány nembeli Töre fia Bagomér vagyok - mutatkozott be.

- Jövendő sógorod! - tette hozzá János úr.

- Mit hallok? - hökkent meg András. - Alig teszem ki a lábam, és te máris menyasszony vagy? - nézett Erzsikére, és mosolygott.

- Honnan pottyantál ide? - fordult Bagomérhoz, és nem lehetett tudni, örül-e vagy bosszankodik.

- Ne te ne! - mordult János úr a fiára. - Ha megtudod, majd nem beszélsz pottyanásról. Olvasd csak el, fiam, ezt a levelet!

András olvasta. Látszott rajta, hogy mindjobban előnti arcát az öröm pirossága. Ahogy elolvasta, tüstént megölelte Bagomért, majd vitte magával, hogy mindenről kifaggassa.

A torony ablakában ültek, ahol nyugodtan tudtak beszélgetni. András kérdezett, és Bagomér alig győzött válaszolni. András nem a város, hanem az országos dolgok és a király érdekelték.

- Csak annyit tudok, amit mindenki - kezdte Bagomér.

- Csak mondd! - kérte András.

- A király kemény és akaratos, amit kigondol, azt végrehajtja. Az urak pedig a maguk fejét is szeretik használni. Béla úr tizennégy évig várakozott a koronára. Koronázásakor ügyelt arra, hogy az ősi szertartások teljes fényességükben tündököljenek, öccse, Kálmán herceg vitte a kardot, lovát pedig Dániel orosz herceg mint hűbérese vezette. A trónon nyom

33

ban erőskezűnek mutatkozott, és bosszút állt apja gonosz tanácsosain meg azokon, akik ellene áskálódtak. De hát ezt te is tudod ...

- Csak mondd! - kérlelte András, ezért aztán Bagomér kénytelen volt elmondani mindent, az öreg nádortól a királynéig, a birtokok visszavételétől Gergely pápáig, aki csodálatosképpen mégsem haragudott meg Béla úrra.

- IVlondják, mindent megtesz Béla úrnak. Azt is megengedi neki, amit Alfonz portugál királynak m.eg-engedett.

- Mít engedett meg a pápa? - kérdezte András, mert erről még ő sem hallott.

- A regálék bérbeadását a pogány izmaelitáknak, hogy pénzre tehessen szert. A pápa azt szeretné, ha a király erős lenne.

- Miért?

- Hogy harcolni tudjon a bogumilok ellen, hogy erősítse a latin császárságot.

- Abból nem eszik a pápa! - nevetett András.

- Te ezt ilyen jól tudod? - csodálkozott Bagomér. -Ügy látom, te itt többet tudsz, mint sokan Esztergomban.

András nem felelt az elismerésre.

- Milyen a király udvara? - kérdezte.

- Sok benne a fény, a pompa, ennél fogva sok az udvari léhűtő is. A szertartások görög módra folynak, az urak aztán mindent utánoznak. Dénes úr szüretén is görög fuvolások fújták a talpalávalót.

- Milyen ember Dénes úr?

- Nem ismered a rokonodat? - csodálkozott Bagomér.

- Csak apámuram ismeri.

34

Bagomér elmondta, hogy milyen ember a lovászmester és milyen a családja.

- Miért beszélsz keveset Borbáláról? - kérdezte András. - Többet is tudhatsz róla, mint azt, hogy sápadt és sovány, mégis szép. Volt közöd hozzá?

- Ilyesmiről férfi nem beszél!

- Ne haragudj, sógor! - engesztelte kedvesen. - Derék ember vagy! örülök, hogy a húgom a te feleséged lesz. Van házad Esztergomban ?

- Nincsen. Néhány napig jövendő sógoromnak, Zoltánnak a házában laktam, majd Túrje Dénes úrhoz költöztem. Dénes úrnál van helyed neked is.

- Akkor együtt lakunk ni ajd! - örült András. ^ - Azt még nem tudom - válaszolta Bagomér.

- Nem akarsz velem lakni? - csodálkozott.

- Veled akarnék én ...

- Hát akkor?

- Mondd, András! Mindent tudni akarsz?

- Elvégre máris rokonok vagyunk ...

- Jó. De add a szavadat!

András kezét adott, Bagomér így folytatta:

- Mégis Borbáláról kell beszélnem. Nekem sohasem tetszett, kevélynek és gögősnek ismertem meg. Egy vadászaton a lova elragadta, én mentettem meg. Azóta Borbála megváltozott. Mosolyog, ha meglát Gondolom, érted.

- Értem - mondta melegen András, és megölelte Bagomért.

Erzsike és Bagomér kézfogóján ott volt az egész környék népe, talán csak Börcs úr háza népe hiányzott. A nagy lakomát tánc követte, síposok fújták a talpalávalót.

Este András kiment a kertbe szellőzködni, már

Ő5

azért is, mert fűi'ta **az** oldalát, hová lett Oldamur. A **kert** egyik zugában talált rá.

- **Mi bánt?** Rám haragszol? - kérdezte Oldamurtól.

- **Nem** téged kerültelek, András. Csak arra szeretnélek kérni, **vigy** magaddal Esztergomba. Nem **vágyom oda**, csak **innen** akarok messze lenni. Erzsike **miatt** - mondta egészen csöndesen.

- A húgom miatt?

- **Miatta**. Eddig **azt** hittem, remélhetek, de most már...

- **Értelek**. Sajnálom, hogy **előbb nem** árultad el **títkodat**. **Együtt nőttünk fel**, testvéremnek tartottalak. **Akkor hát velem jössz?**

- **Veled megyek, de nem tudom, hogy** veled maradok-e.

- **Hová mennél?** - csodálkozott.

- **öcsémre gondoltam, Mihályra**, ő békességben él. **Tudok magyarul, oroszul és tatárul a kun nyelven kívül**. **Tán a latint is megtanulom...**

- **Ne dönts még, Oldamur!**

A kun nem válaszolt. A kert fölött lassan lebegett a **korai este még áttetsző, finom takarója**. A friss fűben tücskök szárai **ciripeltek**. A házból kihallatszott a **mulatozó vendégek hangos zsvajja**. Messziről valaki **Andrást hívta**. Szótlanul indult meg a vár felé.

PÁRBAJ A CSAPSZÉKBEN

Hajnalban keltek útra. A harmatos mezők felett friss szél játszott a lovak hosszú sörényével. Az út mentén vadvizek csillogtak, és az új nád haragoszöld levelei suttogtak. Nem vittek, szekeret magukkal, Bagomér tanácsolta: Esztergomban minden kapható, szekér nélkül gyorsabban mehetnek. Néhány nap múlva az abádi révhez érkeztek. A Tisza psirtján szomjas fűzfák hajoltak bókolva a szőke víz tükre fölé. A révnél sokan tolongtak zajongva, mert a bérlő, az izmaelita révész felemelte az átkelési díjat. Az evezőslegények szégyenkezve mondták:

- **Két dénár egy szekér, nem lehet olcsóbban**, Teha úr megtiltotta.

- **A süly essék a gazdádba!** - káromkodott az egyik fuvaros. Az emberek káromkodtak, és szidták a gonosz pogányt. -

- **Lám, ilyen gonosz pogánynak adja bérbe Béla úr a .évet!** - kiáltotta egy rókatarisznyás nemesember.

- **A király emeltette volna fel a révpénzt?** - kérdezte András Bagomértól. .

- **Nem hiszem**. Esztergom azonban messze van, a rév pedig **Teháé**, aki egy **összegben fizette ki a bért a királyi kincstárnak**.

- **Tenniünk kell valamit!** Ez a rókatarisznyás lázít a király ellen.

35

- **Hadd!** Nem ő a bűnös, hanem a bérlő - válaszolta Bagomér, és az egyik legény elé táncoltatta a Sárgát.

- **Mennyit kellett itt fizetni egy szekérért?** - kérdezte.

- Még a múlt héten egy dénár volt az átkelés ára, vitéz uram - felelte alázatosan.'

- Hol a gazdád?

- A kőházban l - mutatott jobbra, ahol lombos fák göndör árnyékában fehéredett Teha háza.

- Erőszakkal nem tehetünk semmit!

- Ne félj, András! Nem kell ide erőszak! Hallgassatok! Buta ordítózással nem mentek semmire! - csön-desítette le a népet.

A Sárga nagyot ugrott, és sebesen vitte lovasát a ház felé. Az emberek nyomban megértették; most értük is történik valami, összedugták a fejüket, pusmogtak, suttogtak, találgatták, kik lehetnek az előkelő lovasok. Nem kellett sokáig várakozniuk. A ház kapujában megjelent a nagy termetű, fekete szakállas, vörös ruhás férfi, Teha, a tiszai révek kamarabérlője. Kezét keresztbe rakta a mellén, és alázatosan meghajolva beszélt Bagomérral. Ez a jelenet nagyon tetszett az egybegyűlt népek, örvendező kiáltások hallatszottak, különösen akkor, amidőn Teha még mié-lyebbre hajolva búcsúzott, és Bagomérral lassú kocogással jött vissza a révhez. Nemsokára egy fiatal szerezsen lépett ki a kapun, és csattogó papucsában igyekezett Bagomérral utolérni. A nép most már jót mulatott ezen a különös versenyfutáson.

- Igazam volt. Már könyörög a gonosz, és aljasul pénzt ígér, ha nem árulom be a tárnokmester'úrnál. De érzünk csak Esztergomba! - mondta Bagomérral Andrásnak.

Lihegve ért a révhez a fiatal szerezsen, és utasí-68.

lotta a legényeket, hogy a régi áron szállítsák át a népet.

- Megvárjuk, amíg mindenkit átszállítanak.

- Miért? - csodálkozott András.

- Azért, hogy mindenkit a régi árért vigyenek át a túlsó partra. Nem bízom ebben a szakállas gonoszban.

András nem felelt, előreengedte az örvendezőket.

- Látod, András, ezért nem szereti mindenki a királyt. Sok pénzt kap a regálékából, de ennek sokszor a nép fizeti meg az árát.

- Kénytelen így cselekedni a király. Fegyveres vitézekre van szüksége. Pénz nélkül a király sem tud fegyvert szerezni. Béla úr bizonyosan tudja, hogy veszély fenyegeti az országot.

- A német császár vagy az osztrák herceg?

- Ellenük a királynak elég fegyverese van. Keletről fenyegeti veszély az országot. A tatárok már több nép[^]t legyőztek, és mondják, nyugat felé akarnak támadni.

- Nem hallottam még rólok - mondta Bagomérral, és András komor arcát vizsgálta, de ő nem nézett Ba-gomérra, hanem a kompot figyelte, amely a Tisza közepén úszott szekerekkel és lovakkal megrakodva.

Hosszú volt az út Esztergomig. Tíz nap is elmúlt, mire megpillantották a dombon épült székesegyház négy hatalmas tornyát. A város komor tornyából hangos túlköléssel jelezte az őt, hogy királyi gálya közeledik Visegrád felől. A parton álltak és figyeltek. A gálya orrán aranyozott sárkányszobor látszott, a farán pedig vörös bársonyfüggönnyel díszített sátor állt. Tíz-tíz barna testű

szolga izmos karja húzta ütemesen a hosszú evezőket. A tovasuhanó gálya fehér fodrot húzott maga utái; i' a kavargó víz tükreére. András, Lelez és Oldamur némán figyelte a gályát,

37

amelyen fegyveresek örködtek olyan mozdulatlanul, mintha maguk is faragva lettek volna, miként a hajó orrának aranyozott sárkánya. Hamarosan kikötöttek, és a lecsendesülő víz hátára aranyszőnyeget terített az alkony, amely szinte a palotáig futott finoman szótt fényeivel.

András mosolygott, örömet és büszkeséget érzett. Csaknem hangosan kimondta, amit gondolt: „Ide kellettjönnöm! Itt a helyem!”

A vár ormán vígan lengett a király lobogója. A szabad tereken, a meleg tavaszban a főemberek fényes sátrai tarkállottak.

- Itthon a király lir! - kiáltotta Bagomér, amikor a zászlót észrevette, majd belovagoltak a városkapun. - A király úr nincsen mindig a városban. Sokszor járja az országot. Siessünk! - mondta Bagomér, és gyorsabban lovagolt.

Éppen a Latin utcán kocogtak, amikor megint Bagomér beszélt:

- Az előkelő polgárokat comeseknek nevezik. Ez itt a gazdag Walter comes palotája. A bírónak is comes a iitulusa. Most Archinus comes a város bírāja, de mondják, utódja Belgiminus comes lesz, akit a franciák szeretnek. Ez itt Godynus comes szép háza, a hír szerint abból a sok finom, illatos kenőcsnek az árából építtette, amelyet az esztergomi nők nála hagytak.

András a fejét csóválta. Először azt hitte, Bagomér ugratja, azután elszomorodott, amikor rádöbrent, hogy jövődő sógora komolyan beszél.

A Fótéren magas termetű úr lovagolt velük szemben. Fényes fegyverzetű lovasok kísérték. Coboly-prémmel díszített kék bársonysüveget, meggyes5:ínű selyemdolmányt, vajszínt lovaglónadrágot és sáfrányszínt csizmát viselt.

- Ki ez a lovas? - kérdezte András.

37

- Aragóniái Simon, Esztergom várispánja, hispániai származású emijer. Mondják, jobb magyar az igazi magyaroknál.

Bagomér örvendezve mutatta meg Túrje Dénes nyárt szállását, a díszes faházat, amely a gyümölcsfák között büszkélkedett. Még az este leszállta előtt megérkeztek. Az elősiető szolgák tüstént elvezették lovaikat.

Láng égett már a bronzból öntött olajmécsekben, amikor az ezüstmedencékben lemosták magukról az út porát. Amíg mosakodtak, a szolgák ruhájukat kefélték fákllyafényben a vendégház előtt.

A ház ura a nagy ebédlőteremben fogadta őket.

- Te vagy András! - kiáltotta, és megölelte, mint ősszel Bagómért. András apja üdvözlését és köszönését tolmácsolta, majd bemutatta kíséreit.

- A te barátaid az enyéme is - udvariaskodott Dénes úr. - Üljetek le! Tüstént kezdődik az estebéd. Milyen volt az utatok?

András elmondta útjukat, nem feledkezett meg Tékáról sem.

A beszélgetés azonban abbamaradt, megjelent Dénes úr felesége és leánya.

Margit asszony piros zsinóros atlaszkabátot viselt. Csak Bagómért és Andrást várta, ezért nyugtalanul vizsgálgatta Lelezt és Olda-murt. ösztöne nem tévedett.

- Te vagy András! - kiáltotta, és kőöntővel terhes csuklóját feléje nyújtotta.
- Szolgálatodra, nagyasszony! - És mélyen meghajolt, majd bemutatta kíséreit.
- Borbála, a leányom - mondta ezután szertartásosan az asszony. Borbála kénszinsárga bársonyköntöst és fehér pártát viselt. Lelezt és Oldamurt éppen csak

38

tudomásul vette, majd minden figyelmét Andrásia fordította.

Közben már sűrűgtek-forogtak a szolgák, az aszlat-nok és a pohárnok parancsa szerint. Felrakták a cipókat, az ezüstpoharakat és a tányérokat. Keszkenőt is raktak mindenki elé, majd elkérték a vendégek kését, és buzgón megtisztították.

Asztalhoz ültek. A szolgák máris hozták fedett edényekben az ételeket. Először levesben főtt tehénhús került az asztalra mártással és árpakásával, majd új hüvelyes borsó, fokhagymával sült, szalonnával tűzdelte tyúkhús következett. Csuka is volt, szürke lében, majd vajban sült kapros béles fejezte be a vacsorát, amelyhez budai bort ittak.

- Jó bor! - kiáltott fel András, amikor megízlelte, és a háznépre köszöntötte.
- Saját termés a budai szőlőmből - büszkélkedett Dénes úr.

Margit asszQny, Borbála és Dénes'úr nővére, a fejevári ispán özvegye, csakhamar búcsúztak. A csatlósok újabb fáklyákat hoztak. A férfiak bor mellett beszélgettek.

Dénes úr vitte a szót, dicsérte a király cselekedeteit, majd olyasmiről kezdett beszélni, amelyi-öl eddig nem hallottak.

- Béla úr nagy terveket forgat az agyában. Bizonyára hallottatok ti is a barátok utazásáról. Julián fráter valahonnan a Volga folyó partjáról hozott hírt arról, hogy megtalálta a hajdan elszakadt magyarokat. A király kereszténnyé akarja tenni a volgai magyarokat, és be akarja telepíteni őket országába. Julián ismét útra kelt a király üzenetével. Béla úr erősíteni akarja az országot. Attól fél, megtámadnak bennünket a tatárok.

38

- A tatárok? - kérdezte Bagomér. ^
- Én nem hiszek az ilyen kósza hírekben, és dajka-mesének tartom az egészet!
- felelte gögősen a lovászmester.
- Kegyetlen valóság ez, uram! A tatárok jó harcosok. Mi tudjuk... - szólalt meg váratlanul a hallgatag Oldamur.
- Mondom, hogy dajkamese, öcsém! - fortyant fel a házigazda. - Tán nem ismersz bennünket?
- Nem akartalak megharagítani, uram. Itt nőttem fel Andrással. Az én népem v'énei azonban harcoltak a tatárokkal.
- Tán a tatár jobban harcol a magyarnál? - kérdezte haragosan Dénes úr.
- Ha ezt mondanám, hazudnék. Csak azt akartam mondani, több a tsttár, mint mezőn a fűszál és égen a csillag.
- Sohasem néztük az ellenség számát! - hősködött a lovászmester.

- Szeretném, ha mindenben neked lenne igazad, uram! Ha Béla úr seregei le is győzik őket, annak nagy ára lesz, sok derék ember marad majd a csatamezőn. Ennek aztán az idegenek örülnének.

- Jól van, öcsém, ez már okos beszéd! - enyhült meg Dénes úr.

- Magam is ezt gondolom - mondta András, és rá-köszöntötte a kupát Oldamurra. örült, hogy első este nem kellett összetűznie Dénes úrral.

Késő estig beszélgettek. Már éppen jó éjt kívántak egymásnak, amikor András megkérdezte:

- Mi lesz az én sorsom, Dénes bátyám?

- Gondolkodtam én már, mi is lenne a legjobb. Sok fiataalt mutatnak be a királynak, aztán Béla úr megfélekedzik róluk. Valamit tenned kéne, hogy rád fi

39

gyeljen a király! Szoktak itt megjelenni idegen lovagok, akik iirnévért, no meg kincsekért megvívna a magyarokkal. Ha egy ilyen lovagot legyőznél, bizonyosan rád figyelne' a király. Addig is házam a házad' ...

Bagomérltávozott néhány napra Dénes úrral. Hármadnap András és Lelez csak úgy' gyalogosan keltek útra, Oldamurnak nem volt kedve a városba menni. Ketten járták a várost, ismerkedtek az utcákkal, a házakkal, a boltokkal és a környékkel. Egész napszálltáig kószáltak, aztán a Duna partján álldogáltak, ahol a ki- és berakodó hajósokat nézegették. A város szélén nótászó állította meg őket. Domboldalba vájt, odvas kövekből rakott csapszékhez értek.

- Menjünk be! Együnk, igyunk valamit! - unszolta Lelez.

Az alacsony, sötét ivóban sokan itták a hegy levét. Idegen hajóslegények, fáradt rakodómunkások, kóbor lovagok ültek a gyalulatlan asztalok előtt húzódo lócákon. Az egyik asztal végén volt hely, oda telepedlek. Bőrkötényes görög volt a bormérő, nyomban maga sietett szolgálatukra.

- No, még ilyen helyen sem voltunk! - mondta András, ahogy körülnézett, ■ majd meglepetve látta, hogy az ivó közepén három nemesúr is iddogál. A görög sódart, cipót és két pint bort tett eléjük, majd tüstént a pénzt kérte.

- Ne haragudjatok! - mondta rossz magyarsággal. - Nálam ez a szokás, másképpen ráfizetnék.

András az asztalra dobta a dénárokat. A hangulat emelkedett. Már nemcsak a nemesek kurjongattak, hanem innen is, onnan is bele-belebőgtek énekükbe, mire ^ legvastagabb úrnak veresedni kezdett a képe. Nem lett verekedés. A bormérő tapsolt, mire karcsú

39 .

lány perdült be az ivóba, és a néhány ölnyi szabad helyen táncra perdült. Piros szoknyácska és fehér ingváll volt rajta, fejét fekete haj koronázta. Húros hangszerét pengette, és még énekelt is tánc közben. Villogó szemét le nem vette Andrásról.

- Tetszel neki! - nevetett Lelez, de András nem válaszolt.

A bormérő tudta, mit csinál. Egyszerre csönd lett, még a kockázok is abbahagyták a rázást, és ők is a lányt figyelték. A leány a sebes pörgés végén mint egy piros-fehér virág hullott a földre.

A durva férfiaknak tetszett a tánc, némelyek az asztalt verték lelkesedésükben. Aztán huUott a dénár a leány lábához. A leány sebesen szedte össze a zsákmányt, majd ahogy belibbent, olyan sebesen tűnt el. Egy kis ideig csönd volt. Andrásnak már elege volt, éppen távozni készült, amikor egy sebhelyes arcú vándorhegedős lépett be, azokból a legrosszabbakból, akik gúnydalok éneklésével keresik kenyerüket. Zsíros bőrzekét, bőrgatyát és rossz bocskort viselt. I>a-haj, nagydarab embernek látszott, arcán verekedések nyomaival. Ismerhették, mert többen hangos kurjan-tással fogadták. Legjobban a tekintélyes nemesúr örült.

- Halljuk Böngéret! Húzzad, a mindenségít! - ordította.

András még egy pint bort kért Leleznak, és megkérdezte a görögtől:

- Ki ez a nemesúr?

András füléhez hajolt, úgy suttogta:

- A megvakított nádornak, Apod fia Dénesnek a rokona. Péter úr.

Kötekedő, vad ember, ha bor van benne. Rossz kedvében mindenkit kihajigál. A ta

40

risznyája azonban tele van! - És ujjai mozgásával jelezte a pénzt. - Gyűlöli a királyt! - súgta még, majd iszkolt kifelé.

- Énekelj, Böngér, a görög királyról! - harsogta Péter úr, és a nagy kannából maga töltött neki egy kupa bort. Böngér megitta, megköszönte, azután megpengette szerszáma húrjait. Az idegenek is figyeltek, sokan értették a magyar szót.

- Mi lesz ebből, András? - kérdezte izgatottan Lelez.

- Majd meghalljuk - válaszolta nyugodtan. Böngér mély zengésű hangja betöltötte az ivót;

Jó király volt Endre, haj, haj, haj! Földet osztá rendre, haj, haj, haj! De ha fiát látod, haj, haj, haj! Földedet siratod, haj, haj, haj!

Taps, nevetés, rikoltozás fogadta a dalt. Többen vele énekeltek, főképpen a nemesek. Böngér énekére újabb vendégek érkeztek, akiken meglátszott, Péter úr emberei, barátai vagy rokonai.

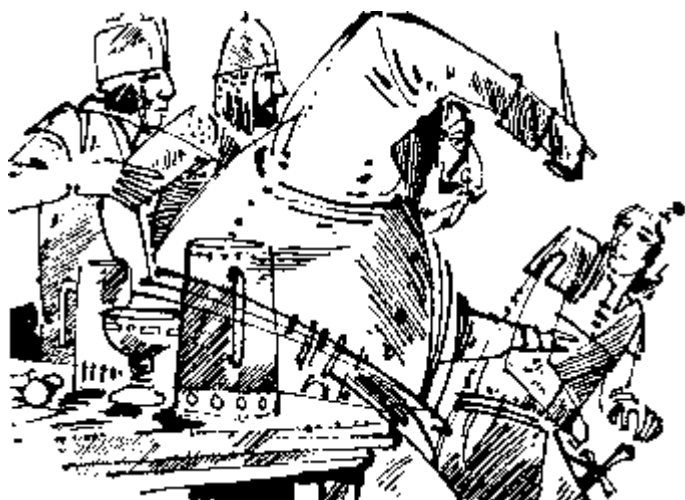
- Hej, a vár jószágom! Hej, a híres szőlőm! - bömbölte Péter úr megvadultán.

- Ez pártütés á király városában - mondta András.

- Hadd! Hátha többet tudunk meg - nyugtatta Lelez.

- Jól beszélsz - válaszolta, és levette kezét kardja markolatáról.

40

- De élnek még magyarok! Él még Barc fia Miklós! Él még Szakállas Mika!
Hej, eljön még a bosszú ideje! - kesi'gett Péter úr.

Böngér tovább énekel:

Hej, dicső nemesek, beborult napotok, már görög király lett magyar királyotok. Kinek az tekintély ki nem telle másból, csak ha a székeket égeté tanácsból. Ország dolgát eztán úgy kell már intézni: sarud talpán adod tanácsodat néki.

- Csönd! - kiáltotta András, hogy a falak is beléremegtek. - Aki tovább gyalázza a királyt, azt a kardommal tanítom tisztességre!

- Hé-kás! - üvöltötte Péter úr felugorva. - Bever

41

jem a fejedet? Falhoz kenjelek? Hogyan mered te az urak mulatságát zavarni?!

Lépní akart András felé, de a düh csaknem megbénította. Csupa izom bikaember volt, jó fejjel magasabb Andrásnál.

- Hallgassatok! - mondta az öt biztató híveinek, - Azt hiszitek, segítség kell nekem?

- Hozhatsz azt is - mondta nyugodtan András.

- No. kölyök, imádkozz! Élve ki nem mégy! Riadtan húzódtak félre, helyet csinálva az ívő közepén. András kardjával megsuhogtatta a levegőt.

- Karddal hadonászol? - hangoskodott a dühös ember.

- Nemesember vagyok!

- Annál hamarabb megdöglesz, kutyafi! - kiáltotta Péter úr, és nagy kardját kihúzta hüvelyéből. Nekirugaszkodott, ordított, csapásra emelte kardját, és olyat sújtott vele, hogy ha eltalálja András, bizonyosan kettészeli, ő-azonban résen volt. El pattant a helyéről, de ugyanakkor visszavágott. Kardjának hegye megebezte Péter úr bal vállát.

- No, kölyök! - hökkent vissza. - Látom, tudsz vívni! - mondta meglepetten. Hátrált, majd felemelte a kardját, Jiogy újra odavágjon, de András megelőzte. Villant az ezüstös acél, és Péter úr széles kardja kettévált, kisebbik darabja pattant a falon. Péter úr most már döbbsentén hátrált.

- Fegyvert! - Jjörögte.

- Két kardot is adhattok neki! - kiáltotta András, de az arcán most már félelmetes harag sötétlett.

Az egyik német lovag jutalom reményében hosszú kardját átnyújtotta Péter úrnak.

- A német kard csak vaj nekem! - rikoltotta And

42

rás, és ismét megvágta ellenfelét, de most a jobb vállán.

Vadul csaptak össze. A fáklyák fényében villantak a kardok. Talpuk alatt döngött a föld. Arcukról pa-takozott a veríték. Péter úr lihegve kapkodta a levegőt, torzult vonásairól le lehetett olvasni, már az életéért harcol. Minden erejét összeszedve újra támadott. Jobbról akart András nyakára sújtarii, de András megelőzte. Felülről vágott közbe nagy erővel. A német kard is kettévált, a csapás azonban oly erős volt, hogy András kardja felhasított a ellenfele ajkát a fél orrával együtt. Arcát elborította a vér, sebzett állatként üvöltött, majd megingott, és ájultan zuhant a földre.

Az elszörnyedés moraja hallatszott, majd Lelez örömkialtása.

- Így jár mindenki, aki megsérti a magyarok királyát! - kiáltotta csengő hangon.

- Az ezüstkardú vitéz! - hangzott most már innen is, onnan is. Péter úr hívei pedig dermedten hallgattak.

- Derék dolog volt, uram! - hangzott egy mély hang az ajtóból. A király egyik hadnagya állt ott piros-fehér sávos mellű dolmányban, mögötte pedig a testőrök alabárdjai csillogtak.

- Miklós vagyok, a király hadnagya! - zendült meg ismét a mély hang, és Miklós hadnagy előrelépett, hogy kezet foghasson az ezüstkardú vitézzel. - Éppen végszóra érkezünk. Régen figyeltem Péter urat, tudtam, hogy lázít, de sohasem csíptem rajta. Most megkapta a magát. Holnap érkezik Béla úr, tüstént jelentem, mit tettél érte. Ki vagy, uram?

- A Hontpázmány nembeli János fia András va

42

gyok, Túrje Dénes úr rokona és vendége. Azért jöttem Esztergomba, hogy a királyt szolgáljam!

- Köszöntelek, uram! A királynak ilyen emberekre van szüksége.

Másnap az egész városban a párbajról és az ezüst-kardú vitézről beszéltek az emberek. A piacon már azt is tudni vélték, hogy Péter úr a német lovakok segítségével akart pártot ütni a király ellen. Mindenki András urat akarta látni, akinek a kardja kettészeli ellenfeleinek acélját. András hallgatott, és Leleznek is megtUtotta, hogy beszéljen. A kertben Borbálával találkozott. Már nem tudta elkerülni.

- András! - szólította meg a lány. - Az egész város rólad beszél.

- Miért beszélnek? - kérdezte komolyan.

- Hát nem te győzted le Péter urat?
- Minek ilyesmiről beszélni ? Borbála elszomorodott erre a hangra.
- Nem tudom, miért vagy olyan idegen hozzám. Nagyon csúnya vagyok? - kérdezte búsan, de nem kis kacérsággal.
- Nem vagy csúnya. Borbála.
- Mégis kerülsz engem, András.
- Nem kerülöm én a lányokat - válaszolta csöndesen.
- De nem is keresed őket, ugye?
- Nem is keresem őket - ismételte a leány szavait. Ezen a napon érkezett Dénes úr is. András neki sem mondott el semmit sem. Másnap aztán Dénes úr szemére hányta hallgatását.
- Ejnye, András öcsém, nem mondtad, mit tettél!
- Ne haragudj, bátyám, gondoltam, jobb, ha mástól hallok.

43

- Nem mondom, eltaláltad. Nem is akárkitől hallottam.
- Kitől? - csodálkozott András.
- Magától a királytól! - büszkélkedett Dénes úr. - Bizony, tőle. Hívatott, aztán megkérdezte, él-e házamban egy András nevű rokonom. Én akartam rólad beszélni, és csak dadogni tudtam. Egy árva kukkot sem értettem az egészből. Most pedig készülj! Vár a király.
- A legjobban csináltad, András - mondta Bagomér, amikor magukra maradtak. Magad erejéből leszel a király embere.
- Nagy sátrában fogadta Andrást Béla úr.
- Csak tevéled kíván szót ejteni a király úr! - mondta az udvarispán, ezért kísérei kint várakoztak.
- A sátor díszes volt, a falakat drága szőnyegek fedték. A király azonban egyszerű sötétszürke palástot viselt. Magas, szikár embernek látszott. Sovány arcán gond és szomorúság felhőzött.
- Derék ember vagy, fiam! - szólalt meg fátyolos, mély hangján. - Tudom, mit tettél értem, noha nem is ismertél. Bár azok a híveim is ilyenek volnának, akik ismernek. Hálás leszek...
- Királyom, csak a kötelességemet teljesítettem.
- Többet tettél, fiam, a hitemet adtad vissza. A hála a királyok kötelessége, de a királyok hálája önzés is. Én is önző vagyok, amikor most azt kívánom tőled, hogy belső hadnagyom légy.
- Boldogan, uram - válaszolta nyomban.
- Béla úr némán járkált, majd sóhajtva leült a trón legsósó lépcsőjére.
- Ülj ide meUém! - mondta váratlanul. András engedelmességed, a király újra beszélni kezdett:
- Ahogy mondtam, a hitemet adtad vissza. Annyi

43

balítélet és sötét ármány vesz körül, hogy gyakran elcsüggedek. Én pedig jót akarok, nagy terveket szóttem, amikor végre enyém lett a trón. Későn jutottam ide, legszebb éveim - szálltak el felettem, de az akaratom megmaradt. A királyságot keU megerősítenem. Ezt kevesen értik. Nyugaton néhány

országban a király már csak árnyék a kapzsi és gonosz urak között. A nép is akkor boldog, ha a királyi kéz megfékezi a hatalmaskodókat. Érted ezt, fiam?
- Értem, király úr. Nálunk a király ereje a föld, Itáliában a városok. Ha tiéd a legtöbb föld, a gonoszok ereje aláhanatlik, és erősebb vagy, uram, a pápánál és a császárnál is. ők azt lesik, mikor ugoi-hat-nak egymáának a kereszténység nagyobb dicsőségére. A pápa szeretné, ha megtámadná a rokonodat és szövetségeseidet a latin császárságért. De te, király úr, ezt sohasem fogod megtenni, mert van nekünk más ellenségünk is, mint a nikeai császár vagy a bolgár fejedelem.

- Látom, nemcsak a kardhoz értesz - mosolygott most először Béla úr. - Nem lesz sem rangod, sem hivatalod, de az ajtóm akkor is nyitva áll majd előtted, ha a nádor orra előtt is csukva marad. Ismered a nádort?

- Nem ismerem.

- Majd megismered Tomaj Dénes urat. Arra a legbüszkébb, hogy az ereiben annak a pogány besenyő

-vezérnek, Thonuzobának a vére csörgedezik, akit még I. István király temettetett el lovastul és asszonyostul, amiért nem akarta felvenni az új hitet. Enc a nyakas ösre büszke a nádor, az esztergomi érseknek, Róbert úrnak legnagyobb mérgére. De hagyjuk Dénes úrát! Itt élsz ezentúl nálam. Simon ispán majd házat jelöl ki a számadra. Tíz^vitévre pedig hópénzt 44 .

ad a **tárnokmester**. Vannak **embereid**? - **kérdezte** a kh'ály.

Elmondott **mindent Lelezzről, Oldamurról és a csatlósokról**.

A király felállt, a kihallgatás véget ért. A sátor előtt kísérei és Dénes úr örömmel köszöntötték.

- Hamar **elpártoltál tőlem, édes öcsém!** - **kiáltotta** nevetve **Türje Dénes**. - **Megíratok mindent apádnak, ne félj!**

Simon ispán a királyi palota közelében jelölt ki házat a számára, a **tárnokmester pedig a hópénzről intézkedett. Domokos úr rokonként üdvözölte Andrást, majd meghallgatta Bagomér panaszát Teha ellen. András ezután a király mellett élt. Követte mindenhová, mint az árnyék, hűségesen.**

A TITOKZATOS BARLANG

Hermán lovag, a német ögróf az istállók előtt állt, és elégedetten mosolygott. A lovászok egyenként vezették elő a híres paripákat. Türje Dénes, a gazda büszkén mosolygott német vendége mellett. Most éppen egy szürke harmadfü mént vezettek elő.

- Állj! - kiáltotta az ögróf, és megnézte az állatot, még a szájába is belebámult.

- Szaladj vele! - mondta a gyerekeknek. A fiú szót fogadott, és sebesen rohant körbe a lóval. Herf^m úr nem győzött betelni a ló szépségével.

- Megveszem! - kiáltotta Türje Dénesnek.

- Nem eladó! - mosolygott Dénes úr. Ilyen lovam nincs több. Te sem adnád el, ha a tiéd volna.

- Én aztán nem! - válaszolta Hermán, majd megfordult, és otthagya az istállókat. A visszautasítás bántotta hiúságát.

Borbálát cselédei öltöztették. Csala, a kis cseléd ezüsthéjével bontotta szét a haját, a másik lány, Oece, reggeli köntösét tartotta kezében. Borbála ezüsthéjében nézegette arcát.

- Vigyázz a hajamra! - mondta fenyegetően.

- Nagyon vigyázok - remegett CsaJa hangja, mert Borbála nemcsak megpofozta, hanem pincébe is záratta az tgyéetlen cselédet.

- Beszéljtek! - parancsolta. - Amiről akartok.

- András úr elkísérte a királyt - kezdte Cece.

45

Unom András urat. Mo9t bizonyosan a hétfejű sárkánnyal viaskodik - mondta gúnyosan. -

- Elfogtak egy hamis-kockajátékost. A hóhér...

- Beszélj másról!

Cece mosolygott, és tovább beszélt:

- Mondják, bűbájost láttak az elmúlt éjjel. Demeter kardkovács vette észre.

- A bűbájost is unom - sóhajtott Borbála rosszkedvűen.

- Mondják, Hermán ögróf úr beleszeretett a tárnokmester úr lányába.

- Saroltába? - kérdezte Borbála kíváncsian. Közben Csala befejezte a fésülést, és távozhatott.

- Mondd tovább! - parancsolta Cecének.

- Mihály mondta, Bagomér úrfi csatlósa, hiába eszi a fene a németet, Sarolta kisasszonynak a mi Bagomérunk tetszik.

- A mi Bagomérunk? így mondta Mihály? - És orrlukai kitágultak az izgalomtól.

- Így - felelte Cece. - Mihály nevetve mondta, hogy a mi Bagomérunkra ugyan hiába meresztgeti a szemét a tárnokmester úr lánya, mert máshol hagyta a szívét. Már a kézfogója is megvolt.

Borbála vére leszaladt a fejéből. Nem bírta meg-srólalni.

- Bizony, úrnöm, András úr hűgával, Erzsikével... Vére most ismét a fejébe tódult.

- Hazudsz! - kiáltotta megvadultán, és nekirentott a szerencsétlen cselédnek, cibálta, pofozta, mintha minden csalódását, dühét és fájdalmát Cece okozta volna. A leány csak sikoltozni tudott. Borbála dühe nem tartott soká, kimerülten roskadt le, és zokogás rázta egész testét. Cece úrnője lábát csókolgatva esedezett bocsánatért.

45

- Hozz vizet! - suttogetta elgyötörten. Amikor ivolt, megnyugodott. Cece most értette meg, mi is történt.

- Ide figyelj, Cece! - szólalt meg később színtelen hangon. - Most tudsz mindent. De ha valakinek beszélni mersz rólam, kitepetem a nyelvedet. Megértted?

- Néma leszek, mint a halott! - szipogta rémülten, és veríték lepte el a testét; Borbála egj'szer halálra korbácsoltatta egyik cselédjét.

Sokáig csönd volt. Borbála az arcát hozta rendbe Cece segítségével. Ezután lépett be Csala.

- Mit akarsz? - rivallt rá.

Csala eldadopta, hogy Borbálát Dénes úr hivatja. Vendége érkezett. Hermán lovag.

- Mondd, hogy mindjárt megyek!

A lányok iszkoltak kifelé. Borbála kis ezüsttégelyt vett elő, majd óvatosan kente arcára Godynus comes híres kenőcsét. Megnézte arcát az ezüsttükörben, mosolygott, és arra gondolt, elveszi Saroltától Hermán lovagot, akinek három vára van a hazájában.

Éppen amikor lépett ki a ház ajtaján, amikor apja és a német lovag az istállóktól odaértek. A lovag arcán még ott ült a visszautasítás miatt a bosszúság, de tustént mosolyogni kezdett, amikor a napfényre kilépő Borbálát meglátta.

- Borbála, a leányom - mondta büszke szeretettel Túrje Dénes, és homlokon csókolta Borbálát.

Hermán úr udvariasan hajlongott, közben azonban még mindig a ménlő járt az eszében, aztán ez a gondolat cikázott át az agyán: „Ha a lányt feleségül veszem, az apja ingyen adja majd nekem a szürkét!”

Erre a gondolatra elszállt arcáról a bosszankodás maradék árnyéka is.

46

Az örtorony lépcsőjén, szemben a dunai fáklyák táncával, ketten ültek.

- Nagy a jókedv odalent! - szólalt meg Oldamur

Ciőndesen.

- Nagy - felelte András.

- Dénes úr még boldogabb, mint a leánya. Négy • ökröt vágatott, tíz hordót üttetett csapra. A király is megjelent a lakodalmi ebéden. De volt is ott minden. Még Bagomér is táncolt, csak te hiányoztál, Aprás. Te miért nem voltál a lakomán?

- Megmondhatom, ha tudni akarod. Dénes úr nekem szánta a leányát. Borbála is hajlott felém, de rájöttem, nem nekem való. Gőgös, cifrázkodó és kegyetlen. Ha akartam volna, most engem ajnároznának a puffadt Hermán helyett. Csak vigye! Neki való!

Oldamur hallgatott. A parti ligetből nótaszó szállt a víz fölé, ahol a feldíszített csónakok fáklyás táncot lejtettek. András sem beszélt többet.

Másnap Bagomér kereste fel Andrást.

- Kéredzkedj el a király úrtól, hogy engedjen velem!

András kérdésére Bagomér részletesen elmondta, hogy Sóljomvárba készül, a húga esküvőjére.

- Ha elenged Béla úr, örömmel megyek. Majd üzenek.

- Hová? - kérdezte bujkáló mosollyal az arcán.

- Túrje Dénes házába.

- No, oda hiába üzennél! - kezdte Bagomér, majd elmondta, hogy kitelt az ideje a lovászmester úrnál, aki finoman kitette a szürét. .

- Gyere hozzám! - hívta András, de Bagomér a fejét rázta. Elmondta, a maga embere akar lenni.

- Ha egyszer szüksége lesz rám az országnak, ak

46

kor visszajövök, de most még tele az orrom Godynus comes kenőcseinek szagával.

Harmadik napon megint együtt lovagoltak. A hűvös hajnalban először érezték a közeledő őszi nedves illatát.

Az esküvő után Zoltán Esztergomba vitte asszonyát. Velük ment András is, aki nagyon megszerette Bagomér családját, és Zoltánnal is barátságot kötött. Bagomér jó darabon elkísérte őket. Amikor vissza-tért, szinte üresnek találta Sólómvárat.

A nagy tölgyfa asztal mellett ültek.

- Örülök, fiam - kezdte a beszédet az öreg Tői e -, hogy derék feleséged lesz. András nemzetsége elsők között van az országban.

- Nem azért választottam Erzsikét, apámuram, hanem mert szeretem.

- Tudom én azt, fiam! - nevetett az öreg. - De hát a nemzetség se kutya! Csak azt nem értem, miért hagytad ott Túrje úr házát. Miért nem álltál a király szolgálatába?

- Jobb itt nálad, apám - válaszolta Bagomér.

- Elhiszem, no! Csak hát annyira vágyakoztál . . .

- Más ott az élet. Sok a cifraság', a léhaság. Mi is szeretjük a szép fegyvereket, a jó ruhákat, eszünk is, iszunk is, de nem szeretjük a hajlongást, a kenőcsö-Jít, a puha és gögös férfiakat. Nem mindenki ilyen, de sokan vannak ilyenek. Dénes úr pedig a lánya miatt tette ki a szűrőmet.

- A te szűrődöt? Hogy azt a...! - És káromkodott az öreg. - Te! - kiáltotta. - Csak nem csavaitad el a leány fejét?

Bagomér legyintett.

- Éppen az volt a baj, hogy nem tettem - vála

47

szólta Bagomér, azután elmondott mindent szépen sorjában, Heíman lovagig.

- Hát a király úr? - kérdezte Töre megnyugodva.

- Ő jót akar, de szerintem nem jól csinálja.

- Örülök, hogy visszajöttél - mondta végül az öreg, de a szívében ott maradt egy kis keserűség, mert fényes jövőt szánt neki.

Bagomér másnap kószálni indult, amikor ismerős hang állította meg. Kék szemű legényke állt előtte, a szerenkei kanásznak, Jakabnak a fia, Bálint. Kék zekéje megkopott, csizmája is elvászott, de boldogan mosolygott Bagomérra, aki most szégyenkezett, amiért megfeledkezett a fiú ruházatáról.

- Mondani szeretnék valamit - kezdte félénken a fiú.

- Majd aztán! - válaszolta, és vitte magával a gyereket, akit már mindenki megszeretett. Egy kis kamrába vezette, ahol pántos ládában voltak az ő ifjúkori ruhái. Csakhamar taláros úrfi lett a felöltöztetett Bálintból. Még kardot is kapott.

- Meg kell tanulnod a kardforgatást! Holnap pedig lovagolnod kell. A betűkre is megtanítalak majd. Szabad ember vagy, Bálint!

- Mondhatom már? - esengett Bálint.

- Mit akarsz hát?

- Megjött Pósa! - mondta a fiú titokzatosan. - Tömlőéből szökött, ezért jött csak most, nem pedig tavaly. Szent Márton után.

Bagomér hirtelen nem értette.

- Apám rejtegeti! - suttogtara fiú. - Nem mert itt a várban jelentkezni, hogy te nem voltál itthon. Az la vincellér, uram ...

- Hol van most? - kérdezte, mert eszébe jutott.

- A kondánál, uram.

48

A fiú peckesen lépegetett Bagomér mellett. Ismerte már az erdőt, mintha benne született volna. Elmondta, apja először nem merete Pósat befogadni, de aztán-eszébe jutott, hogy te megígérted neki a vin-cellérséget. A csepűhajú kanász futva sietett eléjük, és kezét akart csókolni megmentőjének.

- Jól tetted, Jakab! Hol van Pósa? Nem kellett keresni Pósat.

- Megjöttem, uram! - mondta vigyorogva.

Alig ismert rá. A tömzsi Pósa helyett girhes kis ember állt előtte rongyosan. Alakja meggömbült, mint a cserfagyökér, arca elkínzott volt, csak a szeme csillogott vidáman.

- Mi történt veled?

- Jaj, uram, ne is kérdezd! Már másnap elfogtak Uriás apát fogdmeg jel. Az a hosszú komám, hogy a nyavalya álljon belé, beáruult az ispánál. Avval vádoltakj hogy megsértettem az apát urat. Az én számba adták, amit te mondtál, uram. ^

- Nem értem - csodálkozott Bagomér.

- Te kérdezted tőlem: „Az a dagadt, vörös pap az apát?” ő pedig azt vallotta, hogy ezt én mondtam a te kérdésedre, uram.

- Mít csináltak veled ? - komorodott el Bagomér.

- Megverték, gúzsba kötöttek, végül sötét pincébe zártak, ahol kenyéren és vízen éltem hónapokig. Majd belepusztultam a hidegbe.

- Ki ítélte el?

- Senki, uram. Az ispánnak nem volt joga hozzá, mert szabad ember vagyok, de hatalma igen. Tán még most is ott rohadték abban a veremben, ha éjjelenként ki nem kapartam volna a földet.

- Tudsz most menni?

- Veled, uram, a világ végére is elmegyek.

48

- Akkor gyere! Kapsz mindent, iniiiát, ennivalót és iiazat. De aztán szedd össze magad,' mert hamarosan kezdődik a szüret!

A szüret után még szép maradt az idő, noha őszi szelek fújdogáltak, és a hegyoldalban vörhenyes ruhában búsultak a fák. Az ég kékje megvilágosodott, mintha fehérebbre mosta volna az ős, és ezen a világos kékségen puha testű, szürkésfehér felhők lebegtek a nagy magasságban.

- Tetszik ez neked, uTám? - kérdezte ezen a reggelen Bálint, és egy ismeretlen bronz pénzdarabot tett a csodálkozó Bagomér tenyerébe.

- Hol találtad? - kérdezte Bagomér, majd lassan betűzte a pénzre vésett betűket. - Hadrianus - olvasta. - Latinul írták, de a betűk elmosódtak. Hol szedted? - kérdezte ismét.

- Ahol ezt! - válaszolta a fiú hamiskásan, és egy aranytűt mutatott.

- No, ilyet sém hord senki nálunk! - csodálkozott Bagomér. - Mondd meg már, honnan való! Nem veszem el tőled - tette hozzá.
- Neked hoztam, uram! - válaszolta a fiú sértődötten, majd a tarisznyájából arany és bronz hajtű-ket, jáspist és egy kicsorbult tört húzott elő. - Csak neked mondom meg.
- Beszélj! Senki sem jár erre.
- Egy óriási barlangban találtam. Még a nyáron, amikor egy szép madár után mentem. Nagy sziklák közé jutottam, sűrű bozót és rengeteg erdő vett körül. Hát amint a sziklák között mászom, az egyik bokor mögött sötét lyukat vettem észre. Szűk volt, de befértem. Hát elállt a szemem-szám a csodálkozástól, meit a lyuk mögött barlang torka ásított felém. Beljebb nem mertem menni. Felmásztam a hegyre. On-

49

nan láttam, hogy sem Csesznek, sem pedig Sólyomvár nincsen messze. Megjelöltem a sziklákat, hogy később megtaláljam a bejáratot. Amikor megint megkerestem a barlangot, fáklyákat is vittem magammal. Akkor tudtam meg, milyen óriási az a barlang. Száznál többet léptem, de nem jutottam a végére. '
- A holmikát ott találad?
- Ott. Nem tudom, kik élhetnek benne, de még egy kőből rakott nagy tűzhelyet is találtam.
- Vezess oda! - parancsolta Bagomér, és tüstént készülődni kezdtek. Vittek magukkal fáklyákat, baltákat, ásókat és fegyvereket. Senkinek sem szóltak. Bálint biztosan vezette Bagomért. Magas csúcsra másztak, ahonnan lejtőn ereszkedtek- a mély szurdokba. Innen kapaszkodtak fel a túlsó oldal szikláira, ahol az egyik bokor mögött ásított a bejárat. A szűk nyíláson bemászva széles folyosóra értek. A mészkőfal szépen csillogott a fáklyafényben.
Bagomér százötvennél többet lépett, mire a barlang végére ért. A régi tűzhelyet is megvizsgálta, ahol hamu és félig elégett fadarabok voltak. Az egyik sarokban sok csontot találtak, mellettük szerszámok hevertek.
- Sokféle nép élt ezen a földön.
- Mikor élhettek, uram?
- Ki tudja, Bálint? - sóhajtotta Bagomér.
- Most kié lesz a barlang?
- A miénk! Te találtál rá, de az én apám földjén van. Szóltál már valakinek róla?
- Még apámnak sem.
- Ne is mondd! Maradjon a kettőnk titka!
A barlang közepétől balra lejtett az út. Megálltak.
- Hallod? - kérdezte Bagomér.
- Víz csobog valahol - felelte a fiú, és előrement.
- Ít a forrás! - kiáltotta. Az egyik szikla mögül tört fel a víz, és kis erecskeként csordogált néhány ölnyire, ahol ismét eltűnt a föld mélyében. Mindketten ittak, és jóízűnek találták.
- IVli lehet ott az a fény? - kérdezte Bálint.
- Gyere! Nézzük meg!

Jó messzire tőlük, egy kis hasadékon keresztül villant a fény a barlangba. A nyíláson. Bálint is csak a baltája segítségével tudott kiférni.

- Hová vezet? - kiáltott utána Bagomér a barlangból.

- A hegy másik oldalára - felelt vissza a fiú. - Űgy látom, ez a bejárat még közelebb van Sóllyomvárhoz. Az út is jobbnak látszik - mondta még, majd visszamászott a barlangba, és amennyire lehetett, a nyílást betömteék, csak egy kis repedést hagytak, hogy a fényt belülről észre lehessen venni.

Még egyszer körülnéztek, és amit értékesnek gondoltak, azt mind a tarisznyájukba rakták. Amikor ki-léptels a barlangból, Bálint ezt mondta:

- Egész Sóllyom vár beférne ide! - És olyan büszkén nézett a barlang nyílására, mintha az egész barlang az ő műve lett volna.

- Csak ne beszélj róla!

- Hallgatok - felelte a fiú, és szeretettel nézett Bagomérra.

BATU KÁN LEVELE

A trónteremben vasserpenyőkben izzott a pilisi tölgyek parazsa. A fáklyák füstje kormozta az aranyozott mennyezetet. A király fogadta Julián barátot és két társát. Vizesen, sárosan, rongyosan álltak Béla úr előtt, mert **az** volt a király parancsa, amint megérkeznek, hozzá jöjjenek.

- Dicsértessék! - köszönt rájuk a király, majd köhögni kezdett, erősen meghűlt a csúf időben.

* Mindörökké, ámen! - felelték a domonkosok. Hárman voltak, és a király. Csak András állt az ajtóban.

- Üljetek le, fráterek! Forralt bort kaptok mindjárt. A csontotok is vizes lehet.

- Csak Isten dicsősége fontos, király úr - szólt Julián.

- Az országnak a ti egészségek is fontos. Ihol ni, már hozzák is a bort! Élek velem én is, cudarul meghültem.

Ezüstkupákban hozták "a bort. Jó illatú gőze betöltötte a tróntermet. A király is ivott, majd a kezét melengette a parázs fölött.

- Beszélj, Julián! Élertetek-e újra testvéreink földjére?

Julián nem felelt rögtön a király kérdésére. Fejét lehajtva hallgatott. Végre megszólalt:

- Készülj el, uram, a legrosszabb hírekre! Csak

50

Gyöl'gy orosz fejedelem fővárosáig jutottunk. Ott, Szuzdalban feltartóztattak bennünket. De hiába is mentünk volna tovább.

- Miért? Mi történt?! - kiáltotta izgatottan a király.

- Szuzdalban talákoztam menekült volgai bolgárokkal. Tőlük tudtam meg, hogy a bjelajai magyarok és a volgai bolgárok földjét elpusztították a tatárok. Nincs többé Nagy-Magyarország!

András a királyra nézett ebben a döbbenetes pillanatban, és tüstént ugrott is a király segítségére. Béla úr elsápadt, megtántorodott, azután a földre roskadt. Orcáját kezébe temette, és amikor András felemelte, a király öklét rázla kétségbeesetten a mennyezet felé.

- Még a király sem szállhat szembe az isteni rendeléssel! - dörgött Julián barát hangja.

A király magához tért. Lázás beteg volt. Engedte, hogy András a székéhez vezesse.

- Nagy csapás ez, fráter! - sóhajtotta.

- De még nagyobb is lehet belőle - felelt rá Julián. - Szuzdalban mást is megtudtam. Hírek szerint a tatárok a Don folyó mentén élő kunokat akarják megtámadni. Azután az oroszok is "sOiTa kerülhetnek, hiszen ahány orosz fejedelem van, annyifélet akar.

- Közel a veszély, fráter?

- Közelebb, mint gondolod, uram. Ha legyőzik az oroszokat, itt lesznek országod kapujában. A tatár kán, Batu, a kék mongolok és a bede tatárok ura levelet küldött neked, király úr.

- Nekem? - hüledezett a király. - A nevét sem hallottam.

- Batu kánnak jobbak a kémei, uram. György fejedelem felolvastatta a kán levelét. Én nem tudtam megfejteni az írásukat. Levelében megfenyeget,

51

amiért menekülő kunok élnek országodban. Íme, a levél!

A király átvette a kutyabőr tekerceset, és tanácstalanul forgatta.

- Ki fogja ezt elolvasni? - kérdezte töprengve.

- Király úr! Én ismerek olyan embert, aki elolvassa - szólt meg váratlanul András. - Az én kun testvérem, Oldamur ismeri a tatár nyelvet.

- Küldess érte nyomban! - parancsolta Béla úr. Oldamur kezébe vette Batu kán levelét. Olvasás

közben elsápadt, majd kipirult az arca.

- Érted? - türelmetlenkedett a király.

- Értem. Török betűkkel írták, tatár nyelven, de én ezt nem olvasom el.

- Miért nem? - csattant fel haragosan Béla király.

- Ilyen sértő szavakat én nem mondhatok neked, uram.

- Akkor fordítsd le J.uliánnak! ő majd elolvassa. Neki hivatása az engedelmesség.

Julián barát sokára jött vissza a kancelláriáról.

- Olvasd! - parancsolta a király.

A barát mély hangján olvasni kezdte a fordítást:

- „Én, a kán, az égi király követe, akitől hatalmat kaptam a földön magukat megalázókat felmagasztalni és az ellenkezőket letiporni, csodállak téged, magyarok királya, hogy amikor már harmincszor küldtem hozzád követeket, miért nem adsz semmi választ, miért nem küldesz sem követet, sem levelet. Tudom, hogy gazdag és hatalmas király vagy, sok katonád van, és nagy országot kormányozol, s ezért nehezen is fogsz nekem meghódolni. Pedig üdvösebb és jobb volna neked, ha önként megalázkodnál. Megtudtam, hogy kun szolgálóimat oltálmad

51

ban tartod, ezért meghagyom neked, ne tartsd őket tovább magadnál, hogy ne legyek ellenségeddé miattuk, kiknek könnyebb menekülniük, mint teneked,

mert ők ház híján sátorban laknak, talán elmenekülhetnek, de te házban lakol, váraid, városaid vannak, miképpen menekülhetsz te a kezemből ..."

Ezután még felháborítóbb szavak következtek. Haragos pír jelent meg a király arcán.

- Tréfa ez vagy kérdés? - kérdezte.

- Se nem tréfa, se nem. kérdés, hanem valóság. Batu kán nem tréfál. Amerre ő jár, elhamvadt városok, leölt emberek és állatok jelzik útját. De még van időd felkészülni. Ha szerencsénk lesz, és a kánnak még keleten is akad ellensége, akkor talán évek múlhatnak el... - felelt a fráter. Azután köszöntek és távoztak.

A király töprengő arccal állt a fáklyák imbolygó fényében, majd lassú léptekkel megindult. Egy pillanatra megállt András mellett az ajtóban, mintha mondani akart volna valamit, de aztán nem szólt mégsem.

Másnap Oldamur kereste fel András. -

- Kár, hogy nem jöttél velem. Julián barát elmondta utazásait. Én pedig lefordítottam neki egy dicsőítő éneket a leghíresebb tatár törzsről, a Junduk Urzáról.

András nem felelt. Várt. Tudta, Oldamur beszélni akar.

- Jó csönd volt a kolostorban - szólalt meg hossz-szas hallgatás után. - Ügy érzem, a barátok között lenne a helyem.

- Beszéltél velük?

- Beszéltem, ők szeretnék, ha beállnék közéjük,

52

már csak azért is, mert ismerek három pogány nyelvet is. **Te** niit mondasz?

- **Nem** tudok tanácsot adni - válaszolta András komolyan. - Én rossz fráter lennék, abból pedig van **elég**. Nem mindenki Julián.

- Olyan nincs több - mondta Oldamur meggyőződéssel.

- Elmégy?

- El. Búcsút venni jöttem hozzád - mondta egyszerűen.

Némán megölelték egymást.

- Ha keresnél, akkor László frátert keressed! - mondta még Oldaniur, majd hirtelen sarkon fordult, és gyors léptekkel elsietett.

Batu kán tábora a folyó és a nyírfaerdő között húzódtott. A tábor közepén egy dombon büszkélkedett a **vezéri jmi;a**. Ez a díszes sátor állatbőrökből készült, a **tetejét** nemezlapok fedték. A jurtában tigrisbőrön **ült a kán**. Vörös volt a haja, mint a birodalmat **alapító** Temudzinnak, de Batu arca nem volt szeplős, **hanem** tiszta és **barna**. A szeme apró, fekete és **ravasz**. Arcvonásain gőg terpeszkedett. Ülve óriásnak **látszott, noha** rövid **lába** miatt valójában alacsony ember **volt**. Testét aranybrokát köntös takarta. Jobbján **ült a** fővezér, Szubutáj Bagatur a fiával, Bogutájjal, **balján** pedig Kádán, majd Kujuk, Sejbán, Hermös, **Cseb és** Orda foglalt helyet.

Batu tömör hangja törte meg a tanácskozás előtti **csöndet**:

- Én, **a** kán, az égi király csillaghomlokú követe, **köszöntelek** benneteket, hű vezéreim! Nyugat felé **kell** mennünk, amerre az égi kék sas repült. Dönte

nünk kell, melyik utat válasszuk, ezért hallgassuk meg kémeink jelentését!
Bürü, vezesd be őket!

A kis emberke felpattant a földről, majd három emberrel tért vissza, akik egészen mások voltak, mint a mongolok és a tatárok. Apró gyerekeként kerültek Bizánc rabszolgapiacáról a tatárok közé, akik mongoloknak nevelték őket. A foglyoktól sokféle nyelvet megtanultak, tudtak imi és olvasni, értettek a fegyverek forgatásához is.

A kán szavalt nem a kémekhez, hanem Bürühöz intézte, és Bürü ismételte meg.

- Beszélj, Csema, merre jártál!

A magas, karcsú férfi szája körül állandó mosolygás játszadozott, amely kedvessé tette arcát. Meghajolt, majd beszélni kezdett:

- Parancsod szerint követtem Kötöny kun király megmaradt seregét, őket a hatalmas magyar király, Béla befogadta országába.

A vezérek dühösen, méltatlankodtak, de Batu néma maradt. "

- Mit tudtál ineg, Petykó? - ismételte Bürü a kán szavait.

A zömök, szőke szakállú kém érdes hangon válaszolt:

- Szuzdalban jártam, György fej edelön udvarában. Itt tudtam meg, hogy leveledet az a magyar pap vitte királyához, aki évekkkel ezelőtt felkereste a baskír magyark országát. Amikor hírért hallotta ez ország pusztulásának, sietett vissza királyához.

- Milyen öltözék van rajtad, Tuluj? - hangzott a kán kérdése a harmadik kémhez. Ez a kis vörösés hajú ember sánta volt. Arcának vonásait úgy változtatta, hogy egyik pillanatban öregnek, a másikban fiatalnak látszott. Vajszínű, tépett darócruhát viselt

53

- Keresztény papi ruha - felelte mosolyogva. -Ebben az öltözékben nyugodtan járhatok a keresztény népek országában. Ismerem vallásuk tanításait.

- Honnan jössz? - hangzott az újabb kérdés.

- A magyar király országából - válaszolta Tuluj halkán.

- Beszélj! - hangzott a parancs, és még Batu arcára is kiült a kíváncsiság.

- A magyar király országa gazdag - kezdte Tuluj. - Terem ott minden, gabona és gyümölcs. A mezőkön barmok sokasága legel. Az urak selyemben és bársonyban járnak. A magyarok befogadják a menekülő népeket, csak azt kívánják tőlük, hogy térjenek az ő hitükre. A keresztény vallás istene rettenetes. Egy fára feszített férfit imádnak, akiről azt tartják, hogy az öregebb istenük fia.

- A kunokról beszélj! - hangzott az újabb parancs.

- A király befogadta őket, de ez nem tetszik mindenkinek. A kunok állatai lelegetik a vetést. Az urak a földből gazdagodnak. Mondom, a király erős, és a kunok is ellenünk fognak harcolni. Ha szabad tanácsolnom, akkor a király országát több oldalról rohanjátok meg. A magyarok legyőzése után még gazdagabb országokba mehetünk.

Batu intett, mire Tuluj is hajlongva távozott.

- Bűrű! - parancsolta a kán. - Adass a kémeknek, amit szemük-szájuk megkíván. Aztán ha kipihenték magukat, mindhárman menjenek a magyar király országába. Szítsák a gyűlöletet a kunok ellen! Híreszteljék, hogy gyöngék vagyunk!

Bűrű gömnyedve hátrált ki a jurtából. A vezérek most kezdték el a tanácskozást. Mindnyájan egyet akartak: Magyarország megtámadását.

54

- öcsém, Sejbán lesz Magyarország királya! -mondta Batu kán, és most mosolygott először.

A tábor fölött aranyfényű nap ragyogott. Batu kilépett a sátorból, hogy tudassa a néppel a vezéri tanács döntését. Óriási üdvrivalgás fogadta. Hosszú ideig tartott a lárma. A kán mosolyogva hallgatta. Amikor végre felemelte a kezét, egyszerre csönd lett. Hatalmas hangja megzendült:

- Kék mongolok és, szövetséges tatárok! A vezéri tanács döntése szerint nyugatra megyünk. Legnagyobb ellenségünk Béla, a magyarok gazdag és hatalmas királya. Legyőzzük őt is! Harcosok, készüljetek!

Eget verő ordítás fogadta szavait. A harcosok örömmel feldobálták a hegyes børsüvegeket. Innen is, onnan is megharsantak a kürtök, és peregni kezdtek a lárnadobok. Hosszan, üvöltő farkasok hangjaként hangzott a lovasok csatakiáltása és vad vijjogása, mintha máris harcolnának.

54

ANDRÁS ÉS ÉDUA

András már harmadik éve élt az udvarban. A király szerette. Azt beszélték, hamarosan magas tisztségre emeli Béla úr. Nem tudták, hogy_ magasabbra nem emelkedhet.-

Bagomér megmutatta feleségének Esztergomot, majd hazavitte Sólyomvárba, ahol Erzsike egy csapásra meghódította Töre úr és Erzsók asszony szívét.

Zoltán a nyugati határon szolgált, Klárka követte urát, de a kis Ilmár születése után többnyire Vas\-á-ron élt, Zoltán szüleinél.

Oldamur a rend parancsára a kunok földjén léri-te:tt. Apját, az öreg Uzurt már nem találta életben, amikor hazalátogatott. Váradra is betéit, ahol Mihály és Rogerius szeretettel fogadták.

Gyula úr, az országbíró is meghalt, helyére a király Szerafil fia Andort tette meg országbírónak, aki szintén betegeskedő ember volt.

Türje Dénes szomorúan élt, mert Borbála *azt* írta Margit asszonynak, hogy az ura jobban szereli a szürke lovat, mint őt.

Az udvarban buzgón találgatták, hogy a királyné ebben az évben vajon fiút szül-e végre a meglévő hat leány után.

Már az esztendő elején riasztó hírek érkeztek keletről. A hírhozók az orosz városok pusztulásáról beszéltek. Az 1239. év pünkösdi havában, azaz májusban

55

arról érkezett híradás, hogy a Volga folyó torkolatánál Mangu tatár vezér véres csatában legyőzte Kötöny kun fejedelmet. Hamóirosan áradtak az orosz és kun menekülők Magyarország felé. A kunokról nem tudták, mit akarnak: támadni vagy oltalmat kérni.

A király éppen Andrással beszélt az eseményekről, amikor Lelez jelentette Kötöny király követeinek " az , érkezését. Béla úr összehívatta a városban található főembereket.

- Azt akarom, hogy halljátok a kun király követeit! - mondta a király.

A kun követek, amikor beléptek, nyomban térdre hulltak a király trónusa előtt. Sötét arcbőrű, előkelő kun emelkedett fel először a király szavára.

Koponyáján három fekete, befont üstök fityegett, kettő a halántékán, egy pedig a tarkóján lógott. Díszes fegyvereket, arany- és ezüsttálatat, drágaköves, nehéz ékszereket raktak ajándékkul a trónus elé. A követség vezetője hibátlan magyar nyelven beszélt. Elmondta, hogy Kötöny, a legnagyobb kun fejedelen rokoni üd-, vözletét és hűbéres hódolatát küldi a legfényesebben ragyogó trón legbölcsebb urának. Ezután ismét a földre bukott, hogy homlokát a király lábához érintse.

A király szertartásosan válaszolt:
- Köszönöm urad üdvözetét. Mit üzent kedvelt rokonunk és barátunk, a nagy tekintetű Kötöny úr?

- Népünkre rettenetes csapás zúdult, király úr -kezdte a követ, majd-elmondta, hogy a Volga melletti véres csatában fényes seregüket legyőzte a tatárok hada.

- Egész népünknek menekülnie kellett. Most pedig negyvenezer kun család áll országod déli kapujában, bebocsátása és oltalmat esedezve. Kötöny úr hódolatát küldi tenéked, kész népével együtt felvenni

55

Jézus keresztjét. Ez az én uram alázatos üzenete, erre kér választ tőled, felséges uram!

Sokáig csönd volt. A bikanyakú Tomaj Dénes a nyakához nyúlt, mintha valami szorította volna. Türje Dénes nyugtalanul topogott. Az új országbíró még jobban beburkolózott prémes köpönyegébe. Lelez hadnagy düldedt

szemmel figyelte a követeket. András tekintete izgatottan tapadt a király kipirult arcára.

- Nerii adhatok nyomban választ - szólalt meg végre Béla úr. - Hívatni foglak benneteket! Addig a vendégeim vagytok.

- Miképpen vélekedel, Dénes úr? - kérdezte a király a követek távozása után.

- Nem könnyű a döntés - dörmögte erős medvehangján a nádor. - A kun zabolátlan és pogány. Félttem népünk erkölcsét és javait tőlük.

- Igaz lehet, Dénes úr, de negyvenezer család betelepülése, barmaikkal együtt, akkor is bajjal járna, ha olyan jámborok volnának, mint a székesegyház kőangyalai. Nekem azonban vad katonák kellene! A mi népünk jó része már nem katonáskodik. Aki a tizedet szedi, aki a robotra ügyel, aki a vetést nézi, aki illatos kenőcsökkel ajnározza testét, az éppen úgy nem katona többé, mint aki az eke szarvát tartja, vagy a saru bőrét cserzi. A tatárok sokan vannak. A duzzogó urakra alig számíthatok. A kunok befogadásával negyvenezer harcossal gyarapodik a seregem.

- Lehet, uram, de én nem félek a tatártól. Másokat is legyőztünk már, hiszem, legyőzzüköket is, ha idemerészkednek.

- Szeretnék hinni neked, de nem tudok! Engem, balsejtelmek gyötörnek, nádor! - kiáltotta a király, és nekihevülten járkálni kezdett.,- Az urak gyűlöl

56 nek, és akkor jönnek majd segítségemre, amikor már késő lesz. Magad is tudod, most még gúnydalokat hallgatnak, amelyeket dénárra leső hegedősök faragnak rólam, a „görög” királyról. Nem bánom. Énekeljenek, mulassanak rajtam, de csak akkor, ha tudják már, kik a tatárok! ők azonban nem is akarják tudni. De én tudom! Én hiszek Julián fráternek, aki megszenvedett a pusztákon, amidőn elszakadt testvéreinket kereste, ő tudja, Dénes úr, hogy kicsoda Batu kán! Tudja, hogy a kémei mindent tudnak rólunk, talán már azt is, hogy be akarom fogadni Kötöny menekülő népét. Julián fráter tudja, miképpen bukkott el elszakadt testvéreink országa a volgai bolgárok országával együtt.

- Nádor! - kiáltotta Béla jir kis hallgatás után. - Hárman vagyunk az országban, akik hiszünk a veszedelemben: Julián fráter, András-úr és én! Hidd el," én szeretném a legjobban, ha tinétek lenne igazatok.

Tomaj Dénes megmozdult. Nagy fejét felemelte.

- Uram! Hiszek tenéked! Mit tegyek?

- Hívd össze a királyi tanácsot! Holnap estére. Amikor magukra maradtak, a király így szólt:

- András! Te mégysz Kötöny úr elé! Te tudod a nyelvüket. A kun királyt Budára kíséred, ott fogadom majd hódolatát! Öreg ember már, illő, hogy elébe menjek. Népét majd a Tisza menti királyi földekre telepítjük, ahol megélhetnek állataikkal együtt.

A tanácsban csaknem mindenki megjelent. A belépő királyt mély nieghajlással köszöntötték. A király elmondta, miért hívatta őket.

- Hallgassátok meg akaratomat! Olvassd fel, kancellár uram, mit válaszolok Kötöny királynak!

Mátyás kancellár lassan kibontotta a kezében levő iratkeercset, majd olvasni kezdett:

- „*Mi, d magyarok királya, elfogadjuk Kötöny király és népe hódolatát. Megtartjuk és megtartatjuk a kun nép régi szabadságát és szokásait, ha Kötöny király egész háza népével megkeresztelkedik, leteszi kezünkbe az alattvalói és hűbéres esküt, elfogadja a településre kijelölt tiszaháti királyi földeket, és fegyvereivel mindenkoron országunkat segíti minden ellenségünkkel szemben. A befogadással járó tennivalókat majd a magyar és kun követek beszélik meg. Kelt Esztergomban, az 1239. esztendő szeptember havának tizedik napján.*”

A kancellár feltekerte az írást, és meghajolt.

- Kinek van ellenvetése? - kérdezte a király. Hallgattak. Mindnyájan a nagy orrú Dénes nádorra néztek, de a nádor lesütötte szemét. Nem szólalt meg. A király végighordozta tekintetét a tanács tagjain, azután kérdezte:

- Helyeslítek, tehát végzésünket, amelyet az ország érdekében és hatalmunk erősítésére hoztunk?

- Helyeseljük! - válaszolták csöndesen.

A tanácskozás véget ért. Az urak fejüket lehor-gasztva távoztak. A homályos folyosón Túrje Dénes megcsóválta a fejét, és ezt kérdezte:

- Dénes úr! Te helyesléd a kunok befogadását?

- *^em* helyeslem. Sok baj forrása lesz felelte a nádor.

- Akkor miért nem szóltál?

- Mert a király nagyon akarja. Ha a tatár veszély igaz, akkor a király jól cselekszik.

- Te hiszel benne, nádor?

57

- Én még tán a Jézus Krisztusban sem hiszek -felelte az csöndesen.

Amikor az urak eltávoztak, a király elégedetten fordult a kancellárhoz.

- Holnapra legyen kész több példányban az írás! Vedd bele minden címetet, hadd lássa a kun király a hatalmammat!

- Meglesz, uram, ahogy parancsolod - válaszolta -Mátyás úr.

A kancellár távozása után a király elgondolkozva nézett tnaga elé.

- Nem mondtak ellent. A nádor is hallgatott - mondta.

- Pedig nem győzted meg őket, uram - válaszolta András.

- Akkor miért hallgattak?

- Tán azért, mert tudták, milyen erősen akarod,

- Mind ellenem lett volna? "

- Azt nem mondanám, uram, de a nádor bizonyosan nem helyesli, hiszen előbb ellene beszélt.

Béla úr felsóhajtott.

- Ügy tetszik, akkor is magam maradok, ha egy véleményen vannak velem.

De most már ne töprengjünk! Reggel mégy Kötöny úrhoz az írással. Miklós és Lelez kísérnek majd ötszáz jó lovassal. Az érsek gondoskodik keresztelő papokról.

Másnap András kilovagolt a városból Buda felé. ötszáz lovas kísérte. Vele mentek a kun követek is. A fél város az utcán Volt, hogy lássa őket.

A hajnal piros madara csillagkölest szedett az égen. Lassan vin-adt. Mire a reggel sárga "fényei szétterültek, kurjantásoktól zengett a mező. A Szörényi bántság felől hosszú sorokban vonult heteken át magyar földön Kötöny király népe. Élükön az ötszáz lovassal

58

András haladt, őket követte kétezer válogatott kun vitéz. Utánuk jöttek Kötöny király és főemberei háznépükkel. Azután szekerek hosszú sora, majd ménesek, gulyák, juhnyájak és újból szekerek, telve asz-szonnyal, gyerekekkel. Őket fegyveres lovasok ezrei követték, majd sátorverők, fegyverkovácsok, kötélverők és más'iparúzők.. Ezek nyomában tatár és orosz rabszolgák, fűdán íjászok, jász kardosok könnyű lovakon, aztán nagy, fedeles szekerekben élelem: köles zsákokban, füstölt hús, szárított tésztaféle és egyéb. Már a Tisza táján vonulnak a kijelölt földekre. A király előbb letelepíti népét Béla embereinek segítségével, és csak azután megy Budára, a hűségeskü letétele végett. Néhány törzs, főleg a kun királyé, majd a Duna-Tisza közötti pusztán kap földet. Kötöny úr szállása pedig Pest közelében lesz.

Őszi alkonyat ereszkedik. András a lova hátáról néz vissza arra, ahonnan jöttek. Kun tábortüzek fénylenek a pusztán. Nézi a tüzeket, és talán először támad a belsejében aggodalom, marcangoló kétely. A királyra gondol, aki talán gyötrő szomorúsággal várja Kötöny érkezését a budai palota sötét falai között.

- Csak már ott lennének! - sóhajtja, és nevezhetet-len bánattal hallgatja, miként gyermekkorában a vén Uzur tanyáján, a kun síposok dalainak vontatott, édes-bús ritmusát. Érzy, hogy mennyi bánat és szomorúság csendül a síphangból: egy üldözött, pusztuló nép keserve.

- Miért szomorkodsz, András? - szólal meg mellette egy ismerős, vidám hang.

- Te vagy, Oldamur?

- László fráter! Elfelejtetted?

Az arcát már nem látja tisztán, de a vajszin csuha

58

világít a homályban is. Leszáll a lóról, és megöleli László frátert.

- Béla úr okosan cselekedett. A mi kardunk segítségével keményen harcolhat majd a király.

- Hát támadnak a tatárok ?

- Támadnak! - feleli László fráter, és a hangjş olyan ridegen cseng, hogy András megborzong egy pillanatra.

- Az urak még most sem hiszik ...

- Az urak nem tudják, amit minden kis kim gyerek tud. De ha összefogunk, győzünk. A magyar és a kun együtt erősebb náluk.

- Ha összefogunk ... - sóhajtja András.

Az idő megváltozott. Nyúlós köd ereszkedett alá. Az égen gomolygó felhők sűrűsödtek. Ólmos, csapó eső verte a népet és az állatokat. András emberei gázlót kerestek a szennességán rohanó folyón. A víz magas volt, a régi

gázlót nem lehetett használni. Az őszi délután már estébe hajlott, amikor a lovasok megjöttek.

- Csak jó messze lehet átkelni a Körösön - mondta Miklós hadnagy, és süvegeből facsarta a vizet.

- Akkor ma nem megyünk tovább! - parancsolta András.

A sátorverők munkához láttak. Egy kis dombon megtisztították az ázott gyepet, majd a fedeles szekerekből száraz bőröket hoztak. András leheveredett. Körülötte zsongott a tábor.

Alig hevert a sátrában, amikor a mécs szelíd fényében, a félrevont sátorlap nyílásában megjelent egyik vitézének arca.

- Mi baj, Losád? - kérdezte a vigyorgó őrtől.

- Egy fiatal kun lány szeretne beszélni veled, uram. Úgy rí az istepadta, mint árva temetéskor.

59

- Bocsásd be!

Losád mosolygós arca eltűnt, és néhány pillanat múlva a leány belépett. András már talpon volt. Tarka selyemvirágokkal kivarrt hódprém galléros, sárga bőrbekécs és kis rézcillagokkal kivert szattyáncsizma volt a leánynon. Meglátszott, hogy előkelő főember lánya. Tiszta, fekete szeme és hollószínű haja volt. Talán tizenhat éves lehetett. Ahogy besurrant, hangos zokogással esett térdre András előtt.

- Kelj fel! - mondta kun nyelven. - Elöttem nem szoktak térdepelni.

Nem^kejt fel. Könyes tekintetét Andrásra emelte.

- Segíts rajtam, magyar vezér! - könyörgött.

- Ki bántott? - kérdezte részvétellel, és felemelte. A lány most megnyugodott.

Lassan juházott a sírása. Megnyugodva mondta el bánatát:

- Az én nevem Édua. Apám örkönd, a király főembere., de már öreg és beteg szegény. Nem bírja ezt az utat. Három napja csak fekszik a szekéren. Nyíl sebezte meg a volgai csatában. Kötöny király elé nem engedi régi haragosa, aki most a helyét bitorolja. Én is félek tőle, rabul akar ejteni. Mentsd meg apámat, és ments meg engem! Mondták a szolgálaink: a tekinteted fényes, a karod acél, de a szíved jó!

Édua ismét zokogni kezdett.

- Ne sírj! Ne félj! Megvédelek.

A jó szóra megnyugodott. Mosolygott. Fehér fogsora ragyogott. Töprengve kért tanácsot:

- Mondd, uram, mit tegyek? Apámnak nyugalom, gyógyfüvek és ápolás kéne. Ha megkapná, meggyógyulna. Én ápolnám, mert nagyon szeretem. Nincs senkim, csak ő! Anyámat, testvéreimet és rokonaimat megölték a tatárok - szipogta, majd újra zokogni kezdett.

59

- Nyugodj meg! Mindent megteszek értetek. Itt nincs nyugalQiE, és nincsenek gyógyfüvek. A sereget el nem hagyhatom, de apám vára közel van. Hozzá fogtok menni. Apám legjobb barátja egy öreg kun volt. Szegény meghalt. Apámnál nyugalomra találtok.

Elhallgatott, majd belenézett a leány ráragyogó szemébe, azután lehúzta gyűrűjét.

- Fogd ezt a gyűrűt! Add át apámnak!

- Jó vagy, uram! - suttogta, és hirtelen megcsókolta András kezét.

- Losád! - kiáltotta András, és elkapta a kezét. - Vigyázz a sátor előtt! Ide senki be nem léphet. Várj meg, Édua! - szólt a lánynak, és kilépett a sátor-, ból.

Lelez sátra előtt nagy tűz égett. A hadnagy a ruháit szárította. Az eső már csaknem megszűnt. András a tűz mellé' telepedett.

- Tudod-e, Lelez, hogy nem vagyunk messze Adorjántól? - kérdezte a mogorva hadnagyot.

- Annál rosszabb, hogy itt kell ázni - felelte.

- Aztán hazatalábiál-e? - ingerelte András.

- Csak a Körös mellett kell haladni Váradig. : : De hát ezt te is tudod. Haza is mennék, ha engednél.

- Éppen erre cikarlak megkérni!

- Nem tréfálsz?

- Nem. Komolyan beszélek. Én nem mehetek, de téged hazaküldhetlek.

- Mikor menjek?

- Reggel indulhatnál. Tíz lovas elég lesz kísérőnek?

- Minek nekem tíz lovas? - cspdálkozott Lelez.*

- Mert nem magad mégy - felelte komolyan, majd elmondta Édua és örkönd sorsát.

- Nagyon vigyázz rájuk!

60

- Értem, András.

- Akkor most gyere velem!

Édua még mindig állt a sátorban. András hozzálépett.

- Édua! Lelez hadnagy tíz emberrel kísér majd benneteket Adorján várába. Most pedig vezess atyád-, hoz!

A leány gyorsan lépkedett a leszálló homályban. Egy díszes sátor előtt állt meg. Az öreg kun meglepetten ült fel a medvebőrön. Először bizalmatlanul hallgatta András szavait, de a kun beszéd megnyugtatta.

- Köszönöm, uram, amit tenni szándékozol értünk. Remélem, egyszer még meghálálhatom jószágodat. Sajnos, nem az vagyok, aki voltam. A volgai csatában -mindent elvesztettem. A király sem törődik velem. De még küldhet értem, ha tanácsra lesz szüksége.

Intett Éduának, akinek a segítségével lábra állt. A sátor mélyében lévő bőrsákhoz vándorzogott, és egy gránátkövekkel díszített aranykupát szedett elő a zsákból. Reszkető kézzel adta Andrásnak.

- Fogadd el tőlem jószágodért, uram!

- Nem ajándékért teszem, Örkönd úr! - mondta András.

- Tudom, uram. Ha kincsszomjas ember volnál, el is vehetned tőlem. Én azért adom tenéked, hogy emlékezzél reám. Ne sérts meg! Fogadd el!

- Túlontúl értékes ajándék ez, uram! - mondta András a kupát megnézve.

Örkönd fáradtan legyintett.

- Kedves fiam! Az ember legértékesebb ajándéka maga az élet. Te pedig ezt adod most vissza nekem és még sokkal többet. Megmentetted a lányomat attól, hogy ellenségem prédája legyen.

61

András elvette a kupát, és megköszönte. Mielőtt elment volna, az öregember még ezt kérte:

- Adj, uram, néhány őrt a sátram elé éjszakára! Szolgáimban sem bízom már. Félek, megtámadnak.

- Elküldöm őket, nyugodj meg, örkönd úr! Lelez a sátraig kísérte Andrást.

- Ne feledd az őrzőket, Lelez!

- Magam viszem őket Örkönd úrhoz.

- Van még egy kérésem.

- Mi legyen az, András?

- Vidd el e'zt a kupát apámuramnak! Nem táborba való.

- Elviszem, András. Ügy adom oda, hogy ne lássa senki.

Elbúcsúztak. András l^hihent, az álom azonban sokáig elkerülte. A sötétben is a kis kun lányt látta maga előtt, síró és mosolygó arcát, fekete haját, karcsú természetét, és kedves hangját is hallani vélte. Aztán mégis elnyomta az álom.

A TRÓNÖRÖKÖS SZÜLETÉSE

A szüret akkor kezdődött Esztergomban, amikor András a kunok fogadására* indult. Túrje Dénes úr szürete azonban vigasság nélkül folyt le. Margit asszony éppen a szüret első napján esett le a lábáról. Ettől kezdve hetekig ette a láz, rágta a belső kórság, és hiába hívta Dénes úr a város leghíresebb orvosait felesége betegágyához, nem tudtak rajta segíteni. Az idő is megromlott, hideg eső verte a várost, és a reggeli ködök még délben is a Duna felett gomolyogtak.

A sovány asszony fázva és verejtekezve gyötrődött a drága heverőn. Mindig több mécsset követelt, rettenetesen félt a sötétségtől. Szolgálóleányai keresztet vetettek, amikor kiléptek tple, és egymást rémítget\ 'e mondták, hogy úgy izzik asszonyuk szeme, mint a beteg farkasé. Akármilyen lázak marták azonban csonttá aszott testét, mindenre kíváncsi volt.

- Mi hír a palotában? - kérdezte a hozzá belépő Dénes urat.

- Még mindig semmi. A királlyal már beszélni sem lehet.

- Fiú lesz! - mondta Margit asszony.

- Ha ezt a királynak megmondhatnám, és valóban megszületnék a trónörökös, egy falut kaphatnék tőle..!

- Fiú lesz! Menj a palotába! Mondd meg, hogy én üzenem! Megálmodtam.

Eredj, Dénes! De gyeie nyomban vissza! Már nem élek sokáig!

61

A lovászmesternek hideg futkosott a gerincén, és örült, hogy kiszabadult a betegszobából. Gondolta, lefekszik. Fáradt volt nagyon, de aztán Margit asszony sárgászölden izzó szemére gondolt, és a palotába ment. Nehezen jutott be a királyhoz. • - Megálmodta a feleséged? - kérdezte Béla úr, és hamuszínű arcára ráfutott a remény pirossága. Hat leányára gondolt, akiket most egy fiú követhet, a trónörökös.

- Mondd meg asszonyodnak, hogy imádkoztatok érte a fráterekkel. Ha pedig valóban megszületik a trónörökös, dúsan megajándékozom - mondta mosolyogva a király.

- Megmondtad? - kérdezte Margit asszony, és a foga vacogott, úgy rázta a hideg.

- Megmondtam - válaszolta, és elismételte a király szavait. A beteg elmosolyodott, de aztán ismét árnyék suhant az arcára.

- Ülj le, hites uram - mondta komoran. - Érzem, elfogy életem mécsének olaja. A nagydarab ember ijedten roskadt egy karosszékbe.

- Amikor fiatal voltam folytatja az asszony -, rák hátán jártak a napok, most sebesen szállnak, mint

9 a fecske röpkülése. Mi rosszul éltünk, hites uram. Hiúk és kevélyek voltunk, és Borbálát is ilyennek neveltük. Lányunk boldogtalan, mert dacból hozzáment ahhoz a szörnyű némethez, akinek a lovad kellett, nem a lányod. A lányunk mást szeretett.

- Kit szeretett? - dadogta a lovászmester.

- Bagómért szerette. Szegény lányunk tehetetlen bosszújában kívánta, hogy küldd el Bagómért a házadból. Hallgass! - intette le Dénes urat. - Nincsen már sok időm hátra. Nem akarom, hogy Borbála bol

62

dogtalan maradjon! Írd meg neki, hogy utolsó gondolatom hozzá szállt, bocsánatáért esedezve! Ha nem szereti a férjét jöjjön haza!

- Írok neki - nyögte Dénes úr.

- Hívass papot! - suttogta a beteg.

Sietve jött a Katalin-templom híres papja, Mihály atya. Ravasz szemén[^] tekintete rátapadt a betegre. Egyenes orra vékony volt, és olyan hegyes, mint egy madárcsőr'. Húsos ajkán azonban kegyes mosoly ült. A hangja lágy volt, behízelgő. Köszönés után nyomban a beteg mellé telepedett,

- Eljöttem hozzád, leányom, hogy 'vigasztalásul szolgáljak tenéked e nehéz órában. Nemsokára megszabadulsz a földi kínoktól, és halhatatlan lelked szabadon szárnyal az égi bíró trónusához. Gyónd meg vétkeidet, és bánd meg őket, hogy az égi atya helyett itt a földön feloldozhassalak!

A gyötört asszonyt megrémítette a pap. Szemének pillantása csak vergődött a pap tekintetében. A ravasz fekete szem valósággal megbéklyózta még a gondolatait is.

- Kevély voltam ... - kezdte a gyónást Margit asszony.

Amíg az asszony gyónt, a pap szemét mereven a padlóra szegezte, és komor arccal hallgatott. Feloldó- * zás után megint rávetette szúrós tekintetét, és így szólt:

- A lelkedet rendbe tetted, leányom, de még nem tudom, miképpen gondoskodtál földi javaidról. Bőségben dúskálkodtál bűpös életedben, noha meg vagyon írva, könnyebb a tevének átbújni a tű fokán, mint gazdagnak a mennyországba jutni. Az égi boldogságot könnyebben elérheted, ha a mennyei úr szegény földi

62

szolgáit segíted utolsó cselekedeted Istennek tetsző voltával.

- Már végrendelkeztem, atyám!.- suttogetta a beteg.
- Tudom, leányom! Nálam a pecsétes írás, amelyet még akkor tettél, amikor egészséges voltál, és nem gondoltál az örök útra. Most azonban a kérlelhetetlen halál ólálkodik a házad előtt, és hiába adnál parancsot szolgálóidnak, hogy tegyék keresztbe a kapuvasat, bejön ő a falon is, ha akarja.
- Mit tegyek? - nyögte rémülten Margit asszony.
- Amit a szíved sugall a végső órában - válaszolta.
- Hívd az íródeákok!

Mihály atya szinte ugrott, mert a beteg elhaló hangja aggodalommal töltötte el. A deák ott várt az ajtó előtt, a tanúkkal együtt. Margit asszony tollba mondta megváltoztatott végső akaratát.

*Nyolcvan márka ezüstöt, amely VJalter comes-nél vagyon elhelyezve, és azt a serleget, amelyet Guikeled nembeli István úrtól, megboldogult apámuramtól kaptam, az esztergomi Katalin-egyházra hagyom, tíz lovammal együtt. A jejevári domonkos rendiekre hagyom azt a nagy szőnyeget, amelyet, még édes anyámasszony hozott Görögországból. Mária nővérem kap tőlem egy kék és egy jelzete hímzésű ruhát, valamint több rendbéli prémet. Borbála lányom kap egy skarlát köntöst sok prémmel, egy köpenyt és tunikát ugyanazon sző-
i'etből sok hímzéssel, egy hódrémes bundát, tizennyolc lepedőt, két sápkát^{gy} aranyosat és egy egyszerűt; továbbá kap három díszes abroszt selyemből és három egyszerűt, öt selyemkendőt és i t z csikót. Azonfelül Borbálára hagyok egy kivarrt biborm[^]llénykét és egy karbunkulus drágakövel*

63

ékes aranygyűrűt és hét rableányt, akik a kiszolgálást jól értik. Kelt Esztergomban, az Ű r 1239. esztendejében, mindszent, azaz október havának 18. napján.

Mihály atya csak a nyolcvan márkára és az ezüstserlegre figyelt, mert ezeket Margit asszony első végrendeletében még az urára hagyta. Mondják, Dénes úr az újabb végrendelet után nem is tette be többé a lábát a Katalin-egyház templomába. Margit asszony még aznap meg is halt. Még ugyanezen napnak az estéjén a király és főemberei izgatottan várakoztak a trónteremben. Csaknem percenként jelentették a királyasszony állapotát. Egyszer csak Tomaj Dénes úr lépett a terembe,

- Fiú! Fiú, király úr! - kiáltotta olyan hangon, amelyet még sohasem hallottak a trónteremben, de ezen most nem botránkozott meg senki.
- Hol van a lovászmester úr? - kérdezte a király.
- Dénes urat előbb hívták haza, meghalt az asz-szonya - felelte csöndesen az udvarispán.

A király lehorgasztotta a fejét, de azután megindult a királyné terme felé. Két nap .múlva. Szent Lukács napján keiesztelte meg az újszülöttet Róbert érsek, az államalapító István király emlékére Istvánnak. Volt nagy öröm az egész városban, már azért is, mert a király hízott ökröket húzatott nyársra, sok hordó bort üttetett csapra, és sok-sok ezüstdénárt szórattott a nép közé. Az osztrák követséget Zoltán a vendégszállásokra ki-sérte, maga pedig a királyhoz ment, jelenteni érkezésüket. Az udvarmester bevezette a palotába.

63

- Várj itt, Zoltán! Jelentem érkezésed.

Zoltán türelmetlenül sétálgatott a vörös márványpadlón. Megbámulta a fűrészfogas ajtóívet, a lombard fonatú faragott oszlopokat és a színes freskókat, amelyek az Árpádok zöld, oroszlános címerét ábrázolták az ajtótól jobbra és balra. Fellépett a félkerek román lépcsőkönn., majd kibámult a Dunára, amelyen most nem úsztak nagyobb hajók, a tél már nem volt meszsze. Visszatért az ablaktól, és leült, mert a király még mindig ném hívatta. Nézte a szőlőfürtös oszlopfőket, és közben arra gondolt, hogy abból az átkozott osztrák barátból egy árva kukkot sem tudott kihúzni. Ahogy így töprengett, halk nesz hallatszott. Falba rejtett kis ajtó nyílt meg tőle jobbra, és a csigalépcső--ről belépett maga Béla úr. Zoltán felugrott és meghajolt. Alig ismert urára. Fia születése elűzte arcáról a gondok redőit. ,

- Mit akar a követ, fiam? - kérdezte a király derűsen.

- Megvallom, király úr, nem tudom. Ez a sima képű Marcellus barát olyan, mintha néma volna. Csak a gyepükapuban mondott **Emnyit**: Frigyes herceg úr küldi Béla lirhoz. Györben sok bort adtunk kísézőinek. Egyiküknek aztán eljárt a szája, a tatárok és a kunok miatt jöttek, így mondta.

- Nem szeretem Frigyest. Befogadta ellenségeimet, és még meg is támadott - mondta a király.

Béla úr Mátyás kancellár és Zoltán jelenlétében fogadta a herceg követét, aki latinul köszönt, amelyre a kancellár válaszolt; Marcellus barát ezután hibátlan magyarsággal mondta:

- Az én uram. Erigyes herceg, akit harcias jelzővel illetnek, üdvözetét küldi-felségednek.

- Köszönöm. Én is üdvözlöm uradat.

- 64

- Beszélhetek, uram? - kérdezte, és Zoltánra nézett.

- Zoltán fia Zoltán a nyugati gyepük hadnagya, őt még nálam is jobban illeti, ami nyugaton-történik.

A követ fejét hajtott, azután beszélni kezdett:

- A keresztény fejedelmek testvérek Krisztusban, mert egy akolba tartozó nyájak felett pásztorkodnak. Frigyes úr szívét is aggodalom töltötte el arra" a hírre, hogy keletről veszély fenyegeti a keresztény országokat. Julián fráter jelentését Salvius perugiai pü.spök-nek küldte, de már az egész keresztény világ tud róla, és aggodalommal várja a pokol fiainak támad á.sát. Frigyes úr tudni szeretné, hogyan vélekedel erről, felséges uram, és milyen segítséget vársz tőle, ha megtámadják országodat.

- Mondd meg uradnak, a tatár veszély véres \aló-ság! Mi állunk az útjukban, és ha minket legyőznek, urad országát fogják megtámadni. A herceg úr önmagát segíti, ha engem megsegít majd.

- Nem tudom hinni, hogy a te félelmetes sereged ne tudná legyőzni a tatárokat.

- Bár igazat szólnál! - sóhajtott a király, majd elmondott mindent, amit a tatárokról megtudott, A követ ígérte, mindent elmond urának, majd ezt kérdezte:

- Frigyes úr azt is szeretné tudni: mi lesz a pogány kunok vad népével? Jutnak-e belőlük országod nyugati határára?
- A kunokra szükségem van a tatárok ellen, A te urad nyugodtan alhat miattuk. Nekem több okom \ an az aggodalomra - tette hozzá Béla úr finom gúnyjal.
- Miért mondd ezt, király úr? ^
- Magad is tudod. Nem az én országomban éln.k

65

Fi igyes' úr ellenségei, hanem az ő oltalmát élvezik az én ellenségeinu A király felállt, a követek hajlongtak és távoztak.

- Vajon miért küldött követet a herceg? - töprengett Mátyás kancellár. - Frigyes nem az az ember, aki aggódni szokott országunkért - tette hozzá gúnyo.san.

- Tán a kunok aggasztják! Félt^hogy ellene vettem oltalmam alá Kötöny népét. Hamar elvitték Bécsbe a hírt. Bizonyosan a kereskedők - mondta Béla úr.

- A gypűn csak az jöhet be, csak az mehet ki, aki repülni tud. A kereskedőket persze átengedjük.

- A kereskedést nem tilthatjuk meg. Inkább jöjjenek velük kémeik is. Idebent kell jobban vngyázni rájuk! - mondta a király.

Még alig tavaszodott Sólyomvárban szomorúan ült együtt a család. Erzsók asszony temetésére gyűltek össze. Zoltán a kis Ilmárt is magával hozta, aki néhány hónappal volt idősebb Bagomér fiánál, a kis Halmágnál. A két núciska hamarosan megbarátkozt egymással.

Temetés után Bagomér és Zoltán beszélgettek. Zoltán beszélt, Bagomér hallgatta:

- Olyan lett szegény lovászmester úr, mint a szedett fa. A lánya idegenben, a felesége a földben. Margit asszony vagyonából sokat hagyott a papokr*.
Dénes úr azóta, ha papot lát, messze elkerüli, mint a bélpoklost. A királynak fia született, Béla úr boldog.

- András hogy él? - faggatta tovább.

- Ő vezette a kunokat a Tisza mellé, ő kísérte Kötöny királyt Budára, Béla úrhoz.

65

- Igaz hát, hogy jönnek a tatárok?

- A kunok mondják. A tatárok nem kímélnék senkit, de mi majd elveszük a kedvüket! - erősködött Zoltán.

- Ne hidd! Mi nem tudunk ellenállni, ha megtámadnak.

- Miért beszélsz így, Bagomér? - hüledezett Zoltán.

- Mert látom, mi van ebben az országban. Dözsölés, mulatozás és kapzsiság.

A király idegen szokások szerint kezdett uralkodni, sokan neheztelnek érte.

Ellenségei éppen bukásától várják, hogy ismét feljöjjön a csillaguk. Mondtad, Frigyes herceg segítséget ígért. Te hiszel az olyan szomszéd szavában, aki az ország ellenségeit befogadta? Aztán itt vannak a kunok, sokan rabló, kóbor népnek tartják őket. Én nem hiszem, hogy a tatárok kémei, de sokan evvel lázítanak ellenük. Kivel fogjuk mi legyőzni a tatárokat?

Zoltán döbenten hallgatott. „Sokára szólalt meg:

- Te mit akarsz csinálni, Bagomér?

- Andrásnak azt mondtam, akkor térek vissza Esztergomba, ha a királynak szüksége lehet rám. Ta; Ián hamarosan mennem kell, de előbb itt kell rendbe tenni a dolgokat. \

- Nem értem - csodálkozott Zoltán.

- Kihez akarsz menekülni a húgoddal és a kisfiúddal? Talán Frigyes herceghez?

- Hozzá semmiképpen. De miért beszélsz menekülésről?

- Ha a király seregét a tatárok legyőzik, akkor menekülnünk kell, mert kiirtják a családunkat is. A Dunán is átkelhetnek. Tudom, te sem akarsz, hogy a kis Ilmárt lekaszabolják.

Zoltán nyugtalanul ugrott fel.

-^iért beszélsz így, Bagomér?! - kiáltotta.

66

- Mert én meg tudok menteni mindenkit, aki iioz-zám tartozik. Sajnos több embert nem nagyon. El is mondom, miképpen, de ne beszélj róla! Ha mások is megtudják, nem ér semmit. Bálint gyerek óriási barlangra bukkant az erdőben. Senki sem ismeri. Belefér az egész falu. LÉg víz is van benne. Már régen gyűjtöm az élelmet magunknak és az állatoknak. Ez tehát a dolgunk, vagyis a barlangot kell rendbe tennünk. Ha rossz jósnak bizonyultam, annak én örülök majd a legjobban.

- Bár ne lenne szükség rá! - sóhajtotta Zoltán és a két játszadozó kisfiúra nézett.

HIRAPHISZOSZ ÁLNOKSÁGA

János úr megváltozott, öles termete megroskadt a télen. Szeretett a tavaszi napon üldögelni. A bokája. is sokat fáj, a hátát is hasogatta valamilyen nyavalya. -

Az egyik ilyen szép tavaszi napon Bagomér toppant be családotul. A vén cseléd, Kunigunda nenő csaknem felfalta a kisfiút csókjaival.

- Vigyél, nenő, a nagyapámhoz! - hajtogatta a gyerek.

- Viszlek, lelkecsém! - És máris futott vele a kertbe, ahol János úr sütkérezett karosszékében. Amikór letette, a kis Halmágy szaporán nyargalt az öreghez.

- Eljöttem, nagyapám! - kiáltott, és megrángatta az öreg ruháját.

"János úr kinyitotta a szemét, ránézett a barna hajú kisfiúra, akiben Erzsike vonásaira ismert, majd feledve minden nyavalyáját, ledobta takaróját, és ölébe kapta a gyereket.

- Tyű, az áldóját! Micsoda unokám van nékem! -kiáltotta, hogy szinte zengett a kert.

Ettől kezdve napról napra, javult az állapota. Erzsikének és Bagoméknak is nagyon örült, de a kisfiúba egészen beleszeretett.

Harmadnap azután András is betoppant, mire János úr egészen kivirult.

66

- Látod, fiam! Mióta megjöttetek, kutya bajom sincsen! - hajtogatta az öreg.

Esté pedig bor mellett sokáig ült együtt a fiával. János úr mindenre kíváncsi volt, ő meg beszélt neki Esztergomról, Túrje Dénes családjáról, a királyról,

Julián barát utazásáról és a kunok befogadásáról. Amikor a kunokról esett szó, nem állhatta tovább.

- Hát Édua és Örkönd úr?

- Elmentek, fiam.

- ilová? - kérdezte nyugtalanul.

- Pestre, Kötöny királyhoz.

- Miért küldte el apámuram őket?

- Küldte a tüzes mennykő! - dühösködött az öreg.

- Hát olyan embernek ismered apádat, aki elküldi a vendéget?

- Nem ilyennek! - nyugtatta András. - Csak nem értem, miért mentek el.

- Én sem értettem sokat az egészből - kezdte, majd ivott néhány kortyot a borból, azután folytatta:

- Már tavaszodott, amikor kun lovasok érkeztek. Valamilyen előkelő vezette őket. Mondták, Kötöny király követei, és Örkönd urat keresik. Az öreg ismerhette őket, mert nyomban félrehúzódott velük. Sokáig pusmogtak, aztán, nemsokára mondja ám Örkönd nekem, el kell mennie tőlem, ha nagyon sajnálja is. Királya várja. Marasztaltam, dé hiába.-Csak azt hajtogatta makacsul, hogy neki a királ[^] mellett a helye, mivel tőle szokott tanácsot kérni.

- A leánya miért ment? - vágott közbe András.

- Vitte magával. Nem tudnak ők egymástól elválni.

- Nem üzentek nekem?

- De! Üzentek bizony! Mondták, sohasem felejtik el a jóságodat. Keresd fel őket, ha tudod.

67

- Nem értem örkönd urat - töprengett András, és arra gondolt, miért szorul Kötöny király ismét Örkönd tanácsára.

János úr csak hümmögött, majd így folytatta:

- Az öreg bőségesen fizetett. Rám erőszakolta annak a díszes kupának a párját, amelyet te küldtél. Derék ember volt. Már úgy megszerettem, mint az öreg Uzurt - sóhajtotta János úr. - Azóta üres volt a ház, amíg ti meg nem jöttetek. Édua úgy ápolt, mintha a lányom lett volna.

- Sajnálom, hogy nem találkozhattam vele -mondta komoran András.

- Meghiszem azt! kacintott hamiskásan az öreg, és a szeme sarkából mosolygott a fiára.

Egyik reggel András kilovagolt az erdőszélre. Az ég nagy kékségén tenyérnyi felhő sem látszott. A ta'asz ölelgette az egész határt. De hiába harsogott az élet körülötte, nem vidult fel. Éduára gondolt, akit látni szeretett volna. Soha még nem gondolt így senkire. Leszállt lováról, és végigheveredett a zöld gyepen. Behunyta szemét. Ilyenkor mindig maga előtt látta a leányt, úgy, ahogyan annak idején a sátorába lépett. Látta a tarka selyemvirágokkal kivarrt hódprémes bőrbekecsket, a piros szattyáncsizmácskát, amelyen rézcsillagok tündököltek; hollószínű haját, fekete, tiszta szemét, könnyű özjárását, és hallotta a tisztán csengő hangot: „Segíts rajtam, magyar vezér!”

Amikor hazalovagolt, Bagomér akart vele beszélni.

Ott ültek megölt a toronyban, mint amikor megismerkedtek egymással. Most azonban Bagomér kezdte a beszélgetést.

- Észrevetted-e, András, hogy édesapád egészsége menyire megjavult, mióta itt vagyunk mindnyájan Adorjánban?

68

- Szemlátomást erősödött.

- Nem akarok dicsekedni veled, **de a** kisfiam jövetelére tért vissza beléje a lélek. **Te** csak később jöttél, nem láhattad, hogy milyen volt.

- Azóta is napról napra erősebb.

- Most pedig mennem kell már.

- Apám mondta, a királyt akarod szolgálni.

- Előbb azonban védett helyre akarom vinni a családomat.

- Esztergomba?

- **N e m**, annál védettebb helyre. **A** tatárveszedelem verés valóság. A király seregét kevésnek tartom a vész elhárítására.

András meglepetésében füttyentett egyet, aztán csodálkozva hallgatta

Bagomér szavait.

- Szeretném, ha rossz jós lennék. Én örülnék neki a legjobban. Másképpen vélekedünk az ország dolgáról, te így, én úgy, **de** ez nem jelenti azt, hogy ne lennénk egyik családunk védelmében.

- Mire gondolsz? - kérdezte András, mire Bagomér elmondott mindent a barlangról, majd így folytatta: - De nemcsak erről akartam beszélni, hanem édesapádról is. Ha mi most elmegyünk, édesapád búskomor lesz megint. Egyikünk sem maradhat. Helye-selnéd-e, ha magunkkal vinnők?

- Sólyomvárba?

- Oda. Nem lenne egyedül. Együtt lehetne a leányával és az unokájával.

Megismerné apámat. . .

- Jól mondod, Bagomér. Vigyetek mindent magatokkal!

János úr könnyen hajlott a szóra, örült, hogy egy szekéren utazhat az unokájával. Hozzáfogtak a készülődéshez^ Az értékes holmit András kívánságára bőrszakokba rejtve rakták a szekerekre. János úr maga

68

sem tudta, hogy a családi kincsekkel indul Sólyomvárba. Bagomérnak tíz embere volt, János úr is tíz fegyverest vitt magával, András pedig hét lárályi vitézt adott melléjük Losád vezetésével, hogy biztonságban utazzanak. Aztán elbúcsúztak egymástól, mert András még Rogerius mestert akarta meglátogatni.

A kanonok megörült Andrásnak. Sápadt arca is kipirult, amikor belépett hozzá.

- Örülök, hogy nem felejtettél el, András úr. Sokat hallottam rólad.

- Hol van Mihály? - kérdezte András.

- Ahol László fráter: a kunoknál! - mondta *vűsz*-kén. - Béla úr igazi apostoli cselekedetet hajtott végre. Ha a kunok megtérítése befejeződik, joggal mondhatjuk, hogy az anyaszentegyház sok ezer lélekkel gyarapodott.

- A király pedig negyvenezer harcossal gyarapíthatja seregét - jegyezte meg András.

- Ennél fontosabb, fiam, az istentelen idegenek megtérítése. Már meg is írtam tisztelendő Jakab úrnak, a prenestei egyház püspökének, kegyes jóakarómnak a király apostoli tettét, hogy mindazok tudjanak róla, akiket illet.

András mosolyogva hallgatta a kanonok szóáradatát.

- Félek, nem lesz eredményes a kunok megtérítése.

- Miért gondolod, fiam?

- Nem lesz rá elég időnk, kanonok uram. Ennyi emberből csak hosszú idő múltán lenne jó keresztény, bennünket pedig rövidesen megtámadnak a tatárok.

- A tatárok? - kérdezte riadtan.

- A kunokra ismét lesújtottak. Mondják, erejük irtózatossá. Az a jóslat most újra eszembe jutott, ame

69

lyikrő] egyszer beszéltél nekünk. A pápa úr csillagásza jóslott a népek pusztulásáról.

- Jó a memóriád, András úr! - mosolygott Rogerius.

- A tőlünk- keletre lakó népek pusztulása már megkezdődött. Most rajtunk a sor, ha nem fogunk

össze.

- Giovanni mester a pápa úrnak mondott jóslatot, András úr. Nekem is jó a memóriám - mondta öntelten.

- Ha minket leigáznak a tatárok, még a pápa úron is beteljesedhet ez a jóslat. Ki fogja feltartóztatni őket, ha kedvük szottyan Itáliáig száguldani?

- Gonosz dolgokat mondtál, András úr. Nem tudom és nem akarom elhinni. Eddig minden támadás összeomlott Magyarország határain.

- Bár igazat szólnál, kanonok urami Tudod most már, miért kell a királynak a kun sereg is.

- Értelek, András úr. A kímok és a magyarok azonban nehezen értik meg egymást. Néhányan ugyan már össze is házasodtak, de az ellentétek mélyek. Fokozomnk kell a térítést! Egyes helyeken ugyanis harcra került ajsor velük.

- Harcra? - döbbsent meg András.

- Bizony harcra, ha kisebbre is, de harcra,

- Hol történt? Ki kezdte? - faggatta András,

- Többet még nem tudok, A napokban jelentették a püspök úrnak a dolgot. Talán ő tudja, hol történt, és kik kezdték.

András megszorodott erre a nena várt hírrre. Nyomban távozni akart, de hirtelen távozásával nem akarta a derék férfit megsejrteni. Rogerius mester ismét a pápa és a császár között fennálló viszály rétsz-letes taglalásába fogott, de András ez a kérdés már

69

nem érdekelte, mint azelőtt. Meghallgatta a kanonokot, de nem szólt közbe. Amikor tehetett, azonnal elbúcsúzott öreg barátjától, mert a kunokról hallottak erősen nyugtalanították. Sietni akart Esztergomba a királyhoz, mielőtt nagyobb baj történik. Csakhamar lovasai élén kilovagolt a városból.

A szépen megmunkált földek között szekér zörgött a Tisza felé. A szekér deszkáján törődött paraszt ült. Egykedvűen biztatgatta lovait. A szekéren, a szalmára terített pokrócon nagy fejű, hegyes orrú emberke hevert.

- Kié ez a föld? - kérdezte rikácsoló hangon, amelyen érződött, hogy a hang gazdájának nem ez az anyanyelve.
- Erre minden föld Jutás úré - felelte a paraszt.
- Hát az a nagy ház kié? - faggatta a kis ember.
- Az is Jutás úré.
- Gazdag úr lehet! - kiáltott fel a sárgás hajjú.
- Gazdag bizony! Csaknem Poroszlóig övé a határ. Jobbágya, marhája, lova, birkája temérdek. Még a király emberei is leveszik süvegüket, ha szót váltanak vele.
- Nem beteg? - kíváncsiskodott a felkönyöklő emberke.
- Már miért lenne beteg? - csodálkozott a paraszt, és még hátra is fordult, hogy megnézzze, nem habókos-e ez a kis göthös szerzet, akit felvett a szekérré. - Jutás úr olyan egészséges, mint a makk! - hangsúlyozza, és megvetően méri végig a szekéren heverő törpét.

A paraszt hajnalban vette fel szekérére. A ráncos arcú, nagy fejű, vörös köntöst viselő, sántikáló em

70

berke csak annyit mondott, hogy görög orvos, és Budára igyekszik, ahová hívták. Néhány dénárt nyomott a szekeres markába, ezért állt végül is kötélnek a paraszt. • - .

A nap delelt, a táj üres volt. Ekkor azonban egy kis erdőcske mögül birkákat és marhákat tereltek elő hosszú varkocsú, barna képű emberek. Néhány állat ráment a vetésre.

- A kunok! - És káromkodott is a paraszt.
- Talán nem szereted őket? - kérdezte gúnyosan a görög. '
- Szereti a király! Amióta behívta ezt a bitangoló népet, még a szemünkre is vigyáznunk kell, hogy ki
- ne lopják.
- Jutás úr majd örül, ha megtudja, hogy bementek a vetésbe! - gúnyolódott a törpe.
- Tüstént rájuk menne fegyvereseivel - mondta a paraszt.
- Mondd, jóember! Nem pihenhetnék meg Jutás úrnál? Talán szereti a vendéget.
- Nem hinném, uram - válaszolta bőfögő nevetéssel a szekeres. - Jutás úr nem állhatja az idegeneket. A magamfajta szabad parasztra pedig legfeljebb köp egyet.
- Azért ebédet csak kapunk nála?
- Ebédet? No, nem tudom. - És megállította a szekeret. Rásandított utasára, vállat vont, majd így szólt: - Ámbátor görög vagy, az Uyen gyéren járkál
- erre.

- Gyerünk Jutás úrhoz! - kiáltotta erőlesen. - öt dénárt kapsz, ha gyorsan odaérünk. Éhes vagyok!

A dénár szóra a székeres pattintott egyet az ostorával. A görög felnyögött a szalmán, mert kegyetlenül rázott a szekér.

71

A tágas udvarház körül sűrögtek-forogtak a szolgák. Amikor a szekér a ház elé zörgött, dühös nagy kutyák acsarkodtak elő vészes ugatással és hörgő morgással. Ez a barátságos üdvözlés a törpe görögnek szólt. A szolgáknak is tetszett a kutyák támadása, mert rikoltoztak és nevettek.

- Csiba te! Hallgassatok! - dörgött át a lármán egy erős férfihang, mire a szolgák elkergették a kutyákat.

A ház bejáratában büszke, nagy szál ember jelent meg! Nem is szólt többet, de ez is elég volt, a szolgák elináltak nyomban.

A törpe csúf arcán finoman szemtelen izgalom látszott, amikor lekecmergett, és a ház ura elé állt. Mélyen meghajolt, és **fér** kezét a mellére rakta. Vörös köntöseben, fekete sarujában, bal hóna alatt bőrszákjával egészen valószínűtlenül hatott az ingujjas úr előtt.

- Köszöntelek, uram! Már hosszú ideje utazom **szép** birtokodon keresztül, híreket megismertem. **Engedd** meg, uram, hogy az utak elfáradt vándora **kegyed** sugarában megfürödjék!

- Nem értem ezt a cifra beszédet, és azt sem **tudom**, miért akarsz megfürödni nálam. De azt sem tudom, ki vagy, és mit akarsz - dörmögte az óriás megvetően.

Erre a rideg beszédre a görög még mélyebbre hajolt.

- **Nagy jó uram!** A görög föld egyik leghíresebb **fia, Hiraphiszosz, az orvos** áll előtted. Járom a világot, "**h<^y tudományommal** csillapítsam az emberek **fájdalmait Sok felebarátomnak** adtam már vissza **egészségét.**

- **Csak nem akarsz engem is gyógyítani?!** - hördült fel.

71

- Nem, uram! **Te;egészséges vagy, mint a büszke tölgyfa. Csak a híreket hallottam, és nem akartam elkerülni vendégszerető házat. Aztán még szolgálatot is tehetek neked.**

- **Tán még tanácsot is akarsz adni?** - nevetett Jutás úr.

- **Jó szívvel adom azt is - válaszolta rendíthetetlen nyugalommal a görög, és folyton mosolygott.**

- **Aztán miben adhatnál te tanácsot?**

- **Például abban, uram, miképpen teremne több búzád.**

- **Ezt te meg tudnád mondani?** - hitetlenkedett Jutás úr. - **Halljam hát!**

- **Itt, a szolgák előtt? - sértődött meg Hiraphiszosz. Fáradj beljebb! - szégyenkezett a gazda.**

A görög büszkén lépett a házba. Kaján arcán émelítő mosolygás látszott. Odabent Jutás leültette, és borral kínálta.

- **Igyál, görög úr! Még hosszú az idő ebédig. Hát . hogyan teremne több búzám?** - kíváncsiskodott, miután ittak.

- Sokkal több búzád teremne, uram, ha nem engednéd, hogy a kóbor kunok állataikkal lelegeltessék.

- Mit mondtál?! Hol lelegtetnek?! - bömbölte és felugrott.

- A Tisza felé igyekeztem, amikor láttam, hogy a kunok búzádba hajtják állataikat. A magyaroknak barátjuk vagyok, gondoltam, megmondom neked.

- Maradj itt, uram! - kérte a gazda tisztelettel. - Vendégem vagy! Tüstént megtérek! - kiáltotta, és a kardját akasztotta le a szögről.

„No, ezt eligazítottam Ő! - örvendezett magában a görög.

Jutás úr sokára jött meg. Izzadt és poros volt az

72

arca. A görög az ajtóban állt, amikor a szolgák a kunok állatait behajtották.

Két halottat is hoztak magukkal, a fejüket kun csákány verte be. Sokan meg is sebesültek Jutás emberei közül.

- Ketten meghaltak embereim közül - sajnálkozott Jutás úr, majd a vederben lemosta a csata szenny-nyét. - No de megadták az árát! öt büdös kun harapott a fübe. A többi megfutott, hogy az ég szakadjon rájuk! - prüszkölte a vizet. Amikor megmosdott, asztalhoz ültek.

- Köszönöm, görög úr, hogy szóltál. Ezután őriztetem a vetést.

- Csodálom, hogy királyotok befogadta a kunokat.

- Mi is csudáljuk, uram. Megbánja még ezt Béla úr! - dühöngött a gazda.

- Hallottam sokat a királyról meg a kunokról, majd ebéd közben elmondom - ravaszkodott Hiraphiszosj, mert már korgott a gyomra.

- Jó, hogy mondd! - kiáltotta, és intézkedett, majd folytatta a beszélgetést: - Nem hittem volna, hogy ezek a büdös kunok ilyen jól verekednek.

- A magyar a legvitézebb a világon! - hízelgett a görög.

Ebéd után megint a kunokról folyt a szó. A görög arról kezdett beszélni, miképpen fogadta Béla király Kötönyt a Duna mellett.

- Akkor éppen arra jártam, ismerik már a tudományomat ezen a földön.

- Ejnye! - kiáltotta Jutás úr. - Most is gyógyíthatnál. Néhány kedvelt emberem megsérült. Hogyan is felejtettem el, hogy tudós orvos vagy?

- Én akartam, uram, de te, hogy is mondjam . . .

- Felejsük el, görög úr! Igazán sajnálom! - És kezet nyújtott Hiraphiszosznak.

72

- Menjünk a betegekhez! - mondta a görög. Megvizsgálta a sebesülteket, kenőcsöt tett a sebekre, és gyolccsal bekötözte valamennyit. - Kicsit csíp a kenőcs, de akkor használ - nyugtatta a sérülteket, majd Jutáshoz fordult.

- Látod, uram, sohasem lehet tudni, mikor kell orvos a háznál.

- Igazat szólsz, Hirafisz uram! - helyeselt Jutás.

- Hiraphiszos - javította ki mosolyogva. Amikor visszamentek a házba, Hiraphiszos tovább

beszélt a kun király fogadtatásáról. Elmondta, hogy Kötöny a király legvitézebb hadnagya kísérte ötszáz lovas élén. Béla király elébe sietett, és keblére zárta a kun királyt.

- Harsonák szóltak, dobok peregtek, ott volt az udvari nép bársonyban, tolongtak az emberek, de éljen nemigen hallatszott.

- Gyalázat ez a magyarrá! - tört ki Jutás úr, és olyat vágott az asztalra, hogy az edények táncolni kezdtek.

- Az ég óvjon attól, hogy Béla úrra mondjak veú-a-mit, de királyotok nem cselekedett jól. . .

- De nem ám! - bögött a szavába a gazda. - Gógös és kevély ember Béla úr, mindig csak abban törte afejét, miképpen törjön meg bennünket. Ügy bánt velünk, mintha görögök volnánk. No, nem akarlak sérteni, csak ami igaz, az igaz. A görög császár magasan trónol. Nálunk a király csak első úr volt. . .

Sokáig ültek az asztalnál, az ebéd csaknem belenyúlt a vacsorába. Hiraphiszosz arcán sunyi mosoly bujkált, tetszett neki Jutás úr haragja. Elégedett jókedv áradt szét egész testében akkor is, amidőn jól kinyújtózkodott Jutás úr vendégházában, és mosolyogva elaludt. Kora reggel búcsúzott el Jutás úrtól, majd sietett, hogy elsőnek kelhessen át a réven.

133

A rév fölél vezető úton, amelyen tegnap Hiraphiszosz szekerezett, András csapata lovagolt a Tisza felé. Déltre járt az .idő. András szokása szerint jóval a kis sereg előtt lovagolt. Az állat horkanására riadt fel gondolataiból.

- Hé! Ide! Gyertek csak! - kiáltott vissza társainak. Az út mentén kun halottak feküdtek vérbe fagyva.

A kunok nem mertek visszajönni értük, Jutás fegyveresei őrizték a határt.

- Kunok ezek, bevették a fejüket - mondta csöndesen Lelez, ahogy leugrott a lováról. - Itt harc volt nemrég! A kunok vesztek, másképpen nem hagyták volna itt halottaikat.

- Vajon kié a birtok? - kérdezte András, és a távoli udvarházat figyelte.

- Lovasok jönnek! - kiáltotta az egyik vitéz.

Jutás úr emberei voltak. A kunokat várták, és a király embereit találták a harc színhelyén. Megálltak és köszöntek.

Kinek az emberei vagytok?! - förmedt rájuk András.

- Jutás úré. övé az egész határ - felelte egy vén legény.

- Milyen halottak ezek? - kérdezte András sötétén.

- Az úgy volt, nagyuram, hogy tegnap délfelé egy törpe szekerezett be Jutás úrhoz - kezdte a vén tisztes, majd elmondott mindent Andrásnak.

- Milyen volt az a törpe?

- Hát rusnya féreg volt, nagyuram. Vörös köntös volt rajta. Az arca ráncosabb volt, mint az öreganyám könyöke. Az orra meg, mint a vörösrépa. Azt is mondták, görög orvos,

- Hol lakik Jutás úr?

73

" Ihol a háza, uram! - És a tágas udvarházra mutatott.

Jutás úron meglátszott, hogy nincsen kedvére ez a -nem várt látogatás. . .

- Mit kívántok? - dörgött a hangja.

- Úgy látom, uram, ném szereted a vendéget -mondta András.

- Vendége válogatja! - És büszkén nézett Andrásra.
- A Hontpázmány nembeli János fia András vagyok, apámuram Adorján várának ura, ha neked nem elég, hogy a király embere vagyok.
- Kerülj beljebb - mondta hűvösen. - Embereid majd találnak helyet maguknak.
- András és Lelez belépett a tágas szobába, és leültek a nagyszalhoz, amelyen még látszottak a reggeli maradványai.
- Igyatok! - kínálta mogorván Jutás úr a borát.
- Egészségedre! - mondta András, és felemelte a kupát. Ivás után pedig így szólt: - Hallom, furcsa vendéged volt, uram. Bajt kevert, hogy gyógyíthasson.
- Látom, tudsz mindent.
- Olykor a temetetlen halottak is beszélnek, uram.
- Tán azt'is elmondták, hogy barmaiknak ízlik a búzám? -
- Elmondták, de azt sem hallgatták el, hogy a király nem tűri az önbú-
áskodást.
- Azért jöttél, hogy ezt megmondjad? Tisztelem a vendégemet. Ittál az egészségemre, tégy, amit akarsz! Gondolom, főember vagy, de a földemen én parancsolok. - És elhallgatott fojtott dühvel.
- Tudom, uram, hogy a földeden te parancsolsz.

74

Én csak betévedtem hozzád. De nagyon szeretnék a vendéged szemébe nézni! -

Jutás úr~ megkönnyebbült erre a higgadt beszédre. , - Sajnos nem teljesíthetem a kérésedet, a görög hajnalban távozott. Mondta, Budára megy.

- Milyen ember volt?
- Hát furcsa volt, éktelenül csúf ábrázattal.
- Bizonyos, hogy görög volt?
- ő mondta, hogy görög orvos. Sebesült embereimet is bekötözte.
- Fiatal legény jelent meg, és keserves arccal mondta:**
- Jaj, uram, pokolian ég a sebünk mindnyájunknak - kezdte, és mögötte hasonlóképpen jajongtak a sebesültek.
- Legjobb lenne levenni a kötést, és kimosni a sebeket. Én sohase bíztam a csodaszerekben - szólt közbe Lelez, éa máris cselekedett. A barna kenőcs lemosása után megszűnt a fájdalom.
- Úgy vélem, Jutás úr, a törpe nem volt orvos, de görög sem lehetett. Szerintem kém volt.
- Milyen kém? - hökkent meg az óriás ember.
- Talán tatár, talán más. A királynak sok az ellensége. Többen örülnének, ha mi most egymásnak rontanánk, ezért fáj nekem a tegnapi csetepaté.
- Hát mit tehettem volna? Hagyjam a vetésemet? A *kun* bitang rabló! Ott pusztít, ahol tud. Te nem ismered őket.
- Hidd el, hogy ismerem őket - válaszolta András, és elmondott mindent Uzurról, László fráteréről és Kötöny embereiről.

- Te hiszed, amit mondasz, de a valóságban nincsen minden a szavad szerint. Nem hiszek a tatárban sem, öcsém. A király fél az uraktól, ennyi az egész.

75

Mi nem csúszunk-mászunk, mint a görögök, a trón előtt. Mi nem léphetünk be *hozzá*, de az idegenek igen.. Endre úr kihirdette a bullát, de nincsen fogantja, a sok idegen szívja a népet, mintha roppant tőgy volna ez az ország. Ehhez szólj, öcsém, ha tudsz!

- Sava-borsa van a beszédednek, Jutás úr, de sokban tévedsz. Én magám hallottam Julián fráter szavait, a tatár veszély véres valóság. Hamarosan itt lehetnek határainkon. A kimokat azért fogadta be a király, hogy velük erősítse seregét a tatárok ellen -kezdte András, majd részletesen beszélt' Endre király pazarlásairól és arról, miért kellett a kamaravámokat bérbe adni. Jutás úr csodálkozva hallgatta, eddig neki senki sem magyarázta meg annak az ellenkezőjét, amit ő vallott.

- Bár igazat szólnál! - sóhajtott Jutás úr, és megmelegedett a hangja.

- Én csak azt szeretném, hogy a tatár veszélyben ne legyen igazam.

- Csak nem vagy gyáva, öcsém? - kiáltott a gazda.

- Hallottál a bikaerős Péter úrról?

- Hallottam hát! A királynak egy hadnagya legyőzte. Valamilyen ezüstkardú vitéz.

- Én győztem le Péter urat - mondta egészen csöndesen András.

- Te győzted le? - hüledezett Jutás úr. - Akkor valóban nem lehetsz gyáva. Mutasd meg a kardodat!

Jutás úr sokáig nézegette, vizsgálta András kardját, még suhintott is egyet vele, majd elismerően mondta:

- No, öcsém, evvel a karddal tán még a pokol faj-zatait is legyőzheted - mondta elismeréssel.

Péter úr legyőzése és a kárd megnövelte András tekintélyét. Másképpen nézett rá Jutás úr. Nem is en-

75

gedte el, amíg embereivel együtt meg nem ebédeltek. Búcsúzáskor pedig egy régi ezüstkupával akarta minr dénáron megajándékozni. András nem fogadta el.

Ha mindenképpen adni akarsz valamit, akkor teljesítsd a kérésemet! - mondta András mosolyogva.

- Mi legyen az, öcsém? Teljesítem, ha tudom.

- Add vissza a kunok barmait. Jutás úr!

- Üsse kő, nem bánom! Vigyék el a halottaikat is! De megüzenem, hogy csak neked köszönhetik.

András megszorította a feléje nyújtott kezét, majd lovasai élén kivágtatott Jutás úr udvarházából. Néhány óra múlva a Tiszához értek. Az abádi révnél könnyező fűzfák hajoltak a víz fölé. A szőke folyó lustán aludt a meleg délutánban. Sima hátát odatartotta a napnak, hadd cirógassa meg édes sugaraival.

HARCBAN A TATÁR KÉMEKKEL

A nagy síkságon három lovas igyekezett nyugat felé. **Ügy** lovagoltak, mintha egész életüket lovon töltötték volna; noha bőrruha helyett rövid köntöst, bárson^ssüveget és csizmát viseltek.

- Hát jó nagy utat tettünk még! - mondta a legkisebb.

- Hetek óta nyeregben törödni nem a legjobb -dünnyögte magas, karcsú társa, akinek a szája körül állandóan mosoly játszadozott.

- Messze még a Duna? - kérdezte érdes hangján a harmadik. Az ő arca fehér volt, és hosszú szőke szakállával a szél incselkedett

- Már nem lehetünk messze. Remélem, megtaláljuk a kun király szállását.

Egyszer már jártam erre -mondta még a vörös hajú legkisebb lovas.

Mindhárman tatárul beszélgettek. Apró lovaik szaporán szedték a lábukat. Az út a földek között északnak, majd- ismét nyugatnak kanyarodott. Az egyik bekötő **TÁ**ról most parasztszekér fordult eléjük, öreg paraszt hajtotta lovait.

- Gyertek! Megkérdezzük az atyafit! - kiáltotta a legkisebb lovas, aki társai vezetőjének látszott.~Súgott valamit a lova fülébe, mire a kis állat sebes vágta **fogott**. Társai követték.

- Adj' isten, atyafi! Messze még a Duna? - kérdezte a vezető magyarul. A paraszt a száját is eltátot

76

ta, nem fért a fejébe, ezek az idegen előkelők honnan tudnak magyarul. Aztán ijedten rántotta meg a gyeplőt, mert a másik két lovas szekere elé ugrott.

- Megkukultál? Azt akarod, hogy a nyelved vágjam fel? - kérdezte tovább, és a kardjára csapott.

- Nincsen már messze, uram - nyögte ki végre ijedten. - Ha a kun király szállását elhagyjátok, onnan niár egy ugrás a Duna.

- Hol a kun király szállása? - kérdezte örömmel a kis ember.

Ha ezen az úton lovagoltok, hamar odaértek. , - Kié ez a föld?

- Dömötör ispán úr parancsol erre a király nevében. ,

- A kunok hol legeltetik barmaikat?

- Ott! Az erdő és a füzes mögött! - mutatott balra.

- Nem szokták behajtani a vetésbe?

- A vetésbe? - csodálkozott. - Nem szokták, jó ott a legelő, aztán Dömötör úr vigyáz a király földjére. Kötöny király is rendben tartja népét.

- Te hova tartasz, koma? - vigyorgott az emberke, és a paraszt rémülten látta, hogy egy pillanat alatt megváltozott a kérdező szeplős arca. -

- Mármint én? - dadogta a paraszt.

- Nem is Béla király, te barom! - kiáltotta dühösen.

- Az ispán úr búzáját viszem majd a városba.

- Nem viszed! Fordulj vissza!

Az öreg nem mert szólni. Megfordította szekerét, és visszament azon az úton, amelyen eddig jött.

- Ne nézz ám hátra, ha azt akarod, hogy a fejed a nyakadon maradjon! -

kiáltotta utána a kis ember, mire a paraszt a lovak közé vágott és elporzott.

76

Jobb lett volna végezni vele - szólalt meg • szőke.

- Nem lett volna jó - felelte a vezető. - A halott többet beszélt volna, öreg, fegyvertelen parasztot nem szoktak megölni. Hová dugtad volna a szekerét és a lovát? Mire fecsegni mer, mi már messze legünk. Na, szálljunk le! Beszéljük meg, mit kell tennünk!

Egy fa tövébe telepedtek.

- Te mit gondolsz? - kérdezte a mosolygó arcútól.

- Kun ruhát keU szereznünk, és kunnak öltözve meg kell támadnunk az ispán embereit.

- Éppen nem rossz, de rajtaveszthetünk. Nem tudjuk, hány embere van. Hát te miképpen gondold? -fordult a zömökhöz.

- Tudjuk meg, milyen messze van Kötöny szállása az ispán házától. Aztán nézzük meg, merre menekülhetünk. A fegyvereket is vizsgáljuk meg!

- Jót mondatok! - rikkantotta a vezető, majd a lovához sántikált.

Tarisznyájából kenyeret és húst vett elő, társai is követték a példáját, majd evés után fegyvereiket tették rendbe. Megszámolták a nyílveszszőket. • ^

- Tán elég lesz - töprengett a sánta. - Most figyeljetek! Először is három kunnal végzünk. A ruhájukat magunkra vesszük, és a Taarmokat az ispán földjére hajtjuk. Aztán meg is támadhatjuk a magyarokat. Ti ketten a kis erdőt nézitek még, én pedig Kötöny szállását. Az erdő szélén találkozunk majd.

Fütyükre a lovak engedelmesen hozzájuk kocogtak. Nyeregbe pattantak, és megbeszélés szerint cselekedtek. Az erdön túl kisebb gulya legelészett, öt kun legény őrizte.

A zömök és a hosszú a füzesben hagyta lovát, majd a bokrok között lassan kúszott előre. Két kun legény

77

háttal állt előttük, a másik három a fűben heverészett. A támadás sikerült. Két jalkiáltás jelezte, hogy a nyiUik találtak. A másik három ijedten ugrott fel. A zömök újabb két vesszője azonban csak az egyiket találta el, kettő nyomban a földre bukott, és kúszva menekült. A zömök és a hosszú utánuk eredt. A menekülők közül csak az egyik érte el lovát, mert a zömök utolsó nyílveszszője a másikat leterítette. Az ötödik kun legény lovára feküdt, és úgy vágatott az ismeretlen ellenség elől, hogy szállásföldjüket elérje.

- Hadd! - mondta a hosszú. - Már nem tudjuk elérni.

- Fene a bitangját! - sziszegte a zömök. - Mire visszamegyünk a lovakhoz, árkon-bokron túl lesz.

Gyorsan végeztek a sebesült kimokkal, majd háromról lerángatták a ruhát, és magukra kapták. A harmadik ruhát a zömök nyerge mellé kötözte. Körüllovagolták a gulyát, és a kunok ostorát pattintgatva, kun nyelven kurjongatva behajtották az állatokat a kölesbe. Mire ez megtörtént, a kis ember is visszatért.

- Jól csináltátok! - dicsérte őket, de nyomban káromkodni kezdett, amikor a megmenekült legényről hallott. - Még ránk hozza Kötöny

embereit! - dühösködött. - De az sem baj! - És elvigyorodott. - Éppen nekimennek majd az ispán embereinek. Nézzétek, már jönnek is! A lovasok elképedtek, amikor észrevették a vetésben a kímok marháit, majd teljesen megzavarodtak, amidőn a kýmnek öltözött lovasok megtámadták őket. Mire eszméltek, a gyors támadók három embert leütöttek, azután Kötöny király szállása felé kezdtek vágatni.
- Utánuk! - kiáltotta az ispán úr tizedese. 144

Az üldözés nem tartott sokáig. A három menekülő váratlanul letért az útról, és egy bozótos védelme alatt eltűnt dél felé. A tizedes hirtelen állította meg a lovat. Velük szemben hangos vijjogással nagyobb kun csapat vágatott feléjük.

- Hát ez mi? - hökkent meg Magló, a tizedes. - A kunok megbolondultak! Nézzétek!

A kunok azonban, felismerve a tizedest, tanácstalanul álltak meg. A megmendsült legény kiabálva magyarázott vezetőjüknek. Végül egy magyarul is tudó kun előlépett, és így szólt:

- Magló iSr! Négy emberünket megölték. A gyilkosokat keressük.

- Hol ölték meg? - kérdezte hitetlenkedve.

- A füzesen túl, ahol a marhákat őrizték.

- A marhákat három kun hajtotta a vetésbe. Minket is megtámadtak, és három emberünket leütöttek.

78

Most aztán a kunok döbbsenek meg.

- Gyertek! - dühösködött Magló, és együttesen kihajtották az állatokat a vetésből. Felszedték Magló leütött embereit is, akik közül kettő még élt.

- Gyertek most a füzesbe! - mondta a kunok vezetője. Az ispán emberei követték. Amikor Magló meglátta a négy kun holttestet, akkor vakarta igazán a fejét, hiszen közülük három pucér volt.

- Nem értem - mormogta a fogai között, aztán csak hallgatta a megmenekült legényt, a négy kun halott azonban többet mondott a tolmácsnál is.

- A király katonái! - kiáltott fel Magló egyik embere.

Az országúton valóban királyi vitézek kis csapata közeledett. Élükön András lovagolt Lelezzel.

- Álljunk meg! Itt történt valami! - mondta András.

Magló és a kunok tüstént hozzálovagoltak. András kérdésére először Magló mondott el mindent.

- Gyere! Vezess oda, ahol megtámadtak benneteket! - mondta kym nyelven a megmenekült legénynek, aki elbeszélte a történeteket. András megnézte a halottakat, és a nyílvevesszőket is megvizsgálta.

- Adjatok egy nyílvevesszőt! - kérte, majd amikor megmérte a két vevesszőt, egyszerre villant át agyán az öreg Uzur mondása: „A tatárok hosszabb nyílvevesszőket használnak.”

- Tudjátok, kik támadtak még mindnyájatokat? - kérdezte.

- Már honnan tudnánk? - csodálkozott Magló.

- A tatárok - válaszolta komoran, majd magához hívta a kimok vezetőjét.

- Harcoltál-e már a tatárok ellen? - kérdezte tőle.

- A Volga mellett, uram - felelte az öreg kun.

79

- Igaz-e, hogy hosszabb a nyílvevesszőjük?

- Igaz, uram. Ezek is hosszabb vevesszők! - csodálkozott.

- Mit tudsz a tatár kémekről?

- Befurakodnak mindenhová.

Sem a megmenekült legény, sem Magló és emberei nem tudtak sokat mondani a támadókról.

- Ugyanazok támadtak meg titeket, akik előzőleg a kunokat - mondta Maglónak. - Azért ölték meg a kunokat, hogy ruhájukban támadjanak meg titeket. Jó, hogy nem estetek egymásnak. Máskülönben most nem öt halott lenne itt, hanem ki tudja, mennyi. Hej, sokan szeretnék, ha mi most rámennénk a kunokra, vagy a kunok miránk!

Magló tátott szájjal hallgatta a király emberét, és nagyon örült, hogy nem támadta meg a kunokat. András azonban folytatta:

- Ide figyelj. Magló! Küldd széjjel az embereidet! Kérdezzék meg mindenhol, nem láttak-e idegeneket errefelé. Aki látott vagy hallott idegen lovasokról, azt hozzátok ide!

Magló emberei elvágattak. András kísérői lepihentek. A kunok is ott maradtak, kíváncsian várakozva. Nemsokára megjött Dömötör ispán is,

- Köszöntelek, András úr! - örvendezett, majd megdöbbenve hallgatta, mi történt a királyi birtokon, ahol ő felel a rendért,

- Láthatod, ispán úr, miképpen akarják Béla úr szándékát meghiúsítani a galádok. - És elmondta Hiraphiszosz sikeres bajkeverését Jutás úr birtokán. - Gondold mgg, urana, mi lett volna, ha embereid és a kunok egymásnak rontanak.

- Még rágondolni is rossz, András úr! - felelte az ispán.

Magló legényei egymás után tértek vissza, de csak az egyik hozott magával egy öreg parasztot.

- No, öreg János, mit láttál? - kérdezte Magló.

- Még most is reszketek, uram, ha rágondolok, mert a fejemet akarta elcsapni a kardjával az a gonosz ember - kezdte az ői-eg, és ha akadozva is, de elmondta szép sorjában a tői-ténteket.

- Mondd! Milyenek voltak? - vágott közbe András. - - Apró lovakon ültél, olyan magas nyakú szürkéken, aztán úgy beszélgettek valamilyen zagyva nyelven a lovakkal is, mintha azok emberek lettek volna.

- Nem kun nyelven? - kérdezte az ispán.

- Nem, uram. Abból már én is értettem volna valamit. Velem azonban magyarul beszélt a legkisebb idegen. Annak a kis gonosz embernek vörös volt az arca meg szeplős is, mint a vadmadár tojása, és úgy változtatta az arcát, hogy egyszer fiatalnak, másszor pedig vénnek látszott. .

- Mit beszéltél vele? - kérdezte András.

- Kérdezte tőlem, merre a Duna, hol lakik a kun király, kié a föld, aztán elkergetett. Meg is fejegetett, ha hátranézek, levág.

- Mást nem láttál? - faggatta András.

- Láttam én, mert felmáztam a kazalra. Leszálltak a lóról, és ettek. Később kettő nekivágott a füzesnek, a kis vörös meg előrelovagolt a széles úton. Nemsokára láttam ám, hogy két kun behajtja a marhákat

_ a vetésbe. A vörös is megjött, és ő is kun gúnyát húzott magára. Eztán jött Magló úr az embereivel, de ezt már te is tudod, nagyuram.

- Köszönöm, János bátya! - njondta örömmel András, majd Maglóhoz fordult.

- Meddig üldöztétek őket?

- A másik bozótosig. Akkor hagytuk abba az üldő-148 zést, amikor szembe jöttek a kunok, támadásra készen.

- Ott ki lehet jutni a Dunához? - kérdezte_ András.

- Oda aztán nem. Az az út délre kanyarodik. Ez az út megy Pestnek és a Dunának! - És Magló a széles útra mutatott.

- Akkor Lelez meg én utánuk megyünk, ti pedig Pestre mentek! - parancsolta legényeinek.

- Ketten, András úr? - aggodalmaskodott az ispán.

- Ketten hát! - nevetett András, és máris búcsúzott.

A bozótos után szikes mezőn vezetett az út, tisztán látszott a három ló nyoma. A nyomok azonban nyugatra kanyarodtak, elárulva, hogy a lovas<rft a Duna felé igyekeztek. A messziben meg is csillan a folyó ezüstszalagja.

- Nézd, ott mennek! - kiáltotta a jó szemű Lelez. - A széles útról balra tértek le.

- Kerülik a várost - mondta András, és utánuk lovagolt.

- Rájuk megyünk? - kérdezte Lelez.

- Rájuk! Csak a nyilaikra kell vigyáznunk. Vedd elő a pajzsodat!

Most már tisztán látszott, hogy a három lovas a Duna partján álló viskó felé igyekszik. Kényelmesen kocogtak előttük. Amikor vagy ötvenölnyire lehettek, András rájuk kiáltott:

- Álljatok meg!

Visszanéztek, de nem áUtak_meg, hanem szétszóródtak. Már majdnem beérték őket, amikor ketten szembefordultak. Az egyik magas ember volt, és furcsa mosolygás ült a száján. A másik zömök volt, mint Lelez, de szőke szakáll lengett az állán. A harmadik

81

lassan lovagolt tovább, még hátra sem nézett. András a hosszúra rontott.
- Add meg magad! - kiáltotta.

- F^ogj meg, kutya, ha tudsz! - acsarkodott vissza, és most is mosolygott, kardját villogtatva, összecsaptak. A hosszú jó vívó volt, állta a harcot, Lelez a zömökkel küzdött, aki buzogányát forgatva várta a hadnagy rohamát, és olyat sújtott Lelez pajzsára, hogy csaknem beszakadt. Lelez szekercéjével vágott vissza, de most a tömzsi fogta fel a csapást.

András kardja nagyot villant, és a hosszú ember rémülten vette észre, hogy csak a kettétört kard markolatát szorongatja. András a ló kantárszárával kötözte meg a foglyát, akinek rémült kiáltására a' tömzsi abbahagyta a harcot Lelezzel, és lovát ugratva rohant neki Andrásnak.

- Vigyázz, András! - kiáltotta Lelez, mert az ő lova nem tudott olyan gyorsan megfordulni, hogy elérje a tömzsit.

András éppen csak a fejét tudta elkapni, ezért a ráhajított buzogány elzúgott fölötte, de a süvegét így is érintette. Megdühödött erre az orvtámadásra, és olyat sújtott a kardját keresgélő tömzsire, hogy az kettéhasított fejfel zuhant le lováról.

A harmadik, a kis ember, egérutat nyert. Amikor látta, hogy András foglyul ejti a társát, vágatni kezdett a Duna felé.

- Vigyázz a fogolyra! Hozd! - süvöltötte András, "majd a lovára hajolva a menekülőt kezdte üldözni.

A vörös hajúnak jó lova volt, elnyúlva száguldott a Duna felé. Két-három nyíUövésnyire vágatott András előtt. „Előbb ér a folyóhoz” - gondolta András, érezte azonban, hogy lassan megközelíti a menekülőt. A kis ember a parton egy pillanatig habozott, vajon

81

felvegye-e a harcot, de amikor megpillantotta András mögött a közeledő Lelezt a megkötözött hosszúval és a tömzsi üres lovával, gyorsan határozott. Leugrott lováról, és végigsántikált a parton szaracén nyelven ordítózva, csónakot keresve, a füzes szélén lévő házikó azonban üres volt, a láncon himbálózó csónakot pedig sehogyan sem tudta eloldani. Most már András is a partra ért, és lováról leugorva követte a menekülőt. Amikor a kis ember látta, hogy nem menekülhet, ledobta köntösét, csizmáját, fogai közé szorította törét, és beugrott a vízbe, majd nagy csapásokkal úszni kezdett a túlsó part felé.

András sem habozott. Ledobta ruháját, csizmáját, és törrel a fogai közÖtt 6 is a folyóba ugrott.

A csúf, szeplős arc, fogai között a törrel, sokszor fordult vissza feléje. A kis ember jó úszó volt, de András hosszabb karjának és lábának csapásaival nem versenyezhetett. Éppen a folyó közién érte utol. Az

ember visszafordult, hogy törét Andrásba vágja. András abba hagyta az úszást, a víz árja egy ölnyire arrébb vitte támadóját, töre csúf a levegőt hasította, maga "pedig elvesztette egyensúlyát. András két karcapással megint utolérte, és teleszíva tüdejét, ellenfele lábát kapta el, hogy magával húzza a mélybe. Kígyóként hajlott meg a kis ember, és törével megsebeszte András karját, de több szúrásra már nem futotta erejéből, mert előzőleg nem volt ideje arra, hogy ő is teleszívjva a tüdejét levegővel. András pedig sebesülése ellenére sem engedte el a megfogott lábát,, és a mélybe húzta. Amikor érezte, hogy a tatár ereje elfogyott, felszínre jött, magával húzva ellenségét is, aki most már csukott szemmel, aléltnan feküdt a vízen.

A gyilkos harc András is kimerítette. Fél kezével

82

3 talárt vonszolta, úgy úszott lassan kifelé. Teljesen ■ kimerülve ért partot. A víz sodra több mint százöl-nyire vitte le attól a helytől, ahol beugrottak a folyóba. A tatárt fejtetőre állította, hogy a víz kifolyjon belőle, mivel mindenképpen ki akarta vallatni. Nem sikerült. Kifordult szemmel, nyitott szájjal, csúf arcán a halál torz vonásaival élettelenül feküdt a fövényen.

- Megfulladt! - mondta félig hangosan önmagának, és csak ezután vizsgálgatta sérült balját. A tör bal, karjának vastag húsába szaladt. A seb nem volt mély, de még mindig vérzett. Elszorította jobbjaival a seb fölött az eret, majd lassan megindult felfelé a parton. Lelez éppen szembe jött vele a fogollyal, a lovakkal és a ruhájával.

- Hol a kardom? - kérdezte András nyugtalanul.

- Itt hozom! - nyugtatta. - Láttam a harcot. Meghalt? - kérdezte.

- Meg. Itt fekszik nem messze.

- Megsebesültél? - aggodalmaskodott, majd gyorsan cselekedett. A foglyot egy fához kötözte, azután megnézte a szúrt sebet, tiszta kendővel bekötözte. - Szerencséd volt! - dűnyögte kötözés közben. - Fő-eret nem ért a szúrás.

András felöltözködött, majd visszamentek a holttesthez. A hulla övéből kis kutyabörtkeres került elő, ismeretlen írásjelekkel.

Amikor a kis ember övével visszatértek, a fogoly láthatóan megrémült.

- Ki vagy? - kérdezte András magyarul, majd kun nyelven.

- Cserna vagyok, alán kereskedő. Nem tudom, miért támadtatok meg bennünket - válaszolta, meglepetésükre magyarul.

82 -

- Majd megtudod, Cserna, ha ugyan így hívnak. Láttad társaid sorsát, ha nem beszélsz! . . . - András nem fejezte be.

Mire a harc színhelyére értek, András aggódo vitézei is ott voltak. ,

- Ha már itt vagytok, menjetek vissza néhányan dél felé! Jó százölnyire megtaláljátok a halottat. Vigyétek a lovát is, és kötözzétek rá! Meg kell mutatnunk őket az öreg parasztnak! - Majd a többiekkel, C'sernával és a másik halott lóra kötözött testével megindult az ispán tanyája felé, ahol örvendezve fogadták. János bátyó nyomban felkiáltott:

- Ezek állítottak meg az úton! ök ugrottak a lovaim elé. De nem velük beszéltem - mondta fejcsóválva, nyugtalanul hanem a kis emberrel, aki le akarta csapni a fejemet, ő hol van?

- Nemsokára hozzák a legények - felelte András. A kunok is. Magló is felismerték a tömzsiben és

Csornában támadóikat. A halott és a Jogoly övéből is előkerült egy-egy olyan kutyabőrtekerics, amelyet a kis ember övében találtak. Cserna azonban hallgatott. Ajkán állandó mosoly[^]tszadozott, amitől a megdühödött Lelez vallatni akarta.

- Hadd,[^] Lelez! Ha agyonvered, akkor sem mond semmit. Más gondoltam. László fráter talán megfejtí az Írást, és akkor ez a Cserna is vallani fog. Ha akkor sem beszél, még mindig vallathatod. [^],

Emberei-közül csak egy Péter nevű fiatal legény érkezett vissza.

- Négyszemközt akarok mondani valamit, András úr.

- Gyere! Mondd! - vitte félre az izgatott lovast.

- A holttest nincs sehol. Az égése partot átkutat-

83

tuk, de nem akadtunk rá. Csak a nyomát találtuk meg a puha fövényen.

- Jó, hogy nem mondtad mindenki előtt. A fogolynak semmiképpen sem szabad megtudnia. De vajon hová lehetett? - töprengett András megzavarodva. -Tán elvitte valaki? Vagy magához tért?

- Lehet, uram, ez is, az is - vélekedett Péter.

- Én halottnak láttam - mondta Lelez, amikor András magához hívta. -

Egészen hideg volt, ámbár hallottam már, hogy az ilyen vízbe fulladt néha magához tér. Van olyan ember is, aki meg tudja indítani újra[^] a légzést. Mit tegyünk?

- Én visszamegyek Péterrel, ti pedig menjetek előre a fogollyal! A fogoly ne tudjon meg semmit! A város határában várjatok meg!

András Péterrel és a többiekkel végigjái-ta az egész partot, ahol egy lélek sem látszott. A csónak is a helyén volt, a házikó is be volt zárva. Andrásban a rossz érzés növekedett. Érezte, súlyos hibát követett el, amiért nem győződött meg jobban az ellenség haláláról. n

- Ruha nélkül nem mehetett sehová, ha életben is maradt - mondta András.

- Csónakon vihette el valaki - segítette Péter. Most a folyót kezdték figyelni, de csak messze, a

túlsó parton látszott egy csónakféle. Valaki ült benne., akinek az arcát nem lehetett ilyen messziről látni. Elh[^]yták a partot, és Pest felé lovagoltak.

- Eltűnt valóban - mondta halkán Leleznak.

- Akkor még mások is segíthették őket - válaszolta. - Jó lett volna, ha a kardommal megcsiklandozom az oldalát, amikor az övét leszedtem - mondta még a hadnagy.

- Jó lett volna! - sóhajtott András. - Ki tudja, 154 **milyen károkat okoz még ez a sötét ember, ha életben**

maradt?

A király óbudai palotája a Szent Péter-prépostság mellett állt. Ebben keresztelték meg Kötöny királyt, és a kun király is itt esküdött hűséget

Béla királynak. A domonkosok kolostora közel volt a Dunáéhoz, A nap még fent volt az égen, amikor Andrásék megpillantották a kolostorkert nagyra nőtt fáit! András továbbküldte legényeit, maga pedig Lelezzel és a megköötözött Csernával a kolostor kapujához lovagolt. Lelez a nagy fakalapáccsal megdöngötte a kaput. Nagyra nyílt a kapus fráter halszeme, amikor a kémlelőreén kikukucsált, és az érkezőket megpillantotta. Julián nevének hallatára barátságosabb lett az arca, de csak akkor engedte be őket, amikor a priortól az engedélyt megkapta.

- Juhán fráter a könyvtárban vár benneteket.

- Jókor jöttél, András úr! - dörgött a barát hangja. - Délben tértünk meg a kunoktól. Miért jöttél, uram?

- Ezért, fráter - válaszolta András, és tarsolyából elővette a kutyabőrtekerceket.

- Tatár írás! - kiáltotta izgalommal. - Nézd meg, László!

László, ciki előbb nagy szeretettel üdvözölte Andrásat, egyenként vizsgálgatta a tekerceket. ^ Az elsőt, a fogolyt így fordította le: „Minden szolgám segítse ez írás felmutatóját, Csernát!”

- Ki írta? - kérdezte András és Julián egyszerre.

- Batu kán! - suttogta a fráter, és e név hallatára dermedt csönd támadt.

- Olvasd a többit is! - kérte András.

- Ezen a szöveg azonos, csak a név Petykó. De a

84

harmadikra más van írva: „Minden szolgám segítse ez írás felmutatóját, a nekem kedves Tulujt!”

Hol szerezted ezeket az írásokat, András úr? -kérdezte Julián, mire András elmondott mindent Tul u j eltűnéséig.

- Hol a fogoly?

- Lelez őri az udvaron. Mindig vigyorog ez az ember, és nem beszél.

András szavára Lelez belépett a fogollyal, akinek sápadt arcán most is mosolygás fodrozódott.

- Mindig vigyorog a becstelenje! - dühösködött Lelez.

- Olyan az arca, nem tehet róla - mondta komoran a barát, majd hozzátette: - Vedd le a kötelet róla!

- Csak vedd le, Lelez! - nyugtatta András is. Cserna megváltozott. Mélyen meghajolt Julián

előtt. ' - .

- Köszönöm végtelen jószágodat, nagy hatalmú uram! - szólalt meg.

Julián mozdulatlan arccal nézte olyan fokáig, hogy Csema nem állta a tekintetét, hanem lesütötte a szemét. Ebben a pillanatban dördült a barát hangja:

- Csema fiam, te nem vagy kereskedő, hanem Batu kán kémje! A kedves Tuluj volt a vezéred, és Petykó a társad.

Cserna rémulten meredt Juliánra. Még jobban elsápadt, majd tatár nyelven kiáltotta:

- Te tudsz, uram, tatárul?!

- Én tudok, Cserna! - kiáltotta László fráter. -Azért jöttél Béla király országába, hogy bennünket, kunokat bajba keverj.

Cserna lehajtottá fejét, és hallgatott

- Te kun vagy, uram? - kérdezte végre.

85

- Én már magyar kun vagyok, akinek életére törsz.

- Te, Cserna, nem vagy kun, .nem vagy tatár, és mongol sem vagy. Ugye, nem ismerted a szüleidet, .szegény fiam? - szólalt meg újra Julián barát.

Erre a mélyen zengő, szelíd hangra megrezdült valami a fogolyban, összerázkódott, az arca megpirosodott, úgy válaszolta:

- Nem ismertem a szüleimet, fényes eszű uram. Mondták, kisgyermek voltam, amikor a tatárok megvásároltak a bizánci kereskedőktől.

- Vallj be mindent, fiam, akkor tálán segíthetek rajtad! - hangzott a fráter mély hangja.

- Szomjas vagyok, uram, ha egy kis vizet adhatnál! - nyögte esengve.

Julián vizet adott neki. Cserna mohón ivott, mint a beteg állat. Megköszönte, majd lassan beszélni kezdett:

- Nem tudom, hogy mi vagyok, uram. Talán görög, mert álomban görögül beszélek, de tudok tatáruul, oroszul, nértítül és magyarul. A kunok nyelvét is ismerem, és tudok egy keveset latinul is. A kán parancsára követtük Kötöny király menekülő népét. Később azt a parancsot kaptam, hogy Tuluj vezetésével és Petykóval hozzátok jöjjetek.

- Mit akar Batu kán? - kérdezte András.

- Meg akarja támadni az oroszokat, majd titeket, uram. Béla király a legnagyobb ellensége, mert befogadta alattvalóit, a kunokat. Azért küldött bennünket ide, hogy viszályt szítsunk köztetek. Kétszer sikerült is, de harmadszor rajtavesztettünk, mert csudálatos kardoddal legyőztél minket. A kán Tulujt szerette a legjobban . . .

- Hát Hiraphiszoszt milyen m[^]bízást kapott? -

85

Icérdezte András, de Cserna arcán látszott, nem érti a kérdést.

- Hiraphiszoszt nem ismered?

- Sohasem hallottam ilyen nevű emberről.

- Törpe ember. Orra hegyes, arca ráncos, nagy fejű, és sárgás a haja. Karja, lába vékony, a bal lábára sánta. Hiraphiszoszt nem a kán küldte?

- Kettévághatsz, uram, de akkor sem mondhatok semmit, mert nem ismerem - válaszolta nyugodtan.

Amikor Lelez kivezette Csernát, Julián ezt kérdezte:

- Mi a szándékod a fogollyal, András úr?

- A királyhoz akarom vinni.

- Ne vidd most már! Ha tud még valamit, mi majd kiszedjük belőle. Bizonyos, hogy keresztény szülők gyermeke.

- Legyen a te akaratod szerint! De nagyon kérlek, Julián, vigyázzatok rá. Jól bánik a fegyverekkel.

- Jobban félek Tuluj tói, ha életben maradt. . .

- Én is, Julián fráter! - mondta András, és búcsúzott.

Pest határában tanyázott Kötöny kun király a népével. András kis csapatát a sátraknál ismerősként üdvözölték. Szép varkocsú, erős legények örködtek a király díszes faháza körül. A király nyomban fogadta Andrást, aki maga lépett a király házába. Az öreg király tigrisbőrrel letakart karosszékében ült, úgy fogadta Béla úr bizalmasát, Andrást, aki a kunok virágos nyelvén köszöntötte Kötöny urat.

- Nagy gazdagságú, fényes tekintetű nagy király, köszöntelek. Dicsőséges virámnak, a nagy hatalmú Béla úrnak első hadnagya áll előtted, ó, király, és kér téged, hallgasd meg szavát!

- Ül le, vitézségedről messze földön híres András

86

úr! - kínálta helyel, majd tapsolt, és a szolgák ételt, italt hoztak. A kupákat egymás egészségére ürítették, és András beszélni kezdett:

- **A Tisza mentén jöttem végig, király úr. Idegenek járnak szállásföldjeiteket, hogy összetűzést szítsanak közöttünk. Tegnap tatár kémek gyilkolták meg három emberedet, és az ispán embereit is megtámadták . . .**

- **Tudok mindent, András úr! - vágott közbe felindulva a király. - Jó, hogy nagyobb baj nem történt. Mondd, András úr: hogyan oltsam ki a gyűjlet lángját?**

- **Küldj követeket a Tisza menti szállásokra! Parancsold meg, ne hajtsák alattvalóid állataikat a vetésbe! A Tisza mentén ez történt, a Dimánál a tatár kémek végezték el ezt a gonosz munkát.**

- **Sok az én népem ellensége! - sühajtotta szomorúan. - Még ma küldök a Tiszához. Sok magyar is ellenünk beszél. Sajnos nem bújhatunk ki egyszerre a bőrünkből, csak most lettünk keresztények. Hallottam, a tatár veszélyben sem hisznek. Én mondom tenéked, András úr, hogy az egyesült magyar és kun sereg is csak nehezen állhat majd ellent. Mondd meg a király úrnak, hogy a tatár kémek után a tatár seregek szoktak megérkezni! Így volt ez a volgai -csata előtt is.**

András búcsúzott, de a király még nem engedte el.

- **Sokat tettél értünk, jó voltál hozzánk, engedd meg, hogy megajándékozzalak. Fogadd tőlem ezt a két gyűrűt! Titokzatos fehér kő ragyog bennük. A ka-thaiok császára küldte.**

- **Túlontúl drága ajándék ez, király úr! - rázta meg a fejét András.**

86

- **Ha nem volna értékes, nem tenéked adnám. Az egyik, a nagyobb, éppen a te ujjadra való, a másik kisebb. . . - És mosolygott.**

- **Megyünk Esztergomba? - kérdezte Lelez.**

- **Megyünk - válaszolta.**

- **De előbb máshová kell mennünk! - mondta Lelez, és jelentősen mosolygott.**

- **Már várnak bennünket, jobban mondvá téged.**

- **Várnak? Honnan tudják, hogy itt vagyunk?**

- **Pétert küldtem örkönd úrhoz. Ő hozta a hírt. Olyan díszes a háza, mint Kötöny királyé.**

Jól tetted, Lelez! Az öreg kun örvendezve fogadta vendégét.

- Sajnálom, édes fiam, hogy nem maradhattam Adorjában. A királynak szüksége van rám. A király fél.
- Fél? - csodálkozott András.
- Én is félek, fiam. Tegnap tatár kémek uszítottak megölt kunok ruhájában ellenetek. Jó, hogy a király vitéze végzett velük. Csudálatos ember lehet.
- Én harcoltam velük, de nem vagyok csudálatos ember. A főkémet futni hagytam. . . - És elmondott mindent.
- Ha nem is halt meg, tudod, ki ellen kell védekezned.
- Örkönd úr!/Másért jöttem hozzád, azért, amiért Adorjába már hiába siettem.

^ Mondd meg, édes fiam!

- Mátkámmá'szeretném tenni a leányodat, Éduát!

- El akarod vinni a leányomat innen, édes fiam? - kérdezte az öreg, és a válasz gondolatára könnyű árnyék suhant az arcára.

87

- Még nem vihetem el, örkönd úr, hiába szeretném. A király meUett kell lennem, neki is szükség* van rám. Majd ha jobban megy az ország dolga, érte jövök. Most is mennem kell már, de előbb gyűrűt szeretnék húzni az ujjára, hogy Édua mindig emlékezzék rám!

- Várj, édes fiam! Megkeresem Éduát. - És kiment Nemsokára rezzent a bejáratot takaró szőnyeg.

A leány besurrant, örkönd nem jött vissza. A fiatalok néhány pillanatig/mozdulatlanul nézték egymást. András ekkor széttárta a karját, és a lány nevét suttogta. Édua máris a *karjába* repült.

- Kerestelek! - mondta András.

- Vártalak. Mindig! - felelte a leány.

Csak ezt mondták, és elmondtak mindent egymásnak. Amikor András a gyűrűt Édua ujjára húzta, megcsókolták egymást.

- Jobb lenne, ha most-magánknál vinnélek apáddal együtt Esztergomba.

- Jobb lenne! - rebegte a leány is, és csendesrá sírni kezdett.

- Apád nélkül nem vihetlek, mert néki csak te maradtál.

- Csak én . . . - mondta sírósan.

- De visszajövök érted . . .

- Várlak! - mondta a leány.

Az öreg örkönd köhögött odakint, de még sokáig nem jött be. Később szolgálkkal tért vissza, akik étellel és itallal megrakott tálakat és kancsókat hoztak.

Estig ünnepelték András és Édua kézfogóját. Lelex és a vitézek együtt örültek velük, mindnyájan örkönd vendégei voltak. A lakoma közben fiatal kun legény lépett be, sípval a kezében. A legény belefújta sípjába. Ismeretlen dallam sírt bele a leszálló sötétbe.

87

Vidáman hangzott, András mégis panaszosnak érezte. Ez a dallam sokáig elkísérte, és még akkor is a fülében csengett, amikor másnap Esztergom felé lovagolt.

Amikor Tuluj a Duna partján leugrott lováról, és szaracén nyelven kétségbeesetten kiáltozott, a parti kis házban valóban nem volt senki. Nagy húszölnyre azonban attól a csónaktól, amelynek láncát Tuluj nem tudta megoldani, egy vén fűzfa földre hajló karjai között, egy másik csónakban ült Sadi, a szerencsén. Hallotta a -segélykiáltást, és megismerte Tulujt, aki járt már nála, és csengő aranyakkal alaposan meggyőzte őt a kán tekintélyéről, no meg arról, hogy ha valakit, hát akkor Batu kánt érdemes szolgálni. Sadi, az izmaelita azonban nemcsak óvatos ember volt, hanem okos is. Az első pillanatban segíteni akart Tulu-jon, de a következő pillanatban észrevette és megismerte András, ezért a harmadik pillanatban már azt is jól tudta: nem fog segíteni, mert akkor a saját bőrét viszi a vásárra, még akkor is, ha netán Tulujjal sikerülne András orra előtt átevezni.

„Mit érnék vele?” - gondolta, hiszen tudta, másnap már elfognák, ezért moccanás nélkül várakozott. Az ágak közül kilesett. Fekete arcából, mint fénylő két drágakő, ragyogott nagy szeme, széles orrának cimpái pedig remegtek az izgalomtól. Láta az élethalálharcot és András ^őzeimét, de azf már nem, miképpen húzza partra a király vitéze Tulujt. Csaknem elhagyta rejtékét, amikor észrevette Lelezt a fogollyal, és akkor igaz szívvel hálálkodott Allahnak, aki őt, íme, armyi bölcsességgel megáldotta. Magasabbra mászva figyelte, miképpen próbálják Tulujt életre kelteni,
88

még mosolygott is ügyetlenségükön. Amikor pedig Tulujt otthagyták, hirtelen visszatért a bátorsága* Sebesen rohant végig a parton, és Tuluj mellére har jolt, fülét a szívére szorítva. Ügy vélte, ha gyatrán is, de hallja szívhangjait, és már munkához is látott, Gyakorlott kézzel dolgozott, és nemsokára a holtak hitt ember lélegzeni kezdett, majd kinyitotta szürke szemét, és nem kis rémülettel nézett az elégedetten \igyorgó Sadi fekete képébe.

- Élsz, Tuluj! - kiáltotta örvendezve, de Tuluj nem válaszolt, hanem szemét lehunyva álomba zuhant. A hatalmas szerencsén felnyalábolta, és sebesen vitte a fűzfa alatt rejtőző csónakhoz, amelynek gyékényszőnyegére fektette.

- Sadi mentett meg, Tuluj! - próbálkozott az ébresztéssel, de a szeplős arc szenvedő vonásai mozdulatlanok maradtak. A halálból visszatérő ember az életbe térés előtt mély álomba sülyedt. Sadi néhány pillanatig gondolkodott, mit tegyen. Először a kis házra gondolt, amelynek kulcsa az övén lógott, de elhessegette ezt a gondolatot, félt, hátha mégis visszajönnek a király vitézei. Gyors mozdtdattal ragadta meg az evezőket, és erőteljes csapásokkal evezett a budid part felé. Ott lakott révéstársa, Mubárek. Ügy gondolta, ott biztos helyen lesz Tuluj. Már csaknem a túlsó partra ért, amikor megjelentek az elhagyott parton azok a lovasok, akiket András visszaküldött Tuluj holttestéért. Csónakját egy vízre hajló bokor alá kormányozta, ahol nyugodtan partra léphetett Amikor András Péterrel jelent meg a parton, ők már nem Sadi-t látták, hanem egy halászt.

>^adi ott ült már Mubarek kunyhójában, ahol Tulu egy vastag takarón aludt. Sadi elbeszélte Mubarek-nak, miképpen mentettéi meg ennek a derék kereske-
88

dőnek az életét, akit ellenségé már-már a Dunába íjlesztott. Mubarek igaz részvétellel nézett Tuluj ra. Jószívú ember volt, egyik köntösét is nyomban felajánlotta a szerencsétlennek.

- Allah megjutalmaz érte - mondta Sadi, aki olyan bölcs volt, hogy még saját rokonának, a gazdag és emberséges Mubareknak sem árulta el Tuluj kilétét. Űgy vélekedett: a bizánci aranyaknak mégiscsak az ő ládájában van a legbiztosabb és a legjobb helyük.

DÉNES NÁDOR ELINDUL

András esztergomi házának konyhájában két legénye melegegett.

- Cudar idő, kutyának sem való! - mondogatta I\likó, a fiatalabb, és dideregve dörzsölte a kezét.

- Az a! - kárpált az öreg István. - Karmol már a szél. A hegyekben már havazik. Jó, hogy a húst megfűstöltük a minap; Az is jó,-, hogy itt melegegdetünk. - És összehúzta mentéjét.

- Lelez úr még nem jött meg? - kérdezte Mikó.

- Még nem, pedig, András úr várja - felelte az öreg. •

- Mondják, újabb orosz menekülők érkeztek. Egy herceg futott Béla úrhoz. Beszélik, hogy tavaszra megjön a tatár is. Kutyafejű népség, és óriások is vannak közöttük. ' .

- Ne te ne, Mikó öcsém! Mese.ez! Messziről jött emberek nagyot mondanak.

- Nem hiszel a tatárban, István bá?

- Hiszek én! Nem futkároznának előlük a hercegek, ha nem volnának. Jobb a palotában ülni, enni meg inni, mint csatakos időben idegenbe futni ortalomért. Csak abban nem hiszek, hogy kutyafejűek és óriások. Közöttünk sincsenek ilyenek. Akad nagy növésű, olyan is, aki kutyaofára ütött, de azért az ilyenek sincsen kutyafeje. így léssen ez a tatár kutyafej ékkel is.

89

- Nagy tudós vagy, István bá, ami igaz, az igaz. Tán azt is tudod, miért várja András úr Lelez hadnagyot.

- Ne te ne! De kibuggyant belőled a tudhatnám! -kajánkodott az ík-eg István. - Hékás! Nem is sejtetd?

- Csak nem a kis kun hercegnő miatt ?

- Nem lyukas a háztető, te kutyafulű? - kérdezte István, és látszott rajta, szívesen beszél, ha mások nem hallják.

■ A fázós Mikó körülnézett, nem hallgatózik-e valaki.

- Nincs itt egy teremtett lélek sem.

- No, hát célba röpönt a nyíjad, öcsém! András úr ázive már régen tüzet fogott, miként a száraz tapló. Ott ittam a kézfogóján. Azóta a bajok szaporodnak, urunkat nem engedi el a király. Maga helyett Lelez hadnagyot küldte valamilyen ajándékkal a kis hercegnőhöz. ^

~ Miért nem engedi el a király úr? - kérdezte Mikó.

- Mert a mi urunknak olyan az esze, hogy még a nagy orrú Dénes úr is kérhetne legalább egy csipetnyit belőle.

- HáUottad-e a görög orvos hírét?

- Nem én, öcsém - válaszolta az öreg.

Mikó eztán hosszú lére eresztve mondta el, miképpen vette ki a kis törpe orvos Rátót Domokos kedvelt apródjának a lábából a tüskét.

- De ez a görög nemcsak gyógyít, hanem jósol is - mondta.

- Kinek jósolt? - kérdezte kíváncsian az öreg.

- A király egyik hadnagyának jósolta, hogy kerülje a kunokat, akkor nem lesz beteg. Azt is jóvendölte, a kunok teszik majd tönkre az országot.

- Így csak a király ellenségei beszélnek. Mondd

90

csak, Mikó! Nem Suraphiszosznak hívják ezt az orvost?

- Éppen így! Nekem sehogyan sem akart a nyelv-vevre csúszni a neve.

Honnan ismered?

Válaszul István elmondott mindent Jutás úrról és Hiraphiszoszról.

- Akkor ez a görög meg az a görög egyszon ember volna?

- Ahogy mondod! Jelentjük majd András úrnak. A beszélgetés

félbeszakadt. Az udvarról kurjongá-

tások hallatszottak. Mire kiértek, Lelez hadnagy éppen a süvegéről rá^ta le az esőt. Csak annyit láttak még, hogy besietett András úrhoz.

- Mi hírt hoztál, Lelez? - kérdezte András.

- Kijev elesett! - lihegte. - Tavaszra itt lesznek a tatárok. Menekülő oroszok hozták a hírt. Én is láttam őket. Alig álltak a lábukon, és csak a fejüket csóválják, mert nem hisznek nekik. De rosszabb hírem is van . . .

- Micsoda?

- Itt is kémeek bujtogatják a népet. Azt híresztelik, hogy a kunok a tatárok előreküldött kémei, és majd velük lesznek.

- Hazug, gonosz beszéd ez, Lelez! - kiáltotta András.

- De sokan elhiszik. Az urak is . . .

András már nem felelt. Érezte, a közeledő vész mindenkinek ártalmára lesz. Hogyan építsen fészket, amikor kintről és bentről akarnak üszköt dobni a békés emberek otthonára? Arca komor volt, vonásai keserűek. Csak járkált szótlánul fel és alá. Lelez törte meg a csöndet.

- Átadtam a selyemkendőt - mondta halkán.

- Mit mondott? - kérdezte András mohón.

90

- Nagyon köszönte. Sokat gondol rád, és szeretne látni.

András arcán lassan-lassan kisimultak a ráncok. Lelez pedig folytatta:

- Szép volt. Új, vadmacskabőrből készült diszea köntöst és gyöngyös süveget viselt. Mögötte az új ér-csizmát. Megerősödött, mégis karcsú maradt.

Szemének bogara nagyot villant, amikor rólad beszéltem.

András csak hallgatta zömök barátját, és arra gondolt, el kellett volna kéredeznie a királytól.

A trónterem vörösmárvány-padlójára vastag szőnyegetek terítettek a szolgák.

A boltíves bejárat lombard fonatú . oszlopai mellett alabárdos testőrök álltak.

A falakról az Árpádok zöld, eroszlános cimerepei nézték a szolgák sürgésétforgását. Az udvarispán fellépett a félkerek román lépcsőre, és megtapogatta a falakat, melegek-e már.

Esteledett. Fáklyák lobogtak. A mennyezet közepén az esküre emelt falzáró kéz szinte mozdulni látszott az ingó fényben.

Béla úr belépett. Fehér prémmel díszített vörös köntöst és gyöngyös süveget viselt. Mögötte az új érsek. Mátyás, volt kancellár, Tomaj Dénes nádor. Túrje Dénes lovászmester, Domokos tárnokmester és az ispánok lépkedtek. Rasztiszláv herceget András vezette a király elé. A fiatal férfi cobolyprémes süveget, arannyal hímezett kék bizánci ruhát és téli csizmát viselt. Mihály kijevi nagyfejedelem legidősebb fia volt, mély meghajlással köszöntötte Béla urat.

- Király úr, fogadj be háznépemmel! - zendült a hangja, - Kijev, a szent város, az utolsó bástya le

91'

omlott az országod felé vezető úton. Nincs többé Kijevi Nagyfejedelemség! Elveszett, mint a pereszljavi és a csernigovi, mert egymást martuk összefogás helyett. Batu kán seregei talán éppen most kelnek át a Dnyeperen, hogy Halicson át országod és Lengyelország határára érkezzenek.

A herceg szavait dermedt csönd fogadta. A király lelépett trónusáról, és a sápadt embert megölelte, azután két karosszéket hozatott be, egyikbe a herceget ültette, a másikba ő ült.

- Kijevnek harminc aranyozott kupolája temploma volt - folytatta a herceg. - A várost ezért a tatárok Aranyfejek üdvarának nevezték. Hajítógépük éjjel-nappal szórták a roppant köveket a városra. A szent és hősi város harcolva esett el, lakóit lemészárolták, házait felgyújtották. Könyvtárak, iskolák, zárdák és paloták égtek porrá a harcban. Nem védte meg a várost az Úristen sem, pedig harminc temploma volt benne. Ha te, Béla úr, segítséget küldtél volna, és mi is összefogunk, akkor talán megállíthattuk volna ezt a szörnyű fergeteget. Fogjatok össze, király úr! Minden erőtökre szükség lesz ebben a harcban. Tanuljatok a mi pusztulásunkból!

Az urak maguk között suttogtak, dé senki sem szólt hangosan egy szót sem. 1241-et írtak.. Január első hetében friss hó hullott Esztergomra. A hét végére kitisztult az ég, kemény hideg lett. A hideg magasban fehéres ködgomolyok fátyolozták el sápadt folttá a holdat.

A királyi tanács tagjai egymás után érkeztek a palotába. Többen csilingelő szánokon jöttek, hatalmas bundákban. Medvekucsmát, hód- és rókaprémes sü

- 91

veget viseltek. Szarvas- és nyúlőr csizma melegítette lábukat. Túrje Dénes mosolyogva fogadta a királyi vitézek tisztelgését. Domokos tárnokmester egyszerre érkezett az új esztergomi érsekkel, Mátyás úrral. Utá- ■ nuk .Bánc? a István váci püspök lépett a palotába. A király ispánjai is megérkeztek, majd Szerafil fia Andor országbíró vánszorgott fel a lépcsőkön, akit két legény táinogatott. Tomaj Dénes nádor együtt érkezett Aragóniái Simon ispánnal.

A trónteremben már meleg volt. Csak Máté étekhordómester, Rátót Lóránt pohámokmester és Solom fia Pósa, az erdélyi vajda letették bundájukat. A trón mellett ott állt András, a terem ajtajában pedig Lelez

és Miklós hadnagyok feszítettek. Az urak mind egybegyültek, de Béla király most megváratta őket. Végre az udvarispán jelentette érkezését. Hódprémes köntös volt a királyon. Gondterhelten ült a Kötönytől kapott tigrisbőrön, amelyet a trónszékére terítettek. Sovány arcából élesen ugrott ki orrának finom vonala. Fátyolos, mély hangja rekedt volt.

- Kedvelt híveim! - kezdte, és pillémtása végigfutott az országnagyokon, majd a közeledő vérszről beszélt; - Halics elestének tegnapelőtt jött meg a híre, bűn volna, ha határainkat védtelenül hagynék. Csak rátok, csak az ispánok seregeire és a kun lovasokra számíthatok. A többiek csak akkor fognak gyülekezni, ha az ellenség határainkon belül pusztít. . :

- Határainkon belül? - hördült fel Tomaj Dénes.

- Ha meg nem védjük határainkat - folytatta a király, majd elmondta, hogy bizik a királyi seregben és főtisztviselőiben. - A keresztény világ templomaiban már imádkoznak értünk - folytatta. - Bertold aquileiai pátriárka hírt adott erről, de ezt üzente Sal

92

vius perugiai püspök is, a pápa úr legátusa, Julianus fráter levelére. Követeket kiildünk a császárhoz, a pápához és nyugati szomszédainkhoz, hogy fegyveres erejünkkel siessenek segítségünkre. . .

András ajkán keserű mosoly suhant át. Tudta jól, hogy az imádság nem fogja megállítani a száguldó tatár lovasokat. A király elhallgatott, az urak tanakodtak, végül a nagy orrú nádor szólalt meg;

- Csaknem mindnyájunk nevében mondorii, túlzottnak vélem a veszedelem nagyságáról keringő híreket. Kik terjesztik ezeket? Kóborló kunok és egymást tépő oroszok. Mégis azt vallom, amit a király úr: meg kell védnünk határainkat. Erre azonban elegendőnek tartom a királyi sereg hadba hívását, melynek vezérletét, ha a király úr rám bízva, jó szívvel vállalom. Az ellenség északról fenyeget, ezért az Oroszkapu megszállását vélem szükségesnek. Domokos tárnokmester is a nádor szavait ismételte a királyi seregről.

Hangoztatta, helyes a kunok hadba hívása, mert ennek megtörténte után elhallgatnak majd a konkolyhintők.

Mátyás érsek a hírekből indult ki. Hangoztatta az imádság erejét, végül helyeselte az Orosz-kapu gyors megszállását. A váci püspök hasonlóképpen beszélt. Szerafil fia Andor, a beteg országbíró szólott ezután. Gyenge hangja volt, mégis pörölycsapásként hullt az urak fejére.

- A veszély sokkal komolyabb, mint tí hiszitek, urak! Julián barát jelentette, hogy a tatár lovak letaposták Nagy-Magyarországot és a volgai bolgárok földjét. Kötöny király menekülése, Kijev és Halics eleste véres valóság. A királyi seregben, a várkatonákon és a nemes servienseken kívüli mindnyájunk seregére

92

szükség lesz. Jobb hiába felkészülni, mint elkésve fű-höz-fához kapkodni.

- Beteg ember! Fél szegény! Kilelte a hideg megint! Kuvikol, mint a halálmadár! - Ilyen megjegyzéseket ^súgtak egymás fülébe a nyakas ispánok és a többiek. Csak Béla úr ült fejfájós homlokkal, mosoly-talan arccal, mozdílatlanul, mint az eleven lelkiismeret; csak András arcán forrósodott a

harag. A tanács végül is a királyi sereg hadba szállását fogadta el. A király belenyugodott a döntésbe, és megbízta a nádort a sereg vezetésével.

Ezután András kért szót. Elmondta, hogy az országban kémek bujtogatnak, ismertette Batu kán embereinek garázdálkodását és a törpe görög orvos gazságait.

- Egy görög orvos meggyógyította az apródom lábát! - mondta haragosan a tárnoknafiaier, mire András nem szólt semmit, tudta, ostoba embereket nehéz meggyőzni az igazságról.

- Maradj még, Dénes úr! - kérte a király, amikor az urak távoztak. Tomaj Dénes ott maradt, és nézte a járkáló király egyforma, hosszú lépéseit. A király vé*gül is megállt, és merőn nézett a nádor szemébe. A nagy fejű, zsíros üstökű Dénes úr melegezt érzett a király tekintetétől.

- Rosszul beszéltél, Dénes úr! - szólalt meg Béla király. - Nádor, mi történik, ha nem tudod megvédeni a Vejfecke-i szorosot? Ha elesik az Orosz-kapu, akkor a tatárok előzönlök az országot.

- Bízom a kardom erejében! - dörögte kevélyen.

- Te tudod! - mondta keserűn a király, és újra járkálni kezdett. - Mikor indulsz, Dénes úr? - kérdezte később.

- Holnap délben legkésőbb - válaszolta. 172

- Elég embered lesz addig?

- Elég! A szorosot könnyű megvédeni. A paraszttal torlaszt építtetek, a tatár csak úgy jöhet be, ha repülni tud.

A nádor búcsúzott. A király tünődő' arccal nézett utána. Magára maradt Andrással, akit a göröggről faggatott.

- Az a törpe ravasz és okos. Orvosként járja az országot, de nem csodálkoznék, ha legközelebb más alakban bukkanna fel.

- Tatár kénának tartod?

- Nem tudom, hogy minek tartsam, király úr." Cserna nem akar-róla tudni. Lehet az is, hogy nem görög, hanem egyik szomszédunk malmára akarja hajtani a vizet.

- Kire gyanakszol?

"Nem gyanakszom senkire. A gyanú amúgy is ke

94

vés. Az is leliet, hogy a kiszökött magyarok áskálód-nak ellened, uram. Ha kezembe kerül az a görög, majd kiszedem belőle.

- Baj az is, hogy a kunok békétlenkednek. De ki tudna temérdek állatuk lábára béklyót rakni? Ki tudna belőlük falu- és városlakó parasztot vagy polgárt faragni? Tán az impkáik már ilyenek lesznek . . . Kinek adatott hatalom megállítani a folyókat, vagy ki tudná befogni a puszták szárnyaló szelét? A kun pedig olyan, mint a folyamok árja vagy a szabad puszták szele.

A király belebámult a fáklyák lobogásába, és talán nem is Andrásnak beszélt, hangm hangosan gondolkodott. András lehajtott fejjel hallgatta a keserű szavakat.

- Nem értenek még legjobb híveim sem. Csak mennek a maguk konok feje után. A nádor is ilyen dühös bika! Most elmegy csekély sereggel, neki a tengernyi ellenségnek. Torlaszt épített a szorosban. Mi történik, ha gyönge lesz a torlasz? Mindnyájan reszkettek a kapzsiságtól, hogy ne kelljen áldozniuk, ne kelljen a seregüket idevezetniük. Inkább vesszen az ország, csak a kamarájuk legyen tele. Csak az a beteg ember volt becsületes, de lecsöpülték, beléje fojtották zsíros hangjukkal az igazságot. Szerafil fia Andor ajkán ma megszóMt ebben a teremben az igazság. De ki hiszi el az igazságot, ha keserű az íze? Csak Julianus fráter, János fia András és Béla, a magyarok királya.

A király arcáról végtelen szomorúság áradt.

- Jól mondtam, András? - kérdezte.

András nem tudott felelni, csak némán bólintott. Béla úr azonban nem figyelte rá. Szótlatlanul járkált

94

fel és alá. Imbolygó alakja olyan volt a lobogó fáklyák fényében, mint egy eltévedt emberé.

- Nézz meg engeni, András! Nagyurak királya vagyok! A nagyurak királya pedig egyszerű szolga. Külföldi segítségre sem számíthatunk. Nekünk azonban tennünk kell! Figyelj rám, fiam! Rád bízom a Dunántúlt. Felkeresed az ispánokat, és valamennyi seregemet útnak indítod a pesti nagy mező felé. A kancellár még ma kiadja számodra a pecsétes írást.

András elköszönt. Amikor kilépett a palotából, Esztergom felett hidegen ragyogtak a csillagok.

Az esztergomi királyi palota alatt, szemben a várfallal volt Kopasz Pétör híres fogadója. Ide jártak a testőrök, az ispán katonái és a lovas futárok, ha egy kis mulatozásra szottyant kedvük. A fogadó arról is híres volt, hogy itt lehetett enni a legszebben pirult süllőt, és itt ihatta rá a vendég a legzóimatosabb borokat. Szívesen szálltak meg itt a gazdag kereskedők is, mert nemcsak jó szállást és ellátást kaptak maguk, embereik és lovaik számára, hanem

védelmet is, mivelhogy a király katonái jártak ide. El is kerülték a kóbor rablók, a kötekedő garázdák vagy a dühös borisszák éppen úgy, ahogyan a durva hajósnepek, akik inkább a parti csapszékkeberki ütöttek tanyát. Az ilyen népek ugyanis sohasem szeretik, ha mások törik össze az ő csontjaikat. A tanácskozást követő eⁿtén néhány katona üldögélt az ivóban. A tatárokról beszélgettek'.

- Dénes úr majd megeszti őket reggelire! - hety-kélkedett az egyik vitéz.

- Nem hiszem, komám! Béla úr Kijev eleste után.

95

az osztrálc herceghez is küldött segítségért - vágott rá az idősebb.

A katonáktól nem messze kereskedőféle ember ült. Látszólag csak a tálom lévő sódarral törődött, de hegyezett füllel figyelte a beszélgetőket.

- Nem hiszem, hogy az osztrák segíteni fog.

- Miért nem? - kérdezte az idősebb.

- Mert a herceg mindig a maga peccenyéjét szereti megsütni. Ennél a tűznél is ez szeretné.

A kék ruhás kereskedő majdnem megszólalt, de azután jobbnak vélte, ha mégis hallgat. Folytatta az evést, közben azonban nyugtalanul tekingetett a bejárat felé.

Pétör mester végigment a nagy ivón, és minden vendéget külön üdvözölt.

- Ízlik, uram? - kérdezte olaszul a kereskedőfélét. A vendég mosolyogva igent intett, majd lenyelve a

falatot, ugyancsak dicsérte a sódort, sőt maga töltött Pétör úrnak, hogy beszélgethessen vele.

- Ki festette ezeket a képeket? - mutatott a falra.

- Tavaly járt erre egy vándor festő. Hetekig élt nálam, de adós maradt a jámbor. A megevett halakért meg a megivott borokért idepingálta a Jóságot és a Gonoszságot. A Jóság főkötős, szelíd asszonyoság, kenyeret ad egy rongyos gyermeknek.

- Nekem a Gonoszság jobban tetszik! - nevetett a vendég.

- Meghiszem azt, uram! - dödörészett Pétör mester. - Másoknak is ez tetszik jobban. Takaros fejrénep. A rossz nyelvek szerint Godynus comes úr felesége volna, aki gonosz nő valóban, mert nem becsüli az urát, csak az aranyait.

A vendég sokáig nézte a szőke asszonyt, aki csábító

178

mosollyal tekintett a semmibe, noha a lába előtt szerelmes férfiú térdepelt, meghallgatásért esedezve.

- Hidd el, uram, nem jártam rosszul a festővel! Amikor híre futott, hogy a Gonoszság Godynus comes feleségét ábrázolja, mindeh gazdag polgár és előkelő úr vendégeskedett nálam, hogy a képet láthassa. Böven megtérült a festő adóssága! - mondta nevetve.

A vendég is jót nevetett a festő történetén.

- Mít csinálsz Esztergomban, uram? - kíváncsiskodott a fogadó.

- Éppen Godynus comest akarom holnap felkeresni, hogy legújabb kenőcsét megvizsgáljam.

- De nem vagy olasz, ugye? -r kérdezte, Pétör mester.

- Honnan tudód? - nevetett a vendég.
- Ilyen kék szemű olasz nincsen, aztán olyan ke-jnényen beszélsz olaszul, ahogyan a németek szoktak.
- Nyertél, Pétör mester! Ditmár bécsi kalmár vagyok, és én is kenőpsöket meg szagos vizet árulok odahaza.
- Akkor neked is van mit aprítanod a tejbe! - jegyezte meg a fogadós, és barátságosan elköszönt, hogy egy másik vendégnek mondja el a festő történetét.

A katonák távoztak, majd új vendég lépett az ivóba. Alacsony emberke volt, rókaprémés posztóbimdat viselt. Piáncos arcából vörösre csipett répaorr szemtelenkedett a világba. Amikor levette süvegét, láthatóvá vált gyér barna haja. A fogadós nyomban a csúnya kis ember üdvözlésére sietett. A vendég görögül válaszolt, ezt a nyelvet a fogadós nem értette, ezért franciául, majd olaszul szólt a vendégéhez. A kis ember tört olasz nyelven közölte, hogy a görögön kívül a magyart beszéli a legjobban.

96

- Ezt aztán nem gondoltam volna! - nevetett jókedvűen Pétör mester. - Mit parancsolsz, uram? -kérdezte magyarul.
 - Van-e vadad?
 - Özcomb, uram. Jó lesz?
 - Szeretem! Hozd! - mondta reszelős hangján.
 - Tüstént utánanézek, uram! - És máris ugrott a fogadós.
- Most iqár csak ketten ültek az ivóban. Ditmár gyanakodva vizsgálgatta az újonnan érkezettet. A kis ember a Gonoszságot bámulta meg, azután csöndesen így szólt:
- Athanász görög kereskedő vagyok, Ditmár atyám!
 - Hogy a mennykő csapjon meg, Ottó! Még engem is megtévesztett a barna hajad. Napok óta várlak Godynus comes házában.
 - Tudom - felelte a rusnya emberke. - Sajnos meleg lett a talaj a talpam alatt, a^iiiióta visszatért a városba András úr, a király leghűbb embere. Pesten éltem, hogy ne legyen itt szem előtt.
 - Gyere, ülj mellém! Ditmár bécsi kereskedő vagyok, kenőcsöket, pirosítót árulok - suttogta gyorsan, mert a fogadós bort hozott, és biztatta az új vendéget, hogy sül már az özcomb.
 - Megismerkedtem Athanász úrral. Neki is a Gonoszság tetszik - mondta nevetve Ditmár.
 - A Gonoszság mindenkinek tetszik. Most azonban más a fontos - komorodott el a fogadós. - Elindult a nádor a határra, mert az oroszok legszebb városa után Halicsot is elfoglalták a tatárok. Most pedig miránk akarnak rontani.
 - Csak nem lesz háború? - hűledezett Athanász. -Mi lesz akkor a keliféimmel?

96

- Nem tudom, uram - válaszolta Pétör mester. -A tatároknak kutyafejük van, és egyenesen az ördög szabadította őket a világra. Magam láttam a menekülő oroszokat.
- Majd segítenek Béla úrnak a kunok - mondta Ditmár.

- Úgy látszik, a király sem bízik már bennük, mindenhonnan segítséget kért.
- Pesten azt hallottam, hogy a kunokat a tatárok küldték előre - keverte meg a beszédet Athanász úr.

- Ne szólj szám, nem fáj fejem! - mondta Pétör mester.

- Pétör mester, te miképpen vélekedel a tatárokról?

- Hát, Ditmár uram, n^éz kiokosodni a sok kósza hírből, de ha csak a fele is igaz annak, amit a menekülők beszélnek, akkor most jobban szeretnék Rómában konyhaszolga lenni, mint Esztergomban fogadós. Hej, pedig kevés ilyen fogadó van a világon! - sóhajtotta Pétör mester, majd újra a konyhába ment.

- Mit mondjak a herceg úrnak? - kérdezte Ditmár.

- Amit most hallottál Pétör mestertől. Jöjjön Béla király segítségére! Üzenje meg Godynus comesnak, mikor kel útra, melyik úton jön, hogy elébe mehessen. Te vele együtt gyere vissza! Aztán majd meglátjuk, mit tehetünk. Én még maradok, mert András úr elhagyta a várost. Mondják, az ispánok seregeit gyűjti egybe. Ha visszatér, tüstént Pestre futok, mert nem szeretnék a kezébe kerülni. Hallottam, három tatár kémmelegézt a nyáron. Kardjával az acélt is kettészeli. Te, atyám, holnap még a herceg úrhoz, én pedig itt maradok a fogadóban, mert Godynus comea házáat figyelik, hozzá nem mehetek vissza.

97

- Értelek, Ottó, akarom mondani Athanász úr. -És Ditmár csúnyán felnevetett. Amikor Pétör mester az özcombbal visszatért, ők már mindent elstutogtak egymásnak.

Februárra megenyhült az idő. Béla király Budára hívta egybe a királyi tanácsot. A kun vezetőket is meghívta, hogy együtt orvosolják a bajokat. Ekkorra már egyesek szívében egészen eláradt a kungyülolet. Béla úr békíteni akart, mert egyes helyeken véres harcokra került sor a kunokkal, a tatárok pedig már feltűntek a határokon. Az urak mégis duzzogva jöttek össze.

- Mit akar a király? Eddig nem kellettünk. Meg akar tanítani arra, miképpen kell rühös kun ebeket a keblünkre ölelni. . . - Ilyen és hasonló beszédek hallatszottak, ha maguk között voltak.

A budai palota kisebb volt, a trónteremben is alig fértek. Kötöny király Béla úr balján kapott helyet, tőle balra pedig a kun főemberek álldogáltak.

A király megnyitójában a tatár veszedelem nagyságáról és a hadi készülétek szükségességéről beszélt. Elmondta a híreket és azt, amit eddig tettek. Béla úr után az egyik kun herceg a tatárok harci szokásait, fegyvereit, kegyetlenségüket és pusztításait ismertette, de az urak legtöbbje nem hitte el a kun beszédet. Oslí ispán nyíltan a kunokra támadt, fertelmes csikaszoknak bélyegezte őket. A kunok ordítva tiltakoztak a vádak ellen, és hasonlókkal illették a magyarokat. Csak Béla úr erélyes közbelépése akadályozta meg, hogy öltre ne menjenek.

A tanácskozás abbamaradt, másnap pedig megérkeztek Batu kán követei. Az egész város az utcán

Í97

volt, hogy megbámulja a hegyes süvegű, lapos orrú, sebhelyes arcú embereket, akik apró lovakon ültek, és nagy hangon rikácsoltak. Egyikük még a lovát is a báméskodók közé faroltatta.

- Randa emberek ezek! - mondta egy kövér mészáros.

- A fejüket kéne szétverni! - hangoskodott egy kövér pék, és az öklét rázta a követek felé. A király katonái azonban visszaszorították a budai polgárokat, noha látszott rajtuk, szívesen megfogadnák a kövér pék tanácsát.

A követség vezetője kék zászlót tartott a kezében, amelynek selymén aranycsiliagok ragyogtak, jelezve a nép égi származását. Béla úr királyi díszben fogadta a követeket. Arannyal hímmzett bársonypalást omlott végig alakján. Tigrisbőrrel takart trónja mellett díszruhás főméltóságok álltak. A teremben piros-fehér színeket viselő alabárdos testőrök örködtek mozdulatlanul. Közöttük szorongtak a fegyveres ispánok, nehéz testű nagyurak és fiatal hadnagyok. Közvetlenül a trónszék mellett állt a két szerzetes, Julián barát és László fráter, a tolmács.

A hattagú követség belépett. Hányavetin lépkedtek előre, de egy kissé mégis meghökkentek a sok díszruhás fegyveres láttán. A követség vezetője éppen csak meghajolt a király elé. Karikalábú, tömpe orrú, sebhelyes arcú, csúf emlserke volt. Sebesen, rikácsolva beszélt:

- Batu kán, az égi király csillaghomlokú követe, aki földek, vizek, füvek, hegyek, népek és tengerek ura, a kék mongolok és a bede tatárok fővezére küldött engem hozzád, magyarok királya. Uram, a kán, legyőzött népek földjéről diadalmasan tekint a világba, mégis, íme, kegyes hozzád. Mielőtt akarata telje

98

sedik, alkalmat kíván adni neked, magj^arok gazdag királya, lipgy fogadd el dicsőséges jobbjanak békességét és nyugodalmat jelentő megtisztelő barátságát.

Nagy moraj támadt. A követ nem is tudta beszédét folytatni, Béla úr azonban intett, mire a háborgó indulatok lecsillapodtak. A követ nem szólt többet, hanem^ tarsolyából kutyabőrtekercset vett elő, áhítatosan megcsókolta, és csak ezután nyújtotta a királynak, aki fejedelmi mozdulattal adta át László fráternek. Elsápadt, elpirult, majd megint elsápadt a fráter arca, ahogy Batu kán levelét olvasta. Amikor elolvasta, Juliánnal beszélt valamit. A teremben izgatott, mély csönd volt.

- Olvasd! - parancsolta a király. László fráter nagyot sóhajtott, azután erős hangon olvasni kezdte:

- „*En, Batu kán, az égi király csillaghomlokú követe, utolsó üzenetemet küldöm Bélának, a magyarok királynak. Halld hát, király, a szömat! Itt' állok roppant seregeim élén országod határán. Tőled függ, béke lesz-e országodban, vagy elpusztul minden házad és minden alattvalód. Parancsolom hát tenéked, add ki elfutott alattvalóimat, szökött rabszolgáimat, a kunokat, és hódolj meg önként előttem...*”

Tovább nem olvashatta. Vad ordítással szakadt fel az urak melléből a visszafojtott felháborodás. Rátót Dofnokos kardja villámként sújtott a vigyorgó főkö-vet fejére. A követ "holtan rogyott össze. A király tiltakozó

hangja elveszett a felháborodás viharában. Kardok villantak, csákányok, fokosok, buzogányok zuhantak, és Batu kán követei véresen zuhantak a márványpadlóra.

99

Amikor végre a zaj **elvit**, és az urak lecsillapodtak, szomorúan mondta Béla király:

- Rosszul cselekedtetek, urak! Móst már nem küld-hetek követeket a kánhoz. A magyar különben sem szokott védtelen embereket lemészárolni.
- Uram, királyom! Nem tűrhettem tovább a gyalázatot! - lihegte Domokos úr.
- Helyes! Jól beszél! - hallatszott innen is, onnan is.
- Nem volt helyes! - kiáltotta a király. - Batu kán megtámadja országunkat. . .
- Állunk elibe! Csak jöjjenek! Majd így járnak ők is! - hangzott a hősködés.
- Esztelenek! - mondta Béla úr, majd otthagya a tanácskozókat.

Az urak hősi kedve már másnapra lelohadt. A kunokkal sem sikerült a megbékélés. A többség kierőszakolta, hogy Kötöny királyt és háza népét, kellő formák között ugyan, de vegyék őrizetbe. **Így** akarták meggátolni, hogy a tatárpkkd érintkezzék, noha a kun királynak esze ágában sem volt ilyet tenni. A főúri és főpapi seregek hadba hívását továbbra is elodázták. Még most sem hitte a veszedelem nagyságában.

FRIGYES HERCEG

Fekete, szakállas felhők úsztak a kora tavaszi égen kelet felé. Még alig olvadt el a februári hó, de már újjzölden mosolyogtak a rétek. Az eső lassan szitált, a levegő mégis langyos volt az enyhe páráktól. Egy magános fűzfán szarka cserregett, majd hirtelen felrepült, nagy kört írt le, és szállt lomhán, a nyugati széltől sodortatva.

, A gypútól nyugatra lovassereg birkózott a sárral, l^hehettek vagy háromszázan. Bőrpajzsot, pikkelyes mellvértet és sisakot viseltek, kezükben pedig lándzsák acélhegye meredezett az ég felé. A katonák oldalán széles kardok táncoltak, veregetve a lovak hor-paszát. A nehéz lovak csülkig süllyedtek a marasztaló latyakba. A csapat előtt néhány lóhosszal hárman lovagoltak. Harcias Frigyes osztrák herceg, Herbert, a vörös képű, hórihorgas alvezér és Ditmár, a csuhás barát, a herceg tanácsadója, akinek az arca éppen olyan volt, mint azé a kék ruhás kereskedőé, aki olyan jóízűen ette a sódort Kopasz Pétör esztergomi fogadójában.

Mögöttük megszakadoztak a felhők, és a nap kidugta sápadtpiros arcát valahol a bécsi erdők felett. A katonák komoran lovagoltak a füves réten, és némán figyelték az előttük sötétedő feketés, ázott erdőkaréjt.

- Ott kezdődik a magyarok országa! --szólalt meg 184

Ditmár, és az erdőre mutatott, ahol a rőt avar fölött az ágakon már rügyek pattantak. - Az a .kapu, ott már találunk valakit.

- Hát kellett nekünk ez az" átkozott latyak? - És Herbert dühös arcán még a szeplők-is rtiérgelődtek. - Minek ezt a barbár népet megsegíteni? A jó osztrák vér nem arra való, hogy a tatárok kionszák.

A hájas herceg döcögve nevetett. Duzzadt szája szélén" a nyál is kifröccsent, azután mondta:

- Derék lovag, kedves vezérem! Nem tudod, 'mit beszélsz. Igaz-e, Ditmár atya? - És ravaszul a barát-**r**a kacsintott. -

- A gyepűn túl jobb lesz az út; aztán a mi-segítségünkkel a magyarok úgysem győzik le a tatárokat -felelte.

- Akkor meg minek megyünk? - indulatoskodott Herbert.

- Még nem tudod, Herbert úr - felelte Ditmár csendesen. - Csak az előbb csatlakoztál hozzánk száz vitézzel. De mondom, öröm nézni őket. A mellvért-**jük** széles, lándzsáik zászlói pedig mint apró lángnyelvek lobognak a tavaszi szélben. Csak a lovak teste nehéz ennek a földnek.

Herbert a fogait csikorgatta erre a sima beszédre. A barát kimeredő halszeme, sárga arcának vonásai nem árultak el semmit sem. Az alvezér nem tudta, gúnyolódik-e vagy komolyan beszél, ezért a hercegehez fordult.

- Herceg úr! Miért megyünk hát? »

Frigyes herceg megkomolyodott. Karvalyorrát a \ örös Herbert felé fordította, és zengő hangján ének-lüsen mondta: ■ "

- A magyarok királyának' szép az országa. Erős ország, gazdag ország. Földje jó, népe szorgalmas.

100

A király katonái is bátrak, és jó harcosok. Ha a tatárok le is győzik őket, ennek a győzelemnek nagy ára lesz. Sok tatár harap majd a fűbe, ezért a tatároknak már nem lesz annyi erejük, hogy bennünket is megtámadjanak. Nekünk azonban lesz erőnk ahhoz, hogy Béla király földjéből megszerezzük azokat, amelyek a mi ^.országunkat erősíthetik. Érted már, derék hívem? - kérdezte nevetve.

- Most már nagyon is értelek, herceg úr! - örvendezett kappanhangján a vörös Herbert. - Ez már kedvemre való. A magyarok éppen elégszer köptek bele a tányérunkba.

Ditmár hallgatott, nem szerette Herbertet, de most megszólalt:

- Álljunk meg, herceg úr! A sereg lemaradt, de még jobban a szekerek. Jobb, ha együtt vagyunk, még ha barátként érkezünk is! Ott a gyepű, a magyar föld határa. Erdő, mocsár meg pusztaság. Így védik országukat. Ha most nem barátként mennénk, már vigyáznunk kellene!

- Várnak ránk, barát. Egy lovas áll a gyepűkapuban.

- Jó a szemed, herceg úr! - dicsérte Ditmár urát.

- Csakugyan lovas! Szép fekete lovon ül^Úgy ül rajta, mintha belőle nőtt volna ki! - kiáltotta Her-bCTt.

Lassan továbblovagoltak a gyepű felé. Csakhamar meglátták, hogy a lovas mögött bőrruhás harcosok sorakoznak. A iekete ménen ülő vitéznek boglárával díszített süvege alól barna fürtök omlottak a vállára.

- Nézzétek! - kiáltotta Ditmár. - Szélvészfényként közeledik, ördög ez. Frigyes úr! Megálltak. Amikor a lovas tízölnyire megközelítette őket, kiáltására a száguldó mén hirtelen megállt.

100

Más emberfia nagy ívben röpült volna keresztül a ló feje fölött. A bőrruhás lovas csak megveregette a remegő lábú mén nyakát. Meghajtotta ezután büszke fejét, és csengő hangon így szólt:

- Légy üdvözölve határunkon, herceg úr! Zoltán fia Zoltán vagyok, a nyugati gyepük hadnagya. Az én uram, Béla király küldött eléd, hogy nevében köszöntselek, és pesti táborába kísérjelek.

- Köszönöm az üdvözlést magam, Herbert alvezérem és Ditmár tanácsadóm nevében is.

- Herceg úr - folytatta Zoltán -, a gyepűkapuban várnak vitézeim, ők kísérnek majd a királyhoz. Béla úr kedves vendége nem mehet illő kíséret nélkül.

- No, barát - súgta Herbert Ditmárnak -, ugyancsak őriznek majd bennünket.

- Frigyes úr, parancsold meg embereidnek, hogy mindig a nyomunkat kövessék! Az út mentén süpped a föld. Lovaitok elsüllyednek, ha elvétik a lépést. Szekereiteket majd ezek a jobbágyok áthajtják. - És néhány posztósüveges parasztra mutatott, akik az erdő szélén várták őket. - Siessünk, herceg úr, korán sötétedik, a tábor még messze! - mondta még Zoltán, mire megindultak.

- Seholy sem látok házakat - kezdte a beszédet a herceg.

- Erre nem is látsz, uram. A határon sátrakban tanyázunk. Beljebb akad majd falu, város is, de nagyobb helység csak Győr lesz.

- Segítség! - kiáltotta később valaki, és a kiáltást láрма, nevetés követte.

Megálltak. Mögöttük mérgesen prüszkölve Ditmár kecmergett elő a latyakból.

- Mondtam, vigyázzatok! A láp haragszik az idegenekre.

- Gonosz út ez, mintha az ördög szállására vezet-

101

ne - mérgelődött a barát, akinek még a csuhája is elázott.

- Magyarországba visz ez az út, nem a pokolba. Jó út ez, csak menni kell rajta. Hallgassatok, hékás! - mordult Zoltán csúfondároskodó legényeire, noha az ő arcán is ott bujkált a mosoly.

Ditmár, a kegyes barát igyekezett jó képet vágni a hideg fürdőhöz, de magában szidta a magyarok szentjeit. A szitáló eső közben elállt, hűvösebb szél kerekedett, és a megszakadozott barnás felhők pirosan lángoltak az alkonyatban. A lebukó nap fekete-vörös parazsat szórt a távolba vesző hegyek ormára. A leszálló alkony kéken hamvazó ködében érték el a tábort. Itt már nagy tüzek égtek. A tüzek körül gyolcsrwhás emberek serénykedtek. A nyársra tűzött nagy húsdarabokat hosszú nyelű zsírozóserpenyők levélvel ízesítették.

Az osztrákok a vendégtüzeknél kaptak helyet. Ditmár tüstént levetette átázott csuháját, és takaróba burkolózva próbált felmelegedni. Arcán mély ráncokat árkolt a bosszúság.

=- Baldus fiam! - szóló fiatal legényének. Jól rakd meg a tüzet! Még a csontjaimat is vizesnek érzem.

- Rakom, atyám - felelte a legény, és szaporán dobálta a tüzre a fahasábokat. Zoltán parancsára a vendégek még jó takarókat is kaptak. A herceg hálálkodott érte.

- Vacsorát is kaptok nernsokára, herceg úr.

Hús, kenyér és bor volt a vacsora. A fiatal Baldus tálalta a gyenge ürühúst a vezéri tűz körül ülőknek. A legnagyobb darabokat a vörös Herbert tömte a szájába. Amikor az éhét elverte, elégedetten fordult a hercegehez.

- Ami igaz, az igaz, jól sütik a húst a magyarok. 188

- Jól mondod, Herbert! ^ nevetett a herceg. A zsíros falatokra csúszik majd a boruk. Együnk! -tette hozzá, és ajkát nyalogatta.

- Jól mondtad, Frigyes úr. A boruk még a húsuknál is jobb. Esztergomban, a Pétor mester fogadójában olyan bort ittam, de olyant...

- Ditmár! Te jártál a magyar király városában? -kérdezte csodálkozva Herbert.

- Csitt! - vágott közbe a herceg, mire Ditmár felnevetett, de Herbert még a rágást is abbahagyta, és nagyon bután nézett.

- Jártam én Párizsban is, Rómában is, de sehol sem ittam olyan tüzes italt, mint Pannóniában. Egy magyar bencéstől hallottam, hogy itt hajdan tüzét[^] okádtak a hegyek. Ennek a régen kialudt tűznek a hamujában rejtőzködik az az erő, amelyet a szőlő gyökere magába szív. Ettől tüzes és zamatos itt a bor. Baldus éppen hozta a nagy kannát és a kupákat.

- Érzem, barát, a tüzét! - kiáltotta a herceg. -Igyunk fegyvereink győzelmére! Szorgalmasan iddógtak és beszélgettek. A tűz kívülről, a bor belülről melegítette őket. Az ég is kitisztult. A hold újult karéja tündökölni kezdett az éles fényel szikrázó csillagok között. A tábor is elcsendesedett, majd Zoltán táborra felől Csutur hege-dőjének hangja hallatszott, és panaszos dallamot sírt egy fasíp.

A dallam hirtelen halt el. Néhány pillanatig csönd volt, aztán egyszerre lárma, gúnyos nevetés, majd rikácsoló jajveszékelés hallatszott. A zaj egyre közeledett.

- Hát ez mi lehet? - aggodalmaskodott Herbert.

- Rosszat sejtek! - mondta Ditmár döbbenet.

- Ne féljete! öröknek legényeink. Hé, fiúk!

102

- Vigyázzunk, lierceg úr! - iiallatszott a sötétből. Mindhárman feltápáskodtak. A zsvajgás egyre közeledett. Ditmár meg is értette a magyar kiáltásokat.

- A nádas szélén bujkált! Szökni akart, de elfogtuk! Nincsen fegyvere. Nem láttuk Frigyes úr seregében. Fel kell húzni a vörös törpét! Olyan csúf a pofája, mint az ördög ülepe! Rosszban sántikál ez!

- Herceg úr, ez Ottó lesz! - súgta Ditmár Frigyesnek.

- Nem kapta volna meg az üzenetet? ...

- Csak el ne árulja, honnan jön!

- Lesz esze! - csattant fel a herceg.

- Csönd legyen! - tört át a lárman Zoltán hangja. - Kérdezzük meg a herceget! Vigyétek a herceg elé!

- Jaj, jaj, jaj! - hallatszott a vékony hang. -összetöritek a herceg úr emberének a csontjait!

A fáklyák fényében látni lehetett Zoltán bőrruhás katonáit, akik maguk előtt tuszkoltak egy törpe kis embert. Vörösseszőke haja gubancokban lógott csúf arcába. Hegyes répaorra vérzett. Vékony karjával hadonászott. Bal lábára sántított.

- Maradiatok csendben! - parancsolta Frigyes úr. - Mi történt? - kérdezte nyugodtan.

- Herceg úr! - felelte Zoltán. - őreim fogták el ezt "a vakarcsot. Azt mondja, Ottó a neve, és a te embered.
- Igazat mondott, Zoltán hadnagy, ő valóban Ottó, az én tudós orvosom. Kissé bolondos, de kiváló gyógyító.
- Elhiszem, herceg úr - mondta Zoltán, de a fejét vakarta. - Csak azt nem értem, hogyan került kelet felől ide.

103

- Eltévedtem. Gyógyfűveket kerestem. Becsületes ember az utat sem találja.
 - Hadd a becsületet, vakarcs! Szerencséd, hogy a herceg szárnya alá vett, különben már a szél vemé össze a bokádat.
- Zoltán ezután a herceghez fordult, és a köteles tisztelet hangján, némi gúnnal így szólt:
- Nekem elég, ha te. Frigyes úr, elismered emberednek.
- Zoltán köszönt és távozott. Herbert végigjárta az őrszemeket. ^
- Mi történt veled, Ottó? Nem kaptál üzenetet?
 - Nem, herceg úr. Elvesztettem a pénzem, Győrben nem maradhattam, gondoltam, eléd megyek. Hamarabb indultam, mint kellett volna. Ezen a pokoli földön eltévedtem. Nappal lapultam, és csak éjjel mentem tovább. Tudtam, itt táboroztok, láttam, amikor érkeztetek. Űt azonban csak a magyarok táboránál vezetett. Így sem vettem volna észre, de az egyik őrnek volt egy átkozott kutyája, az rontott nekem.
 - **Jó**, hogy megmenekültél. Mit láttál a király országában? Mondd el!
 - Sok jó hírem van, herceg úr, de már bocsáss meg, napok óta csak gyökereket és madártojást ettem. A ruhám is elázott, a csontjaimat pedig ezek a bőrruhás vadak csaknem összetörték.
 - Adjatok ételt és italt Ottónak! - parancsolta a herceg.
 - Gyere, Athanász! - mondta röhögve Ditmár, -Van itt étel, ital bőven. '
 - Mennyi kenőcsöt mértél ki azóta, atyám? - kérdezte jókedvűen Ottó.
- A visszatért Herbert tátott szájjal figyelte a két ember évődését. Frigyes aztán megmagyarázta, ki

103

- csoda Ottó, és miért járt Ditmárral együtt a magyaroknál.
- Ottó rriotión evett, és jókat húzott a nagy kupából.
- Ez jobb bor még a Pétör mesterénél is! Igaz-e, Ditmár atya? - kérdezte évődve.
 - Ezt azért nem mondanám! - felelte mosolyogva Ditmár.
 - Beszélj, Ottó! Mit láttál? Mit tapasztaltál?
 - Bejártam csaknem az egész országot, herceg úr. Voltam német kalmár, görög kereskedő, de legtöbbször görög orvos, mert ezek tudományát nagyra tartják. Ily módon még az urak házába is bejutottam. Még a király tárnokmesterének a házába is. Legkedvesebb apródjának a lábából kihúztam egy tövist.
 - Halljuk a jó híreket! - türelmetlenkedett a herceg.
- Ottó elmondta, miért nem szeretik az urak Béla királyt. Beszélt a földek visszavételéről, a görög udvari szokások bevezetéséről, a kamarajövedelmek bérbeadásáról és az urak gyűlölködéséről.

- Akkor nem egységes az ország?
- De nem ám, herceg úr! A magyarok olyanok, mint a bőrön civakodó kutyák. Ahányan vannak, annyifelé húzzák. ■ A királyt azonban nemcsak az urak nem szeretik, hanem a nép sem, amióta a kunokat befogadta. A kunok ma itt, holnap amott legeltetik állataikat, és nem törődnek azzal, ha marháik a magyarok vetését legelik. Magam is segítettem abban, hogy egymásnak essenek! - nevetett csúnyán Ottó, és elmondta, miképpen uszította rá a kunokra Jutás urat.
- A király megfér a kunokkal?
- Megfér, és hallgat rájuk, mert ismerik a tatárokat. Mondják, bejárásuk van hozzá. Gyűlölik is érte.

104

Sokan azt is hiszik, hogy a kunok a tatárok előrekOI-dött kémei. A legtöbb magyar a tatár veszedelemben sem hisz. . /

- Te azt üzented, hogy a tatár veszedelem igaz.
- Bizony igaz, herceg úr! Az ország tele van orosz és kun menekültekkel. Királyok és hercegek nem szoktak csak úgy kiszaladni az országukból. Beszéltem menekültekkel. Tőlük tudom, hogy a tatárok vad harcosok, és annyian vannak, mint csillag az égen.' Megölnek mindenkit, felperzselik a falvakat és városokat, és elpusztítják a vetést. Kő kövön nem marad a nyomukban. A magyarok mégsem hiszik. A király táborába csak lassan gyülekeznek a seregek. Az urak duzzogva mondják: menjen a király kedvelt kunjaival! Nem nehéz a magyarokat a kunokkal összeveszejteni, akkor, pedig biztosan győznek a tatárok: A pusztuló országot aztán könnyen megszerezheti a te vitézséged, uram. - •
- Erre inni kell^ - mondta a herceg. \
- A magyarok pusztulására! - emelte kupáját Ditmár.
- Seregünk győzelmére! - lelkesedett Herbert.
- Ottó egészségére! - köszöntötte Ottót a herceg.' Ittak. Szemük ragyogott a lassan parázsló tűz fényében.
- Adass egy zacskó pénzt Ottónak! - súgta Frigyes Ditmár fülébe. - Igazán megérdemli - tetteliózzá.

A sok bortól elálmosodtak, és mindnyájan aludni tértek. Mély volt a csend. Az égen szikráztak a hideg, kora tavaszi csillagok. Csak a tűzörző legények ültek lándzsáikra támaszkodva, mereven belebámulva a reves hasábok zizegő izzásába. Néha-néha egy-egy paripa horkant nagyot álmában, azután megint csönd lett sokáig.

I

104

ÉLJEN BATU KÁN!

A budai palota kapui előtt mozdulatlanul álltak az örök. Vértjeiken és lándzsáik hegyén játékosan villogtak a márciusi napsugarak. Béla úr már reggel átkelt a Dunán, hogy a pesti nagy síkságon megtekintse az érkező seregeket. A palota tornyaiból jól látszottak a táborban fehérlő sátrak és az őrtüzek kéken csavarodó, vékony füstkígyói. A királyt csak néhány ispán és Miklós hadnagy kísérte Pestre, kisszámú, válogatott testőrrel. A király délutánra sem érkezett vissza.

A délutánra hirdetett tanácskozásra lassan gyülekeztek az urak. A hideg palota egyik termében várakoztak. Vastag bundákban, prémmel bélelt köntösökben, nehéz csizmákban léptek be a kőpadlós nagyterembe. A kis, boltíves ablakok Mária-kőből rakott, ónkai[^]ikás ablakain csak megszürtlen lopakodtak be a kora tavaszi fények. A terem négy sarkában hatalmas vasserpenyőkben pilisi tölgyek parazsa izzott. Az urak szótlánul várakoztak. Látszott arcukon, hogy harapós a Jcedvük, nincs ínyükre az újabb tanácskozás. Szerafil fia Andor, a fázós országbíró vastag bundájában ült a parázs mellett. Rekedt hangja kuviko-lásként vágott bele a megsűrűsödött csendbe:

- A nádor lovas futára hírül hozta, hogy Dénes úr segítséget kér. ^ *

- A nádor rémeket látott! - felelt hetykén Rátót

105

Domokos tárnokmester, aki a tatár követek levágása óta hősnek tartotta önmagát. - Hol a határ Budától? Amíg ideérnek, hatszor is levághatjuk valamennyit.

- Így igaz, Domokos úr! - helyeselt fürje Dénes, már azért is, mert nem szívelhette az országbíró. -A seregek már holnap indulhatnak.

- Hogyan indulhatnak olyan seregek, amelyek csak most gyülekeznek? Én mondom, ocsú[']a beszédek, urak! - És a fejét csóválta Szerafil fia Andor. iVIátyás érsek ránézett a beteg emberre, azután a legkegyesebb hangján mondta:

- Tán mégsem olyan nagy a veszély. **Te, országbíró** uram, mindig sötétlen látsz. Nem gondolsz **arra**, hogy az Úristen is védi ezt az országot, hiszen **mindenhol** imádkosmak érte. "

- Érsek úr! Kijevet sem védte meg **az Üristeh**, noha harminc temploma volt benne.

- Országbíró uram! - kiáltotta haragosan az **érsek**. - Az Üristen szándékai kifürkészhetetlenek. **A kijeviek** nem a római hitet vallják, ezért sújtotta **öket** az Lír. Nem illett kételkednem Raszitszláv **herceg** szavában, de most magunk között megvallhatom, **nem** hiszek a tatárok erejében. Mi nem vagyunk **sem oroszok**, sem pedig kunok.

- Nem kell mindig a tatárról beszélnünk! - **rikantott** közbe Csák Máté étekhardörriester. - **Még** majd hinni fogunk bennük! - És józúen bongott nevetése.

Ez a beszéd jobban tetszett a beteg ember keserű szavainál.

- Inkább igyunk, urak! - javasolta zsíros hangján Rátót Lóránt pohámokmester, és akkorát hahotázott, hogy lila eres tokája is beleremegett. Mindnyájan kaptak a beszéden.

' - Te sem fázol majd, országbíró uram - oktatta Lóránt úr -, ha egy kis bort iszol. O^yan jó illatú **vörös** borunk van, amelytől még a haldoklóba is vissz-
Bzater az élet.

A kedvetlen fagyosság felengedett. Az arcokra derűs mosoly ült, mintha örömnünnepre készüléneek 1241 tavaszán. Lóránt úr parancsára asztalokat, kannákat és ezüstkupákat cipeltek be a szolgák.

- Gyertek, urak! Gyertek! - hangzott a pohárnokmester hívogatója. - Jó bor ez! Az egri fráterek küldték az ősszel. Érezni benne a nap hevét. Igyatok! -És csettintett vidáman Lóránt úr.

- Én nem iszom! - mondta az országbíró. - Mit szól majd a király? Csak ne legyen majd okotok megbánni ezt a tivornyát! Jön a tatár, ti pedig borral akarjátok elűzni...

- Igazad van! Én sem iszom! - kiáltotta a mord kedvű Solom fia Pósa, az erdélyi vajda, és az országbíró mellé telepedett. A többiek azonban csak nevettek rajtuk. Szaporán ürítették a kupákat, és egyre magasabb lett a kedvük. Közben meghozták Béla úr üzenetét. A király megüzente, csak később jöhet, de **várják** meg mindenképpen.

- Megvárjuk! - bömbölte Domokos **úr**. - Jó bor mellett még a magyar is tud várni.

A többiek is ezt kiáltották.

- Országbíró uram! - incselkedett Túrje Dénes vidáman. - Tenéked nagy jövőt jósolok! Állj be **csuhás** barátnak! Komorabb vagy, mint Julián barát. Még **perjel** is lehetsz ...

Nagy hahota fogadta Túrje Dénes szavait. Szerafil fia Andor azonban nem szólt egy szót sem. Mozdulatlanul **ült** bundájába burkolózva a hallgatag vajda **mellett**, néma tiltakozásként. y ~

A tivornya sokáig tartott. A szolgák fáklyákat hoztak, az urak ittak tovább, konok daccal részeg szemükben. Egyszer csak Domokos tárnokmester felugrott. Megrázta izzadt homlokába lógó üstökét, és botladozó nyelvel bömbölte: ''

- Ittunk már mindnyájunk egészségére, de még nem ittunk valakiére! Mi lesz Batu kánnal, ha nem egészséges? Hogyan fogjuk szétverni kutyafejét, ha nem él? - kérdezte részeg vigyorgással. - Fogjátok a kupát! Éljen Batu kán! Egy pillanatra mindnyájan meghökkentek, és ráfagyott vörös arcukra a nevetés, de aztán a tetszés ráncait csalta szájuk köré a részeg beszéd. Először az étekhordómester keze lendült a magasba, majd a pohárnokmester követte a félszeg mozdulatot.

- Éljen Batu kán! - zendült még részeg röhögéssel a kiáltásuk, és a kupák felemelkedtek.

107

- Éljen,, urak, éljen! - vágott közéjük egy éles hang:

A kupák talpa egymás után koccant az asztalon. Az ostoba tekintetek a felszakított tölgyfa ajtóra szegeződtek, amelynek küszöbén porosan, roppant fején átázott véres gyolccsal ott állt a nádor, Tomaj Dénes. Melle vadul hullámozott a páncél alatt. A véres kötés alól piszkos haja borzasán lógott bikanyakára. Nagy orra beleszimatolt a borpárás, fáklyafüstös levegőbe. Csak állt dermedten, torkában a fojtogató keserűséggel.

- A nádor! - kiáltotta Szerafil fia Andor. - Mi történt, Dénes úr? - kérdezte remegő hangon, és egy lépést tett feléje.

Erre a kérdésre megmozdult a hatalmas ember.

- Batu kán egészségére ittatok, urak? - kérdezte olyan hangon, hogy egyszerre kijózanodtak, és zavartan el-eltologatták a kupákat maguk elől. A nádor niég egy lépést tett feléjük, majd mérhetetlen keserűséggel vetette oda a szót: - Jó az orrotok, urak! Látom, ahogy illik, megtartjátok' a halotti tort. Köszönöm,

egy szálíg lemészárolt serégem nevében. Adjatok kupát nekem is! Hadd igyak, mert a pokol tüze ég bennem!

Tűrje Dénes kupát vitt a nagyúrnak, aki szomjasan ivott, majd az egyik székhez bicegett és leroskadt. Bal térdén is véres kötés látszott. Mindnyájan döbbenet nézték, és szégyenkezve hallgattak.

- Elesett az Orosz-kapu! - lihegte. - Ezer meg ezer baltás fogoly hányta szét a torlaszokat. A ránk rohanó tatárok pedig lemészárolták az egész királyi sereget. Magam sem tudom, hogyan menekültem. Húsz ló dőlt ki alólam, amíg idáig értem. Hol a király?

- Estére megjön - válaszolta az országbíró
108

- Minden pillanat drága! Sejbán seregei Vácig hajszoltak. A tatárok már elárasztották Felső-Magyarországot. Hordozzátok körül a véres kardot, hogy mindenki a király zászlója alá siessen! Ilyen ellenség még nem támadt Magyarországra...

- Magad sem hittél a királynak, nádor!

- Magam sem hittem, országbíró uram - kesergett.

- Megyek a király elé! - mondta az országbíró. Csönd maradt mögötte.

- Most már késő... - mondta a nádor, és feje lebukott az asztalra, de aztán később még egyszer felemelte, és hörögve így szólt:

- Ne félj, Domokos úr! Ne féljete, urak! Batu kán egészségesen érkezik majd Budára, **csEik** aztán legyen erőtök szétverni a fejét! Üdvözöllek benneteket a halál hajnalán! Vigadjunk, urak! - hörögte a hatalmas ember, és a borral telt kupát a földhöz vágta, azután sírva bukott az asztalra. Tomaj Dénes urat akkor látták először és utoljára sírni életében.

Rémület ülte meg a szíveket. Keletről tüzsóvás csillag jelent meg az égen, és baljós jelként tündökölt. A papok meghúzták a harangokat, és bűnbánatra szólították a híveket. Jajgató emberek hulltak térdre bocsánatért esedezve. Az esztergomi Katalin-egyház is megtelt hívőkkel. Mihály atya prédikált, ötkarmú, száraz kezével szinte a levegőbe kapaszkodott, és úgy tetszett a fáklyák fényében, mint egy óriás bőregér, amely nem tud felrepülni.

- Ó, jaj! Megpróbál bennünket az Úr! - zengett a hangja. - Íme, fölöttetek ragyog a pusztulás csiUaga! Vérharmata szerteárad égen és földön. Azt kérditek,

108

mit jelent a csillag. Döghalált, háborút, ínséget, pusztulást! Tartsatok bűnbánatot! Gyónjátok meg vétkeiteket! Tisztítsátok meg szíveteket a kapzsiság, a gög és a kevélység bűnétől! Adjatok alamizsnát! Adakozzatok az Úr házának javára! Tartsatok böjtöt, hogy méltók legyetek a Mindenható irtalmára!

Ezekben az órákban a király lovasai véres karddal a kezükben vágattak ki a palotából, hogy az ország minden részébe szétvigyék a veszedelem híreit. A hírnökök megálltak minden faluban és városban.

- Jön a tatár! Fegyverbe! - kiáltozták. Éjjel lobogó fáklyák fényében mutatták fel a véres kardot. Amerre elvágattak, riadtan kiáltoztak az emberek. A

sértődött urak között azonban még mindig akadtak olyanok, akik így beszéltek:

- Menjenek a kunok! Őket vigye harcba a király!

A vereckeik vereség hírére és az üstökös megjelenésére mégis megemberelték magukat az urak. Hozzáfogtak, elkésve bár, a seregyűjtéshez.

A hadi utakon nemsokára páncélos és könnyűlovasok vonultak a királyi gyűlekezőhely felé. András is bejárta csaknem az egész Dunántúlt, hogy a királyi birtokokról és az ispánok váraiból útnak indítsa a seregeket. Az idő megint hűvösre fordult, elkésett északi szelek szürke hófelhőket kergettek. Egyik délben András a komáromi ispán seregének élén kilovagolt a városból. Az öregispán dagadt lábbal az ágyat nyomta. András mogorván ült a Csillag hátán. Mellette Lelez lovagolt.

- Bezzeg már szaladnának az urak a seregükért. Tomaj Dénes úr is tudja már, kik a tatárok. Batu kán nem tréfál - kezdte a beszélgetést András.

- Béla úr most már mindenholnán segítséget kér. Még nem is mondtam, hogy reggel lovagolt keresztül

109

a városon Zoltán hírvivője. Frigyes herceg átlépte már a határt.

- Mekkora sereggel jön? - kérdezte András élénken.

- Nem tudom. ^ lovas szófukar legény volt, és sietett.

Alig^hagyták el a várost, amikor velük szemben lovasok közeledtek. A lovasok mögött nemezzel és bőrrel fedett nagy társzekerek hosszú sora húzódtott. A menet élén sárga ló hátán fiatal lovas haladt. Fején gerezdes fehér bársonysüveget viselt, amelynek forgójából daru toll lengedezett. Bal vállán díszes bőrtarisznya lógott.

- Nézd! A sógorom, Bagomér! - kiáltotta András.

- Az a! Éppen ő! De hogy a csudába került ide? « kérdezte Lelez.

Valóban Bagomér vezette a királyi lovasokat. Csupa ragyogás volt a kis sereg. Még a lovak szerszáma is csillogott-villogott. A társzekereken pedig előkelő leányok és asszonyok ültek. A díszes szekérsor, mint tarka óriáskígyó, lassan közeledett. Az óriáskígyó fejeként vörös, posztósátras szekér dőcögött. Hat erős ló húzta a szekeret. A szekér sátora előtt faragott széken, hódprémes, bordó köntösében középkorú asszony ült. Fejéről aranyos útifátyol hullott lefelé szabályos redőkben. Fekete hajfonat koronázta tejfehér, puha vonalú arcát.

- A királyasszony - mondta szomorúan András Leleznek, és leszállt lováról. Mindnyájan követték a példáját, és félreálltak, hogy helyet adjanak a menekülő udvari szekereknek. A kocsikról mosolygó nők és gyermekek örvendeztek a lovasoknak, csak a királyasszonynak, Máriának az arca maradt komor.

109

Csak egy pillanatra suhant át arcán a mosoly, amikor András köszönését fogadta.

Bagomér is leugrott a lováról, és rokoni szeretettel ölelte meg Andrást.

- Hová mentek, sógor?

- Valahová nyugatra. A veszedelem elől a király nyugatra küldi az asszonyokat és a gyerekeket. Most Komáromba "megyünk, majd Győrbe, aztán ki tudja... Eddig Esztergomban éltünk, Zoltán házában.

- Hol a húgom?

Bagomérnak felelnie sem kellett, az ötödik szekérből örömkialtás hallatszott:

- András bátyám! - És Erzsike máris leugrott a szekérről, majd büszkén mutatta bátyjának a kis Hal-mágyot, ^it András tüstént leemelt a szekérről, és jobbról-balról megcsókolta.

A találkozás nem tarthatott sokáig. A málhás szekerek nem ^ állhattak meg. A vasalt ládákon és a nagy zsákokon szolgálólányok ültek. A menet végén komor testőrök lovagoltak, akik tisztelettel köszöntötték Andrást. Bagomér még maradt.

- Majd utolérjük mi őket! - mondta nevetve, és megveregette a Sárga nyakát.

- Kik ülnek a szekereken? - kérdezte András.

- A királyasszony kocsiján utazik a kis trónörökös. Dajkáján kívül István úr, a váci püspök is ajnározza őt. A szekér mellett hatalmas lován Hahót nembeli Mihály lovagol. A többi kocsiban Béla úr leányai és **az** udvarhölgyek utaznak.

- Ti is nyugatra mentek? - csodálkozott András,

- Mi nem, A családot Sólomvárba viszem. Hiszen tudod...

- Ott maradsz te is?

110

- Nem! Megyek a pesti táborba.

- Akkor találkozunk, sógor.

- Találkozunk - válaszolta Bagomér, aztán csak kézfogásuk fejezte ki azt, ami a szívüket nyomta.

Hajnalodott. András kilépett a könnyű hadisátorból.

- Nézd, András, ismeretlen csillag halódik az égen, az éjjel olyan tüzes csóvája volt, hogy söpörte a Vértes-hegy tetejét.

- Hadd a csillagot, Lelez! Induljunk! Nyergeltek a legények, aztán felsorakoztak, amikor

kürtszó harsant. A kürt szavára a táborőrző kiáltotta:

- Hahó! Kinek az emberei vagytok?

- Jutás úr katonái! Hahó! Pestre megyünk, a király táborába. Hát ti kik vagytok?

- A komáromi öregispán emberei! András úr, a király hadnagya vezet bennünket. Mi is a táborba megyünk!

- Megyünk veletek! **f** hangzott az újabb kiáltás.

- Hogy került ide Jutás úr? - kérdezte András.

- Az a! Jutás úr! Én sem értem - mondta Lelez.

Nem kellett sokáig várakozniuk. A tisztás másik oldalán elötetszett a harci ménen ülő Jutás úr. Széles kard, bórpausz és buzogány volt a fegyverzete. Emberei között páncélos lovasok is voltak.

- Köszöntelek, András öcsém! - bömbölte már messziről. - Csodálkozol, ugye, öcsém, hogy itt, a Duna mellett találkozunk? - kérdezte, majd bőbeszédűen elmondta, hogy régen megözevgyült, de a télen megnősült. - Az új asszony birtoka Tata mellett van. Itt ért a veszedelem híre.

- Jól tetted. Jutás úr, a királynak mindenkire szüksége van.

111

- Nem a királyért megyek, hanem azért, ne mondhassa senki, hogy Jutás fél, vagy otthon maradt új asszonya szoknyája mellett.

- Az Orosz-kapuban a tatárok egy szálíg levágták Dénes nádor seregét. A nagyúr véres fejfel futott Budáig.

- Ha te mondd[^] elhiszem - dünnyögte Jutás úr, de látszott rajta, még most sem hisz a veszedelemben.

A nap már lefelé hajolt, amikor a komphoz értek. Mögöttük a budai dombokon itt-ott már apró tüzek égtek. A pesti parton a király embere várta őket, hogy táborhelyüket megmutassa. A nagy síkságon hadisátrak ezrei látszottak. A fellobbanó tábor tüzek kéken kígyózó füstjével együtt szállt fel a vidám énekszó. Lovak nyerítettek, marhák bögték, bárányok bégettek, fegyverek csörögtek, és elnyújtott kiáltások hallatszottak. A nagy pesti határ szürkülni kezdett, majd szürkéfeketén borult fölője az esti ég.

LÁZÍTANAK A KUNOK ELLEN

Batu kán erős fogai moiiön örölték a parázs fölött sült ürücombot. Mohó harapásaitól megfeszültek szájizmai. Időnként behunyta apró, ravasz szemét. Arcán kisimultak a ráncok, csak ádámcsutkájának mozgása jelezte, hogy egy újabb nagy falatot nyelt le. A húshoz köleslepenyt harapott, és nagyokat ivott a kumiszból. Amikor befejezte az evést, kilépett a jurtáméi Előtte futott a folyó a magyar síkság felé. Ebben a pillanatban görnyedt eléje Bűrű.

- Uram! Egy embert fogtak el a örök. Beszéli a nyelvünket, de nem tatár. Veled akar szólni. Azt hazudja, hogy ő Tuluj, de nem tudja megmutatni a kutyabörtkerceset.

- Vezesd elém! - parancsolta.

Bűrű elrohant. A kán a tájat nézte, a hegyeken gomolygó nagy ködöt, amelyen még nem tört át a reggeli napsugár, a gyorsan rohanó folyót és a síkságon zöldülő vetést. Távolban egy falu üszkös romjai feketéllettek, ott már az ő harcosai jártak.

Nem kellett várakoznia. Bűrű sietve visszatért a bicegő és nehezen vánszorgó Tulujjal. Batu inegismerte emberét.

- Gyere velem! - parancsolta, és visszament a jurtába. Tuluj megvert kutyaként követte.

- Honnan jössz? - kérdezte keményen.

- A halálból, uram. Csaknem a Dunába veztem.

111

- Hát a többiek?

- Petykó fejét szemem láttára hasította ketté Béla király ezüstkardú vitéze, aki Csernát is elfogta.

- Mondj el nnindent - parancsolta a kán dühösen, Tuluj elmondott mindent, miképpen próbált menekülni András elől, és hogyan mentette meg őt Sadi a halál torkából.

- Nem végeztünk azért hiábavaló munkát, uram. Elhintettük a kunok és a magyarok között a gyűlölet magvait. Megtudtam, hogy vannak ismeretlen szövetségeseink is, akik azt akarják, amit mi. Ők is a kunok ellen beszélnek.

- Kik ezek? - kérdezte Batu.
 - A magyar király ismeretlen ellenségei.
 - Mít csinál a király a nádor veresége óta?
 - Gyűjti a hadakat pesti táborába.
 - Mennyi emberre számíthat a király ?
 - Ha mindenki engedelmeskedik parancsának, akkor százezer embere is összegyűlhet.
 - Nem tréfálsz? - aggodalmaskodott a kán.
 - Hogyan mernék tréfálni? Adass új kutyabőr, uram! E nélkül nem jöhetek hozzád. Ha megkapom a tekercest, visszamegyek a pesti táborba, és megpróbálom egymásra uszítani a kunokat és a magyarokat. Ha egymásnak esnek, kevesebb lesz Béla király serege.
 - Ül le, Tuluj! - mondta barátságosabban, mire Tuluj nyomban lerokkadt a földre.
 - Beteg vagy?
 - Beteg és fáradt, uram. Mióta kihúztak a Dunából, valami összeszorítja a mellemet. _
 - Azt mondtad, Cserna fogoly. _
 - Fogoly! Csak annyit tudtam meg róla, hogy az a szerzetes örzi, aki Szuzdalból vitte a leveledet Béla
- 112
- királynak. Kolostorukba nem tudtam bejutni. Neked akartam híreket hozni, uram.
- Mít tudtál meg?
 - Követeidet a királyi tanácsban az urak lekaszabolták. A király hiába ellenkezett. Domokos nevű főembere rántott először kardot.
 - A kutyák! Százszor meglakolnak majd ezért!
 - A király fél tőlünk, de **az** urak még nemrég nevettek félelmén. Most már nagy **a** riadalom. A király körülhordoztatta **a** véres kardot, hogy mindenki siessen pesti táborába. Ellenségei azonban azt mondják: menjen a király kedvelt kunjaival, pedig Kötönyt fogságban tartják, mert **az** urak **a** mi kémeinknek vélik a kunokat.
- Batu kán harsogva felnevetett.
- Mondd tovább! - parancsolta most már barátságosan.
 - Béla király mindenkitől segítséget kért. Amikor Budáról elindultam, híre járt, hogy az osztrák herceg serege átlépte a magyar határt.
 - A herceg segíteni akar valóban?
 - Nem hinném, uram. Néhány évvel ezelőtt ő fogadta be a király ellenségeit, meg is támadta Béla király országát, de súlyos vereséget szenvedett.
 - Akkor ettől **a** harcias hercegtől nem nekünk kell félnünk, hanem **a** magyar királjmak - mondta nevetve a kán. - Hát a pápa~ meg a császár? - kérdezte kíváncsian.
 - Marják egymást, mint a dühös ebek. A vén Gergely pápa olyan veszettül acsarkodik Frigyes császárra, mintha fiatal volna. A pápa összehívta a keresztény országok főpapjait, hogy rábírra őket a császár elleni harcra. A

francia és lombard főpapok hajón, igyekeztek a zsinatra, de a császár hajói elsüllyesztet

113

ték őket. Mondják, a császár támadásra készül a pápa ellen.

- Akkor ők sem segítenek a magyar királynak! - mondta elégedetten Batu kán.

- Uram! A pápa elrendelte, hogy minden keresztény ország templomában imádkozzanak a magyarok győzelméért - felelte Tuluj gúnnnyal.

A kán nevetett, majd így szólt:

- Jól van, Tuluj! Pihenj, aztán menj vissza a magyar király táborába!

Reggeltől estig érkeztek a csapatok a pesti táborba. Megjött Mátyás érsek fényes vitézeivel, őt követte a tudós győri püspök, Gergely, akinek a legényeit Rajnáid, az erdélyi egyház francia származású püspökének vitézei követték.

Nagy sereg élén jött meg Kálmán herceg, a király öccse. Miklós szlavóniai bán szlovén és horvát csapatokat hozott, és vele jöttek a dalmáciai templomos lovagok is. A legnagyobb örömmel azonban a hatalmas termetű, híres vitézségű kalocsai érseket és seregét fogadták. Széles szügyű fekete lován ült Ugrin érsek. A mellén nagy aranykereszt ragyogott. Súlyos fegyvereit apródok hordozták.

A királjri palota kapujában András beszélgetett Lelezzel, aki a táborból jött a legfrissebb hírekkel.

- Talán mégis erős lesz a sereg! - örvendezett András a jó hírek hallatára. - Többen jelezték érkezésüket. A király úr még Barc fia Miklósnak és Kán nembeli Lászlónak is kegyelmet adatott. Az osztrák herceg is Pest felé közeledik.

- Túlon túl bíznak benne - mondta Lelez. - A táborban többen szidták a kunokat, és dicsérték a herceget.

113

- Nem sok jót várok tőle - válaszolta András. - A herceg régen lesi, mikor avatkozhat megint a dolgainkba. Abból, amit mondtál, kitetszik, hogy nemcsak a tatár, hanem Frigyes is kémekkel szeretné gyengíteni erőnket. Segítségét hoz, közben pedig áskálódik. Jó lesz, ha résen leszünk! - fejezte be a beszélgetést András.

Két ember járta a tábor. Az egyik apró termetű, hegyes orrú, sánta ember volt. Hasonlított Jutás úr görög orvosára, de Athanász úrra is, akinek a Gonoszság tetszett Kopasz Pétör fogadójában. Most azonban kegyeskereskedőként amulettot árult. Társának halszeme és sárgás arcbőre emlékeztetett a kék ruhás bécsi kereskedőre, aki sódart evett Kopasz Pétőmél. A tábor közepén markotányósnők húst sütöttek, és bort mértek. Körülöttük egész kis vásár kerekedett. Élelmes kereskedők árulták portékájukat. Árultak itt még csodafüvet is nyílvessző, kardvágás vagy lándzsaszúrás okozta sebek gyógyítására, kenőcsöt a páncélok és pajzsok bekenésére, hogy megtörjön rajtuk az ellenség fegyvere. Bűbajosok, varázslók, és jósok jól kerestek a hiszékeny emberek között.

A legények mulatoztak, ismerkedtek, barátkoztak, tárgyakat cseréltek, vagy nézték az újonnan érkezőket; ettek, ittak, vásároltak, olykor össze is verekedtek, sokszor pedig énekeltek.

A győri püspök katonái tarka kockát ráztak.

- öt jó dénárt teszek rá! - kiáltotta egy sűrű ember, akinek, fekete szakálla úgy nőtte be az arcát, mint ugart a gyom.

- Tartom, Szörmök! - ordította kövér társa, aki rázta a kockát, de hökkenten nézett Szörmökra, so-kallva az öt jó ezüstöt.

114

- Rázzad, koma! - sürgette egy vágott arcú, miie a kövér feldobta a kockát.

- Nyertem! - ordította Szörmök. - Ide a pénzt!

- Vidd, no! - dűnyögte savanyú arccal a kövéi-, mire Szörmöknek veszett kedve támadt.

- Bort ide! Ki leUce vagyon az apádnak! No, húgom, egy köleslepényt is! - incselkedett a vén mar-kotányosnővel, akinek sárga bőrét a vénség szántotta fel, hogy ekéjének nyomán megszámlálhatatlan barázda húzódott. A földön kushadókból kitért a nevetés. A vénség sérődötten húzta fel gomborrát, de tüstén megjött a kedve, amikor Szörmök minden lepényét megvette.

- Itt az amulett! Vegyetek amulettot! - kínálgatta bőriszákja tartalmát a kis ember. Amikor Szörmök meglátta, örömeben felnevetett, amiért nála is akadt csúnyább valaki.

- Hej, te répaorrú! - kiáltotta. - Olyan csúf vagy, mintli'a az ördög lett volna a keresztapád!

- Te sem lennél szép hajadon, vitéz uram! --vágott az vissza.

A többi a térdét verte nevetteben, de Szörmöknek rávöröslött a harag az arcára. Alig tudták lefogni, mert a lándzsáját akarta belevágni a kegy szer árusba. Kaszab, a kövér, ezt kérdezte a törpétől:

- Van-e olyan varázsszerez, amelynek segítségével épen térhetünk vissza a harcból?

- Becsületes vagyok, vitéz úr - vigyorgott. - Akkor térsz vissza épen, ha el sem mégy.

- Ejnye, répaorrú! Ellverem a másik lábad!

- Ne tedd, uram! Jók a varázsszerek, de nem mindenkinek.

-Nyíl ellen adj valamit! - kérte egy harmadik.

- Ez a vasfű jó szer! - ajánlotta a törpe, és iszák

114

jából fehér hártýába tekert, piros pecséttel hitelesített füvet vett elő.

Többen vettek tőle. Amikor elkelt az áru, komolyan mondta:

- Hálából még jó tanácsot is adok. Óvakodjatok a kunoktól!

- Hisz a kunok szövetségeseink ... - csodálkozott Szörmök.

- Most azok, de nem tudom, azok lesznek-e a harcban.

Most már sokan hallgatták a törpét, ő meg tovább beszélt: ■

- Nem volt baj eddig is velük? Talán nem pusztították a vetést? Saját szememmel láttam garázdálkodni őket.

- Két magyart öltek meg ősszel a Tisza mellett! -szólt közbe a halszemű fegyverárus, aki már régen a törpe nyomát követte.

- Mondd el! Hogyan történt? - kiáltották, mire a fegyverárus elmondta történetét a magyarokat megtámadó kunokról.

- Na, ugye, hogy igazat mondtam? - rikácsolta a törpe. - De többet nem mondok, még beárultok az egyik főembemél.
- Csak beszélj, ők sem szeretik' a kunokat.
- Tudjátok, miért fogadta Béla yr nagy tisztelettel Kötöny királyt? Mondják, szövetségesekre volt szüksége ...
- Az urak ellen! - kiáltotta valaki.
- Nem én mondtam - vonogatta girhes vállát a törpe. - De azt mondom, hogy a kunok a tatárok előreküldött kémei, akik majd elárulnak benneteket Nem hallottad, hogy az Orosz-kapuban a tatárok kunokkal vágatták széjjel a torlaszokat?

115

- Hallottuk! Igaz! - kiáltozták.
- Vesszenek a kunok! - süvöltött egy éles hang a tömegből, mire a legények megvadultak, és fegyvereiket emelve csaknem megindultak a kunok ellen. A zajongásra előkerülő tisztetek alig tudták a dühön-gőket lecsendesíteni. Addigra azonban a két bajkeverő már messze járt. Csak az öreg István, András tábornok legénye követte volna őket, ha a sokadalomban el nem veszti nyomukat.
- Vágják le a fejemet, ha nem Hiraphiszosz ez a varázsszerárus! - dűnnyögte a bajsza alatt az öreg, és már nagyon bánta, hogy nem csípte nyakon.
Frigyes herceg serege Budára érkezett. A város népe megbámulta a pikkelyes mellvértet és bőrpajzsot viselő, nehéz lovakon ülő osztrákokat. A karvalyorrú herceg gögösen feszített a nyeregben Herbert és Zoltán fia Zoltán között. A király ünnepélyesen fogadta vendégét. Dénes nádor ezt dörmögte Domokos úrnak:

- No, tárnokmester uram, a herceg is úgy jött, mintha vadászni hívtuk volna. Nem hinném, hogy hercegi bőrét vásárra vinné ...

A király üdvözlő szavaira Frigyes így válaszolt:

- Keresztény testvérem, siettem hívó szavadra! Kardomra fogadom, legyőzzük a tatárokat! Hallottam, szép számú seregged gyűlt már össze, megrohanhatjuk az országod földjét pusztító ellenséget. Nyomban átmegyek a táborba, és várom, amikor együtt indulhatunk.

- De sietős neki! - mondta Szerafil fia Andor, és gyanúsán nézte a kérkedő herceget.

- Testvérem! - válaszolta a királyi - Seregeim még nincsenek együtt. A tatárok erősebbek, mint gon

115

dolod. Dénes nádornak nagyobb serege volt a tiédnél, mégis levágták az Orosz-kapuban. Buzgalmad örömmé! tölti el szívemet. Nincsen akadály a pesti táborozásodnak.

A herceg serege gyorsan átkelt a Dunán, és elfoglalta kijelölt helyét. A nyugati szövetségest örömmel fogadták, de bírálják is.

- No, nincsenek sokan - mondogatták a bírálók.

- Nem a szám teszi, legények! - szólt közbe az amulettárus. - A herceg úr a jó keresztény és az igazi szövetséges, nem pedig a pogány kun. Aztán Frigyes úrnak van ám még sok jó vitéze. Későbbben érkeznek . . .

- Mond valamit ez a vörös vakarcs ...
- Okos a beszéde, ha csúf is a jámbor ^ szólalt meg egy másik. - A büdös kunoknál többet érhetnek.
- Melyik a herceg úr? - kérdezte egy Tisza menti nemes.
- Az a nagy ember, aki fényes páncélt visel - felelte buzgón a törpe, majd bemutatatta Herbert alve-zért is. aztán megint a kunokat szapulta.
- Bizony pórul járhattok, ha a kunok a tatárok szövetségesei. Ti tudjátok: Okánt imádó rabló kun kell-e, avagy a Jézus úr igaz vitéze, harcias Frigyes herceg úr.
- Aranyat ér a szavad, kis ember! - kiáltotta most a volt fegyver^rus, akiből a herceg érkezésére ismét csuhás barát lett.
- Lám, a kegyes fráter is helyesel! Éljen a herceg! - kiáltotta a Tisza menti nemes.
- Vesszenek a kunok! - hangzott innen is, onnan is, ahol az uszítás célt ért.
- Hol láttam én az orrodát, hékás? - rikkantotta az

116

- egyik vitéz, és rácsapott a törpe vállára, amitől annak elakadt a lélegzete is.
- Itt láthattál, vagy a vásárokon - dadogta.
- Hazudsz, hékás! Te a herceg orvosa vagy. Ott voltam, amikor megfogtunk a láb szélén. Ottó vagy mi a neved!
- Tévedsz, uram! - tért magához. - Görög kereskedő vagyok, Athanász a nevem. Tudsz görögül? -kérdezte szemtelenül, s görögül kezdett hadarni. A legény mégzavarodva, ' bután nézett a törpére. Elengedte, de még sokáig nézett utána.
- Ezt megúszta, Ottó! - mondta Ditmái'; amikor megálltak.
- A gerincemen is végigfutott a hideg, úgy rám ijesztett ez a vad legény. A vállam sokáig sajogni fog. De azért is fellázítom a tábort a kunok ellen. Ha te segísz, lesz itt olyan pártoskodás és gyűlölködés, hogy még a királyuk is fübe haraphat.
- Nem fogja sajnálni tőlünk az ezüstöt a herceg.
- Mikó a nevem, veled akarok beszélni! - állt a töprengő legény elé András-vitéze.
- Imre vagyok, a nyugati gyepűörökhöz tartozom.
- Honnan ismered azt a csúf törpét? András úr embere vagyok. ' Zoltán katonája elmondta, amit a törpéről tudott.
- No, Imre, nem tévedtél te mégsem. Ez az ember ugyanaz lesz, akit ti elfogtatok. András úr már régen mondogatja, hogy a tatárok kémein kívül mások is lázítanak a kunok ellen. A Tiszánál egy törpe görög orvos csinált bajt. Frigyes orvosa is törpe. Ez a görög kereskedő is törpe. Gyerünk András úrhoz! ígérte, estére itt lesz a táborban.

116

- Bagomér visszavitte családját Sólyomvárba. János úr ismét karja közé kapta régen látott kis unokáját, Hal-mágyot. Zoltán is Sólyomvárba vitte-családját, ezért Klárka is itt volt a kis Ilmárral.
- Apámurammal szeretnék beszélni! - mondta még aznap Bagomér. '

Az öreg Töre rácsodálkozott komor fiára.

- Beszélj, fiam! - mondta a hatalmas ember, akinek délceg tartását kezdte hajlítani az öregség.

- Holnap megyek a király táborába - kezdte a beszélgetést Bagomér. - Zoltán is ott van, András is, én sem maradhatok.

- Menj, fiam! Most mindenkinek ott a helye.

- Apámuramra'marad "Sólyom vár - folytatta Bagomér. - Megvallom, attól félek, legyőznek bennünket a tatárok.

- Legyőznek? - döbönt meg az öreg.

- Le ... Viszály dúl az urak között. A kunok miatt is hiányzik az egyetértés. A nádor már csatát veszített. Béla úr nem hadvezér. Nem tudom, visszatérünk-e mi ketten, Zoltán meg én ...

Az öreg Töre hallgatott. Most kezdte megérteni fiát. Bagomér folytatta:

- Viseld gondját a fiának*és Zoltán fiának! János úra már nem támaszkodhatunk. Helyette itt van Bálint. Erős, okos legény, és jól bánik a fegyverekkel. A te kezéd alatt ráncba szedheti a népet, ha a veszedelem idáig ér.

- Idáig jöhetnek? - hüledezett.

- Gondolnunk kell arra is! Ha így lesz, menjetek mindnyájan a barlangba! Bagomér ezután Bálintot hívatta. A kanász fia délceg legény volt már.

- Parancsolj, uram!

117

- ülj le, Bálint! Mától kezdve hívj Bagoméinck! Jól figyelj! Komoly a beszédem.

- Figyelek, Bagomér! - válaszolta büszkén a megtiszteltetéstől.

- Holnap megyek a király táborába. Terád bízom a családomat és Sólyomvárat. Neked csak apámuram parancsolhat, senki más. Ha veszedelem közeledik, a te szavadra kell hogy hallgasson mindenki! Apáddal és Pózával rendben tartod a barlangot! Ha rossz hírek érkeznek, kezdjétek meg az átköltözést! Völgyetek mindent magatokkal, ami szükséges és értékes! Ha tudok, visszajövök hozzátok. A falu minden emberének egyformán kell segítenie! Az állatokról is gondoskodjatok! Csak tebenned bízhatom igazán, Bálint. Tudom, érzem, te igazán szeretsz engem, és te is tudod : én is szeretlek téged.

- Mindent úgy teszek, ahogyan kívánod! - mondta Bálint, és rajongva nézett Bagomér barna szemébe.

EGY DARÁZS IS OKPZHAT RÉMÜLETET

Sötétedő, nagy árnyékba veszett bele a budai hegyek barnászöld vonala, a háztetők pirosa, a Duna sötéten csillogó háta és a király pgtü táborának sok-sok sátra. Lassan leszállt a barna este. A tábortüzek füstjei köddé válva terjengtek a libegő tavaszi párák között.

András sátra előtt többen ülték körül a tüzet: András, Lelez, Zoltán és Jutás úr. Már vacsoráztak, és most nagyokat hallgattak. Bort ittak, majd bámulták a tűz játékos lobogását, a széthulló hasábok piros izzását és egymás komor arcát. A hosszú csöndet András törte meg:

- Te fogadtad a herceget, Zoltán ?

- A gyepükapuban vártam Frigyeset és seregét. Csúf idő volt, napokig vert bennünket az eső.

- Milyen az a sereg? - kérdezte Jutás úr.

- Hogy milyen? - nevetett Zoltán. - Nohát olyan, hogy ötven jó lovassal szétugrasztanám mind a há- romszázat, ha hirtelen rájuk csaphatnék. Nem nion-tíom, a fegyvereik jok, de nehezen mozognak nehéz lovaikkal. Meg aztán gyávák is -...

- Gyávák? - kérdezte András.

- Amikor magam nyargaltam feléjük, ijedtükben tüstént a kardjukat markolászták, mintha bizony támadni akartam volna.

- Te bízol a hercegen, Zoltán? - kérdezte András.

118

- Hát, nem nagyon - válaszolta, és meglepetten nézett rá.

- Miért nem?

- Elmondom, ítélj belőle! Még akkor este történt, hogy a legényeim elfogtak egy csúf emberkét, aki a tábor körül kószált. Óriási hegyes orra, ráncos arca és vékony lábszára volt. Sivalkodott, mint a menyét, hogy ő Frigyes úr orvosa, gyógyfűveket keresett, azért tévedt el. Nem hittem el, amit mondott, és senki sem látta a herceg seregében.

- Azt mondta: orvos? - kérdezte András nyugtalanul.

- Azt. Amikor a herceg elé vittük, ő vállalta. „Ez Ottó, az én orvosom!” Ezt mondta, ezért engedtem szabadon.

- Rosszul tetted! - szólt[^]özbe Lelez.

- De rosszul ám! Igaz-e Jutás úr? - kérdezte András.

- Magam is úgy vélem - válaszolta Jutás.

- Miért? Mit tudtok? - csodálkozott Zoltán.

Jutás úr nyomban elmondta Hiraphiszosz látogatását.

- ő az! - kilátotta Zoltán. - Törpe! Vöröses a haja, nagy az orra, és sántikál. Most már értem azt is, miért tűnt el útközben. A herceg az mondotta, hogy hazaküldte, mivel megbetegedett. Ditmár fráter kísérte. De ha Ottó és Hiraphiszosz egyazon ember, akkor itt kell lennie valahol.

- De itt ám! A fejeip teszem rá! mérgeskedett András.

Ekkor lépett a tűzhöz az öreg István, és csak topogott.

- Beszélj, István! Mi szél fújt ide? - biztatta András.

118

- Jártam a tábort, uram - kezdte az, öreg. - Nézegettem a vitézeket és a lovakat. Megálltam a győri püspök legényei mellett. Figyeltem, hogyan rázzák a kockát. Egyszer csak ott termett egy emberke, aki nyíl ellen árult varázsfüvet. Jól megnéztem, mert olyan csúf törpét még nem is láttam.

- Hogy mondod? Csúf törpét? - kiáltotta András.

- Csúf, répaorrú törpét, uram.

- Ottó! - kiáltotta Zoltán.

- Hiraphiszosz! - mondta egyszerre András és Jutás.

- Az a! - tette hozzá Lelez,

- No, hogy az! - rikkantotta az öreg István is.

- Folytasd, István! - türelmetlenkedett András.

- Jó vásárt csinált a kockázókkal a beste lélek. Fogytak varázsszerei, miközben járt a szája a kunok ellen. Addig beszélt, amíg megdühítette a püspök úr legényeit. A tisztetek alig tudták megfékezni őket. Csaknem rámentek a kimokra.'

Két legény lépett most a tűzhöz.

- Nicsak, Mikó! - kiáltotta Lelez.

- Meg az én tisztetem, Imre! - mondta Zoltán.

- Mít akartok? - kérdezte András.

- Megtudunk- valomit, András úr. De majd Imre elmondja. .

- Mondjad, Imre! - biztatta Zoltán emberét.

- Amikor Frigyes herceg bevonult a táborba, egy csúf törpe bujtogatni kezdte a legényeket,, dicsértp a herceget, szidta a kunokat.

- Milyen ember volt? - kérdezte Zoltán,

. - Szakasztott olyan, mint Frigyes herceg orvosa, akit elfogtunk. Az a csuhás volt vele, akit te is láttál, Zoltán úr, a herceggel.

119

- Ditmár! A süly essen belé! - káromkodott Zoltán.

- Mondd tovább! - unszolta András Imrét.

- Tagadta, hogy Frigyes orvosa. Azt állítr-^'q, hogy görög kereskedő, és Athanász a neve.

- Hiraphiszosz, Ottó és Athanász! - kiáltotta András haraggal.

- Végül még én is kunbarát leszek! - mordult fel Jutás úr, és keserűen felnevetett.

- A herceg rosszban sántikál! Egész úton együtt sustorgott alvezérével, a vörös Herberttel.

- Így igaz, Zoltán. De idebent is tort ül a gabság. A király már nem tudja, kiben legyen bizodalma. A tatár portyázok pedig Jászberény körül gyújtogatnak - kesergett András.

- Miért nem megyünk rájuk? - méltatlankodott Jutás.

- Béla úr meg akarja várni a többi sereget. Negyvenezer kun lovasra számít. Ha itt lesznek, megindulunk - válaszolta András.

- Csak fel ne lázítsák addig a tábort.

- Nyissátok ki a szemeteket, Lelez!

Addig beszélgettek, amíg a tűz lassan hunyorgatni kezdte hamvas szempilláit, öreg lett az este. Jó éjt kívántak egymásnak, és aludni tértek. Csak Lelez járta még körül táborhelyüket, az öröket vizsgálva: Zömök teste úgy állt a holdvilágban a fehéren álmódó-sátrak szélén, mint a földben maradt fekete fatörzs. Némán, mozdulatlanul figyelt az éjszakában, mintha azt hallgatta volna, hogyan lélegzik körülötte az ország. Még sohasem érzett ilyen nyugtalanságot. Ősz-szehúzta bőrködmöne szíját, mégis megborzongott, mintha hideg kéz ért volna az arcához.

119

Ugyanezen az estén Frigyes herceg sátra előtt is tábortűznél melegedtek.

Baldus gondozta a tüzet, amely felett nyársra húzott ökörhús sült. A vörös Herbert éhségében már előre nagyokat nyelt.

A herceg jókora fatönkre telepedett, amelyre előbb takarót terítettek. A földre tett bőrökön Ottó, Ditmár és Herbert ült.

- Mondom, herceg úr - pörgött Ottó nyelve -, pusztá érkezéssel magad mellé állítottad a tábor népének felét. Könnyű ezeket lépre csalni. Csak azt mondom, hogy a kunok rabló, bűdös pogányok, máris ordítanak. Mondhatom, uram, a kunok a legjobb szövetségeseink, mert ha nem volnának, akkor nem tudom, miképpen lázítanánk fel a tábort.

- Ottó jól beszél! - folytatta Ditmár. - Együtt bujtottuk fel a győri püspök legényeit. Ha nem kerülnek elő a tisztesek, bizony rámennek a kunokra. A legnagyobb győzelmet azonban akkor arattuk, amikor szép sereged élén bevonultál a táborba, herceg úr! - hízelgett.

Firgyes szerette a hízelgést, hízott tőle.

- Béla király testvérként fogadott - folytatta a beszélgetést a herceg. - Nem sejt semmit. Azt hittem, erősebb a király. Az én földemen velem ugyan nem beszélhetett volna ilyen hangon a vendég. De nem ám! - kérkedett.

- Nyugtán dicséritek a napot! Majd altkor örüljétek, ha egymást ölik a kunok és a magyarok.

- Megéred még ezt is, Herbert lovag! - mondta a barát.

- De meg ám! - rikkantotta a törpe. - Ezt én mondom, Ottó, Hiraphiszosz, vagy ha jobban tetszik, Athanász. - És jókedvében végighempergett a bőrön. Amikor ettek és ittak, Ditmár szólalt meg hízelegve:

120

- Engedd meg, herceg úr, hogy egy jó tanáccsal szolgáljak! A magyarok már eddig is megszerettek, nem ártana, ha még jobban szívükbe fogadnának. Tanácsolom, öltözz magyar ruhába. Így még jobban megnyered őket, mert a magyar megbolondul az örömtől, ha ruháját más is szereti.

- Ditmár jót mondott, herceg- úr! - kiáltott fel Ottó. - A magyarok már attól is megszedülnek, ha egy idegen néhány magyar szót kotyog.

- Ha jónak vélték, holnap már magyar-süveget teszek a fejemre - nevetett a herceg.

E szavakra Ottó felugrott, és mintha máris a táborban bujtogatna, rákezdte:

- Lám, a hű szövetséges, Frigyes herceg úr már magyar ruhát öltött, de a rabló, pogány kun még mindig kun süveget visel!

A herceg lefordult nevében a fatönkről. Még a fanyar Herbert is felröhögött. Amikor abbahagyták a nevetést, Ottó elmondta, hogy már másnap szeretné a kunokra ugrasztani a magyarokat. ^ - Azt szeretném elérni, hogy egy kun főembert megtámadjanak!

- Hogyan gondolod? - kérdezte a herceg.

- Ott leskelődöm- majd a kunok szállása körül. Remélem, belebotlom az egyikbe. Magyarok is lézengenek arra. Addig piszkálom majd őket, amíg megtámadják a kunt.

- Nagy ész szorult beléd, Ottó! - mondta a herceg, és megveregette a törpe vállát, miközben a sátrába ment.

Még nem is pirkadt, csak messze keleten látszott az égbolt szélén halavány derengés. Árnyék suhant a kalocsai érsék legényeinek sátrai között. Az elbóbis

kolt örök nem vették észí'e a suhanó árnyékot. A bőrruhás kis ember mintha macskatalpakon járna, nesztelenül surrant a szekerek között. Csak pusztai emberek tudnak így lopakodni, akik szél ellenében támadnak a kiszemelt, vadra is. Még sötét volt, de a bőrruhás harcos látott a sötétben is. Átbújt a szekerek alatt, hogy a béklyókba vert lovakhoz jusson. Kiszemelt egy pejlovat, és nagyon lassan megközelítette. Tenyerével megsimogatta az állat nyakát. A ló megreszketett az izgalomtól, és felnyihogott. A bőrruhás gyorsan megoldotta a ló béklyóit. Benyúlt bőriszák-jába, és egy fészekből kiásott, a hidegtől még dermedt darazsat dugott jó mélyen az áUat fülébe. Ezután vigyázva félretolta a szekér rúdját, hogy a pej számafa utat nyisson, majd ahogyan jött, távozott. Amikor kiért a táborból, a kunok szállása felé lopakodva tünt el a cserjésben.

A tábor izgatottan ébredt. A kalocsai érsek táborhelyéről vad kiáltások hallatszottak. A megvadult pej riadt nyerítéssel tört ki a lovak közül. Belegázolt három sátorba, majd az egyik hamvadzó tábortűzbe lépett, amelytől még jobban megvadult. Tajtékos szájjal, csaknem vakon vágatott a Duna felé. Mire üldözni kezdték, már a folyóban úszott, majd erejét veszítve elmerült.

A ló pusztulásának hírére táborszerte találgatták, mitől vadulhatott meg az állat. A legtöbben saját lovukhoz mentek, kefélték, simogatták a szeretett állatokat, félve, hogy az övék is megvadulhat. Sokan még reggelizni is elfelejtettek.

Ottó és Ditmár reggel óta járták a tábort. Kapóra jött nekik a ló megvadulása.

- A ló nem szokott magától megvadulni - kezdte

121

Ottó. - Hallottam egy varázsszerről, amellyel a kunok meg tudják vadítani a lovakat.

- A kunok? - kérdezték csodálkozva a legények.

. - Ők bizony! így szokták az ellenség lovait megvadítani. Belopódnak ellenfelük táborába, és megvadítják a lovakat.

- Ejnye, a mindenségít! - szitkozódott az egyik legény.

• - A kun mind gonosz! Rablók és pogányok! -mondta Ditmár.

Egy bőrruhás, izmos, szeplős arcú kis ember hallgatta a beszélgetőket.

Egészen közelükbe férközött, azután így szólt:

- Én ismerem a kunok varázsszerét.

- Mondd meg, vitéz, hadd tudjuk meg mindnyájan! - kérte Ottó, a váratlan szövetséges felé fordulva.

- Nem kell hozzá nagy tudomány - válaszolta a bőrruhás. - Kora tavasszal feltúrják a darázs-fészkeket. Azokban még dermedten alusznak a darazsak.

Ilyen dermedt darazsakat dugnak aztán a lovak fülébe. Az állat testének melegétől életre kel a' darázs, és megsúrja a ló fülét, mire az esztét veszítve vágatni kezd, hogy szabaduljon a fájdalomtól.

A bőrruhás szavaira az érsek emberei úgy felordítottak, "mintha az ő fülükben kelt volna életre egy megdermedt darázs;

- Böcstelen bitangok! Áruló csikaszkok! Okánt imádó gaz pogányok! - kiáltozták.

- Mondtam már - rikoltozta Ottó -, hogy a kunok *a magyarok ellenségei és a tatárok szövetségesei! Frigyes herceg az igazi barát!

Ottó szavaira a bőrruhás ember arcán mosoly suhant át, majd megint beszélni kezdett:

- Bizony, a tatárok közt kunok is akadnak. Ott vol

122

tam az Orosz-kapuban, ahol a kunok ^yütt harcoltak a tatárokkal Dénes úr ellen.

Ottó és Ditmár egymásra kacsintott erre a beszédre. Találgatták magukban, ki lehet ez a magyarnak látszó bőrruhás. Amerre mentek, mindenütt felizzott a kunok elleni gyűlölet A lóvadításról szóló történet szájról szájra járt.

- Ki vagy? - kérdezte Ottó sűgva a bőrruhástól.

- Nem Frigyes úr embere! - nevetett fel a bőrruhás, és úgy elváltoztatta az arcát, hogy Ottónak a hátán futkosott tőle a rémület és ijedtében nem mert többet kérdezni.

Öreg kun főember igyekezett Kötöny király szállár-sa felé. Sebhelyes arca, harcban bénult fél lába tiszteletet érdemelt. Botjára támaszkodva lépegetett négy fiatal legény kíséretében. _

- Nézzétek, itt egy vén főabló. Díszes a köntöse^ drágaköves a kardja! - rikácsolta Ottó.

- Lőkötők! Vetépusztítók! A tatárok kémei! Árulók! - kiáltozták.

- Nem beszéd kell ide! - harsogta Ditmár. - Fojtsátok a Dunába!

- Messze a víz! Üssétek itt agyon! - ordította Ottó. A vitézek előrohantak, ugyanekkor a két lázító

eliszholt.

- Mít akartok? - kérdezte az öreg kim keményere. - Mi is Béla király szolgálói vagyunk. Aki minket támad, megszegi a király'parancsát.

A legények megtorpantak, és hökkenten néztek egymásra. Ebben a pillanatban azonban a bőrruhás hangja hallatszott.

- Ne hallgassátok abajgatását! Hazug a nyelve, hazug a mája! Üssük agyon a vén csikaszt!

229

Vad zaj támadt erre a biztatásra. Kardok röppentek elő a íúvelyből, fokokosok villantak. A bőrruhás kivont karddal rohant előre, és mesteri vágással sújtott az urát védő egyik kunra, aki véresen hullt a földre. Ebben a pillanatban azonban erős ordítás hallatszott:

- Ide, ide, András! A gazok megtámadták Kötöny király főemberét! - És Lelez nekirontott a támadóknak. A kiáltásra a bőrruhás ijedten ugrott félre, és cebes futással menekült. Nyomában András rohant.

- AUj meg, Tuluj! - kiáltotta, mire Tulujban meghűlt a vér, mintha megint a Duna jeges hullámai fagyasztották volna meg a szívét. A mellében újra érezte azt a szörnyű szorulást, amelyet akkor érzett, amikor Batu kánnak mondta el

balvégzetét. Megállt. Nem tudott tovább futni. Karddal a kezében várta Andrást.

- Add meg magad! - kiáltotta András.

Tuluj nem válaszolt. Tehetetlen gyűlölettel meredt Andrássra, majd hirtelen támadott. A párviadal azonban hamar véget ért. András csapásai alatt Tuluj véresen hullt a porba. Mire legényei hozzáfutottak, András már meg is találta Tuluj övében Batu kán újabb kutyabőrtekercsét.

- Most már nem tér vissza többé Tuluj! - kiáltotta Leleznek.

- Az a! - örvendezett Lelez. - Azt hittem, hogy Frigyes kémei lázították a népet...

- Talán ők is azt tették. Hallgassátok ki a támadókat! Jobb lett volna, ha élve fogom el Tulujt, de most már mindegy.

- Tudod-e, kit mentettünk meg? - kérdezte Lelez.

- Nem tudom - válaszolta András.

- örkönd urat... András futott vissza.

123

- örkönd úr! - kiáltotta.

- Édes fiam! - hálálkodott az öreg. - Nélküled már úgy hevernék itt, mint szegény szolgám. Másodszor mentettél meg, fiam.

- Tuluj, Batu kán kéme volt a támadód, de meglakolt érte. (

- Ez az ember ölte meg a szogámat, de nem ő lázított - mondta Örkönd, amikor megnézte Tuluj holttestét.

Néhány elfogott támadót András elé vezettek a királyi katonák.

- Miért támadtatok Kötöny király főemberére?

- A törpe és a csuhás barát mondta, hogy a kunok bolondítják meg a lovainkat - felelte mogorván az egyik legény.

- Az ám! A ti fejeteket bolondítják meg Frigyes herceg emberei. A tatár kém pedig segített nekik. Tűritek, hogy dühös kutyákká tegyenek bennete-

ket a király ellenségei, örülnének, ha mi most egymást marnánk ... - korholta őket András.

Maga kísérte leendő apósát szállására. Amikor a vadbőrökre ültek, örkönd kezdiffe beszédet.

- Az idegenek szítják a gyűlöletet az én népem ellen.

- Az enyéme pedig megvadulnak tőle. Most az a baj, hogy Béla úr befogadott benneteket. Ha nem tette volna, azért rágnák a fülét, amiért elmulasztotta az ország megerősítését. Sokan gyűlölik a királyt, ezért semmi sem jó, amit tesz. De hagyjuk a bajokat! Láthatom Éduát, uram? örkönd tapsolt egyet. Görög rableány jelent meg.

^ Hívd ide a lányomat, Phoebe! - parancsolta.

Andrásnak nem kellett sokáig várnia. A leány belépett. Sötét haja a derekáig ért, a szeme feketén csillogott. Kék bársonyruhát viselt, amelynek aranycsipkés ingvállából kilátszott telt karja. Arany karperecei minden mozdulatára megsörrentek. Ékszerei és drága ruhája ellentétéként az arcán finom árnyékként lebegett a bánat.

- András! - kiáltotta, és a vitéz vállára borult.

- Mi is lesz veled ezen a földön? - sóhajtotta örkönd.

Riadtan nézték az öregember elborult arcát, akinek a hangjából az üldözöttek keserve cseindült ki.

- Az idők járása megnehezült felettünk - folytatta az öreg. - Érzem a közeledő veszedelmet, pedig sohasem voltam gyáva. Te, András, otthon vagy a földeden, ahol mi csak űzött vadak vagyunk. Romlás fenyegeti népemet, én azonban nem mehekülök, osztozni kívánok a sorsában. De mi lesz a lányommal, ha én már nem leszek?

124

- Vesse ki a föld a testemet, ha meg nem védelmezem! El nem hagyom soha! Ha engednéd, már most magammal vinném. .

Örkönd ezt nem akarta, nem tudott elválni Éduától, hiába erősködött András, hogy védett helyre küldi mindkettőjüket.

- Nem hagyhatom el Kötöny urat - hajtogatta az öreg.

Dél felé járt, amikor András búcsút vett tőlük. A szí ve-könnnyű volt, de Örkönd szavai nehéz teherként liúzták a lelkét. Valahonnafi panaszos sípszó hallatszott. A szomorú kun dallam szétfolyt a friss levegőben. Túl a Dunán lovasok vágattak a király palotája felé.

„Valami történt!” - gondolta András lovaglás köz-ban. Örkönd fiatal kísérője jutott eszébe, akinek Tulaj ontotta ki véréte. Látta a vériszapos földet, látta a megvadított magyarokat, pedig Kelen földje felé nézett, ahol egy nagy, fekete felhő tolláskodott az ég fészében.

Észak felőlnaponta érkeztek a menekülők. Búsán szekereztek a városba.

Síró asszonyok, álmos gyermekek és komor férfiak ültek a szekereken; Arcukon már ott ült a borzalom, tekintetükből áradt a kétségbeesés.

Némelyik szekéren átázott kötéssel sebesültek ültek. Magányos lovasok kókadtak fáradt lovak hátán, családjuk, otthonuk pusztulását mondvá el, ha valahol leszálltak. A menekülők szavaiból kisírt a borzalom. Kiírtott falvak,

szétvágott rokonok, megkínzott szomszédok és lefejezett barátok emléke elevenedett meg sírós hangjuk nyomán. Este pedig felpiroslott az ég a nyomukban. Fel

125

gyújtott lakóhelyek tüze lobbant az éjszakában. ívlár-cius közepén megjött a hihetetlen hír: Sejbán talár vezér portyázol Vácig törtek előre. Fekete vasárnap előtt való pénteken fél napi járóföldre voltak Pest \ á-rosától, fekete vasárnap pedig Batu kán- elfoglalta Vác városát, amelynek lakóit kardélre hányták vagy megégették. Az urak a királyhoz mentek a hírrel, es kérték, vezesse seregét a tatárra. Béla király azonban hajthatatlan maradt, hiába hangoskodtak a csatát követelők.

- Talán mulatozni jöttem ide? Azt hiszi a király? -" kérkedett Frigyes herceg, amikor hírül vette a király döntését. Mások sem értették a király óvatosságát. Ugrin érsek nem is fogadott szót, hanem szép seregével a hajnali homály leple alatt titokban megindult észak felé.

A pilota egyik termében András állt a király eiuit.

- Beszélj hát, fiam! - mondta komoran.

- Uram királyom, alig hihető, amit mondani akarok. Frigyes herceg áruló. Az ő emberei lázítottak Örkönd ellen... - kezdte.

- Tudok mindent, fiam, de a lovat Tuluj vadította meg.

- Frigyes herceg áruló! - ismételte András.

- Elhiszem. De mit tehetek? - töprengett keserűen a király. - Nem lehetek a herceg ellensége. Elég nekünk a tatár. A nagyobb bajt nem szabad kisebbel azaporítani.

- Bajt hoz ránk, mert viszályt szít köztünk és a kunok között.

- Akkor sem tehetem ellenségemmé. Sokak előtt népszerű. Ha most megpróbálnék leszámolni vele, elpártolnának tőlem még a híveim is.

Nyugaton is ki hinné el, hogy ő a hibás, nem pedig én.

125

A király sokáig hallgatott maga elé meredve.

- Tán tévedtem, amikor a kunokat befogadtam -szólalt meg végre. - De most már késő ... Most csak az a tennivalónk, hogy megőrizzük a békét. Légy résen! Pusztítsd el Frigyes embereit, ha másképpen nem lehet a békét megmenteni! A tatárok ellen csak akkor indulunk, ha a seregeim összegyűlnek

...

András szomorúan távozott a palotából. Arra gondolt: megtört, fáradt ember lett a király, éppen akkor, amikor cselekednie kellene. Nem mer leszámolni az árulóval, de arra sem gondol, mi lesz, ha a **kun** és a magyar egymásnak esik a harc előtt.

Esteledett. Sötét felhők lógtak az égen. A Duna háta feketén csillogott.

Északról üszkösödő falvak küldtek gyászos üzenetet fekete füst szárnyán.

András mozdulatlanul állt a parton, és a kompot várta.

- Szegény király! - sóhajtotta. Sóhajtása beleveszett a lassan hulló sötétbe.

Csak nézte a fekete karú fákat, amelyeken gyászruhás varjak gyülekeztek.

- A magyart megöli a béke! - hallotta messziről a király hangját, és mintha igaznak érezte volna. Az urak egymást marják, és a katonák kardot rántanak a

kunokra. Hallgatnak az idegenek hazug beszédére. Talán ezért iszik Domokos úr Batu kán egészségére, és ezért indult el a nádor maroknyi seregével.

Keserősége a torkát fojtogatta. ,

- Hé! Ide, révész! - kiáltotta.

A komp lassan siklott a part felé. A vízen át hangzavart hozott a szél, de csak a tüzeket lehetett látni.

- Mi történt odaát? - kérdezte András aggódva, amikor a komp partot ért.

- Ugrin úr seregét törbe csalták, és levágták a tatárok - felelte reszkető hangon a vén révész, és keresztet vetett.

126

HALÁL KÖTÖNYRE!

A sátor előtt ültek. Jutás a bajszát rágta, Zoltán hitetlenkedve csóválta **a**-fejét, Míkó hallgatott, a vén István csak motyogott valamit.

- Csapás csapásra hull reánk. Ugrin úr serege is oda már! Nagy baj! - dünnyögte Lelez.

- Ne abajgass, hallod-e! - dühösködött András. - Mondd el, hogyan történt!

- A menekülők hozták a hírt, hogy Yácoti van a tatár. Estére már látszott a tűz vöröse. Hajnalban aztán Ugrin tir nyergeltetett. Délre elérték a tatárokat, és tüstént rájuk mentek. Vágták őket, ahogy illik, mire a tatárok ordítva megfutottak, ők meg utánuk, de üldözés közben szétszóródtak, mert a tatárok ahányan voltak, annyifelé futottak. Mocsaras volt arra a föld, az érsék páncélos lovasai bajba kerültek. Ekkor fordultak vissza a tatárok, és egyenként gyilkolták le őket. Ugrin úr is nehezen menekült néhány emberével.

- Maradt volna a táborban az érsék - mondta keserűen András.

- Nagy volt a kísértés! - dörmögte Jutás.

- Elfelejtettek az érsék katonái harcolni - mérgeskedett Zoltán.

- A kunok megmondták, hogyan harcolnak a tatárok, de itt jobban kell Frigyes herceg tudománya. Sokra megyünk vele. A kunt megtámadni, a tatárt<jl

126

vereséget szenvedni, ez **a** magyar hadakozás! - dü-liösködött András.

- Ne te ne, András! Tán a kun jobb harcos? - fortyant fel Jutás, de **a** vitéz nem is válaszolt, felkelt a tűz mellől, és járkálni kezdett, hogy csillapítsa indulatát. Csak Lelez követte. -

Estére megszakadoztak **a** fellegek. Langyos szellő kelt át Buda felől a vízen. Szótlanul lovagoltak a kunok szállása felé.

- Hallod? Valahol énekelnek.

- Kun lányok nótáznak - felelte András. - Maradj a lovakkal! Innen magam megyek.

Lassan ment tovább. Tisztán hallotta a dalt, amely **a** tavaszi szélről és a szerelemről szólt.

- Kik énekelnek? - kérdezte az őrtől.

- Szőnek és fonnak a lányok, uram.

Amint belépett, **a** lány tüstént felugrott és hozzáfutott. Kisértáltak. Fogták egymás kezét, és hallgattak. Odabent tovább daloltak **a** lányok a tavaszi

szélről, amelynek érkezésére friss fű sarjad **a** földből, és szerelem nyílik a szívekben.

- Énekelj te is! - kérte, és **a** lány halkán dalolni kezdte a tavaszi dalt.

- Mindig terád gondolkol! - mondta András, amikor Édua elhallgatott. -

A lány András vállára hajtotta fejét, és úgy hallgatta.

- Esztergomban élünk majd, ha elmúlik **a** veszedelem.

- Haj, ki tudja, látom-e Esztergomot valaha? - sóhajtott szomorúan Édua, és a csillagokra bámult.

András beszélt a szőlőtermő dombokról, a kertekről, a házakról és **a** vízen ringó hajókról, amelyek messzi földek kincseit hozzák, hogy megnyugtassa.

127

Amikor aztán a házban elhalt a nótászó, Édua sietve búcsúzott. András nehéz szívvel indult vissza. Valami azt súgta neki, hogy ne hagyja el a lányt. Ahogy lassan lépkedett, ismét hallotta a kun síp szomorú hangját. Lágyan, panaszosan sírt az alvó táj felett.

Délben nagy láрма verte fel a tábor csendjét.

- Meglásd, Lelez, Frigyes emberei még bajt csinálnak! - kiáltott fel Zoltán a hangokra figyelve.

- Fő a fejük valamiben. Néhány tatár merészkedett a tábor közelébe, és a herceg rájuk ment minden emberével. Meg akarja mutatni, hogy különb Ugrin úrnál - válaszolta Lelez.

- Az nehéz lesz! - zendült egy erős hang. Megfordultak. Jutis állt mögöttük.

- Magam is ezt vallo! - mondta Zoltán. - A herceg emberei folyton lázítanak. Nem ajánroznám a kunokat, de most a szövetségeseink.

- Ezt hiszem én is. Nem tűrhetjük azonban, hogy a herceg emberei kavarják meg Béla úr főztét. Engem nem kenyeréz le, ha Frigyes magyar köntöst húz hájas hasára, idegen marad abban is, akinek magyar földre fáj a foga.

- össze kéne fognunk, de az urak egymásra vagy a királyra acsarkodnak - szólt közbe Zoltán.

- Vagy a kunokra, noha Batu portyázói idáig jöttek.

Lelez nem fejezte be. A zaj növekedett, kürtszó harsant. A felszálló porból Frigyes tetszett elő. Büszkén feszített a nyeregben. Kővér testén magyar köntös omlott végig. Éljenzés fogadta, mert győztesen jött meg a kis csetepatéből. Néhány megkötözött foglyot is hoztak.

127'

- Itt a győztes sereg! - gúnyolódott Zoltán. - Elfogtak vagy öt tatárt.

- Úgy ül a lován, mintha Batu kánt ölte volna meg. A pófájuk ragyog az önteltségtől. Húsz tatár sem lehetett az ellenfelük, ők meg háromszázan mentek nekik! - dühöngött Jutás.

- Ezek török.valamiben a fejüket! - kiáltotta Lelez, mire mindhárman követték a herceg seregét a tábor közepe felé.

Ottó és Ditmár **a** magyarok közé keveredve ámitott:

- Látjátok? Frigyes úr bezzeg elbánt **a** tatárral! Sokat levágott, ötöt elfogott, **a** többi úgy elfutott, hogy nem tudta utolérni. A herceg győzött! Neki a serege is megmaradt. Bezzeg Ugrin érsek ...

Szavaik hatottak. Az érsek balvégzete után a herceg könnyű győzelme megszedítette az embereket. Követelték a foglyok halálát.

- Csak Frigyes úr ítélezhet. Jobb, ha előbb kivallatjuk őket! - buzgólkodott Ottó.

Ez a beszéd is tetszett. A herceg azonban nem állt meg a tábor közepén, hanem visszalovagolt saját táborhelyére. Csak kérkedni akart haditettével, hogy ily módon is a maga pártjára állítsa a népet.

Ugyanennek a napnak reggelén maguk az urak kérték a királyi tanács összehívását. Ott szorongtak a szűk trónteremben, és komoran várták a királyt. Béla úr dísztelen szürke köntöst viselt. Fáradtan lépett a trónra, és ezt kérdezte:

- Mit akartok?

- Királyom! - kezdte Rátót Domokos. - Most jöttem a pesti táborból, ahol nagyobb a veszedelem a tatárnál is. A kunokat árulóknak tartják.

- Bizony, király úr, lázadás érlelődik odaát - vette át a szót Túrje Dénes. Széles arcán azonban már nem játszadozott a régi mosolygás. - Forr az emberekben a gyűlölet! - harsogta.

- Meg kell kérdeznünk a kun királyt! - mondta Simon ispán.
- Mit érünk vele? - kérdezte a fázós országbíró.

- Árulók lehetnek a kunok között, különben nem estem volna a tatárok csapdájába! - dörögte Ugrin érsek.

- Nem kell ahhoz árulás, érsek úr! - kacagott fel Dénes nádor, és legyintett hozzá.

- Én az egyenes beszédet szeretem, urak! - vágta el a beszédet a király. - Ti a kunokat ok nélkül árulóknak vélitek. Megidézem Kötöny urat. Jöjjön ide, és itt a tanácsban feleljen a vádakra!

Amíg a király követe a kun királynál járt, az urak a palotában maradtak. Csak Szerafil fia Andor távozott, mert jogtalanul tartotta Kötöny király megidézését. Mintha a megcsúfolt igazság lépkedett volna dideregve lefelé a kőlépcsőkön, úgy távozott az országbíró a palotából, y Déltre visszajött a követ. Lestek a szavát.

- Kötöny úr azt üzeni, hogy nem mer fegyveres kíséret nélkül megjelenni, mert Frigyes herceg emberei az egész tábort ellene izgatták, attól tart, a tatár követek sorsára jut... ^

- Kemény beszéd, megbánhatja, aki mondja - mondta komoran Túrje Dénes.

- Esztelen, pogány farkas! - ordította Ugrin érsek.

- A **borit** senki sem viszi szívesen a vásárra. Én jöttem a táborból, ahol nagyobb a veszedelem a tatárnál is. A kunokat árulóknak tartják.

- Bizony, király úr, lázadás érlelődik odaát - vette át a szót Túrje Dénes.

Széles arcán azonban már nem játszadozott a régi mosolygás. - Forr az emberekben a gyűlölet! - harsogta.

- Meg kell kérdeznünk a kun királyt! - mondta Simon ispán.
- Mit érünk vele? - kérdezte a fázós országbíró.

- Árulók lehetnek a kunok között, különben nem estem volna a tatárok csapdájába! - dörögte Ugrin érsek.

- Nem kell ahhoz árulás, érsek úr! - kacagott fel Dénes nádor, és legyintett hozzá.

- Én az egyenes beszédet szeretem, urak! - vágta el a beszédet a király. - Ti a kunokat ok nélkül árulóknak vélitek. Megidézem Kötöny urat. Jöjjön ide, és itt a tanácsban feleljen a vádakra!

Amikor csillapodtak, megszólalt:
- Te érted ezt, nádor?
- Én már mindent megértek, király úr - felelte Tomaj Dénes.
- De kegyes lettél! - kiáltotta dühösen Domokos úr.

- Tárnokmester uram - nevetett gúnyosan Domokos úr felé -, én nemcsak egészségére ittam Batu kánnak, hanem a kardomat is összemértem vele. Ki is csorbult az éle...

A nádor köszönt a királynak, majd végigsántikált a termen, és szó nélkül távozott. Domokos úr csak a száját tátogatta, - de hang nem hagyta el a torkát. A többiek egymásra néztek és hsülgattak. Béla úr sötéten meredt az ajtóra, amelyn át Dénes úr távozott.

- Most mit csináljxmk? - kérdezte tanácstalanul Mátyás érsek.

- Ujabb követet küldök Kötőny úrhoz, és gondoskodom védelméről - felelte a király, és a megdöbrent urakat magukra hagyta.

Alig múlt el dél, amikor Frigyes emberei most már ordítva lázítottak. A herceg győzelme után ezt nyíltan teheték.

- Napnál is fényesebben ragyog az igazság! - üvöltötte Ottó. - Az elfogott tatárok között kunok is vannak. Megláthatjátok sötét kun pofájukat.

- Elárulják a keresztényeket! - üvöltötte Ditmár.

129

- A kunok áriolók! A tatárok kémei! - Ezek a kiáltások száUtak szájáról szájra.

- Ne higgyetek a vörös vakarcsnak! Hazudik! -mondta Lelez'.

- Uram! Láthatod magad is, hogy kunokat fogtak. Nézzétek! Már hozzák is őket! "Vitézek, ítéltetek, ha-zudok-e!

Frigyes legényei két megkötözött kunt taszigáltak maguk előtt, azok közül a szerencsétlen kunok közül, akik tatár fogságba *esve* kényszerültek velük együtt harcolni.

- Vesszenek a kunok! - hangzott most már innen is, onnan is.

- No, vitéz, ki hazudik? - kérkedett gúnyosan Ottó, és Lelez szeme közé vigyorgott.

- Hazudsz, vakarcs, ha mondom! - kiáltotta Lelez, de hiába.

- A kis embernek hiszünk! - kiáltozták nünd többen.

- Menj András úrért! Felláztítják a tábort! - kiáltotta Mikónak. - Én Zoltánt és Jutást hívom.

Mindketten elrohantak. Mögöttük viharosan kavarogtak a lázadás hangjai.

- Ki kell irtani őket - bömbölte Ditmár, és egy nagy keresztet emelt a magasba.

Vad ordítás volt a válasz. A herceg legényei is, belevegyülve a tömegbe, üvöltöztek a kunok ellen. Ottó két legény vállára állt, éa ordítva adta ki a jelszót: „Halál Kötőnyre!”

Az egész tábor visszhangozta ezt a kiáltást. A sokaság megindult Elöl Frigyes lándzsásai. Megvadította mindnyájukat a lemészárolt kun foglyok kiömlő vére. Viharként zúdult a tábor népe Kötőny király szállása felé.

129

Béla király második követe már nem beszélhetett a kun királlyal.

Füstölgő romhalmaz volt a kunok szállásának a helyén.

A lángok lassan elfulladtak, sárgult a vékony füst is, csak az üszkösödő gerendák siránkoztak a lehulló alkonyatban. Távolról éles kürtszó ütötte meg a fosztogatók fülét. A lódobogás egyre közeledett. A csapat élén

András vágatott. Arca sápadt volt, tekintete izzott. Mögötte Zoltán nyargalt, kivont karddal a kezében.

- Füstöl Kötöny király szállása! Jutás már vágja a gazokat! - kiáltotta Lelez.

- Kálmán herceg is a lázadókra vitte legényeit! -kiáltotta Mikó.

Csattogtak a kardok, döngtek az osztrák pajzsok a csapások alatt.

Hörgés, kiáltozás, vad hujrá vegyült a haldokló tűz ropogásába. Frigyes legényei menekültek, velük futottak a lázadók is.

- No, vörös vakares, most jutsz a pokolba! - kiáltotta Lelez, és buzogányával akkorát sújtott rá, hogy zúzott koponyával zuhant a földre. Ditmár fejét Zoltán szekercéje törte be. Kun, osztrák és magyar holttestek feküdtek a kunok volt szállása körül. Sebesültek hörögtek, és gazdátlan lovak szágüdoztak.

- Későn jöttünk! - mondta komoran András. - Ekkora gazságra nincs bocsánat sem égen, sem földön.

Nem is vett részt a harcban. Lova mellett áUt, és üres tekintettel meredt a füstölgő romokra, Kötöny király és főembereinek szállására. A többiek kiáltoznak, sajnálkoznak, elmondják, hogyan végeztek a kémekkel, de András nem is hallja őket. Ali és hallgat. Feje fedetlen, süvegét tétova ujjai szorongatják.

- Minden elveszett! - suttogja reménytelenül. -Holnapra várja Béla úr a segítő kun seregeket. EUe

130

nünk törnek, ha megtudják királyuk halálát. Hé, Lelez! - kiáltja magához térve.

- Mít kívánsz, András?

- Keressétek örkönd urat! Ha ő elveszett, Édua sincs többé ...

Lelez, JVÍkó és a legények szótlanul indultak a romok közé.

Hosszú lándzsákra bőröket terítettek, ezeken hordták elő az áldozatokat.

András lassan ment eléjük.

- Megtaláltuk örkönd urat - mondta nagyon halkan Lelez.

- Együtt pusztult népével és~ királyával, ahogy megjósolta. Bűnös vagyok, nem őriztem őket.

- Éduát nem találjuk, András ...

Csönd ült a mező felett. Alkonyodott. Erősen szürkült már.

- Hozzatok fáklyákat! - parancsolta. Csakhamar fellobbantak a fáklyalángok a kék

számjru estében. András és legényei végigjárták a kunok szállásának romjait.

A fáklyák imbolygó fényében lépésről lép^e vizsgálták meg örkönd úr díszes házának maradványait. Zoltán és Jutás is Éduát keresték. A lány azonban sem élve, sem holtan nem került elő.

Távolabbról Mikó közeledett. Mellette fekete gubás, barna kun legény lépegetett riadtan. Arcán még látszott a rémület.

- András úr! Ezt a legényt találtuk élve. A szénában bújt meg. örkönd úr háznépéből való.

- Hol van Édua? - kérdezte a legénytől András.

- Nem tudom, András úr - válaszolta. - Messzebb ^oltam örkönd úr szállásától, ezért ménekültem meg. Mit tehettem volna annyi fegyveres eUen?
131

- Talán megmenekült a lány, András — - mondta Lelez bizonytalanul.
- Bár igazat szólnál! - sóhajtott. - Mikor láttad Éduát? - kérdezte a legénytől.
- Reggel láttam, András úr. Apját kísérte a királyhoz. ,

Még egyszer végigkutatták a romokat, de nem bukkantak a lány holttestére. Lassan hullt alá a puha sötétség. A kun halottak mellett András fáklyás legényei virrasztottak: Megjött László fráter is. ő Kötöny király holtteste mellett virrasztott hajnalig.

Béla urat megtörte a kun király halála. Kiállt a várfalra, és Pest felé nézett, ahol fekete foltként sötétedett a kunok felperzselt szállása. Sokáig áU mozduatlanul. Sovány arca időnként megvonaglott. Tekintetét le nem vette arról a sötét foltról, amely ravatalként feketedett a pesti síkon. Hirtelen rezzent ősz-sze. Nehéz lépések koppantak mögötte a kőkockákon.

- Dicsértessék! - hangzott érdes keménységgel. Megfordult. A kim szerzetes állt az ajtóban. Arca

komor volt. Kékesfekete hajából a fejtetőn és a har lántékon fehéren villant a kopasz fejbőr, mint sötét takarón az ezüstpénz kerekcsége.

- Miért jöttél, László fráter? - kérdezte.a király.

- Búcsúzni, király úr. A halálnak és a pokolnak fészke lett országod.

Vendégek voltunk ezen a földön. Meg vagyon írva a keresztény papok könyvében, hogy ember nem kerülheti el a halált. Ha bűnös volt az én népem, akkor százszorosan meglakolt érte, és a te néped volt az ostor a papok bosszúálló Istenének szörnyű kezében.

131

- Nem így akartam, fráter. Az Űr megvert mindnyájunkat.

- Vaksággal vert meg, király! Imádkozzál a te megfeszített Istenedhez, király, ha tudsz, mert bizony mondom tenéked, vér és tűz emésztí majd el szép és gazdag országodat! Halálhörgés tölti be majd a levegőt, dögmadarak fognak keringeni városaid és falvaidd felett. Akkor gondold majd, király, azokra a fekete romokra! - csikorgott a fráter hangja, és Pest felé mutatott hosszan, sokáig.

- Hová mégy, László fráter? - kérdezte Béla király.

- Oldamur a nevem - felelte, és köszönés nélkül távo^tt. Mire a döbbsent király néhány lépést tett utána, addigra elnyelte alakját a sötét folyosó. Csak fatalpú saruja koppant súlyosan, visszhangozva a kőkockákon.

Losád arcáról lehervadt a mosolygás, szemében szűkölő szorongás bujkált, arcán nyugtalanság látszott. Megszűkült szemmel nézett a herceg embereire, akik a két kun foglyot taszigálták maguk elé. Látta, hogy Lelez és Mikó csak tanakodik, ezért ezt kérdezte - a fiatal legénytől:

- Péter öcsém! Bátor ember vagy te?

- Senki sem mondott eddig gyávának. Mit akarsz tenni, Losád? - kérdezte a legény.

- Meg kell mentenünk urunk jegyesét, a kun hercegnőt!

- Éduát?

- őt! Frigyes herceg emberei fellázítják a tábort. Ha sikerül nekik, akkor rámennek a kunokra. András úr nincs itt. Gyere! - kiáltotta, és örkönd szállása
132

felé fordította a lova orrát. Péter követte. Száguldva értek a díszes faházhoz, ahol a szolgálak értelmetlen arccal fogadták őket.

- Édua! Édua! Édua! - kiáltotta Losád.

A lány megjelent. Csodálkozó arccal nézett Losád-ra, akit nyomban megismert.

- András úr! - kiáltotta Losád, és intve jelezte, hogy ő hívhatja a lányt.

Édua tétovázott. Apját kísérte még reggel Kötöny király szállására, nem akart most nélküle egy lépést sem tenni. Maga maradt otthon a görög lánnyal és néhány szolgálával.

Losád azonban hajthatatlan maradt. Messziről, a táborból erősödő moraj és vad hangok hallatszottak. Péter segített Losádnak. Leugrott lováról, és a kun lovakhoz futott. Két lovat elővezetett, és intett, hogy nyergeljék fel őket. A három kun legény most már megértett mindent. Losád a tábor felé mutatott, ahonnan az erősödő zaj jelezte a közeledő halálos veszedelmet. Phoebe és a legények erőszakkal ültették lóra Éduát, azután ők is lóra pattantak.

András hűséges tizedese, Losád nyomban kelet felé vágatott, ahol kisebb erdő vékony karéja látszott. A menekülő kis csapat végén Péter lovagolt. Mire elérték az erdőt, a tábor megmozdult.

Édua sírt, és a kezét tördelte, apja nevét kiáltozva.

- András úr! András úr! - Losád ezzel a két szóval próbálta megvigasztalni és megnyugtatni a lányt.

Később, amikor az erdő mögül visszaneéztek, látták: sűrű, fekete füst gomolyog a kim szállások felett. Losád most már lassan kocogott a nienet élén. Horgas orra alatt büszke mosoly lebegett. A kun legények arca merev volt, mint a kő. Keserű hallgatásba burkolódtak.

- 132

Losád nem engedett pihenőt. Az erdőn túl dél felé fordította lova orrát, majd néhány órás lovaglás után hirtelen nyugatnak fordult, hogy a Duna partjára érjen.

- Hová megyünk? - kérdezte nyugatalanul Péter, amikor Losád mellé lovagolt.

- A táborba nem mehetünk vissza - válaszoltad -Ki tudja, mi történik ott?

Talán levágnának mindnyájunkat, főképpen a kunokat. András úrnak elég dolga van a királynál, ő is azt tenné, amit én.

- Mit akarsz tenni, Losád? - kérdezte Péter.

- Én vittem András úr apját, János urat a lánya férjéhez. Sólyomvárba. Ha elérjük a Dömsödi-révet, onnan már jól ismerem az utat Csesznek és Sólyomvár felé. János úr szereti Éduát, jól beszél a nyelvet is, apja lesz apja helyett. Nem hiszem, hogy Örkönd úr életben maradt... Sólyomvárból aztán visszamehetünk András úrhoz. Hidd el, Péter, hálás lesz nekünk azért, amit tettünk! Többet mit is tehattünk volna?

- Okos embernek adsz te enni, Losád! - mondta elismeréssel Péter, és most már ő is mosolygott.

Csak Édua látszott vigasztalannak. Könnyes szemmel ült lova hátán, hiába nyugtatta a görög lány, hiába magyarázták apja legényei, hogy mást nem tehettek, hiszen András két katonája nem szállhatott szembe a megvadított tömeggel.

- Két rossz közül a kisebbik rosszat választottuk -mondta még Losád. - Ha ott hagyjuk, megölték volna a lányt is ...

Esteledett, mire egy halász kunyhójához értek. A két lánynak a kunyhóban csináltak szállást, maguk pedig a tűz mellé telepedtek. Másnap reggel a nap már magasan járt, amikor a révhez érkeztek.

133

MENEKÜLJ, URAM, MENEKÜLJ!

Esteledett. A jenéi révész menekülő, véres vitézeket vitt át a budai partra. Fáklyák vörös fénye táncolt a fekete habok hátán. A királyi palota előtt rekedt kürtszó harsant bele a mély csöndbe. A lóörző legények tátott szájjal meredtek a jövevényekre. A kapuőr Miklós hadnagyot kereste.

- Véres vitézek kémeik bebocsátást. A király úrral akarnak beszélni mindenáron. Délről jöttek, és csupa vér az arcuk.

Három vitéz vánszorgott a király elé. Az egyik előrelépett. Süveg nélkül, homlokán átázott kötéssel, hasadt ujjú bőrbekecsben, remegő lábbal állt a király előtt.

- Gyula vagyok, király úr, Bulcsú csanádi püspök hadnagya. püspöki lovasokkal és a várbeli néppel pesti táborod felé igyekeztünk. Előttünk vonult negyvenezer kun lovas, ugyancsak Pest felé. Vígán énekeltek, de tegnap elhallgattak. Megtudták Kötöny király halálát. Akkor megfordultak, ránk jöttek, és kegyetlenül szétverték a püspök úr seregét.

- Veri az Úr ezt a népet! Joggal veri! - kiáltott fel fájdalomában a király. - így lesz a jónak akarásából fertelmes gonoszság.

Egy fiatalabb legény lépett ezután a király elé. Oldalán törött kard fityegett, bal lábára sántított, verej

133

tékes haja a homlokára hullott." Rekedt hangon mondta:

- Ete vagyok, Barc fia Miklós úr embere. Csak ketten maradtunk az egész seregből. A ránk törő kunok úgy harcoltak, mint a veszett farkasok. Mellettem vágták le Miklós urat. „Nesze neked, ez a vágás Kö-tönyért!" - ordította az a behemót kun, aki levágta. Én értem a nyelvüket, király úr. Utat törnek minden seregen, úgy vonulnak dél felé, pusztítva falut és tanyát, vadabban a legvadabb ellehségnél.

Béla király tenyerébe temette arcát. Mindnyájan megrendülten nézték. A menekültek meghajoltak, és elhagyták a termet.

A trónteremben füstös lánggal lobogtak a fáklyák. Odakint sötétben ült az éjszaka. A pesti táborból rőt fények hegyes vUlái szóródtak a vastag sötétbe. A palotában nem aludt senki. Bagomér .is éjszaka érkezett, hogy hírt adjon a király családjáról. Higgadt .szavai megnyugtatták egy kevésbé a királyt.

- Még nincsen minden elveszve, király úr! - nyugtatta urát az országbíró is, hogy erőt öntsön beléje. -Ilyen nagy sereg még sohasem gyűlt egybe királyi

hívó szóra, mint most, a pesti parton. Nem tagadom azonban, ilyen veszedelem sem támadt "még az országra".

Szerafil fia Andor Bagomérral távozott. A gögös urak mint megvert ebek szűkültek előtte, amikor meglátták az országbíró, balján Bagomérral. Csak Ugrin úr, a honfoglaló Szabolcs ivadéka állt merev göggel a terem egyik sarkában.

Éjfél lehetett. Éles kúrhang jajdult odakint. Zörgött a kapulánc, harsantak a vezényszavak. Csakhamar Zoltán "tia Zoltán állt a király előtt. Arcán viszszafojtott düh sötétedett.

134

- Uram, királyom! - kezdte. - Hűtlen barát, hamis szövetséges kísérőjének rendeltél engem. Frigyes herceg, hogy elérte gonosz célját, nyíltan elámít. Amikor leszállt a sötét, nyergeltetett, és itt hagyott bennünket. Hazament fegyverkezni, mert nagy a veszély. Ezt üzente, mintha mi vendégségbe hívtuk volna. Adj parancsot, hogy megtámadhassam! ötven vitézzel levágom valamennyit.

- A hű szövetséges! Milyen **hEircias** volt! - nevetett fel gúnyos keserűséggel a király. - Csak hadd menjen, Zoltán! Vigye vastag irháját békességgel! Nekünk minden magyar kardra szükségünk lesz a tatár ellen. Az ötven vitézre is, fiam. Senkire **sem** számíthatunk ...

- Te tudod, uram! - sóhajtotta Zoltán. Másnap haditanács volt. A király beszélt:

- Pest mellett kell megvárnunk a többi hadat. Benedek váradi, Bertalan pécsi püspök, Both ispán és Kán László seregei nélkül **nem** támadhatunk.

- Nem várhatunk tovább! Ha sokáig várunk még, ezer és ezer magyar fizet érte életével - mondta Ugrin érsek.

- Íjenjünk, bátyám! Sokkal többen úgysem érkeznek - hangoztatta Kálmán herceg is.

- A katonák harcolni akarnak! - érvelt Túrje Dénes.

A harc mellett tört lándzsát Gutkeled István és Akos Ernye is. Többen tétováztak.

- Menjünk a tatárra! - harsant ekkor Tomaj Dénes hangja.

A nádor hangjára a tétovázók is a harc mellett döntöttek. A király kiadta a parancsot:

- Előre, észak felé!

134

Hajnalba megharsantak a kürtök. A tábor megmozdult. A harci dobok peregni kezdtek.

- Fegyverbe! Fegyverbe! Fegyverbe! - hallatszott az ispánok és a hadnagyok kiáltása.

Béla király teljes díszben ellovagolt a sereg előtt Mögötte Túrje Dénes, Akos Ernye, Rugacs fia Don és Barnabás, Tomaj Dénes, Rátót Domokos és Lóránt, András, Bagomér, Zoltán és mások lovagoltak.

Már magasan járt a nap, amikor a sereg megindult. Hosszú, tömött, végtelennek tetsző sorokban vonultak észak felé. A sereg mögött ezer meg ezer szekér zörgött, megrakva étellel, itallal, sátrakkal és fegyverekkel. A

legények vígan énekeltek. Vácánál azonban a nótaszó dühös átkozódásba fulladt. Felperzselt házak, megcsönkített holttestek, kár és pusztulás fogadta[^] őket, de a tatároknak nyomuk sem látszott, mert a sereg indulásának hírére sietve vonultak vissza. Mögöttük élőlény, perzseletlen lakóház nem maradt. Sokan azt hitték, hogy a tatárok félelmükben vonultak vissza.

Néhány nap múlva András, Lelez és Jutás egymás mellett lovagoltak.

- Az a vékony, ezüst csík tán már a Sajó - mondta Jutás. - A tatárok, lám, kerülnek a csatát.

- Az a! Kerülnek! - kapott a szón Lelez. - Élő tatárt még nem is láttunk. Tán cselet vetnek? - töprengett.

- Mindegy az már, Lelez! - sóhajtotta András.

- No, ezt nem mondanám! Hátha többen vannak -szólt Jutás.

- Jó volna most a negyvenezer kun kard, ugye? -kérdezte gúnyosan András. - Frigyes herceg barátai is nyugodtabbak lennének...

- Igazad volt, András. Magunk maradtunk. Sem

135

Kötöny, sem Frigyes, csak felperzselt falvak, vérbe fagyóit holttestek és dögmara

Jutás az égre néz[^]. Az alacsonyan szálló felhők alatt sötét madársereg repült.

Kísérték a magyar sereget. András csak később válaszolt:

- Sötét az ég. Jutás úr! A dögmadarak lakomázni kívánnak. Nem vesznelTmajd éhen. De én hoztam si--ratót magammal. Hé, sípos, itt vagy?

- Itt vagyok, uram - felelte Örkönd úr megmenekült legénye.

- Fújjad, fiú, azt, amit örkönd'úr teteménél sípoltál!

Örkönd úr legénykéje elővette sípját. Arca ijesz- , tőén sápadt volt, és szomorú. Szeme pilláján könnycsepp ragyogott. Belefújta a sípba. Vontatott, panaszos dallam jajgatott a sípból, édes, fájdalmas és ismerős, miként a halál köszöntése. A puszták szele szárnyára kapta, és vitte, vitte magával, talán éppen az ezüstösen csillogó Sajó felé.

A fák ágain már rügyek látszottak a reggeli fényben. Az erdő előtt ezüstösen csillogtak a folyó' hullámai. A kán jurája egy kis dombon terpeszkedett. A dombról el lehetett látni messze délre, a felgyújtott falvak és városok felé, amelyek lángja egész éjjel világolt. A jurta előtt válogatott örök álltak, lándzsáik acélhegyén villogott a nap. A sátor belsejében tigrisbőrön hevert Batu kán. Már megreggelizett, és most türelmetlenül kérdezte szolgálját: ^

-.^Tuluj nem tért vissza? ^

- Nem, uram - válaszolta Bürü.

Tuluj helyett délfelé Sejbán érkezett meg seregével. Batu szeretettel fogadta öccsét, akit magyar ki

135

rálnak akart megtenni. Sejbán magasabb volt a bátyjánál, hasonlított hozzá, de neki barna haja volt.

- A magyar király nagy haddal közeledik - kezdte a beszélgetést Sej bán.

- Mennyien lehetnek?

- Ha nem számolom Kádán és Bogutáj keletről érkező seregét,J;öbben vannak, mint mi. A fegyvereik is jók.

Batu hallgatott. Arca mozdulatlan maradt.

- Megbírunk velük? - kérdezte később.

- Nyílt csatában nehezen, de nem félek tőlük. Sok vezér annyi, mintha egy sem volna. Nekik pedig sok a vezérük.

- Hátakunok?

- Most ők a legjobb szövetségeseink. Tuluj jó munkát végzett, és Frigyes herceg emberei is segítettek neki.

- Hol van Tuluj ?

- Kémeim szerint levágták, amikor harcba keveredett.

Batu bosszúsan legyintett, majd tapsolt egyet."

- Hívd be a vezéreket! - parancsolta Bürünek.

A vezérek tisztelettel meghajoltak, majd leültek. Szubutáj Bagatur, a fővezér már öregember volt. Haja őszbe csavarodott. Cserzett, barna arcát mély ráncok tették vigyorgóvá akkor is, ha komor volt. Mandulavágású szemének kegyetlen, sárga fényű volt a tekintete. A vénség azonban csak az arcát kezdte ki, mert araszos válla, kemény járása és gyors mozdulatai tette kész, életerős emberre vallottak.

Borundáj, az alvezér fiatalabb volt. Fején hegyes -süveg csúcsosodott. Tömpe orra, lógó bajusza, gyér, barna szakáll, kis, zöldes fényű szeme és szájának 136

ráncai irgalmatlan belsőről árulkodtak. Batu sokáig nézte őket, majd így szólt:

- A magyar király nagy sereggel közeledik. Holnapután már itt is lehet. Hol szálljunk szembe velük?

Szubutáj arcán a ráncok táncoltak, most már valóban vigyorgott, majd

fogatlan szájából pöszén ejtve a szavakat hadarta: •

- Bölcs kán! Látom napfényes orcádon, hogy itt akarod törbe csalni a magyar főeb seregét.

Batu arcán mosoly suhant át a hízélgésre. Szubutáj ravasz volt, mint a róka, bátor, nünt az oroszlán és vérszomjas, mint a tigris. Erre gondolt most Batu kán, és megnyugodott. *

- Hol álljunk fel? - kérdezte barátságosan.

- A magyarok ezt a folyót Hernádnak hívják. Ennek alsó folyásánál keU felállunk, a folyó mindkét partján. A Sajó és a Hernád között erdő húzódik, ebben jól megbújhatnak csapataink. A magyarok majd a Sajó jobb partjára'érnek. Tőlük jobbra a Tisza folyik. Mi rejtver. leszünk, ők pedig a síkon. Többet nem mondhatok. Látnom kell őket!

Batu bólintott, majd Borundájra nézett.

- Győzünk, ha be tudjuk keríteni őket. Ha van eszük, nem jönnek a folyóig, mert itt halál vár rájuk, akkor is, ha még egyszer annyian vannak - mondta Borundáj.

- Sok erre a mocsár. A páncélos- lovasokat a mocsarakba kell csalnunk. Ott olyanok lesznek, mint a teknősbékák. Én is mocsárba csaltam a főpapjuk páncélosait, le is vágtam valamennyit! - büszkélkedett Sejbán.

- Készüljete! - parancsolta Batu, mire eltávoztak. Harmadnap délben megcsillantak a síkon a magyar

lovasok fegyverei. Közöttük az összeláncolható, nehéz

társzékerek kúsztak lassan, nagy testű lovaktól vontatva.

Batu a dombról figyelte a nagy sereg érkezését.

- Sokan vannak! - hangzott a kán mély hangja.

- Jók a fegyvereik is! - tette hozzá Szubutáj.

A magyar sereg a Sajó jobb partjára ért, és Mohi közelében ütött tábor. Az elővédek megszállták a Hernád torkolatánál átvezető hidat. A sereg* szekérvárba zárkózott. A szekereket láncokkal fonták egymáshoz, a közöttük levő nyílásokat pajzsokkal takarták el. A szekerek mögött ütötték fel a sátrakat, olyan sűrűn egymás mellett, hogy közöttük mozogni is álg lehetett. Amikor Batu meglátta a szekértábor, felnevetett, majd így szólt:

- Sok a magyar, de félnek! Elbújnak előlünk! Kezünkben vannak, mert rosszul vezetik őket, és birka-nyájként szűk akolba zárták önmagukat.

- Nincs eszük! Eljöttek a folyóig! - kiáltotta Borundáj.

A vén ordas, Szubutáj csak szimatolt tágult orrlyukakkal. Morgott magában, és vigyorgott elégedetten.

- Küldjétek hozzám a fejszés szolgálakat! - mondta Sejbánnak és Borundájnak.

- Sok hosszú gerendát kell összefűzetnem velük. A derékhad velem kel át a Sajón. Borundáj, te pedig északon keresel majd gázlót. Ó, kán! - fordult Batu felé. - Gondolom, az éj közepén támadhatunk, amikor kényelmes sátraikban alusznak nyugodtan, hogy csak a halálban ébredjenek.

- Legyen a te kívánságod szerint! - mondta ünnepélyesen a kán, és lassú, ügyetlen léptekkel indult lefelé a dombról rövid, görbe lábán kacsászva.

A táborban az urak bizakodtak, a sereg szelleme azonban nem volt egységes. Jól mondta Sej bán, hogy a magyar seregnek nincs igazi vezére. A király nem volt katona, habozó természetével nem volj; alkalmas a vezérségre. Sok csalódása bizalmatlanná, kishitűvé tette. Amikor elkészült a szekértábor, a király végigjárta a csapatokat. Megállt mindenhol, hogy hangos szóval buzdítson.

- Elérkezett a cselekvés ideje! - kezdte a király. -Gonosz, kegyetlen és erős ellenség áll velünk szemben. Készüljétek a harcra, hogy le tudjátok győzni a békés magyar falvak és városok pusztítóit! Álljatok bosszút meggyilkolt véreitekért!

Némelyek "azonban most is csak gúnyosan püsmögtek.

- Csak tudnám, miért fél még most is Béla úr -mondta Rátót Domokos Miklós alkancellának. - Eddig csak futó tatárt láttunk, most meg itt bujkálnak velünk szemben az erdőben, mint sunyító kutyák, ha vesztüket érzik.

Akadтали a királynak régi ellenségei is. Egy Sándor nevű úr ezt suttogetta szomszédjának:

- Nem is lenne káros, ha a király csatát veszítene. Legalább jobban megbecsülne bennünket...

Az urak közül Túrje Dénes értett legjobban a hadakozáshoz. A király trónra léptekor sikeresen fejezte be az osztrák háborút. Későbbi életmódja azonban nem adott tekintélyt neki a fővezérséghez. A fiatalabbak pedig, mint Ákos Ernye, Gutkeled István és János fia András, koruk miatt nem lehettek vezérek.

A király öccse, Kálmán herceg, jó katona volt, de hiányzott belőle a vezérséghez szükséges látókör. Még leginkább Ugrin úr értett a harchoz, de hiányzott belőle a ravaszság, amely szükséges lett volna a

138

körmönfont Szubutájjal szemben. Mégis ketten vezérkedtek, Kálmán herceg és Ugrin érsek. Ők szállták meg embereikkel a hídfőállást.

, Borundáj szerint nem volt eszük, mert a magyarok a folyópartig jöttek, és táborot vertek a sík mezőn, kiszolgáltatya magukat az ellenségnek.

Alkonyatkor egy férfi lopakodott a szekértáborhoz. Az örök elfogták.

- Ki vagy?

- Andrej, kijevi kereskedő. A tatárok idáig hurcoltak. Most tudtam megszökni.

- Miért jöttél? - kiáltotta Kálmán herceg, aki értette a nyelvet.

- A tatárok ma éjjel megtámadnak benneteket, uram. Bennünket fognak először áthajszolni a folyón. Uram, vágass le, ha hazudtam! - És esküre emelte kezét

Éjfélre járt. A holdat lassan vándorló felhők takarták. A gyenge fényben is látszott a tatár lovasok árnyéka, amint támadásra gyülekeztek a bokrok mögött.

- Az orosz igazat szólt! - dörmögte Ugrin érsek, és félkörben bújtatta el legényeit. Megvárta, amíg néhány száz tatár átkelt a folyón, akkor csákányát megforgatva a feje felett erős hangján jelt adott a támadásra. Orkánként zúdultak az érsek és Kálmán herceg lovasai Sejbán előhadára. A harc rövid volt. A tatárok fele a fübe harapott, a megmaradtak véres fejjel menekültek vissza a másik partra. A két vezér öröket hagyott a parton, és diadallal tért vissza a szekérvárba, ahol hangos örömjongással fogadták őket, majd a győzelem tudatában megnyugodva aludni tértek.

138

A tatárok azonban rendezték soraikat, és Batu kán irányította az új támadást. Az örök sietve roliantak az érsekliez, de mögöttük már özönlött a tatár. Mire az alvók lábra kaptak, nyílzápor hullt a szűk helyen zsúfolódó, felriadt vitézekre. Ugrin és Kálmán kirohant, de csak a hídfőig tudták visszaszorítani az elő-nyomulókat, mert ott már Batu nagyobb serege fejezte be az átkelést, és rohamra indult. Ugrin és Kálmán megmaradt katonáikkal véresen kerültek vissza a táborba, ahol már fejvesztett legények, ordítózó urak keresték, a sötétben egymásba botolva, csapataikat és lovaikat.

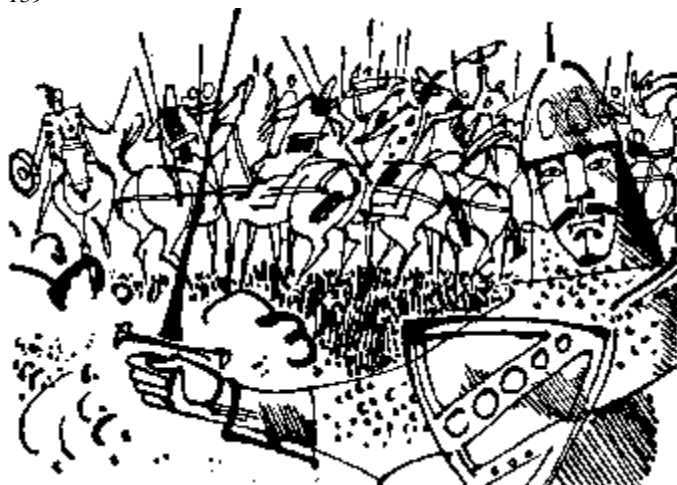
Ugrin úr véresen, porosan a királyt kereste. Felindulva csakn«n rátámadt Béla úrra.

- Uram, királyom! - kiáltotta. - Miért nem őriztetted a táborot? Miért engedted, hogy mindnyájan lefeküdjenek? Most nyakunkon a tatár! Nyilaik nagy kárt tesznek emberben és lóban!

A dühös érsek ezután az urakra támadt, és bömbölő hangján szidta gyávaságukat. Kellett ez a hang, végre megemberelték magukat Lassan pirkadt. A tatárok már a szekéreteket gyűjtogatták, és bõrszákjukból kőzapot zúdíttak a megriadt emberekre és állatokra. Ekkor azonban már szép számú fegyveres sorakozott a sebesült érsek és

Kálmán herceg mögött. Ez a sereg vitézül harcolva rontott ki a táborkapun, és nekitámadt az ellenségnek. A páncélos lovasok letaposták a könnyű tatár lovasokat, akik beprérelődtek a támadó magyarok és a hátulról előreiparkodó saját embereik közé. Batu serege lassan visszaszorult a hídfőhöz. Az érsek és a herceg vitézei széles utcát vágtak a folyóig a tatár seregben. Montreali Jakab, a templomos lovagrend nagy mestere is velük harcolt lovagjai élén. Ha most

139

lett volna valaki, aki fel tudja rázni tétlenségükből a magyar tábor katonáit, talán végleg megfordult volna a hadiszerecse. De az urak a hajnali derengésben álmosan tébláboltak; többen visszafeküdtek a sátrak mélyén levő bőrökre, örülve annak, hogy Ugrin érsek és Kálmán herceg szétveri helyettük Batu kán támadó népét.

- Menjünk Ugrin úr segítségére! - nógatta Túrje Dénes a királyt.

András is harcra biztatta urát, ő is tisztán látta, mi történik, de a király habozott, nem mert parancsot adni a támadásra.

Batu főemberei kérték a kánt, rendelje el a visszavonulást. Batu merev arccal nézte a harcot, de nem volt hajlandó az elfoglalt hídfőállást átengedni a magyaroknak.

- Egy lépést sem hátrálunk!, - kiáltotta. - A magyarok hajnalra be lesznek kerítve.

139

Nagy csata folyt a hídfőért, ahol a legjobb harcosok küzdöttek vad elkeseredéssel. Mire egészen megvirradt, a vén Szubutáj Bagatur az összekötözött gerendákon seregével átkelt a folyón, és a magyar had jobbj oldalát rohanta meg. Ugyanekkor északon Borundáj lovasai keltek át a gázlón, hogy a magyar sereg bal oldalát támadhassák. A mindent beborító porban csattogtak a kardok, döngtek a pajzsokon a súlyos szekercék csapásai, üvöltöttek a tatár támadók, és hörögtek a haldoklók. A magyar sereg

megingott. A templomosok mind elesetek. Ugrin és Kálmán sebesülten hátrált a túlérő elől a tábor felé, abban reménykedve, hogy hamarosan erős segítséget kapnak.

A fiatal nemesurak azonban csak most ébredtek a közeledő harci zajra. De most sem a fegyverük és a lovuk volt az első gondjuk, hanem a fészülködés, mert kocós hajra csak nem húzhatták fel a sisakot.

Az érsek és a herceg véres serege alig tudott visz-sza vergődni a táborba, amelyet a tatárok most már minden oldalról körülzártak. A reggel fényében kétségbeesett embergomolyagnak látszott a tábor. Nyíl c's kőzapor, gyújtókanócok és lándzsák özöne árasztotta el, halált és pusztulást okozva az ide-oda rohanó, vadul ordító és a sátrak köteleiben fel-felbukó rémült emberek és a közjük tipró megvadult lovak között. Ugrin érsek haldokolva zuhant a földre. Az eddig kérkedő és a tatárokat fitymáló urak egymást letaposva igyekeztek kijutni a pesti útra, hogy mentsek az irhájukat. Vakon rohantak nagy tömegben a gyér tatár soroknak. A vén Szubutáj vigyorogva ordított embereire, hogy engedjék a menekülőket, hiszen minden menekülővel gyengébb lesz a magyar sereg.

A sebesült Kálmán herceg, akit mindenki cserben

140

hagyott, átkozódva szedte rendbe legényeit, és erős rohanamal vágott keresztül a tatár csapatokon, majd vissza sem nézve vágatott el Pest felé. Szubutáj még nem engedte meg az üldözést, sem a zsákmányolást. Amikor a magyar sereg jó része megfutott vagy holtan hevert, ismét szorosra záratta a bekerítő gyűrűt. Közben szakadatlanul hullottak a kövek, záporoztak a nyilak és a lándzsák a táborban rekedt vitézekre. A gyújtókanócok főleg a lovakat vadították. A bennszorultaknak nem maradt más választásuk, mint a kitérés. Egy-egy fegyelmezett úr csapata ezt meg is tudta tenni, főleg ott, ahol a tatárok gyérebb erőkkel támadtak. A fejtelenség azonban nőttön-nőtt. A vezérek nélkül csatarendről szó sem lehetett többé. A harc mindinkább öldökléssé fajult. Sokan eszüket' vesztve a hátukat tartották a tatár nyilak felé, és úgy hulltak rakásra. A király józanabb hadnagyai és ispánjai sem biztatással, sem fenyegetéssel nem tudták rávenni embereiket a harc folytatására.

A főurak közül sokan meghaltak. Tomaj Dénes fejét csákány hasította ketté. Szerafil fia Andor karddal a kezében esett el, tatár nyíllal a torkában. Mátyás érseket lándzsával szúrták agyon. Gergely győri és Jakab nyitrai püspök kard élére került, Rajnáldot pedig, az erdélyi egyház francia származású püspökét megvadult lovak taposták ^gyon. Hasonló sors érte Miklós alkancellárt és Gutkeled Miklós szlavóniai bánt. Rátót Domokos és mások az ingoványba fulladtak. Sokan a folyóba veszttek.

Türje Dénes azonban úgy harcolt, mint még soha. Köréje tömörültek a király leghűségesebb fiatal hívei: János fia András, Tőre fia Bagomé, Zoltán fia Zoltán, Akos Ernye, Rugacs fiai Don és Barnabás,

140

Csak Máté és sokan mások. Közöttük ült barna lován Béla király. Sovány arcán lángolt a szégyen és az önvád, amikor a fejvesztett menekülőket meglátta. Érezte, hogy minden összeomlott körülötte.

- Menjünk rájuk! - parancsolta elkeseredetten.

- Király úr, minden elveszett! - válaszolta Túrje Dénes. - Már csak egyetlen úton menekülhetünk!

- Nem hagyhatom itt a sereget! - harsogta a király. -

- Nincsen már seregünk, király úr! - kiáltotta a lovászmester. - Ménekülj, uram, mert végleg elvesz a/ ország! Fogjuk körül a királyt! - parancsolta a fiatal vitézeknek. - Utánam!

Az egyetlen erős akarat a végső romlásból visszarántotta az embereket. A maroknyi kis sereg eleven falként zárta el a királyhoz vezető utat. Béla úr már nem ellenkezett. Megtört emberré lett Túrje Dénes szavára.

András Túrje Dénes mellé ugratott, és megindult a m.utatott irányban.

Kardjával jobbra-balra vágott. Itt egy sisakos tatár *fejét* vágott ketté, ott egy tatár karját szelte le könyökben. Egyszerre tiszta lett előtte az út. A

nyílvesszőket pajzsával fogta fel, a ráhajított lándzsák elől ügyesen kitért.

Közben villant a kardja, és minden csapása halált vagy halálos sebet ejtett.

Arcán eltorzultak a vonások, szeme vadul villogott, de hang nem hagyta el az ajkát.

Ideje volt, hogy kitortek északnyugatnak. Abban a pillanatban rombolták le a király díszes sátorát a tatárok, és győzelmi mámorukban tobzódva tapostak rajta. Batu parancsa volt, hogy élve vagy halva hozzák elébe a magyar királyt. A tatárok a pesti úton várták a királyt, és későn vették észre, hogy északnyugat felé menekül, a Sajó mentén. Akos Ernye diósgyőri birtokára vezette a kis csapatot. A. kán vá-

3J

141

lógatott lovasait küldte utánuk, de Túrje Dénes és András akkorra már áttörték a tatárok gyűrűjét, és vad iramban ragadták a királyt magukkal.

Mocsár állta a menekülők útját. Egy pákász lapult rémülten az egyik bokor alatt.

- Vezess át bennünket! - parancsolta Túrje Dénes.

- Gyertek utánam! - felelte, és futva tört előre. Dénes úr a nyomában lovagolt.

Egy Tamás nevű

vitéz ebben a pillanatban fogta fel saját testével a királyra sújtó tatár fegyverét. A tatárt Zoltán vágta le, és futottak tovább. Háromszor nyilazták le a király lovát, de mindig akadt vitéz, aki a magáét adta Béla úrnak. Most András ugrott le lováról. A király habozott.

- "Menekülj, uram! Menekülj! - kiáltotta András, és a szemével intett búcsúzó. A király nagyot sóhajtott, és felugrott a lóra.

Lelez és Mikó Andrással maradt. Lassan húzódtak befelé a mocsárba a menekülő sereg csapását követve. A tatárok utánuk ugrattak, de besüllyedtek az ingoványba. Prüszkölve, fuldokolva és nagyokat káromkodva iparkodtak kikecmeregni az ingoványból, amelybe sokan belevesztek. Csak azon a keskeny úton követhették a menekülőket, amelyen András és két társa állt

eleven gátként. Nyilaik a vigyázatlan Mikót megölték, de Lelez és András, aki Mikó lovára kapott, beljebb lovagolt. A tatárok kilőtték nyilaikat, és közelharcba már nem szívesen bocsátkoztak, meit egymás után hulltak el András és Lelez csapásai alatt.

A tatárok tanakodtak, majd visszahúzódtak. Sokan elvesztek közülük a harcban, és a király már messze járt, nem érheték utol. A süppedésszerű szittyósok között, a vadcsapáson csak olyan ember járhatott, aki

142

ismerte a lápot, a menekülőket pedig ilyen ember vezette, a pákász.

András csak most nézett körül. Lovaik lépteire veres hasú békák ugráltak a vízbe riadtan. Balról gombos fejű vízilabodák sűrűsödtek, jobbról buzogányos nád tetejére futott fel a vadhajnalka. Lelez is nyugtalanul figyelte a nádleveleken átsuhanó szél rejtelmes susogását, békák brekegését, a kanálorrú gémek kelepelését és a szélkiáltó madarak visítását. Lovaik meg-megálltak, és nyugtalanul kaparták a földet. Az út mentén a békalencse zöld szőnyege fölött nehéz szagú köd ült.

- Ne menjetek tovább! - hangzott ekkor egy mély hang a közelükben. - A király megmenekült már.

Az ember egy fűzfa mögül lépett elő. Elnyúzott bőrzekét, rongyos gatyát és szíjas bocskort viselt. Fején szalonnás bőrsüveg éktelenkedett. Bőrövében baltát, íjat és tegezt hordott.

- Ki vagy te? - kérdezte András.

- Bekén y a nevem, uram. A testvérem mentette meg a királyt. Ő vezette át seregét a lápon. Látom, elfáradtatok a nehéz harcban. Nálam megpihenhettek. Hozzánk csak az jöhet, aki repülni tud. Ott, az öreg fűzfánál lakom. Szívesen látlak benneteket, de szálljatok le a lóró! Együtt nehezek vagytok a lápnak. Így kerültek Bekény szállására, ahol kipihenték a harc fáradságait.

Á király megmenekült. A kis sereg Torna bércei közé jutott, ahol eltévedtek.

Elfogyott az eleségük. Emberlakta tájra nem bukkantak a rengetegben.

Áprilisban pedig üres volt az erdő, sem szedret, sem epret nem találhattak benne. Vadat sem ejtettek, de nem is volt tüzük, hogy megsüssék. Csak Máté

ga

142

lambokat pillantott meg egy sziklán. Néhány vitézzel együtt felmászott a tetőre, és sisakjukba szedték a galambok tojásait. A király és vitézei galambtojással verték el éhségüket. Ezt a sziklabércet azóta is Galamboskőnek hívja a magyar nép.

A menekülők ezután a Rima és az Ipoly völgyén keresztül Nyitra várába érkeztek. Itt gyűltek össze a környék fegyveresei, hogy tatár támadáskor védekezhessenek. Túrje Dénes belőlük erősítette meg a király kíséretét, majd Nyitra és Pozsony megyén áthaladva a Morva folyóig jutottak.

Bekény másnap reggel kivezette Andrást és Lelezt a mocsárból, majd megmutatta nekik a nyugat felé vezető utat, amelyen egészen alkonyatig lovagollak. A táj üres volt, az emberek elmenekültek, vagy az erős várakba húzódtak a tatárok elől.

- Álljunk meg! - kiáltotta váratlanul Lelez, és gyorsan a bokrok közé ugratott. Ancsrás követte példáját. Néhány nyíUövénsnyire előttük kis erdő húzódtott, az erdőtől nem messze pedig felgyújtott falu megfeketedett falai látszottak. - Itt tatárok járhattak, talán a királyt üldözték ezek is - mondta még Lelez.

- Nézzük meg! - javasolta András, és lovát egy fához kötötte. Lelez hasonlóképpen cselekedett. Megvárták a szürkületet, majd a bokrok védelme alatt lassan az erdő felé lopakodtak. Amikor az erdő közelébe értek, meglátták a tatárokat, akik egy parasztot vallattak.

- A király megmenekült! - örvendezett András. -Ezért vallatják a parasztot, nem látta-e a menekülőket.

Amikor elérték a erdőt, fától fáig lopódtak a tatárok közelébe. A tatárok addigra tüzet gyújtottak, és ökörcombokat húztak nyársra.

143

- Vannak vagy húszan! - dünnyögi, András. ~

- Én is ennék a húsból! - mondta Lelez, akinek a süllő hús illatától összefutott a nyál a szájában. - A -pákásznál csak halat kaptunk.

- Talán eszel. Ha okos vagy! - biztatta András.

Most már kúszva lopakodtak előre. A tatárok biztonságban érezték magukat, csak a lovak mellett állt egy őr, aki a lerakott lándzsákra és íjakra is vigyázott. A falatozók csak a kardot nem tették le az oldalukról. Lelez érte el az ört.

Megmarkolta szekercéjét, és a fejére sújtott. A tatár hangtalanul roskadt össze. Csaknem besötétedett már. A tatár fegyvereket összeszedték, és egészen közel kúsztak a mit sem sejtő lakmározó ellenséghez.

- Vigyázz, Lelez, el ne találjuk a parasztot! - súgta András. A szegény parasztnak ki kellett szolgálni a tatárokat. Ő hordta körül a boroskupákat, ő táplálta a tüzet, amelynek fényében a hangosan ordítózó, beborozott tatárok jó célpontot mutattak.

András és Lelez villámgyorsan cselekedett. Gyors egymásutánban lötték ki a tatár nyilakát. A közelről kilőtt vesszők mind célba találtak. Az iszogatok még fel sem ocsúdtak, amikor lándzsákat dobtak rájuk, amelyek szintén megöltek vagy megsebesítettek néhányat.

- Most! - kiáltotta András, és vad ordítással ugrott -a tűzhöz. Belerúgott a parázsba. A kardjukhoz kapó felugráló tatárok szeme-szája tele lett parázssal és pernyével. A váratlan támadástól úgy megrémültek, hogy alig-alig védekeztek. András kardja, Lelez szekercéje végzett velük. A fogoly paraszt is segített, favágó baltájával három kínzóját verte fejbe, majd nem is kellett biztatni, sorban végzett a sebesültekkel.

143

- A családomat irtották ki, uram! A feleségem és liárom gyermekemet! -

mondta zokogva. - Az egész faluból csak én maradtam életben, hogy kiszolgáljam őket. Ha nem jöttök, uram, velem is végeztek volna. Vigyetek magatokkal! - könyörgött.

- Velünk jössz! - nyugtatta András. - IVIost azonban mi is enni szeretnénk!

- Egyetek és igyatok! Van itt hús bőven, minden állatunkat leölték a gonoszok. A pincéket is feltörték, a hordókat is széjjelverték. Nem irlalmaznak senkinek . . .

- Mi a neved? - kérdezte András.

- **Abód** vagyok, uram, az apámat is így hívták.

- Mondd, Abód, több tatár nincs a környéken? Abód elmondta, hogy sokkal többen voltak, de azok

még reggel ellovagoltak dél felé. Evés után lepihentek, de felváltva őrködtek hajnalig. A táj kihalt volt, mintha semmi sem történt volna. A tatár lovak azonban ott álltak a fűzfánál, és a magasban dögmadarak keringtek.

Végigkutatták a tatárok tarisznyáit. Szalonnát és kenyeret találtak bennük, de némelyik tarisznyában drága ékszerek is voltak. András még a fűzfánál megsült húst is a tatár lovakra rakatta Abóddal, majd a béklyókból hosszú kötelet kötött, és a lovakat egymáshoz kötötte. A nap már magasban ragyogott, amikor a húsz tatár lóval megindultak nyugat felé, hogy később délre kanyarodva elérjék a Dunát.

- Gyerünk, Lelez, Sólyomvárba, az apámhoz és a húgomhoz! - mondta, és az idegen ló orrát nyugat felé irányította.

TAVASZODOTT

A muhi csata után a tatárok elárasztották az országot. A Sajótól Pestig megölt vitézek hevertek az utakon. A magyar sereg valójában nem is csatában pusztult el. Hanem menekülés közben, mert a tatárok addig üldözték a menekülőket, amíg meg nem gyilkolták őket, és csak azután fogtak a zsákmány összegyűjtéséhez. /

Kálmán herceg váltott lovakon éjjel-nappal nyargalt Pest felé. Súlyos sebeitől meggyöngyülve szinte eszelős elszántsággal menekült. Meghasonlott önmagával és a világgal. A Jenei-révnél a pesti polgárok kérték, szervezze meg az ellenállást, de ő vad tekintettel meredt rájuk, csak a fejét rázta, majd átkelt a kompon, hogy továbbfuthasson Segesd felé.

A pesti domonkosok kolostorából a barátok mind elmenekültek. Csak két fogoly maradt vissza. Az egyik a halál foglya, Julianus fráter. Ő a ravatalon feküdt, a cinterem homályában. Arca a halálban még szigorúbb lett, de a szenvedések barázdáit a halál elsimította rajta. A ravatal négy sarkán vastartókban füstölögtek a fáklyák. A halott fráter vajszerű csuhája, fehér arca világított a gyöngye fényben. A másik barát Julianus fráter foglya volt. A kis ajtón lépett a cin terem homályába. A nyitva hagyott ajtón utána kúsztak a napsugarak, de ijedten haltak el a homályban. A magas, karcsú ember könnyű járásával a rava

263

tálhoz lépett, és egyenként cserélte ki a kiegészítő fáklyákat. Cserna ezután megállt a halott lábánál. Szépen taetszett szája körül most is ott játszadozott az a mosolygás, amely mindig kedvessé tette arcát. Sokáig nézte megmentőjét könnyektől fátyolos nézéssel, majd odalépett a koporsóhoz, megfogta Julianus nagy, barna kezét, ráhajolt és megsókolta. Megfíjrdult és kiment, de az ajtót gondosan becsukta maga mögött.

Szabad volt. Kilépett a kertbe, és teleszívta tüdejét a friss levegővel. Ekkor kondult meg a nagytemplom vészharangja, jelezve, hogy a Kálmán herceget üldöző tatárok a városhoz közelednek. A harang mély kongására az ő belsejében is megkondult Julianus hajdani mély hangja: „Te, Cserna, nem

vagy kun, nem vagy tatár, és mongol sem vagy. Ugye, nem ismerted a szüléidet, szegény fiam?"

Erre a távolból hangzó, mély zengésű, szelíd hangra megint megrezdült valami Csernában, és mintha álmodna, egy görög szót kezdett morzsolgatni magában, amelyet nagyon-nagyon régen hallott: „Ithaka!” Behunyta szemét, és a tengert látta, amelynek sós habjai kedvesen suhogva csapódnak Ithaka partjaihoz. „Hazamegyek!” - kiáltott benne a hang, és gyoi--san elhagyta a kolostort. A Duna partjára rohant, ahol Sadi révháza állt. Sadi éppen egy ökörfej et szögezett a háza kapujára, hogy a tatárok megismeijc'k titkos emberüket.

- Add ide a csónakodat! - parancsolta Cserna.

- Nem várod be őket, uram?

- Nem. Mászt kell tennem! - felelte a hajdani kém, - majd beugrott Sadi elrejtett csónakjába, és erős csa-

pásokKpl evezett a folyó közepe felé. Amikor a víz közepére ért, abbahagyta az evezést, és csak avval, tö-

145

rődölt, hogy mindig a folyó közepén maradjon. A csónak pedig lassan úszott dél felé.

Cserna már nem látta, miképpen pusztítják el Pest városát a tatárok. Gyászolt az egész ország. A tatárok lemészárolták az embereket, felgyújtották a falvakat és a városokat. Még a temetőket sem kímélték, a sírokat is feldúlták. A Döna-Tlsza közén és északon Batu kán, Szubutáj és Sejbán seregei dúltak, Erdélyt Kádán, Bogutáj és Bed zsák kánok hordái pusztították el, északnyugaton pedig Orda lovasai égettek, raboltak és gyilkoltak.

Menekült előlük, ki merre látott. Erdőségek,, náda-,snk, magas hegyek sziklás vidékei és barlangok fogadták be a pusztá életüket mentő szerencsétlen magyarokat. Aki tehette, a Dunántúlra menekült, ahov a még nem keltek át a tatárok. Máshol majdnem minden falu és város tatár kézre került, csak a jól megerősített kővárak, mint Pozsony, Trencsény, Nyitra és Komárom tudták visszaverni a falaikat ostromló vad hordákat.

Süly óm várba is érkeztek menekülők. Elmondták mindazokat a borzalmakat, amelyeket átéltek vagy hallottak. A hírek hallatára az öreg Töre meg a fiatal Bálint az ott ragadt Losáddal és Péterrel együtt fegyverforgatásra tanította a falu férfiai. Jakab és Pósa az asszonyok segítségével a barlangba kezdték hordani a nép értékeit.

János úr a mohi csata elvesztésén kesergett, és azt bizonygatta Töre úrnak, hogy a kunok segítségével nem veszített volna-a király csatát. A falu népe csak akkor nyugodott meg, amikor híre jött, hogy a tatárok nem tudnak átkelni a Dunán.

145

Klárka, Erzsike és Édua naponként felmásztak az országút mellett magasodó sziklára, amelynek tetejéről messze lehetett ellátni kelet felé. A két asszony és Édua aggódott a legjobban, mert az a szóbeszéd jái ta, kevesen maradtak életben a király kíséretéből. A három nő sokszor órák hosszat ült némán a

szikla tetején, ahová Töre úr parancsára Losád, Péter vagy Bálint is felmászott örökös égett.

Szelíd melegű májusi napok jártak. Egyik délben tündöklő fényben ragyogott a táj. A zöld mezők felett ' reszketett a levegő. Illatos szellőtől libeglek az aranyzöld falevelek. Az örökös Losád kimeredt szemmel bámult az opálos párázatban rezgő messze-ségbe|Arcának éles vonalain lázas pirosság égett. Nagyon messze meg-megvillant valami, majd tisztán látta a mozgó pontocskákat, amelyek egyre közelebb látszottak.

- Hé, Bálint! - kiáltotta izgatottan a szikla alatt hűsölő legénynek.'

- Mi baj, Losád? Mit látsz? - szólt fel Bálint.

- Jönnek! - kiáltotta. - Többen közelednek! Fegyverek is megsillannak a messziben. Ūrnők - fordult a két asszonyhoz és Éduához menjetek haza!

Nem tudjuk, kik közelednek . . . •

- Még messze vannak, Losád - felelte Kláia asz-szony. - Szaladj, Bálint, apámuramhoz! - kiáltott le Bálintnak.

Bálint Sólóymvár felé futott, hogy fegyverekkel térjen vissza.

Losád tovább figyelt, szinte belefájdult a erős nézésbe. Lassan múlt az idő.

Egyszer csak Erzsike kiáltott fel vidáman:

- Ne félj, Losád! Több a ló, mint a lovas!

- Jól mondod, ūrnöm! - örvendezett az Adorjából

146

való legény. - Őt lovas látok én is, a többi lovon senki sem ül.

Mire Bálint Péterrel és tíz fegyveressel a sziklához érkezett, mindnyájan tudták már, nem ellenség közeledik.

Az eddig hallgató Édua ekkor felugrott.

- András!

Többet nem szólt, hanem ahogy a lába bírta, leugrált a szikláról, és futott a közeledők felé. olyan hirtelen történt a kun lány felpattanása és lerohanása, hogy a többiek ocsúdni sem tudtak meglepetésükből. Csak Erzsike fakadt sírva örömeiben, majd ő is futni kezdett Édua után.

A kis csapat élén valóban András lovagolt. Amikor megismerte a régen holtak hitt lányt, csaknem lezuhant lova nyergéből, úgy ugrott le róla.

Egyikük sem tudott megszólalni a váratlan boldogságtól, csak ölelték egymást szóltanul. Édua után Erzsike kiáltotta:

- Édes bátyám! Édes bátyám! - És ő is Andrást csókolgatta. ^

Hamarosan Klárika is ott termett.

- Hol van Zoltán ? - kérdezte kétségbeesetten.

- Hol van Bagomér? - hangzott Klárika kérdése is. András a váratlan örömtől csak sokára tudott megszólalni.

- Zoltán és Bagomér megmenekült a királlyal együtt. Nyugodjatok meg!

Én'láttam a menekülésüket. Bizonyos, hogy majd visszajönnek!

Lelez és Abód is leszállt a lóról.

- Ez itt Jutás úr! - mutatta be a hatalmas embert András. - Menekülés közben találkoztunk a Dunánál. Ő tovább készül Tatára a legényével, csak előbb megpihen minálunk.

146

- Losád! Péter! - kiáltott fel András csodálkozva, amikor eltűnt legényeit megpillantotta. - Nem tudtam elképzelni, hová szöktetek a pesti táborból - mondta még, és megsötétedett az arca.

- Ők mentettek meg engem, András! Nélkülük már nem élnék. Losád hozott ide a te és most már az én édesapámhoz - mondta Édua, és könnyezni kezdett, mert édesapja jutott az eszébe.

- Na, legények, ezt sohasem tudom meghálálni néktek, de majd megpróbálom! - örvendezett András, és mindkettőt megölelte.

- Majd elmondjátok, hogyan csináltátok! Most azonban gyerünk apámuramhoz és Tőre úrhoz! - mondta még, és Éduát, Erzsikét átkarolva megindult Sólyomvár felé.

Este a vacsoránál részletesen elmondott mindent, a csatavesztéstől a király és az ő megmeneküléséig. Mindnyájan csöndben hallgatták. A végén ezt mondta: ^

- Bagomérnak igaza volt. A barlangot meg kell ecősitenünk!

- Minek, öcsém? - kérdezte Tőre. - A tatárok nem tudnak átkelni a Dunán.

- Most talán nem, noha magam is átkeltem ennyi lóval, de ha befagy a folyó, bennünket is megtámadhatnak.

András iriegrkezése után nemsokára királyi lovasokkal Zoltán jött meg Sólyomvárba. Most már Klárka is boldog volt. Erzsike is örült, mert megtudta Zoltántól, hogy Bagomér a királlyal ment tovább.

Amikor Zoltán megpihent, András négy szemközt beszélt vele. - Mi történt a királlyal? - kérdezte.

147

- Baj nélkül értünk a Morva folyóig. Itt pihentünk meg először igazán. Ide jött Frigyes herceg, hogy meghívja magához. A király magyar földön akart Szlavóniába eljutni, de az álnok herceg addig hangoztatta barátságát, amíg rávette Béla urat arra, hogy Hainburg és Bécsújhely irányában keljen útra, mert arra nincsen veszedelem. Hiába óvtanj, elment a herceggel.

- Hát te? - kérdezte András.

- Én nem akartam a bőrömet osztrák vásárra vinni. A herceg ugyancsak meresztgette rám a szemét, hiszen megismert nyomban. Pozsonyban várakoztam, majd amikor megtudtam, mi történt, idejöttem.

- Mi történt?

- Szegény király megjárta. A herceg visszakövetelte azt a pénzt, amelyet vagy hét éve hadisarcként kellett fizetnie, amikor gálád támadásakor vereséget szenvedett. Kétezer jó ezüstmárkát követelt, és mivel Béla úrnak ennyi pénze nem volt, oda kellett adnia a magával vitt ezüst- és aranyedényeket és ékszereket. Ezek többet értek kétezer márkánál, de a kapzsi herceg nem elégedett meg velük, kicsikart még a királytól a hátralék pénz zálogául három vármegyét, Sopront, Mosont és Pozsonyt.

- Ennyit ér a nyugati szövetséges! - sóhajtotta András. - Most hol a király?

- Már elhagyta Frigyes udvarát. Családját már előbb Dalmáciába küldte, maga pedig a zákányi Drá-va-hídon ment Szlavóniába. ■

- Honnan tudod?

- Üzente, hogy ipájus közepe után én is Zágrábban legyek. Oda készül ő is a megmaradt országnagyokkal, hogy a további védelemről gondoskodják.

- Tán onnan akar majd segítséget kérni. . .

148

- Azt aztán kérhet. A pápa és a császár egymást marja, az angolok és franciák messze vannak. Nincs nekünk hasznunk a nyugati keresztényekből.

Bennünket pedig kipusztít a tatár.

- Jól mondod, Zoltán. Lehel vezér óta nem ért bennünket ilyen vereség, mint Mohinál.

- A tatárok gonoszsága pedig mérhetetlen. Az elesett alkancellárnál megtalálták a király pecsétjét. Evvel pecsételték le a fogoly papokkal íratott leveleket. Nálam is van egy ilyen levél. Éppen olyan, mintha a királyi kancellárián írták volna.

- Éppen olyan, valóban. Olvasd el, Zoltán! Zoltán olvasni kezdte a hamisított levelet:

- „*Ne féljete a kutyák vad dühétől, és ne merészeljétek elhagyni házatokat! Noha előre nem látott események miatt elvesztettük táborunkat és sátrainkat, mégis szándékunk, hogy új, bátor harcot kezdve, Isten kegyelméből visszaszerezzük azokat. Azért imádkozzatok, hogy az irgalmas Isten megengedje gonosz ellenségeink legyőzését!*”

- Miért írtak ilyen leveleket?

- Hogy a bujkáló urakat házaikba csalogassák. Attól félnek, hogy mögöttük majd összegyűjtik ellenük a népet. Aki perszel elhiszi a levélben olvastakat. és visszamegy a házába, azt kardélre hányják, vagy fogságba hurcolják.

- Kipusztulunk, mert rosszul harcoltunk Mohinál. A fiatal urak még a táborban is a hajukat kengették. Bagomér is haragudott Godynus comes kenőcseire.

- Bagomér most mégis bízik a királyban, azért ment vele.

148

- A királyban én is bízom, Zoltán.

- Csak az a baj, hogy sok a gonosz ember. Mondják, a Tizsánál emberhústérnek az izmaeliták. Bódító italt adnak a menekülőknél, úgy ölik meg őket, mert a tatárok minden levágott magyar fejért fizetnek.

- Mit tegyünk? - kérdezte András elkeseredve,

- Én most elmegyek majd a királyhoz, de te maradj itt, és vigyázz Sólomvárra! Én is nyugodtabban kelek útra, ha itt vagy.

A zágrábi palotában vastag bőrökön feküdt a sebesült Kálmán herceg. Betegágyánál térdeplő fráterek mormolták a halotti zsoltosmát. Az ajtó feltárult. Szürke köntöseben Béla úr lépett a terembe. Odalépett a beteghez, és csöndesen szólította. A beteg arcán az ismert hangra sem változtak meg a vonások, csak a szempillái rebbentek meg.

- Vajon megismert? - kérdezte a király az olasz orvost.

- Nem hinném, király úr - felelte az orvos. - A herceg úr súlyos fejsebe miatt nem emlékszik semmire. Jámbor férfiú volt mindig, de mióta hazatért, templomba sem kíváncsított.

A király ismét a beteg fölé hajolt. Megfogta öccse vértelen kezét, és még egyszer szólította. A herceg arcán egy pillanatra átsuhant az élet, és szája körül a gyöngö mosolygás elárulta, hogy megismerte bátyját. Mintha az ajka is rebegett volna valamit.

- Béla, az országot. . . - suttogta a herceg, de a hangja megcsuklott, és arcára megint rászállt a halál dermedtsége. Szeme üres tekintettel meredt a semmibe. . ' 149

Estére meghalt. A király nem rendelt el külön gyászt, hiszen súlyos gyászban volt az egész ország.

- Béla, az országot!.. - zsongtak a király fülében öccse utolsó szavai, amikor Báncza István váci püspökkel tanácskozott.

- Meg kell mentenünk az országot! - kezdte a király. - Levelet írunk, püspök uram, a pápa úrnak, II. Frigyes császárnak és IX. Lajos francia királynak. Kérj tőlük segítséget a tatárok ellen! Írd meg azt is, hogy kardélre hánynak mindenkit, az egyházakat pedig meggyalázzák, vagy üszköt vetnek rájuk!

- Megírom, király úr - válaszolta a komor püspök.

- Írd meg a pápának azt is, hogy téged kívánlak az esztergomi érseki székre helyezni az elesett Mátyás úr helyébe!

- Beleírom, noha nem vágyom az érseki székre. Ki viszi a leveleidet, uram?

- Te, István úr! - válaszolta. - Szóval is kérjed a pápa urat, hirdessen keresztet hadat a tatárok ellen! Nincs többé olyan seregünk, amellyel fel tudnók venni a harcot a tatárral. Ha átkelnek a Dunán, szá- " bad az útjuk a tengerig. Mondd meg ezt is a pápának!

- Megmondom.

- A császárnak pedig ígérd meg, ha megszabadítja országunkat a tatároktól, hűbéres hódolattal leszek majd iránta, és háromszáz páncélos lovassal szolgálom.

- Megmondom - ígérte a püspök. Néhány nap múlva útra is kelt Róma felé, de segítséget senki sem küldött.

Zoltán és Bagomér örködtek a csonka királyi tanácsban. A főméltóságok közül csak Túrje Dénes lovász-

149^

mester és Csák Máté étekhordómester maradt életben. A király az elesettek helyére új tisztéseket állított. Ifjabb Rátót Lóránt lett a pohámokmester, Geregye Pál az országbíró és Túrje Dénes a szlavóniai bán. Egyéb méltóságra nem volt szükség, hiszen sem hadsereg, sem pedig jövedelem nem volt. A tanács határozott: Túrje Dénes gyűjti egybe a magyar és a horvát csapatokat, az országbíró pedig a Duna vonalának megvédését vállalja. Az országbíró nemsokára megszálta a budai partot. Ugyanekkor Aragóniái Simon ispán megerősítette Esztergom városát és várát. A király Segesdről irányította a védelmet a tél beálltaig.

Sólyomvárban András szervezte a védelmet. Nagy segítségére volt Jutás úr, aki végül is ott maradt Sólyomvárban. Feleségét és embereit is odahozta, kellő mennyiségű étellel és itallal.

András öröket küldött a Dunához, hogy a tatárokat figyeltesse. Bálint a környék fiatalságát taníttatta fegyverforgatásra. Töre úr a természettel törődött.

Nyár végén András parancsára Jakab és Pósa ösz-szegyűjtötte az embereket, hogy a barlangot megerősítsék. A barlang nyílását megnagyobbította, ember, állat befért rajta. A nyílás elé jobbról-balról sziklafalat rakatott, amely messziről hegyomlásnak látszott. A barlang másik bejáratát is megerősítette, föléje pedig sáncot emeltetett, ahonnan a támadókra köveket lehetett zúdítani. Megjött az ősz, hűvös szelek nyargaltak a tájon, de Sóllyomvárbán nyugodtan éltek, mert ami tőlük tellett, azt megtették a védelemért.

150

Esztergomban is megváltozott az élet. Simon ispán készült a védelemre. Még a szüret is csendben folyt le. Amikor pedig már jégtáblák úsztak a Dunán, még jobban megdermedt az élet. Simon ispán a nagy trónteremben állt. Egyszerű bőrruhát viselt. Vele szemben szorongtak a kereskedők és a bemenekült urak. Komoran szólt hozzájuk:

- A tél keménynek ígérkezik. Ha a Duna befagy, Batu és Sejbán megkezdí az ostromot. Aki el akar menekülni innen, ma még megteheti. Holnap már késő lesz.

- Maradunk! - kiáltotta az egyik comes, mire a többiek is így vélekedtek.

Január végén megállt a jég Esztergomnál, majd Pest és Buda között is.

Geregye Pál katonái a jeget törték egész éjjel, és ezt tették Simon ispán legényei is Esztergom alatt. Az éjszaka sötétjében fejszékkel és rudakkal dolgoztak a csikorgó hidegben, majd a feltört jégtáblákat kihúzták a partra. Néhány óra múlva vékony jég fagyott a vízre, hajnalban pedig hó lepte be a friss, gyöngye jeget. A tatárok már napok óta üvöltöztek a túlsó parton, rázták fegyvereiket a város felé, és lóra ültetett óriás bábokat vonultattak el a parton, hogy rémületet keltsenek.

- Kócból van a belsejük, festett a pofájuk! Ne féljete! - mondogatta Simon ispán, és ekkor látták először gúnyos, megvető mosolyát.

A jégtörést követő reggelen nagyobb tatár sereg merészkedett a jégre. Amikor tapasztalták, hogy megbírja őket a jég háta, vad ordítással lovagoltak a város felé; no; í

- Most fussunk, mintha félnék tőlük! - parancsolta az ispán, mire a parti őrség menekült a városkapu felé. A tatárok megcsapkodták lovaikat, hogy

150

nyomukba érjenek. **Amikor sebes rohanással a friss jégre vágattak, a jég nagy ropogással beszakadt. A lovasok jó része nyomban elmerült a jeges vízben. A többiek hiába erőlködtek, mert a szakadás nyomában megindult jég keresztül-kasul töredezett Egy-egy jégtáblán öt-hat lovas is próbált megkapaszkodni ordítva és átkozódva. Ha két ilyen megerhelt tábla egymásnak csapódott, megbillent mindkettő, és vad halálordítás jelezte, a Duna nem irgalmaíT a hátára merészkedőknek. Az ispán emberei most megfordultak, és a partra evickelőket buzogánnyal verték agyon. A tatár sereg nagyobbik része a túlsó partról nézte végig társaik pusztulását. Nem is mertek többé a jégre lovagolni.**

Pestnél már nem is próbálkoztak a tatárok az átkeléssel. Kádán, ögödej nc^ykán fia ekkor cselet vetett. Látszólag elvonult seregével, és a parton nagy számú lovat és szarvasmarhát hagyott. Amikor a jég újra keményre

fagyott, néhány vitéz átkelt a j[^]en, és az állatokat a budai partra hajtotta. A tatárok csak erre vártak, most már *ők* is átkeltek. Pál m-szágbíró serege vitézül harcolt amíg Buda lakói elmen[^]áútek, majd lassan vonult vissza a Duna partján, a Ik-áva felé vezető hadiúton.-

Erre a hírré Batu kán is délre vonult és Pest fölött kelt át a Dunán. A királyi sereg üldözését átengedte a nagykán fiának, m[^]a pedig északnak fordult, hogy Esztergomot elfoglalja. Serege lassan kerítette be a várost. Felállították az ostromgépeket és elkészítették a faltörő hengereket majd ezer meg ezer fogoly hordta a rőzsét és a földet a sáncárcok betömésére. Simon ispán látva a nagy készülődést, így szólt az összehívott férfiakhoz:
- Gonosz ellenség áll kapuink előtt. Tudjátok, nem

151

irgalmaznak senkinek, akkor sem, ha megadjuk magunkat. A vérünket akarják. Mutassuk meg nekik, hogy az esztergomiak vérenek nagy az ára! Kincseinket ássuk el, selymeinket, bársonyainkat égessük el! A várba csak fegyvereinket vigyük, ha a város elesik!

Godynus comes felesége, a szépséges Ilona asz-szony is hallotta ezt a beszédet, de sehogyan sem tetszett neki, sem barátnőinek, a gazdag polgárasszonyoknak, akik nem meghalni, hanem élni akartak mindenáron.
- Mi vagyunk a legszebb esztergomi asszonyok, majd meghódítjuk a tatár vezéreket- biztatta társait Ilona asszony, akiről a vándor festő a Gonoszságot festette Kopasz Pétör fogadójának falára. Tetszett ez a léha beszéd a hiú asszonyoknak. Cifra ruhát öltve, ékszerekkel félékesítve az egyik palotában gyűltek össze, hogy bevárják a tatárokat. Ekkor már folyt az ostrom. Harminc ostromgép szórta a súlyos köveket és a nehéz nyílvevesszőket a legszebb és leggazdagabb magyar városra. Amikor a foglyok betemették az árkokat, a tatárok végső rohamra indulnak.

A polgárok megfogadták Simon ispán szavait. A sok selymctj_i arsonyt, ruhát, prémet és szövetet egy-behordták, [^] meggyújtották, hogy ne jusson az ellenség kezére. Kincseiket elásták, lovaik szügyébe kardot dőftek, majd felgyújtották a várost is. A tatárok dühe nem ismert határt, amikor szemük láttára hamvadt el a rengeteg zsákmányolnivaló. Betörték a városba, és a paloták vaspántos kapuinak ostromához fogtak. Sok tatár elesett, mert a polgárok és szolgálók jól védekeztek, de végül is legyűrték őket, és csaknem mindegyiket meggyilkolták.

A szép asszonyok Ilona vezetésével, felcicomázva várták a tatár vezéreket, hogy bájaikkal meghódítsák

151

őket. Amikor a harcosok rájuk bukkantak, mosolyogva léptek eléjük, Batu kán. Sejbán és Szubutáj nevét kiáltozva. A m[^]lepett tatárok nem értették viselkedésüket. Nem is bántották őket, hanem á vezéreikért futottak. Batu kán tolmáccsal hallgatta ki őket, de olyan éktelenül dühös volt a zsákmány elvesztése miatt, hogy a könnyelmű asszonyokat lefejeztette.

Esztergom városa elesett, de a várban Simon ispán parancsolt, és kemény legényeivel sorra visszaverte a tatár rohamokat. A kánok követeket

küldtek a várkapuhoz, és megadásra szólították fel a védőket, szabad elvonulást ígérve. Az ispán számszeríjasai azonban végeztek velük. Batu hiába küldte ostromra embereit, a magas falak és a védők megvédték a várat. Kéthó-napi ostrom után, amikor a tatárok közül már sokan feküdtek a vár falai alatt, abbahagyták az ostromot, és elvonultak. Batu és Sejbán serkei nyugat felé törtek előre, és március elején már Bécs alatt jártak. Szétszóródó seregek elfoglalták Győrt, Mosont, de Pannonhalmán nem boldogultak Uriás apát várával. Székesfehérvár is megmenkült. A várost körülvevő mocsarakban hirtelen olvadt el a jég, és az ingová-nyon lehetetlen volt az átkelés.

- Cudar hideg van! - mondta Jutás Sólyomvár kapuja előtt, és az utat kémlelte.

- Minden csonttá fagyott. Nem is emlékezem ilyen télre. Félek, hogy a Duna is befagyott - válaszolta András. - Holnap elküldök valakit kelet" íelé, nézze meg, mi történt az emberekkel! " ' • -

- Oda nézz, András! - kiáltott fél Jutás, és az országuóra mutatott A hóhuliásban is jól látszott két közeledő fekete pont.

152

- Ezek a mi legényeink - szólalt meg András, majd mindketten az érkezők elé mentek. Azok már lóhátról kiáltották:

- Befagyott a Duna! Pestnél átkeltek a tatárok, és az országbíró seregét úzik dél felé. Esztergomot is ostromolják.

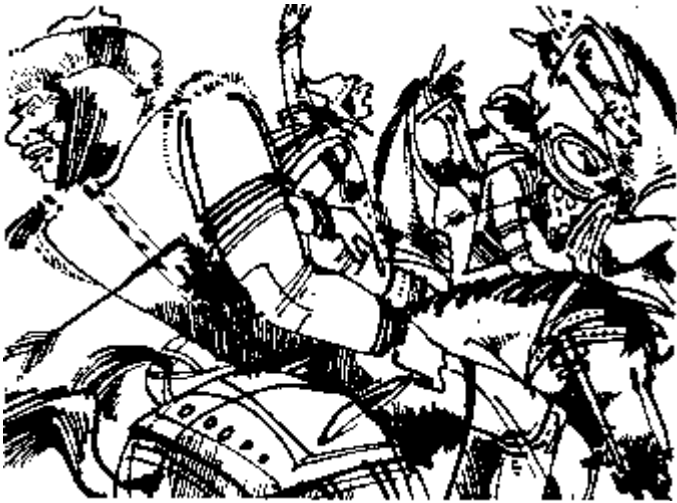
- Jól van, Sebő - mondta nyugodtan András. - PihenjeteK és hallgassatok! Időnk van bőven. Esztergomot Simon ispán védi, kemény dió lesz az még Batu kánnak is . . .

Másnap András újabb hírhozőkat küldött keletre, és télen is dolgoztatta az embereket. A felesleges állatokat már előbb levágták, a húst besózták vagy megfűstölték. A barlang legszárazabb helyén deszkákra rakva tárolták a liszteszákokat és a gabonát. Az aszalt gyümölcsnek is jó helyet-készítettek. A barmoknak és a lovaknak szénát hegrdtak be. A falu állatait a barlang közelébe hajtották, hogy veszély esetén be lehessöi hajtani őket A fegyveresek egy része már a barlangban lakott, hogy őrizze a sok értékes holmit

Február>régáre megenyhült a hideg. A hírhozők jelentették Esztergom városának elestét, de azt is, hogy a várat a tatárok nem tudják elfoglalni. Most már állandóan vigyáztak, és készen voltak a menekülésre. Néhány nap múlva a sziklára küldött örök lélekszakadva jöttek a hírrel: „Jön a tatár!"

András a visszavonulást Jutásra bízta. Vele csak Losád, Bálint és Péter maradt néhány jó fegyveressel. Maga is felmászott a sziklára, hogy láthassa a közeledő ellenséget. Portyázva jöttek az úton, de csak az út mentén pusztítottak. A távolabbi falvak nem égtek. Nem volt nagy sereg, lehettek vagy háromszá-

152

zan. András lemaszott a szikláról, és csak ennyit mondott: .

- Ugrassuk meg őket! ,

Tetszett a beszéd. Óvatosan lapultak meg a bozótban. A tatárok észrevették az üres falut. Könnyű prédát remélve vágattak a házak felé. A sereg egészen szétszóródott. Az eleje már a faluban gyújtogatott, de a vége csak most érkezett a bozóthoz. András jelt adott. A mit sem sejtő lovasokra tizenöt nyílvessző suhant. Többen lebuktak a földre, aztán már rajtuk is voltak. András kardja kettőt nyomban leterített. Bálint buzogánnyal zúzta szét egy hatalmas tatár fejét. Losád és Péter sem télenkedett. Töre úr legényei is jól harcoltak. A húsfőnyi utóv^dből e^^_]|?em maradt életben.

-. Gyorsan a barlangba! - parancsolta most András, A falut dúló tatárok későn vették észre, mi történt

153

utó védj ükkel. Dühösen nyargaltak összevissza, a támadókat keresve.

- Kár volt rájuk menni! - aggaldmaskodót Jutás.

- Nem volt kár - felelte András. - A falut és az udvarházat úgysis felgyújtották volna, így legalább vagy húszan a fübe haraptak. Nekünk csak sebesültjeink vannak. '

- De megtalálnak bennünket.

- Attól sem félek. Biztos helyen vagyunk.

A tatárok valóban rábukkantak András lovasainak a nyomára. Eljöttek egészen a sziklás talajig, ahol megálltak, és tanakodtak, hogy hová tűnhettek a támadók, mert a köveken nem látszottak a lópaták nyomai. A köves talajt vizsgálgatva gyalog közeledtek a sziklából rakott fal felé. Vagy húszan gyalogoltak előre. Amikor a fal alá értek, a rejtett sáncból tizenöt legény hajította rájuk a súlyos szikladarabokat. Ordítás jelezte az eredményt. A legtöbben bezúzott f<!j]jel heverték a kőfalelőtt.

A lovasok-jvjfízápport eresztettek a sánkra, de az őrzők addigraeJDujtak, a vesszők csak a köveken pattogtak. Leszálltak a lóról, hogy a sáncot megostromolják. András szavára a védők kezdtek most nyilazni a jó célpontot nyújtó tatárookra. A vesszők több harcost megsebesítettek, a harcot azonban nem hagyták abba. Megdühödve rohantak, másztak, kapaszkodtak a sziklafalra, hogy elérjék a védőket, de az ökölnyi kövek záporában nem tudtak felérni. Sok embert vesztek, ezért visszavonultak, magukkal cipelve a sebesülteket is. Messze a kőfaltól tanakodni kezdtek. Hosszáé töprengés után kétfelé oszlottak. A lovak mellett öröket hagytak, a két csapat pedig jobbról és balról eikarta a hegyet megmászni, hogy a jól védett sánc kődobáló legényeit bekeríthessék.

154

András a leshelyről figyelte őket, és kitalálta szándékukat.

- Maradj itt, -Jutás! Én a másik kijáraton kimegyek a legényekkel. Jobbról és balról támadjuk meg őket. Addig te vágd le a lóőrzőket!

Így is történt. A három részre szakadt tatárok köz-zül csak kevesen maradtak a lovaknál. A többiek a meredek sziklafalon kapaszkodtak felfelé. András váratlan támadása teljesen megzavarta őket. A még alul kapaszkodókat lándzsákkal dőfték át, a már feljebb kerülteket pedig halomra nyilazták, a lecsúszókat szekercével vagy buzogánnyal yerték agyon. Az ellentámadás tökéletesen sikerült. A lóőrzőket és a menekülőket Jutás katonái és a sáncból előtörő kődobáló legények vágták agyon. A hatalmas ember csákányával egymaga zúzta szét hat tatár fejét.

Akik megmaradliak, gyalog menekültek, szinte eszüket veszttve.. Töre úr feldühödött paraszjai a felgyújtott falut látva egyetlen sebesültnek sem kegyelmez*ek. Sólyomvár védői kevés embert vesztek, de sokan megsebesültek.

András parancsára ezután a holttesteket eltemették, hogy a levegőt meg ne rontsák. A zsákmányolt tatár lovakat Jakabra bízta, aki néhány jobbágy segítségével az erdő mélyébe vezette őket, hogy jelenlétük el ne árulja a harcot. Ezután portyázókat küldött szerte, jelentsék azonnal, ha újabb sereg közeledik. Sólyomvár és a falu sokáig füstölt .még, de a barlangban nyugodt volt az élet. A győzelem önbizidommal töltötte el az embereket.

- A házakat felépíthetjük újra, a földeket is bevethetjük - mondták boldogan a parasztkok.

A tatárok a Dunántúlon csak átrohantak, ezért nem tudtak mindent elpusztítani. Sólyomvár környékét nem háborították többé.

154

Hullott az őszi lomb. A rőt avarban csörrent már a lépés. Sólyomvár népe még mindig a barlangban lakott, noha ellenséget nem látott többé. A nyáron arattak, és ősszel szüreteltek is, de András nem engedte ki a falu népét a barlangból. Éjjelre mindenkinek vissza kellett térnie, csak az örök virrasztottak az utaknál és a sziklánál. Nappal szántottak, vetettek, az ácsok megfaragták az új tetőgerendákat is, de András mindig így válaszolt a kérdezőknek:

- A tatárok még visszajöhetnek. A barlang megvéd benneteket, de a falu nem ád oltalmat.

Az őszi ködökkel együtt emberek is érkeztek innen is, onnan is. Ezek a lappangó bujdosók irtózatos történeteket tudtak a tatárok kegyetlenkedéseiről. Elmondták azt is, hogy az elpusztított vidékeken ragadozó farkasok szaporodtak el, és még a fegyveres embert is megtámadják. Mások gonosz emberekről beszéltek, akik rabolnak, gyilkolnak, pusztítva mindazt, amit a tatárok épen hagytak. Mondták, napokig mehetnek najdani helységek romjai mellett, és élő embernek nyoma sincs sehol, csak csontok fehérednek a romok között és az utak szélén.

Az idő hűvösebbre fordult, amikor ismerős lovas vetődött Sólyomvárra, Zoltán egyik tisztese, Imre.

- Zoltán úr küldött - kezdte a vitéz, akit néhány fegyveres kísért. - A király úr megmenekült, noha Kádán harcosai a tengerig üldözték. A tatárok kimentek az országból, Simon ispán követői már jelentették is a király úrnak. Hirtelen hagyták abba Esztergom és Pannonhalma ostromát, majd a Duna mentén kivonultak.

Néhány nap múlva Bagomér is megérkezett Zoltánnal együtt. Sólyomvár lakói most már ői-ömükben

155

sírtak. Ek-zsike **volt a** legboldogabb, hiszen eddig csak reménykedett Bagomér hazatérésében.

A jó hírek hallatára András kiengedte a falu népét a barlangból. A házakat ezután iparkodtak lakhatóvá tenni, Jakab is előkerült a tatár lovakkal, ezekből kaptak Töre úr ló nélkül maradt jobbágyai. Az udvarházra is tető került hamarosan. A régi bútorokat is visszacipelték a barlangból -az -edényekkel és a fegyverekkel együtt.

Az idő is megenyhült még egyszer, a bágyadtké égről lágy fénnel ragyogtúik alá a napsugarak. Sólyomvárban együtt ültek mindnyájan a nagy tölgyasztal körül, miként a vész előtt, csak most többen voltak. Zoltán ölében a kis Ilmár, Bagomér ölében a kis Halmágy örvendezett. Töre úr mellett János úr mosolygott, András pedig Éduát becézgette, aki most sem tudta elfelejteni édesapja halálát, Klárika Zoltán, Erzsike Bagomér mellett virult. Jutás úr és felesége is helyet kapott András mellet^

- Hogyan menekült meg Béla úr? - kérdezte András Bagomértól, mert ő mindig a király mellett volt a menekülésben.

Bagomér elmondta a király menekülését Mohitól Frigyes herceg árulásáig, majd azt is, hogyan kellett továbbfutniuk Zágrárból Dalmáciába Kádán üldöző serege elől, előbb Spalatóba, majd pedig Trau szigetére. A tatárok a tengerszproson át készültek a szigetet megtámadni és a várat megostromolni, de aztán váratlanul abbahagyták a készülődést.

- Miért? - kérdezte András és Töre úr egyszerre.

- Akkor nem is sejtettük, hogy miért - válaszolta Bagomér. A várat semmiképpen sem tudták volna elfoglalni, hiszen Kádán lovasai nem hoztak magukkal ostromgépeket, de nem is próbálkoztak a szigetre jut

283

ni. Később tudtuk meg szökött magyar foglyoktól, hogy messze keleten, a tatárok földjén meghalt Ögö-dej nagykán, és Batu kán akart a helyébe lépni.

Ezért takarodtak ki olyan gyorsan az országból, hogy Batu ott lehessen a nagy kán megválasztásán. >

- Hol van most a király? - kérdezte András.

- Az új főváros, Buda felé közeledik erős sereg élén. Vele mennek a Rodosz szigeti kereszties lovagok, megmaradt hívei és a Frangepán urak fegyveres vitézei. A jó hírre mindenhonnan hozzásereglenek a bujdosók. Mire Budára ér, nagy lesz Béla úr serege. A király azt akarja, hogy újra erős legyen az ország. Zoltánnal együtt mi is megyünk hozzá, csak megpihenünk. Most Bálintot viszem magammal, tavasszal pedig a családomat is.

- Megyefc-én is! - erősítette Bagomér szavait Zoltán, j

- TavasBzsá^mi is a királyhoz megyünk, ha mehetünk - szólalt meg András. - Nekem azonban előbb haza kell mennem Adorjánba. Ott minden romokban lehet. . .

Néhány nap múlva András valóban útra kelt feleségével, Éduával Adorján felé. Vele voltak: Lelez, Losád, Péter és a három kun legény, akik Éduát és Phoebét megmentették. Töre úr tíz fegyveres lovast adott kölcsön, hogy megvédjék magukat a hosszú úton* az esetleges támadásoktól. Az élelmet és a legszükségesebb holmikat - még vetőmagot is - a tatár lovak vitték. A lovakat János úrnak Sólyomvárra került szolgálói vezették. János urat sem András, sem Töre úr nem engedte kimozdulni Sólyomvárból, gyenge egészsége miatt. Még a tél beállta előtt érkeztek Adorjánba, ahová addigra már a megmaradt jobbágyok is visszazállin

156

góztak, és a házak felépítésével foglalkoztak. Andrászt lelkesen fogadták, örültek a lovagnak és főképpen a vetőmagnak. Az élet megindult. Az emberek bizakodtak, és hittek a jövőben.

Tavaszdodot megint. A budai dombokon édes sugarak melengették a virágzó fák és bokrok illatos ágait. A kertekben vidáman füttyültek a rigók, és illattól ittas méhek zsongtak a virágok körül. A földeken zöldült a vetés. A Kőéiberek felől felkelt nap már magasan aranylott az égbolt vüágoskék bársonyán. Az egész tájon végigömlött a tavaszi fény, a tavaszi ra-,gyogás. A romokat eltakarították, a halottakat eltemették régen. A palota tetején ácsok dolgoztak, versenyt füttyülve a kertí rigókkal. Székercéik csapásai alatt hersent a fa, hullott a jó szagú forgács. A király ott állt a palota előtt, körülvéve az új országnagyok-tól, ispánoktól és hadnagyoktól.

Bagomér a királyra nézett. Béla úr arcán friss erő és nyugalom látszott. A királyról Bálint mosolygó arcára tévedt a tekintete. Az ifjú szomjasan itta Béla úr minden szavát. Délceg alakján a testőrök díszes hadnagyí ruháját viselte tavasz óta. A király magabiztosan és határozottan beszélt:

- A háború megmutatta, hogy csak az erős kővárak állnak ellent az ellenség rohamának. Ezért elrendeljük, minden arra való helyen ilyen várakat építse^nek a földek urai, az ispánok és a városok lakói. Ne csak a püspöki és megyei székhelyeken emelkedjenek ezután várak, hanem a hadiutak mentén és az átkelöhelyeken is. A nagyobb városok **pedig** köiállal vétesse nek körüli A kipusztult lakosság helyére kunokat, jászokat és besenyőket hívok be az orszé^ba, roko

nainkat. A Szőrényi bániságot a joiannita lovagok kapják. A határokat mindenütt megerősítjük. Legyetek segítségemre abban, hogy az árulókat, a rablókat, a gyilkosokat és a hamis pénzt verőket vétkeikért megbüntessük!... Akik hallgatták a beszédet, hitték, új élet sarjad az egész magyar földön. Érezték, tudták, ismét nagy és hatalmas lesz az ország,

A királyi kancellária boltíves ablakában egy férfi állt, és onnan hallgatta a király szavait. Sápadt, sovány arcán mély ráncokat vésett az elmúlt kegyetlen idő. A király és kísérete már régen eltávozott onnan, de ő még mindig ott állt a nyitott ablakban. Hallgatta a madarak tavaszi énekét, az ácsok szekeréinek csattoséfiálx a kőfaragók szerszámainak sírását és a mészkswrök ismeretlen danáit. Aztán otthagya az ablakot. Hosszú léptei végigkopogtak a kancellária hideg vörös márványpadlóján, majd szikár alakja az írópalc előtt állt meg. Megfaragott egy hollótollat, és ékes latinsággal írni kezdte:

Tisztelendő Jakab úrhoz, a prenestei egyház püspökéhez Magyarországnak a tatároktól való elpusztításáról írta Isten segítségével e siralmas énekét Rogerius mester.

Legyen szabad e kis munkámban atyaságodnak számot adnom a tatárok Magyarországra tett beütéséről, elönyomulásáról, a keresztény népeknek a Jézus úr gyálázatjára lett szörnyűséges romlásáról. Költött történetet az igaz közé nem keverek, tehát méltóztassék figyelmetességgel olvasni!

Rogierius mester tolla napokon át új meg új sorokat szántott a kemény pergamenre. Minden sorából áradt

157

a borzalom. Leírta mindazt a gonosziságot, amelyet a tatár hordák magyar földön elkövettek. Tolla azonban nem kímélte a magyarokat sem. Leírt mindent a királyról, az urakról, a kunokról és az ország siralmas állapotáról.

A vékony arc kitarítóan hajolt a pergamen fölé. Az olasz pap sötét szeme látott mindent, ami ebben az országban történt.

Rogierius mester azt hitte, hogy csak tisztelendő Jakab úrnak mondja el a tatárjárás borzalmait, saját fogságát és csodálatos megmenekülését - amidőn szökésekor egy patak medrében bújt meg Erdély határán, betakarózva hullott gallyakkal és sárgult falevéllal -, pedig elmondta a jövődőnek is.

Egyre rőtta a sorokat, miközben a kancellária nyitott ablakán bekúszott hozzá a virágok illata, a rigók és az ácsok vidám füttye és a kőművesek együgyű danája.

Időnként abbahagyta az írást, hogy megpihenjen, és felejtse az átélt borzalmakat. Az ablakhoz lépett Nézte a Duna ezüstös csillogását a zöldülő vetéseket és az emberek sürgés-forgását Ilyenkor mosoly suhant át sárga, ráncos arcán.

TARTALOM

A biharváradí vásárban.....	5
Uriás apát úr és az igazság	24
Mi történt Sólóymvárban?.....	34
Az esztergomi szüreten.....	41

Leánykérés Adorján várában	55
Párbaj a csapszékben.....	67
A titokzatos barlang	84
Batu kán levele.....	94
András és Édua.....•.....	102
A trónörökös születése	I H
Hiraphiszosz álnoksága.....	124
Harcban a tatár kémekkel.....	141
Dénes nádor elindul.....	165
Frigyes herceg.....	184
Éljen Batu kán!.....7.....	194
Lázítanak a kunok ellen.....	205
Egy darázs is okozhat rémületet	217
Halál Kötönyre!	232
Menekülj, uram, menekülj!.....	245
Tavaszdott.....■.....	265

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója Felelős szerkesztő: Rónaszegi Mildós Szakmai ellenőr: Dr. Zolnay László Műszaki vezető: Gonda Pál. Képszerkesztő: Szecsko Tamás Műszaki szerkesztő: Bolgár Ivánné 69 800 példány, 16,5 (A/5) ív, MSZ 5601-59 75—2480. Szikra Lapnyomda, Budapest IF 2389 - e - 7678